jack kerouac

DHARMOS VALKATOS

baltos lankos
savaitgalio knyga

SK

jack kerouac

DHARMOS VALKATOS

Iš anglų kalbos vertė
Saulius Repečka

baltos lankos

UDK 820-3
Ke-147

Viršelio dailininkas
Vytautas Krutulys

Versta iš:
Jack Kerouac, *The Dharma Bums*, Penguin Books, 1976

Printed in Lithuania

ISSN 1822-6558
ISBN 978-9955-23-109-7

Skiriama Han Šaniui

1

Kartą 1955-ųjų rugsėjo pabaigoj per patį vidudienį šokau į išvykstantį iš Los Andželo prekinį, užsiropščiau ant platformos, atsiguliau, pasikišęs po galva kuprinę, užmetęs koją ant kojos, ir įsižiūrėjau į debesis, o mes tuo metu riedėjom į šiaurę, Santa Barbaros link. Traukinys buvo vietinis, ir aš ketinau pernakvoti Santa Barbaros paplūdimy, paskui – arba rytą kitu vietiniu traukti iki San Luis Obispo, arba septintą vakaro pirmaklasiu prekiniu šauti iki pat San Francisko. Kažkur netoli Kamariljo, kur išsikraustė iš proto ir vėlei pasveiko Čarlis Parkeris, mes pasukom į šoninį kelią, kad praleistume kitą traukinį, ir čia į mano vagoną įlipo liesas senas valkatėlė, išvydo mane ir nustebo. Jis įsitaisė kitame platformos gale, išsitiesė, pasisukęs veidu į mane, padėjęs galvą ant savo menkučio ryšulio, netardamas nė žodžio. Kai pagrindiniu keliu į rytus triukšmingai pradundėjo krovininis, netrukus pasigirdo šaižus švilpukas ir mes pajudėjom. Oras atvėso, į šiltus pakrantės slėnius vėjas nuo jūros ėmė nešti ūkanas. Bergždžiai pamėginę sušilti riesdamiesi į kamuoliuką ant šaltų metalo grindų mudu su valkatėle, kiekvienas savo gale, pašokome ir pradėjome trepsenti pirmyn atgal, šokinėti bei mojuoti rankomis. Netrukus kažkokiame mažyčiame pakelės miestelyje vėl pasukome į šoninį kelią, ir aš supratau, kad be butelio tokajaus per šaltį ir ūkaną iki Santa Barbaros nenusigausiu.

– Ar pasaugosi mano kuprinę, kol nubėgsiu butelio?

– Aišku.

Aš peršokau bortą, perbėgau 101-ąjį kelią ir parduotuvėje, be vyno, nupirkau truputį duonos ir saldainių. Paskubom grįžau į savo prekinį – iki išvykimo dar buvo likę maždaug penkiolika minučių, dabar vėl švietė saulė, atšilo. Tačiau diena jau krypo vakarop ir netrukus turėjo atšalti. Valkatėlė sukryžiavęs kojas sėdėjo kampe ir vaišinosi apgailėtinu valgiu – sardinėmis iš skardinės. Man jo pagailo, aš priėjau ir pasiūliau:

– Gal gurkštelsi vyno, kad sušiltum? O gal nori duonos su sūriu prie savo sardinių?

– Aišku, – jo balsas sklido iš gilumos, iš nuolankių, mažyčių gerklų, tarsi bijodamas ar nenorėdamas įžūlauti. Sūrį buvau nusipirkęs prieš tris dienas Meksike, prieš leisdamasis į ilgą pigią kelionę autobusu per Sahateką, Durangą ir Čihuahują, du tūkstančiai ilgų mylių iki sienos El Pase. Valkatėlė šveitė duoną su sūriu ir mėgaudamasis dėkingas gėrė vyną. Aš apsidžiaugiau. Prisiminiau eilutę iš „Deimantinės sutros“: „Būk gailestingas visai apie tai negalvodamas, nes gailestingumas pagaliau – tik žodis.“ Tuomet buvau labai pamaldus ir laikiausi religinių priesaikų kone kaip šventuolis. Paskui poteriaudamas ėmiau šiek tiek veidmainiauti, mažumą pavargau, tapau ciniškesnis. Mat dabar aš toks pasenęs ir abejingas... Bet tada nuoširdžiai tikėjau gailestingumo nauda, gerumu, nuolankumu, uolumu, nesuinteresuota ramybe, išmintimi ir ekstaze, aš tariausi esąs senovės bhiku, su šiuolaikiniais apdarais klajojantis po pasaulį (dažniausiai didžiule trikampe arka – Niujorkas, Meksikas, San Franciskas), mėginantis pasukti Tikrosios Tiesos, arba Dharmos, ratą ir užsitarnauti Budos (Budinančiojo) bei Herojaus ateitį Rojuje. Dar nebuvau sutikęs Džefio Haiderio – tai turėjo nutikti kitą savaitę – ir nieko nebuvau girdėjęs apie Dharmos valkatas, nors pats tuomet buvau kuo tikriausias Dharmos valkata ir laikiau save dievotu bastūnu. Mažasis valkata ant platformos sutvirtino mano tikėjimą – jis sušilo nuo vyno, įsišnekėjo ir galiausiai nežinia iš kur ištraukė popieriaus lapelį su šventosios Teresės malda, kurioje ji skelbėsi po mirties sugrįšianti žemėn drauge su rožių lietumi, amžiams ir dėl visų gyvų būtybių.

– Iš kur ją gavai? – paklausiau.

– A, prieš porą metų išsikirpau iš žurnalo vienoje skaitykloje Los Andžele. Visada nešiojuosi.

– Ir ką, šoki į prekinius ir skaitai?

– Beveik kasdien.

Daugiau jis ne kažin ką tepasakė, šventosios Teresės temos neplėtojo, tik tarė kelis kuklius žodelius apie savo tikėjimą ir kone nieko nepapasakojo apie save. Jis buvo iš smulkių, tylių valkatėlių, į kuriuos mažai kas atkreipia dėmesį net skurdžių kvartaluose, jau nekalbant apie pagrindines gatves. Jei koks faras jam liepia nešdintis, šis išsinešdina ir nebepasirodo, o jei kokiame didmiesty išvažiuojant prekiniam prie vagonų šmirinėja sargai, vargu ar jie pastebės krūmuose tūnantį žmogutį, kuris paskui prisidengęs šešėliu šoka ant platformos. Pasakiau jam, kad kitą vakarą ketinu šokti į *ziperį*, pirmos klasės greitąjį prekinį, ir jis pasiteiravo:

– A, kalbi apie Vidurnakčio vaiduoklį, ar ne?

– Ar šitaip vadini *ziperį*?

– Turbūt dirbai tame geležinkely?

– Aha, tikrinau stabdžius Pietų Ramiajame.

– Na, mes, valkatos, vadiname jį Vidurnakčio vaiduokliu, įlipi Los Andžele ir iki pat ryto San Franciske niekas tavęs nebepamatys – taip greitai jis skrenda.

– Aštuoniasdešimt mylių per valandą tiesiam kely, tėvuk.

– Teisybė, tik baisiausiai žvarbu naktį, kai leki palei krantą į šiaurę nuo Gaviočio palei Serfą.

– Taip, Serfas, paskui kalnai į pietus nuo Margaritos.

– Margaritos, taip, turbūt važiavau Vidurnakčio vaiduokliu daugiau sykių, nei galėčiau suskaičiuoti.

– O kiek metų nebuvai namie?

– Daugiau, nei galėčiau suskaičiuoti. Aš mat iš Ohajo.

Bet traukinys pajudėjo, vėl papūtė šaltas vėjas su ūkanomis, ir mes pusantros valandos kaip išgalėdami stengėmės nesustirti į ledo gabalą ir pernelyg smarkiai nekalenti dantimis. Aš gūžiausi į kamuoliuką ir gindamasis nuo šalčio meditavau apie šilumą, tikrąją Dievo šilumą; paskui pašokau, supliaukšėjau rankomis, trypiau ir dainavau.

O mažasis valkata buvo kantresnis, jis daugiausia tiesiog tysojo gromuliuodamas vis tas pačias vienišas bei karčias mintis. Mano dantys barškėjo, lūpos pamėlo. Ėmė temti ir mes su palengvėjimu išvydome ryškėjant pažįstamus Santa Barbaros kalnų kontūrus – netrukus sustosim ir sušilsim ant bėgių šią šiltą žvaigždėtą naktį.

Sankryžoje mudu iššokome, aš atsisveikinau su mažuoju šventosios Teresės valkata ir nužingsniavau ketindamas pernakvoti ant smėlio, susivyniojęs į antklodes, ilgai ėjau paplūdimiu, skardžio papėdės link, kad manęs neužtiktų ir nenuvarytų šalin farai. Virš didelio laužo žarijų ant šviežiai nupjautų ir nuluptų šakučių pasikepinau dešrelių, paskui raudonai žioruojančiose duobutėse pasišildžiau skardinę pupelių ir skardinę makaronų su sūriu, išgėriau neseniai nusipirktą vyną ir mėgavausi viena maloniausių naktų savo gyvenime. Pabraidžiojau po vandenį, trumpam pasinėriau, paskui stovėjau ir žiūrėjau į didingą nakties dangų, į dešimties stebuklų, tamsos ir deimantų Avalokitešvaros karaliją. „Na, Rėjau, – tariau sau, – važiuoti liko tik kelios mylios. Tau vėl pavyko." Buvau laimingas. Tik su glaudėmis, basas, palaidais plaukais tamsoje prie raudonų liepsnų siurbčiojau vyną, dainavau, spjaudžiausi, šokinėjau ir bėgiojau – štai kaip reikia gyventi. Vienas kaip pirštas ir laisvas puriuose paplūdimio smėlynuose, greta alsuojančios jūros, tik šiltos, nekaltos Falopijaus žvaigždės atsispindėjo lyg pilvas iškilusiuose atokesnio sąsiaurio vandenyse. O jei tavo konservų skardinės įkaito iki raudonumo ir tu negali prie jų prisiliesti rankomis, paprasčiausiai griebk senas geras geležinkelininkų pirštines, ir tiek. Luktelėjau, kol maistas šiek tiek atvės, mat troškau dar mažumėlę pasimėgauti vynu bei savo mintimis. Sukryžiavęs kojas sėdėjau ant smėlio ir mąsčiau apie savo gyvenimą. Na štai, ir kas pasikeitė? „Kas bus su manimi toliau?" Paskui vynas paveikė mano skonio receptorius ir netrukus turėjau pulti prie dešrelių, kandau tiesiai nuo šakelės smaigalio – niam niam – kabinau iš abiejų kvapnių skardinių senu sulankstomu šaukštu, prie burnos kėliau riebias karštas pupeles su kiauliena, gardžiavausi makaronais su deginančiu aštriu padažu ir, spėjau, trupučiu smėlio. „O kiekgi šiame paplūdimy smėlio grūdelių? – galvojau. – Na tiek, kiek danguje žvaigždžių! – (niam, niam),

o jeigu taip, tai: – Kiekgi čia yra buvę žmonių, kiek apskritai gyvų būtybių čia lankėsi nuo tada, kai prasidėjo *mažesnioji* begalinio laiko dalis? Ak, vaikeli, matyt, reikės suskaičiuoti smėlio grūdelius šiame paplūdimy ir kiekvienoje padangės žvaigždėje, kiekviename iš dešimties tūkstančių didžiųjų chilikosmų, ir štai tau kiekis, nesuskaičiuojamas nei IBM kompiuteriu, nei ‚Berouzu'*, ak, broleli, net ir nežinau, dievaži... (gurkšnis vyno). Net ir nežinau, bet tai turbūt dukart po nesuskaičiuojamą daugybę trilijonų sekstilijonų, neįtikimas, neįmanomas, nesuskaitomas skaičius rožlapių, kuriuos mieloji šventoji Teresė ir tas šaunus seniokėlis šią minutę beria tau ant galvos podraug su lelijom."

Paskui, pasisotinęs ir raudona skarele nusišluostęs lūpas, išploviau indus sūriame jūros vandeny, paspyriau kelis smėlio grumstus, pasivaikščiojau, iššluosčiau lėkštes, sudėjau jas į vietą, įkišau senąjį šaukštą į druskos prisigėrusią kuprinę ir susisukęs į antklodę atguliau gero bei pelnyto nakties poilsio. „Ką? Kur aš, kokį čia amžinybės krepšinį mano pašonėj žaidžia mergaitės, sename mano gyvenimo name, juk namas dar nedega, ar ne?" Bet tai tik pakilusios potvynio bangos atplūdo prie mano guolio. „Aš tapsiu kietas ir senas kaip jūros kriauklė." Ir užmigęs susapnuoju, kad per miegus alsuodamas įkvepiu tris duonos riekes... Ak, apgailėtinas žmogaus protas, ir vienišas žmogus, vienui vienas paplūdimy, ir Dievas, stebintis su dėmesinga šypsena, kaip man atrodo... Ir man prisisapnavo senieji namai Naujojoje Anglijoje, ir mano mažučiai kačiukai, sekantys paskui mane tūkstančius mylių per visą Ameriką, ir motina su kuprine ant pečių, ir tėvas, bėgantis paskui vaiduoklišką nepagaunamą traukinį, šitaip sapnavau ir nubudau brėkštant pilkai aušrai, pažvelgiau į ją, prunkštelėjau (mat pastebėjau, kaip pasikeitė visas horizontas, tarsi koks scenos darbininkas būtų paskubėjęs grąžinti jį į vietą, kad patikėčiau jo tikrumu) ir, apsivertęs ant kito šono, vėl užmigau. „Viskas yra vienas ir tas pats" – išgirdau savo balsą tariant tuštumoj, kuri sapne taip aiškiai apčiuopiama.

* Turima omeny Williamo Burroughso išrasta skaičiavimo mašina. (*Čia ir toliau vertėjo pastabos.*)

2

Mažasis šventosios Teresės valkatėlė buvo pirmas mano sutiktas tikras Dharmos valkata, o paskui sutikau patį pirmąjį Dharmos valkatą – kaip tik jis, Džefis Raideris, ir sugalvojo šį pavadinimą. Džefis Raideris – vaikinas iš Rytų Oregono, užaugęs rąstų troboje miškų glūdumoj su tėvu, motina ir seserimi, nuo pat pradžių buvo miškų vaikis, medkirtys, ūkininkas, jis domėjosi gyvūnais bei indėnų tautosaka, todėl, kai pagaliau kažkaip įsigudrino įstoti į koledžą, pasirodė, kad jis kuo puikiausiai pasirengęs antropologijos, o vėliau – indėnų mitų ir autentiškų indėnų mitologijos tekstų mokslams. Galiausiai Džefis išmoko kinų ir japonų kalbas, tapo orientalistu ir atrado didžiausius pasauly Dharmos valkatas – Kinijos ir Japonijos Dzeno Pamišėlius. Tuo pat metu, kaip tikras į idealizmą linkęs vaikinas iš šiaurės vakarų, jis susidomėjo senamadišku IPD* anarchizmu, išmoko skambinti gitara ir dainuoti senas darbininkų dainas – jos puikiai derėjo su indėnų dainomis ir apskritai su jo domėjimusi tautosaka. Pirmąsyk pamačiau jį kitą savaitę, einantį San Francisko gatve (po to, kai autostopu nušvilpiau likusį kelią nuo Santa Barbaros – žaibo greitumu, ir tas ilgas mylias mane pavėžino, vis vien niekas nepatikės, jaunutė meili gražuolė blondinė su sniego baltumo maudymosi kostiumėliu be petnešėlių ir auksine grandinėle ant kulkšnies, basa,

* Industriniai pasaulio darbininkai – JAV profsąjungų organizacija.

už naujutėlaičio rusvo „Lincoln Mercury" vairo, – jai baisiai norėjos benzedrino, kad galėtų lėkt iki pat miesto, aš pasakiau turįs jo truputį maiše ir ji sukliko „Jėga!"). Pamačiau Džefį žirgliojantį plačiu neįprastu alpinisto žingsniu su kuprinėle ant pečių, prigrūsta knygų, dantų šepetėlių ir visokiausių menkniekių, tai buvo jo „miesto" manta, be jos Džefis dar turėjo didžiąją kuprinę su prisegtu miegmaišiu, ponču ir katiliukais. Dėl nedidelės ožiškos barzdelės ir žvairokų žalių akių jis atrodė lyg rytietis, bet visai nepanėšėjo į bohemos žmogų ir toli gražu toks (menininkų prielipa) nebuvo. Buvo gyslotas, įdegęs saulėje, žvalus, atviras, visada malonus ir šnekus, sveikindavo net valkatas gatvėje, o ko nors paklaustas, tuojau pat atsakydavo širdimi ar protu, nė nežinau, bet visuomet – žvitriai ir su kibirkštėle.

– Kur sutikai Rėjų Smitą? – kažkas jo paklausė mums žingsniuojant į „Pleisą", mėgstamiausią hepketų* vietą paplūdimy.

– Aš visada sutinku savo bodhisatvas gatvėje! – sušuko jis ir užsakė alaus.

Tai buvo puikus vakaras, galima sakyti – istorinis vakaras. Džefis ir dar keli poetai (jis taip pat rašė eilėraščius ir vertė kinų bei japonų poeziją į anglų kalbą) turėjo skaityti savo kūrybą miesto „Šeštojoje galerijoje"**. Visi rinkosi į barą ir smaginosi. Aš pastebėjau, kad tarp visų stovinčiųjų ir sėdinčiųjų Džefis vienintelis nepanašus į poetą, nors ir buvo tikrų tikriausias poetas. Kiti poetai buvo intelektualai hepkatai su akiniais raginiais rėmeliais ir pasišiaušusiais juodais plaukais – kaip Alva Goldbukas, arba rafinuoti išblyškėliai, kaip Aikas O'Šejis (su kostiumu), arba ne šios žemės manieringi Renesanso epochos italai, kaip Fransis Da Pavija (panašus į jauną kunigą), arba ilgaplaukiai seni anarchistai, pasirišę peteliškes, kaip Reinoldas Kekeutsas, ar stori, akiniuoti, tylūs mulkiai, kaip Vorenas Kaflinas. Kiti vilčių teikiantys poetai būriavosi aplinkui, pasipuošę

* Hepketais (angl. *hepcats*), arba hipiketais, buvo vadinami džiazo aistruoliai. Nuo XX a. pradžios žodis „hep", vartojamas džiazo muzikantų, reiškė „madingas, išmanantis". Manoma, kad jis turėjo įtakos žodžio „hippie" atsiradimui.

** 1955 metais „Šeštojoje galerijoje" San Franciske Jackas Kerouacas, Gary Snyderis (Džefio Raiderio prototipas), Allenas Ginsbergas, Philipas Lamantia ir kt. surengė poezijos skaitymus, kurie laikomi bitnikų rašytojų kartos manifestu.

įvairiausiais kostiumais, velvetiniais švarkais su nubrizgusiomis alkūnėmis ir nunešiotais batais, o iš kišenių jiems kyšojo knygos. Džefis vienintelis vilkėjo šiurkščius darbininko drabužius, kuriuos nusipirko dėvėtų drabužių krautuvėje „Goodwill", kad galėtų lipti į kalnus, sėdėti naktį prie laužo ir tranzuoti pirmyn atgal palei Pakrantę. Savo mažojoje kuprinėje jis nešiojosi dar ir juokingą žalią kalnų kepurę – ją užsidėdavo priėjęs kalno papėdę ir paprastai, prieš kopdamas į kelių tūkstančių pėdų aukštį, užtraukdavo tirolietišką dainą. Džefis avėjo alpinisto batus, nepigius, itališkus, tai buvo jo pasididžiavimas ir džiaugsmas, klumpsėjo su jais per pjuvenom nubarstytas baro grindis it koks senovės medkirtys. Džefis buvo neaukštas, maždaug penkių pėdų ir septynių colių, bet stiprus, gyslotas, vikrus ir raumeningas. Jo veidas priminė sielvartingą kaulinę kaukę, tačiau akys virš smailios barzdelės žibėjo lyg seno kikenančio Kinijos išminčiaus ir švelnino dailaus veido šiurkštumą. Džefio dantys buvo mažumėlę parudavę, nes jaunystėje miškuose jais nesirūpino, bet į akis tai niekad nekrisdavo, nors kvatodamas iš kokio nors pokšto Džefis plačiai išsižiodavo. Retsykiais jis nutildavo ir liūdnai įsistebeilydavo į grindis kaip rūpesčių nuvargintas žmogus. Kartais būdavo linksmas. Į mane Džefis žvelgė su dideliu prielankumu ir susidomėjimu, lygiai taip pat klausėsi mano pasakojimo apie mažąjį šventosios Teresės valkatėlę ir istorijų apie važinėjimą prekiniais, balsavimą bei keliones pėsčiomis per miškus. Jis iš karto pasakė, kad esu didis bodhisatva – tai yra „didi išmintinga būtybė", arba „didis išmintingas angelas" – ir kad savo nuoširdumu puošiu šį pasaulį. Be to, mudu abu žavėjomės tuo pačiu budistų šventuoju – Avalokitešvara, arba, japoniškai, Kanon Vienuolikagalve. Džefis išmanė visas tibetiečių, kinų, mahajanos, hinajanos, japonų ir net Birmos budizmo subtilybes, bet aš išsyk jį perspėjau, kad man nusispjaut į mitologiją, visokiausius vardus ir tautinius budizmo atspalvius, nes mane domina tik pirmoji iš keturių tauriųjų Šakjamunio tiesų – „Visas gyvenimas yra kančia". Ir kažkiek trečioji – „Kančios galima išvengti", nors tuomet ir nelabai tikėjau, kad šitai įmanoma. (Dar nebuvau perpratęs Lankavataros raštų, kurie galiausiai įrodo, kad pasaulyje nėra nieko daugiau, tik pats protas, todėl įmanoma viskas, įskaitant ir pergalę prieš kančią.)

Džefio bičiulis buvo tasai jau minėtas mulkis, geraširdis storulis Vorenas Kaflinas, šimtas aštuoniasdešimt svarų poetinės mėsos, – Džefis jį pristatė (pašnabždom man į ausį) kaip didesnį žmogų, nei regi akis.

– O kas jis toks?

– Geriausias mano draugas iš Oregono, jau šimtą metų vienas kitą pažįstam. Iš pradžių atrodo, kad jis lėtapėdis mulkis, bet iš tikrųjų tai – spindintis deimantas. Pats pamatysi. Nesileisk jo sudorojamas. Tau, brolau, stogas nušliauš nuo jo protingų kalbų.

– Kodėl?

– Jis didis ir paslaptingas bodhisatva, gal net Asagnos, išmintingojo senovės mahajanos mokovo, įsikūnijimas.

– O kas aš toks?

– Iš kur aš žinau, gal Ožys.

– Ožys?

– O gal ir Nepraustaburnis.

– O kas tas Nepraustaburnis?

– Nepraustaburnis – tai purvas ant tavo ožiško snukio. Ką pasakytum, jei kas nors paklaustų: „Ar šuniui būdinga Budos prigimtis?“, ir tuoj pat išgirstų atsakymą: „Au!“

– Pasakyčiau, kad tai dzenbudistinis mėšlas. – Džefis šiek tiek loštelėjo atgal. – Klausyk, Džefi, – tęsiau, – aš nesu dzenbudistas, aš rimtas budistas, senamadiškas svajoklis, Hinajanos bailys iš vėlyvojo Mahajanizmo laikų. – Ir taip toliau iki pat vakaro tvirtinau, kad dzenbudizmas ne tiek siekia gerumo, kiek mėgina supainioti intelektą ir taip priversti jį pripažinti pasaulio prigimties iliuziškumą. – Tai niekinga, – skundžiausi. – Visi dzeno mokytojai murkdo juonuolius į purvą, nes šie negali įminti jų kvailų žodinių mįslių.

– Tie mokytojai nori, kad jaunuoliai suvoktų, jog purvas – geriau nei žodžiai, brolau.

Tačiau aš negaliu tiksliai pakartoti (nors pasistengsiu), kaip puikiai man replikavo, ragino ir provokavo Džefis, visąlaik lyg adatėlėm badė, kol pagaliau įkalė į mano kristalinę makaulę tai, dėl ko pakeičiau gyvenimo planus.

Kad ir kaip būtų, tąvakar nusekiau įkandin stūgaujančių poetų šutvės į „Šeštąją galeriją šeši“, ir šis vakaras, be kitų ne mažiau

svarbių dalykų, tapo San Francisko poetinio renesanso pradžia. Ten susirinko visi. Beprotiškas vakaras. Ir aš jį įkaitinau – rinkdamas variokus, apėjau galerijoje besibūriuojančią vangoką publiką ir grįžau su trimis didžiuliais galono talpos ąsočiais kalifornietiško burgundiškojo. Visi taip prisišniojo, kad vienuoliktą valandą, kai Alva Goldbukas skaitė... ne, staugė savo „Klyksmą", girtas, išskėtęs rankas į šalis, pasigirdo riksmai: „Varyk! Varyk! Varyk!" (visai kaip per džiazo koncertą), o senasis Reinoldas Kekeutsas, Frisko poezijos tėvas, braukė džiaugsmo ašaras. Pats Džefis paskaitė puikių eilių apie Kojotą, Šiaurės Amerikos plokščiakalnio (atrodo), na bent jau šiaurės vakarų indėnų, dievą, kvakiutlius ir panašiai. „Bybį jums! – uždainavo Kojotas ir pabėgo!" – skaitė Džefis gerbiamai publikai, o ši staugė iš džiaugsmo – taip nekaltai tai nuskambėjo: purvinas žodis „bybys" tapo švarus. Jis paskaitė ir švelnių lyriškų eilėraščių, tarkime, apie ėdančius uogas lokius – atskleidė savo meilę gyvūnams, ir didingų paslaptingų eilių apie Mongolų kelio jaučius – atskleidė, kad išmano rytų literatūrą, prabilo net apie Dzuaną Cungą, didįjį kinų vienuolį, su smilkalų lazdele rankoje nukeliavusį iš Kinijos į Tibetą, iš Landžou iki Kašgaro ir Mongolijos. Paskui, deklamuodamas apie nešantį saldumynų Kojotą, Džefis staiga parodė išmanąs prasčiokišką užeigų humorą. O jo anarchistinės idėjos apie amerikiečių nemokėjimą gyventi iškilo eilutėse apie miestiečius, įkalintus svetainėse, suręstose iš vargšų medžių, kuriuos nupjovė grandininiais pjūklais (čia atskleidė ir savo, kaip medkirčio, patirtį šiaurėje). Džefio balsas buvo sodrus, skambus ir, galima sakyti, drąsus lyg senovės Amerikos didvyrių bei oratorių balsai. Man patiko Džefio nuoširdumas, stiprybė ir žmogiška viltis, o kiti poetai pernelyg skonėjosi savo estetizmu arba buvo pernelyg isteriški ir ciniški, kad ko nors tikėtųsi, arba per daug linko į abstrakcijas ir tūnojo užsidarę savyje, arba labai žavėjosi politika, arba, kaip Kaflinas, kalbėjo pernelyg miglotai (didysis Kaflinas tauškė apie „neišaiškintus procesus", bet, kai pasakė, kad apreiškimas – asmeninis reikalas, aš įžvelgiau stiprių budistinių ir idealistinių Džefio polinkių, kuriuos šis su geraširdžiu Kaflinu puoselėjo bičiulystės koledže laikais, lygiai kaip aš Rytų pakrantėj sutariau su Alva ir

kitais draugais, tiesa, ne tokiais apokaliptiškais ir atviresniais, bet jokiu būdu ne labiau atjaučiančiais ar liūdnesniais).

Tuo metu žmonių minia būriavosi pritemusioje galerijoje ir atidžiai klausėsi kiekvieno šios nuostabios poezijos žodžio, o aš ėjau nuo vieno būrelio prie kito, nusisukęs nuo scenos žvalgiausi į veidus, raginau visus gurkštelėti iš ąsočio, paskui broviausi atgal, sėdausi ant kairiojo scenos krašto, tyliai aikčiojau ir pritardamas švilpčiojau, netgi išrėždavau visą komentarą, nors niekas manęs to neprašė, bet niekas visuotiniame šėlsme dėl to ir nepriekaištavo. Šaunus buvo vakaras. Švelnusis Fransis Da Pavija ilgais plonais pirštais atsargiai sklaidė plonyčius, panašius į svogūno lukštą, geltonus ir rožinius lapelius, ir skaitė savo mirusio bičiulio Altmano – šis padaugino meskalino Čihuahujoje (o gal numirė nuo poliomielito) – eilėraščius, bet nepaskaitė jokio savo kūrinio – tai jau savaime žavi elegija mirusiam jaunam poetui atminti ir jos pakanka, kad pravirktų septinto skyriaus Servantesas; jis skaitė tuos eilėraščius švelniu anglišku balsu, nuo kurio aš negirdimai raudojau iš juoko, nors vėliau su Fransiu susipažinau, ir jis man patiko.

Tarp klausytojų stovėjo Rouzi Bjukanen, mergina trumpai kirptais plaukais, ručkė, kaulėta, daili, apskritai klasiška mergiotė, ji bičiuliavosi su visais Pakrantėje, nepaisydama niekieno nuopelnų, pozavo kažkokiam dailininkui, rašė pati ir tą akimirką tiesiog virte virė iš susižavėjimo, mat buvo įsimylėjusi mano seną bičiulį Kodį.

– Šaunu, ar ne, ei, Rouzi? – sušukau aš.

Ji gerokai truktelėjo iš ąsočio ir blykstelėjo akimis į mane. Kodis stovėjo jai už nugaros, apkabinęs per liemenį. Pertraukėlių metu Reinoldas Kekeutsas su peteliške ir nutriušusiu senu apsiaustu lipdavo scenon ir pristatydamas kitą skaitovą pašaipiu linksmu balsu droždavo nedideles juokingas prakalbėles, bet, patikėkit, kai laikrodis išmušė pusę dvylikos ir visos eilės nutilo, kai publika malėsi aplink ir mėgino suvokti, kas gi įvyko ir kas laukia Amerikos poezijos, Reinoldas vis trynė akis nosine. Ir mes drauge su juo, su visais poetais, keliomis mašinomis nulėkėme į Kinų kvartalą, ten mūsų laukė pasakiška kiniška vakarienė – šauniame, nevaržomai šurmuliuojančiame San Francisko kinų restorane vidur nakties

valgėme lazdelėmis ir šaukėme vienas per kitą. Pasirodė, kad tai Džefio mėgstamiausia kinų užeiga, „Nam Yuen“, jis parodė man, kaip reikia užsisakyti maistą, kaip valgyti lazdelėmis, pasakojo anekdotus apie Dzeno Pamišėlius iš Rytų ir taip mane pradžiugino (ant mūsų stalo stovėjo vyno butelis), kad aš galiausiai priėjau prie virtuvės tarpdury stovinčio seno virėjo ir paklausiau jo:

– O kodėl Bodhidharma atėjo iš Vakarų? (Bodhidharma buvo indas, kuris atnešė budizmą į Kiniją).

– Man vis vien, – atsakė senasis virėjas, užmerkęs akis.

Aš pasakiau apie tai Džefiui, o šis tarė:

– Tobulas atsakymas, visiškai tobulas. Dabar supranti, ką vadinu dzenu.

Man reikėjo dar daug ko išmokti. Ypač – kaip elgtis su merginomis, čia Džefis buvo neprilygstamas Dzeno Pamišėlis, tuo pirmąsyk įsitikinau kitą savaitę.

3

Berklyje gyvenau pas Alvą Goldbuką – nedideliame, laukinėm rožėm apaugusiame namely kito, didesnio, namo užpakaliniame kieme Milvijos gatvėje. Senoje, sutrešusioje, palinkusioje prie žemės verandoje tarp vijoklių stovėjo mielas senutis supamasis krėslas, jame kasryt sėdėdavau ir skaitydavau „Deimantinę sutrą". Kieme buvo pilna beveik prinokusių pomidorų ir mėtų, mėtų, aplink kvepėjo tik mėtom, ten dar stiebėsi senas tankialapis medis, po kuriuo mėgdavau sėdėti ir medituoti vėsiomis, puikiomis, žvaigždėtomis naktimis – spalį Kalifornijoje joms neprilygsta niekas pasauly. Mes turėjom puikią virtuvėlę su dujine viryklę, nors šaldytuvo nebuvo, bet argi tai svarbu. Ir dar turėjom puikų nediduką vonios kambarį su vonia bei karštu vandeniu, ir didįjį kambarį, nuklotą pagalvėmis, šiaudiniais dembliais bei miegoti skirtais čiužiniais, o aplink – knygos, knygos, šimtai knygų nuo Katulo iki Paundo ir Blaito, taip pat Bacho ir Bethoveno plokštelės (ir net viena vežanti Elos Ficdžerald plokštelė su labai neįprastu Klarko Terio trimitu), geras trijų greičių grotuvas „Vebkor", kuriam užgrojus kilnodavosi stogas, tik kad to stogo tebuvo viena fanera, sienų – irgi, vieną per eilines Dzeno Pamišėlių išgertuves šėliodamas pramušiau kumščiu, Kaflinas tai pamatė ir kokius tris colius iškišo galvą lauk.

Maždaug už mylios nuo ten, žemyn nuo Milvijos gatvės ir į viršų Kalifornijos universiteto studentų miestelio link, už dar vieno didelio

seno namo, tylioje gatvelėje (Hilegaso) nuosavoje lūšnoje gyveno Džefis – ji buvo nepalyginamai mažesnė už mūsų būstą, maždaug dvylika ir dvylika. Joje nebuvo nieko, išskyrus tipiškus Džefio reikmenis, tai rodė jį pasirinkus paprastą vienuolio gyvenimą – nė vienos kėdės, netgi sentimentalaus supamojo krėslo nebuvo, tik šiaudiniai dembliai. Kampe gulėjo garsioji kuprinė su nušveistais puodais ir keptuvėmis, viskas surišta, tvarkingai kompaktiškai sudėliota ir suvyniota į mėlyną skepetą. Dar stovėjo japoniški mediniai batai, kurių Džefis niekada neavėdavo, ir gulėjo pora juodų kojinių, su kuriomis jis tyliai vaikščiodavo per šiaudinius demblius, vietos – tik keturiems kojų pirštams vienoje pusėje ir didžiajam – kitoje. Jis turėjo daugybę dėžių nuo apelsinų, prigrūstų dailių mokslinių knygų, kai kurios iš jų buvo parašytos Rytų kalbomis – didžiosios sutros, sutrų komentarai, D. T. Suzukio raštai ir puikus keturių tomų japoniškų haiku leidimas. Be to, Džefiui priklausė milžiniška vertingos pasaulio poezijos kolekcija. Jei ten būtų įsibrovęs vagis, jis būtų radęs vienintelį vertingą daiktą – knygas. Džefis vilkėjo nutrintus drabužius, kuriuos droviai džiaugdamasis pirkdavo „Goodwill" ir „Gelbėjimo armijos" dėvėtų drabužių parduotuvėse: turėjo sulopytas vilnones kojines, nudažytus marškinėlius, džinsus, darbinius marškinius, mokasinus ir kelis megztinius su atlenkiama apykakle – juo susivilkdavo vieną ant kito šaltomis naktimis Kalifornijos Aukštosiose Sierose ar Vašingtono ir Oregono Didžiosiose Kaskadose neįtikėtinai ilgų išvykų metu, kartais jos užsitęsdavo savaičių savaites, nors kuprinėje tebūdavo vos keli svarai džiovinto maisto. Dėžės nuo apelsinų atstojo Džefiui stalą, ant jo man atėjus vieną saulėtą vėlyvą popietę garavo taikus puodelis arbatos, o jis pats sėdėjo palenkęs rimtą galvą virš kiniškų poeto Han Šanio hieroglifų. Kaflinas man davė adresą ir aš atvažiavau, pirmiausia pievelėje priešais didįjį namą išvydau jo dviratį (ten gyveno Džefio šeimininkė), paskui – kelis keistokus riedulius bei akmenis ir juokingus medelius, kuriuos jis parsitempė iš kalnų ir pasodino savo „japoniškam arbatos sodely", arba „arbatinės sodely", mat virš jo nediduko būsto ošė tinkama pušis.

Niekad nebuvau regėjęs taikesnio vaizdo kaip tą žvarboką rausvą popietę, kai pravėriau mažytes duris ir dirstelėjau vidun – Džefis

sukryžiavęs kojas sėdėjo tolimajame trobelės gale ant šiaudinio demblio, pasidėjęs turkišku raštu išmargintą pagalvę, pasibalnojęs nosį akiniais, su jais atrodė senas, mokytas ir išmintingas – ant kelių knyga, o šalia nedidukas alavinis arbatinukas ir garuojantis porcelianinis puodelis. Džefis kuo ramiausiai pakėlė akis, pažvelgė, kas gi jį aplankęs, ir tarė:

– Užeik, Rėjau, – ir vėlei palinko virš knygos.

– Ką veiki?

– Verčiu puikų Han Šanio eilėraštį „Šaltasis kalnas", sukurtą prieš tūkstantį metų, beje, kai kurios eilutės buvo parašytos ant uolų už šimtų mylių nuo visų gyvų būtybių.

– Oho.

– Užėjus į šį namą dera nusiauti batus, pažvelk į šiaudinius demblius, gali juos sugadinti.

Aš nusiaviau savo minkštapadžius mėlynus medžiaginius batus ir klusniai padėjau prie durų, jis švystelėjo man pagalvę, aš atsisėdau sukryžiavęs kojas prie medinės sienos ir man buvo pasiūlyta karštos arbatos.

– Ar esi skaitęs „Arbatos knygą"? – paklausė Džefis.

– Ne, o kas tai?

– Mokslinis traktatas, kuriame aiškinama, kaip virti arbatą, naudojantis dviejų tūkstantmečių arbatos virimo patirtimi. Ten aprašyta, kaip turi veikti pirmas, antras ir trečias gurkšnis, kartais skaitant iš tikrųjų apima pašėlusi ekstazė.

– Mokėjo bičai iš musės padaryti dramblį, ar ne?

– Ragauk arbatą ir suprasi. Tai gera žalia arbata. – Ji tikrai buvo gera ir aš išsyk pajutau ramybę bei šilumą. – Nori, paskaitysiu kai ką iš Han Šanio eilėraščio? O gal papasakoti apie jį patį?

– Papasakok.

– Matai, Han Šanis buvo kinų išminčius, jam nusibodo didelis miestas, nusibodo šis pasaulis ir jis pasislėpė kalnuose.

– Klausyk, panašu į tave.

– Tais laikais tai iš tikrųjų buvo įmanoma. Jis apsigyveno olose netoli budistų vienuolyno Tian Dzingo rajone Tien Tajuje, vieninte-lis jo draugas buvo keistuolis Dzeno Pamišėlis Ši-te, kuris šluodavo

vienuolyno kiemą šiaudine šluota. Ši-te irgi buvo poetas, bet labai retai ką užrašydavo. Retsykiais Han Šanis nusileisdavo nuo Šaltojo kalno su medžio žievės drabužiais, užeidavo į šiltą virtuvę ir laukdavo maisto, bet niekas iš vienuolių jo nepamaitindavo, mat jis nenorėjo stoti į jų broliją ir trissyk per dieną medituoti pagal varpo dūžius. Supranti, todėl kai kada, tarkim, pasakydavo... klausyk aš tau paskaitysiu tiesiai iš kiniško teksto. – Aš palinkau jam virš peties ir stebėjau, kaip jis skaito iš didelių kiniškų varnų pėdų. – „Lipu į Šaltąjį kalną taku, Šaltojo kalno takas driekias vis tolyn, ilgą tarpeklį užkimšo nuobiros, akmenys, štai platus upelis ir rūko apgaubta žolė, samanos slidžios, nors lietaus nebuvo, pušis dainuoja, nors nėra vėjo, kas peršoks pasaulio saitus ir pasėdės su manim tarp baltų debesų?"

– Oho.

– Aišku, aš pats taip išverčiau, matai, kiekvienoje eilutėje yra po penkis ženklus, taigi turiu įterpti vakarietiškų prielinksnių, artikelių ir panašiai.

– O kodėl neverti taip, kaip yra: penki ženklai – penki žodžiai? Štai šie pirmi penki, ką jie reiškia?

– Ženklas „lipti", ženklas „į viršų", ženklas „šaltas", ženklas „kalnas" ir ženklas „takas".

– Taigi ir išversk: „Lipu į šaltąjį kalną taku".

– Aha, o ką tada daryti su ženklais „ilgas", „tarpeklis", „užkimšo", „griūtis" ir „akmenys"?

– Kur?

– Trečia eilutė. Tada reikėtų skaityti: „Ilgas tarpeklis dūsta nuo griūties akmenų".

– Juk taip netgi geriau!

– Na, taip, galvojau apie tai, bet tam turi pritarti kinų kalbos specialistai čia, universitete, ir reikia, kad angliškai būtų aišku.

– Brolau, kaip puiku, – pasakiau žvalgydamasis po jo trobelę, – sėdi čia sau ramiai šią tylią valandą, skaitai vienui vienas, akiniai ant nosies...

– Štai ką pasakysiu, Rėjau, kopiam kartu į kalnus. Ką manai apie Materhorną?

– Jėga! O kur jis?

– Aukštosiose Sierose. Mus ten nuvežtų Henris Morlis savo automobiliu, pasiimsime kuprines, išlipsime prie ežero ir pirmyn. Aš į savo kuprinę susikraučiau maistą ir visus reikmenis, o tu iš Alvos pasiskolintum mažesnę kuprinę ir neštum atsarginius batus, kojines ir kitas smulkmenas.

– O kas čia per ženklai?

– Čia parašyta, kad daugelį metų klajojęs po kalnus Han Šanis nusileido pasimatyti su giminaičiais mieste ir tarė: „Visą šį laiką gyvenau Šaltajame kalne..." Ir taip toliau. „Vakar aplankiau draugus ir šeimą, giminaičių jau daugiau kaip pusė pradingę Geltonuosiuose šaltiniuose..." Tai reiškia mirtį. „Rytą žvelgiu į savo vienišą šešėlį ir negaliu mokytis – akys pilnos ašarų."

– Tai irgi panašu į tave, Džefi, mokaisi, o akys – pilnos ašarų.

– Mano akys visai neašarotos!

– O ar nebus ašarotos po daugelio metų?

– Žinoma, bus, Rėjau... ir dar klausyk: „Kalnuose šalta, čia visada šalta, ne tik šiais metais." Matai, jis tikrai aukštai, galbūt trylikos ar keturiolikos tūkstančių pėdų aukšty, o gal dar aukščiau, ir sako: „Dantyti skardžiai visad apsnigti, miškai tamsiuose tarpekliuose skleidžia miglą, žolė birželio gale dar tik sužėlė, o lapai ima kristi rugpjūčio pradžioje, aš čia aukštybėj lyg apsipūtęs..."

– Lyg apsipūtęs!

– Na, aš taip išverčiau, o iš tikrųjų jis sako: „Štai aš čia, aukštai, kaip ištvirkėlis iš miesto apačioj." Bet aš išverčiau šiuolaikiškiau ir poetiškiau.

– Puiku.

Paklausiau, kodėl Han Šanis Džefiui – pavyzdys.

– Todėl, – atsakė jis, – kad Han Šanis buvo poetas, kalnų vyras, budistas, paniręs į meditaciją apie visų daiktų esmę, beje, ir vegetaras, nors manęs tokie dalykai neveža, aš manau, kad šiuolaikiniame pasaulyj vegetarai perlenkia lazdą, juk visos gyvos būtybės valgo, ką gali. O jis buvo atsiskyrėlis, galėjo nusišalinti ir gyventi tyrai nenusižengdamas sau.

– Tai irgi panėši į tave.

– Ir į tave, Rėjau, aš dar nepamiršau, kaip man pasakojai, kad meditavai Šiaurės Karolinoje.

Džefis buvo labai liūdnas, prislėgtas, niekada anksčiau nebuvau jo matęs tokio tylaus, melancholiško, mąslus balsas skambėjo švelniai lyg motinos, atrodė, kad jis iš tolybių šnekasi su vargše kenčiančia būtybe (manimi), kuriai būtina išgirsti jo žodžius. Džefis nėmaž neapsimetinėjo, buvo lyg apimtas transo.

– Ar šiandien meditavai?

– Aha, pirmiausia sėdu medituot ryte prieš pusryčius, paskui, jei man kas nors nesutrukdo, visuomet ilgai medituoju po pietų.

– O kas tau sutrukdo?

– Ak, žmonės. Kartais Kaflinas, o vakar atėjo Alva ir Rolas Starlasonas, ir dar tokia mergina užsuka pažaisti „Jab-Jum".

– „Jab-Jum"? O kas tai?

– Nesi girdėjęs apie „Jab-Jum", Smitai? Vėliau papasakosiu.

Jis atrodė pernelyg nusiminęs, kad dabar pasakotų apie „Jab-Jum" – kas tai yra, sužinojau po poros naktų. Mes dar mažumėlę šnektelėjome apie Han Šanį ir jo eilėraščius ant uolų, o kai aš pakilau eiti, pasirodė Džefio draugas Rolas Starlasonas, aukštas, šviesiaplaukis, simpatiškas vaikinas – ketino aptarti būsimą jųdviejų kelionę į Japoniją. Rolą Starlasoną domino garsusis Rioandžio akmenų sodas Šokokudžio vienuolyne Kiote – tai ne kas kita kaip seni akmenys, išdėlioti neva pagal mistinės estetikos principus taip, kad ten kasmet keliauja tūkstančiai turistų bei vienuolių, spokso į tuos riedulius smėlyje ir šitaip atgauna dvasios ramybę. Niekada nebuvau sutikęs tokių keistų, bet rimtų ir nuoširdžių žmonių. Daugiau Rolo Starlasono nemačiau – netrukus jis išvažiavo į Japoniją, bet niekada nepamiršiu, ką jis pasakė apie tuos akmenis mano paklaustas: „Na, ir kas gi juos išdėliojo tokia ypatinga tvarka?"

– Niekas nežino, gal koks vienuolis ar vienuoliai prieš daugybę metų. Bet akmenys sudaro apibrėžtą paslaptingą formą. Tik per formą esam pajėgūs suvokti tuštumą.

Jis parodė man tų akmenų, tvarkingai išdėstytų ant grėbliu sulyginto smėlio, nuotrauką – jie panėšėjo į jūros salas ir tartum turėjo akis (nelygumai), juos supo rūpestingai aptvertas vidinis

vienuolyno kiemas. Paskui Rolas Starlasonas išsitraukė akmenų išdėstymo schemą su jų siluetų projekcija ir paaiškino man geometrinę logiką ir panašius dalykus, tardamas tokias frazes kaip „vienišas individualumas“, vadindamas akmenis „į erdvę įsiveržusiais iškilumais“ – visa tai buvo kažkaip susiję su koanais, bet mane domino ne tiek jie, kiek pats Rolas, o ypač – mielasis gerasis Džefis, šis ant triukšmingo primuso mums užvirino dar arbatos ir padavė po puodelį, kone rytietiškai tylomis nusilenkdamas. Kaip šitai skyrėsi nuo poezijos skaitymų vakaro!

4

Bet kitą vakarą, apie vidurnaktį, susiėjom su Kaflinu ir Alva, nutarėm nusipirkti didelį galoninį butelį burgundiškojo ir išlakti jį pas Džefį.

– Ką jis šįvakar veikia? – paklausiau.

– O, – atsakė Kaflinas, – gal skaito, o gal dulkinasi, nueisim ir pamatysim.

Mes nusipirkome vyno Šetako aveniu ir netrukus aš vėl išvydau pievelėje stovintį varganą Džefio dviratį.

– Džefis ištisom dienom maišo šiuo dviračiu po Berklį su kuprine ant pečių, – paskelbė Kaflinas. – Anksčiau lygiai taip pat maldavosi po Rydo koledžą Oregone. Nuolatos ten trindavosi. Lakdavom ten vyną kaip pasiutę, darydavom mergas, paskui šokinėdavom pro langus ir tokių juokų prikrėsdavom mieste...

– Taip, jis keistuolis, – pasakė Alva, sužavėtas ir kandžiodamas lūpą, jis ir pats su domesiu atidžiai tyrinėjo mūsų keistąjį draugą, triukšmadarį bei tylenį.

Mes įžengėm pro nedideles duris, o akiniuotis Džefis, sukryžiavęs kojas, pakėlė akis nuo knygos, šįsyk – amerikiečių poezijos, ir keistai kultūringu tonu teištarė: „Ak!“ Mes nusiavėme batus ir nutipenome per siaurus penkiapėdžius šiaudinius demblius atsisėsti prie jo; audamasis aš užtrukau ilgiausiai, mat laikiau butelį, kurį pasisukęs parodžiau jam iš tolo, o Džefis staiga kad suriks „Ahaaaaa!“, kad pašoks viršun, perskriejo kambarį ir nusileido prie manęs ant

kojų fechtuotojo poza, o rankoje nežinia iš kur atsirado durklas, kurio galiukas vos palietė butelio stiklą ir – „dzinkt“ – pasigirdo tyliai, bet aiškiai. Niekad nebuvau regėjęs nuostabesnio šuolio (jei nekalbėsim apie pakvaišusius akrobatus), Džefis šoktelėjo kaip tikras kalnų ožys – ne kas kitas, kaip paaiškėjo vėliau, jis ir buvo. Dar Džefis man priminė japonų samurajų – šaižus riksmas, šokis, poza, komiškos rūstybės išraiška, išpūstos akys ir juokinga į mane atkišta didelė fizionomija. Man dingtelėjo, kad iš tikrųjų jis taip parodė nepasitenkinimą mumis, – kad įsiveržėm ir sutrukdėm mokytis, – ir pačiu vynu, nuo kurio jis apgirs, ir dėl to planuotas skaitymo vakaras nueis šuniui ant uodegos. Tačiau negaišindamas laiko jis pats atidarė butelį, truktelėjo iš jo didelį gurkšnį, mes visi susėdom kaip turkai ir ištisas keturias valandas vieni kitiems rėkaliojom savo naujienas, tai buvo viena šauniausių naktų mano gyvenime. Pokalbis vykdavo na kad ir taip:

Džefis: Na, Kaflinai, tu senas pirdžiau, ką gi veikei?

Kaflinas: Nieko.

Alva: Kokių čia keistų knygų prisirinkai? Hmm, Paundas, tau patinka Paundas?

Džefis: Na, aišku, tas senas bezdyla iškraipė Li Po vardą, pavadindamas jį japoniškai, ir pritauškė kitų visiems žinomų niekų, bet jis visai neblogas poetas, tiesą sakant, mano mėgstamiausias.

Rėjus: Paundas? Kaip kas nors gali mėgti tą pretenzingą avigalvį?

Džefis: Išgerk dar vyno, Smitai, nes nusišneki. O kas tavo mėgstamiausias poetas, Alva?

Rėjus: O kodėl niekas manęs neklausia, kas *mano* mėgstamiausias poetas? Aš išmanau apie poeziją daugiau nei jūs visi kartu sudėti.

Džefis: Iš tikrųjų?

Alva: Gali būti. Ar matei naują Rėjaus poezijos knygą, kurią jis ką tik parašė Meksikoj? „Drebančios mėsos sampratos ratas sukas tuštumoj, išspjaudamas tiką, dygliakiaules, dramblius, žmones, žvaigždžių dulkes, kvailius, nesąmones...“

Rėjus: Visai ne taip!

Džefis: Beje, apie mėsą, ar skaitėt naują eilėraštį?..

Ir taip toliau, ir panašiai, kol pagaliau šios kalbos virto laukine plepalų, riksmų ir galiausiai dainų fiesta, visi raičiojosi ant grindų iš juoko, paskui Alva, Kaflinas ir aš, petys į petį, išsvirduliavom į tykią koledžo gatvę ir visa gerkle užbliovėm „Eli, Eli", paskui sviedėm tuščią butelį tiesiai sau po kojom, stiklas sudužo, o Džefis pavymui krizeno mažyčiam tarpdury. Tačiau mes jam sutrukdėm mokytis ir mane graužė sąžinė, kol kitą vakarą jis staiga išdygo mūsų name su gražute mergina ir paliepė jai nusirengti, o ši išsyk tai ir padarė.

5

Šis faktas atitiko Džefio teorijas apie moteris bei mylėjimąsi. Buvau pamiršęs pasakyti, kad tądien, kai jį aplankė akmenų žinovas, netrukus atėjo tokia blondinė guminiais batais ir medinėmis sagomis nusagstytu tibetietišku apsiaustu, mums šnekučiuojantis ji susidomėjo mūsų planais kopti į Materhorną ir paklausė:

– O man galima su jumis? – mat pati jau buvo bandžiusi lipti į kalnus.

– Žinoooma, – atsakė Džefis juokinguoju balsu, kurį nutaisydavo pokštaudamas, žemu ir skardžiu – taip mėgdžiojo vieną pažįstamą medkirtį iš šiaurės vakarų, eigulį senį Bernį Bajersą. – Žinoooma, eime, išdulkinsim tave dešimties tūkstančių pėdų aukštyje. – Jis šitai pasakė taip juokingai, kasdieniškai ir drauge rimtai, kad merginos visai nepapiktino, priešingai – net pradžiugino. Taip pat nekaltai jis pas mus atsivedė ir šią merginą, Princesę, buvo maždaug aštuonios vakaro, tamsu, mudu su Alva patyliukais siurbčiojome arbatą, skaitėme eilėraščius ar tarškinome juos spausdinimo mašinėle, ir staiga kieman įriedėjo du dviračiai: vienas Džefio, kitas – Princesės. Pilkaakė, geltonplaukė mergina buvo labai daili, vos dvidešimties. Apie ją dar štai ką reikia pasakyti – ji kraustėsi iš proto dėl sekso ir vyrų, taigi buvo nesunku įkalbėti ją pažaisti „Jab-Jum“.

– Argi nesi girdėjęs apie „Jab-Jum“, Smitai? – skardžiai sududeno Džefis, žengdamas vidun su masyviais batais ir vesdamasis už rankos Princesę. – Mudu su Princese tau parodysim, brolau.

– Sutarta, – atsakiau, – kad ir kas tai būtų.

Beje, Princesę jau pažinojau, maždaug prieš metus mieste buvau dėl jos pametęs galvą. Štai tau dar vienas pasiutęs sutapimas, kad ji paskui sutiko Džefį ir įsimylėjo, be to, beprotiškai, viską būtų dėl jo padariusi. Paprastai, kai pas mus užsukdavo svečių, raudona skepeta uždengdavau mažą lemputę ant sienos ir užgesindavau šviestuvą, kad jaukioje, vėsioje, rausvoje prieblandoje būtų jauku sėdėti, gerti vyną ir šnekučiuotis. Taip padariau ir šį kartą, paskui nuėjau į virtuvę butelio vyno, o grįžęs nepatikėjau savo akimis – Džefis ir Alva rengėsi ir svaidė drabužius kur pakliuvo, o Princesė stovėjo visiškai nuoga, jos oda rausvoje prietemoje baltavo kaip sniegas, palytėtas vakarop krypstančios saulės.

– Kas per velniava, – sumurmėjau.

– Štai kas yra „Jab-Jum“, Smitai, – tarė Džefis, tada sukryžiavęs kojas įsitaisė ant pagalvės ir mostelėjo Princesei, ji priėjo, atsisukusi į jį veidu atsisėdo jam ant šlaunų, apsivijo rankomis kaklą ir jie kurį laiką taip sėdėjo netardami nė žodžio. Džefis buvo visiškai ramus, nė kiek nesidrovėjo, tiesiog sėdėjo derama poza. – Šitaip daroma Tibeto šventovėse. Tai šventas ritualas, jis atliekamas skambant šventoms giesmėms. Žmonės meldžiasi ir kartoja: „Om Mani Pahdme Hum“, tai reiškia „Amen, žaibas tamsioj tuštumoj“. Aš – žaibas, o Princesė – tamsi tuštuma, aišku?

– O ji pati ką mano?! – sušukau kone apimtas nevilties. Juk praėjusiais metais taip idealistiškai dūsavau dėl šios merginos, graužiamas sąžinės ištisom valandom svarstydavau, ar suvedžioti ją, ar ne – juk ji tokia jaunutė ir panašiai.

– Oi, man labai patinka, – atsakė Princesė. – Nagi pamėgink.

– Bet aš nemoku sėdėti taip sukryžiavęs kojas.

Džefis sėdėjo tikrąja lotoso poza, kaip ji vadinama – abi kulkšnys gulėjo ant šlaunų. Alva buvo įsitaisęs ant matraco ir taip pat mėgino susikelti kulkšnis. Pagaliau Džefiui įskaudo kojas ir juodu su Princese nuvirto ant čiužinio, Alva ir Džefis tuoj pat pradėjo tyrinėti teritoriją. Aš vis dar negalėjau tuo patikėti.

– Nusirenk ir dėkis prie mūsų, Smitai!

Tačiau maža to, kas vyko, maža mano jausmų Princesei – juk aš ištisus metus laikiausi skaistybės, mat buvau tikras, kad geidulys – tiesioginė gimimo priežastis, o gimimas – tiesioginis kelias į kančią ir mirtį, ir visai nuoširdžiai priėjau išvadą, kad geidulys – įžeidžiamas ar net žiaurus.

„Dailios merginos veda į kapą", – tardavau sau, kai nevalingai pasukdavau galvą ir įsispoksodavau į neprilygstamas Meksikos indėnų gražuoles. Be to, nejausdamas aktyvaus geidulio, patyriau naują ramų gyvenimą ir juo labai džiaugiausi. Na, bet šito jau buvo per daug. Vis dar baiminausi nusirengti, bet aš niekad ir nebuvau linkęs apsinuoginti prieš kelis žmones, ypač vyrus. Tačiau Džefiui buvo mažų mažiausiai nusispjaut į visa tai ir netrukus jis pamylėjo Princesę, tada atėjo Alvos eilė (spoksojo prieblandoje didelėm išplėstom akim, o juk vos prieš minutę skaitė poeziją). Taigi aš paklausiau:

– O ką jei pradėčiau nuo jos rankos?

– Varyk, puiku.

Taip ir padariau, apsirengęs atsiguliau ant grindų ir pradėjau bučiuoti jai plaštaką, paskui riešą, tada – vis aukščiau, kūno link, o ji juokėsi ir kone verkė iš pasitenkinimo, visaip visų glamonėjama. Manoji romi budistinė skaistybė nuėjo šuniui ant uodegos.

– Smitai, aš nepasitikiu jokiu budizmu, jokia filosofija, jokia socialine sistema, kuri neigia seksą, – gana mokslingai pareiškė Džefis. Baigęs savo reikalą jis sėdėjo nuogas, sukryžiavęs kojas ir sukosi „Bull Durham" cigaretę (toks buvo jo „paprastas" gyvenimas). Galop mes visi nuogi virtuvėje nerūpestingai išsivirėm kavos, o Princesė nuoga tysojo ant virtuvės grindų, apkabinusi kelius rankomis, pasisukusi ant šono, tiesiog šiaip, tiesiog gulėjo, ir tiek. Aš su ja įlindau į šiltą vonią ir mudu girdėjom, kaip kitame kambaryje Alva su Džefiu šnekučiuojasi apie Dzeno Laisvos Meilės Beprotybės orgijas.

– Ei, Princese, darykim tai kiekvieną ketvirtadienio vakarą, ką? – šūktelėjo Džefis. – Bus mūsų nuolatinis ritualas.

– Aha, – atsiliepė Princesė iš vonios. Patikėkit, jai iš tiesų šis malonumas buvo prie širdies, ir ji man pasakė: – Žinai, jaučiuosi taip, lyg būčiau visų daiktų motina ir turėčiau rūpintis savo mažais vaikais.

– Tu pati tokia jaunutė ir gražutė.

– Ne, aš – sena žemės motina. Aš – bodhisatva.

Jai buvo mažumėlę nučiuožęs stogas, bet išgirdęs ją kalbant apie „bodhisatvą“, supratau, kad ji nori tapti tikra budiste, kaip Džefis, o merginai vienintelis būdas tai pasiekti – sena, tradicinė Tibeto budizmo „Jab-Jum“ ceremonija, taigi viskas buvo gerai.

Alva baisiausiai nudžiugo ir su didžiausiu entuziazmu pritarė „kiekvieno ketvirtadienio vakaro“ minčiai, beje, dabar ir aš jai nebeprieštaravau.

– Alva, Princesė sako, kad ji bodhisatva.

– Žinoma, bodhisatva.

– Ji sako, kad ji visų mūsų motina.

– Tibete ir kai kur senovės Indijoje moterys bodhisatvos, – tarė Džefis, – šventyklose ir kartais ritualinėse olose tarnaudavo kaip šventosios sugulovės, gimdydavo dorus palikuonis ir medituodavo. Visi – ir vyrai, ir moterys – medituodavo, pasninkaudavo, rengdavo tokias šventes kaip mūsų, vėl sėsdavo valgyti, gerti, kalbėdavosi, vaikščiodavo po apylinkes, lietinguoju metų laiku gyvendavo viharuose, o sausuoju – po atviru dangumi, ir jiems nekildavo jokių klausimų dėl sekso. Rytų religijos tuo mane visada traukė. Kaip, beje, ir indėnai mūsų šalyje... Žinote, kai buvau mažvaikis Oregone, visai nejutau, kad esu amerikietis, manęs nedomino priemiesčių idealai, susilaikymas nuo sekso ir visuotinė nyki pilka laikraštinė mūsų tikrųjų žmogiškų vertybių cenzūra, bet atradęs budizmą ir visa kita, staiga supratau, kad prieš nesuskaičiuojamą daugybę amžių gyvenau kitą gyvenimą ir dėl kadaise padarytų klaidų bei nuodėmių esu nutrenktas į žemesnę egzistencijos sferą, dėl savo karmos gimiau Amerikoje, kur niekam nelinksma ir niekas niekuo netiki, ypač laisve. Štai kodėl visada pritariau laisvės judėjimams, kaip antai Šiaurės Vakarų anarchizmas, ar, tarkime, senieji „Evereto skerdynių“* didvyriai ir panašiai...

* 1916 metų lapkričio 5 dieną į Evereto miestelio (JAV, Oregonas) uostą atplaukė garlaivis su 250 Industrinių pasaulio darbininkų organizacijos narių. Nenorėdamas jų priimti vietinis šerifas su pagalbininkais nuo kranto pradėjo šaudyti. Žuvo septyni žmonės, penkiasdešimt buvo sužeista, keli dingo be žinios.

Paskui prasidėjo ilgos ir nuoširdžios diskusijos apie tai, kas pasakyta. Pagaliau Princesė apsirengė ir juodu su Džefiu dviračiais nuvažiavo namo, o mes su Alva likome sėdėti vienas priešais kitą rausvoje prieblandoje.

– O žinai, Smitai, Džefis iš tikrųjų galvotas – jis didžiausias pasiutėlis ir galvočius, kokį esam sutikę. Man smagu, kad jis – tikras Vakarų Pakrantės didvyris, supranti, aš čia jau dveji metai ir dar nesutikau nė vieno dėmesio verto bičo, tikrai, nė vieno nušvitusio proto, jau buvau nusiviliąs Vakarų Pakrante. Tik pagalvok, koks jis išsilavinęs, kaip gerai išmano Rytų kultūrą, Paundą, ragauja meskaliną ir regi vizijas, kopia į kalnus, tikras bhiku... ooo, Džefis Raideris – didis naujas Amerikos kultūros herojus.

– Jis beprotis, – sutikau. – Ir dar man patinka, kai jis toks ramus, liūdnas, mažai kalba...

– Taaip, įdomu, kas iš jo bus.

– Turbūt koks Han Šanis, gyvens vienas kalnuose, rašys ant uolų eilėraščius ir giedos juos prie jo urvo susirinkusioms minioms.

– Arba nubrauks į Holivudą ir taps kino žvaigžde, o ką, žinai, jis kažkurią dieną pasakė: „Alva, aš niekada negalvojau tapti kino žvaigžde, bet juk galiu padaryti ką panorėjęs, tik dar nemėginau“, ir aš juo tikiu, jis tikrai gali padaryti ką panorėjęs. Matei, kaip apsuko galvą Princesei?

– Ką ir kalbėti.

Vėliau tą naktį, kai Alva nuėjo miegoti, aš atsisėdau kieme po medžiu ir žiūrėjau į žvaigždes ar užsimerkęs meditavau, stengdamasis nurimti ir atgauti savo įprastą „aš“.

Alvos neėmė miegas, jis taip pat išėjo į kiemą, išsitiesė ant žolės, užvertė galvą į dangų ir tarė:

– Ten viršuje tamsoje plaukia dideli garo debesys ir aš jaučiu, kad gyvenam tikroje planetoje.

– Užsimerk ir pamatysi daugiau.

– Et, nesuprantu, ką čia sapalioji! – atrėžė jis irzliai. Jį visada erzindavo mano paskaitėlės apie samadhi ekstazę – tai tokia būsena, kai viskas sustoja, kai sustabdai protą ir užsimerkęs išvysti didžiulį amžiną elektrinės Jėgos spiečių, gaudžiantį vietoje apgailėtinų

įvaizdžių ir daiktų formų, kurios pagaliau tik įsivaizduojamos. O jeigu manim netikit, grįžkit po milijardo metų ir paneikit tai. Nes kas gi yra laikas? – O tau neatrodo, kad daug įdomiau gyventi kaip Džefis, dulkinti mergas, studijuoti, linksmintis, apskritai ką nors veikti, o ne sėdėti kaip mulkiui po medžiais?

– Nee, – atšoviau nedvejodamas, mat žinojau, kad Džefis man pritartų. – Džefis tiesiog linksminasi tuštumoje.

– Nemanau.

– Lažinamės. Kitą savaitę kopiu su juo į kalnus, ten viską išsiaiškinsiu ir papasakosiu tau.

– Ką gi, – (atodūsis), – o aš jau geriau liksiu Alva Goldbukas, ir velniop tą budistinį mėšlą.

– Kada nors pasigailėsi. Kodėl niekaip nenori suprast, ką tau sakau: tavo šešios juslės vedžioja tave už nosies, jos verčia tave patikėti ne tik tuo, kad jas turi, bet ir tuo, kad per jas bendrauji su išoriniu pasauliu. Jei neturėtum akių, nematytum manęs. Jei neturėtum ausų, negirdėtum štai šio praskrendančio lėktuvo. Jei neturėtum nosies, neužuostum vidurnakčio mėtos kvapo. Jei neturėtum liežuvio, neatskirtum A nuo B. Jei neturėtum kūno, nejaustum Princesės. Čia nėra manęs, nėra lėktuvo, nėra proto, nėra Princesės, nėra nieko, velniai griebtų, nejau nori būti mulkinamas kiekvieną savo prakeikto gyvenimo minutę?

– Kaip tik to ir noriu ir dėkoju Dievui, kad iš nieko kažkas atsirado.

– Na, tada pasakysiu tau naujieną – priešingai, kaip tik niekas atsirado iš kažko ir tas kažkas – Dharmakaja, Tikrosios Tiesos kūnas, o niekas – visi šie tauškalai ir šnekos. Aš einu miegoti.

– Na, retsykiais tavo šnekose išgirstu krislą tiesos, bet, patikėk, daugiau satori man duoda Princesė nei žodžiai.

– Tai tavo paiko kūno satori, ištvirkėli.

– Iš tiesų sakau tau – mano atpirkėjas gyvas.

– Koks atpirkėjas, kas gyvas?

– Ai, baikim pliurpt ir tiesiog gyvenkim!

– Šūdas, kai galvojau kaip tu, Alva, buvau toks pats apgailėtinas savanaudis kaip tu dabar. Tu vis kažkur veržiesi, tau reikia

tik pasikrušt, pasimušt, susimaut, pasenti ir susirgti, tau noris, kad tave išdulkintų samsara, tu sušikta amžino sugrįžimo mėsa, taip tau ir reikia...

– Negražiai kalbi. Visiems liūdna, visi stengiasi gyventi kaip išmanydami. Per savo budizmą, Rėjau, pasidarei menkysta, net bijai nusirengti dėl paprastos, sveikos orgijos.

– Na, juk pagaliau nusirengiau, ar ne?

– Bet kiek maiveisi... ak, pamirškim tai.

Alva nuėjo miegoti, o aš atsisėdau, užmerkiau akis ir pagalvojau: „Mintys pasibaigė", bet kadangi turėjau apie tai pagalvoti, jokios mintys nepasibaigė, vis dėlto mane užliejo džiaugsmo banga, mat suvokiau, kad visa ši sumaištis – tik sapnas, kuris jau pasibaigė, ir man nebereikia nerimauti, nes „aš" nesu „aš", tad meldžiau Dievą, ar Tathagatą, kad duotų man pakankamai laiko, proto bei jėgų pasakyti žmonėms tai, ką žinau (net ir dabar tinkamai to nepadaryčiau), nes žinodami tai, ką žinau, jie taip nesikrimstų. Virš manęs mąsliai palinkęs dunksojo senas medis, gyva būtybė. Sodo žolėj girdėjau šnarant pelę. Berklio stogai atrodė it apgailėtina gyva mėsa, dengianti sielvartaujančius vaiduoklius nuo padangių amžinybės, kurios šie baiminasi. Kai susiruošiau miegoti, man neberūpėjo jokia Princesė, aš nebegeidžiau jokios Princesės, nesibaiminau kieno nors nepritarimo, jaučiausi laimingas ir gerai miegojau.

6

Ir štai išaušo mūsų didžiojo žygio į kalnus diena. Vėlyvą popietę Džefis su dviračiu užsuko manęs pasiimti. Susiradome Alvos kuprinę ir sukišome ją į dviračio krepšį. Aš suieškojau kojines ir megztinius. Tačiau neturėjau tinkamų kopti į kalnus batų, galėjau autis nebent Džefio teniso batelius, senus, bet tvirtus. Mano batai buvo pernelyg ištampyti ir skylėti.

– Gal taip ir geriau, Rėjau, su sportbačiais bus lengviau eiti, galėsi be vargo šokinėti per akmenis. Aišku, kartais apsikeisim batais, žodžiu, neprapulsim.

– O maistas? Ką tu imi?

– Na, luktelėk su maistu, Rėėjau, – (kartais Džefis vadindavo mane vardu, ištardamas jį pratisai ir liūdnai: „Rėėjau", tartum būtų rūpinęsis mano gerove), – atnešiau tau miegmaišį, jis ne iš anties pūkų kaip maniškis ir, aišku, sunkesnis, bet su drabužiais šalia gero didelio laužo bus kaip tik.

– Su drabužiais – suprantama, bet kam laužas, juk dar tik spalis?

– Taip, bet spalį ten jau šalnos, Rėėjau.

– Naktimis?

– Taip, naktimis, nors dieną dar šilta ir malonu. Žinai, į tuos kalnus senis Džonas Mjuiras lipdavo užsimetęs vien seną kareivišką apsiaustą ir pasiėmęs popierinį maišą džiūvėsių, su tuo apsiaustu ir miegodavo, o išalkęs džiūvėsius pamirkydavo į vandenį, šitaip klajodavo ištisus mėnesius, kol vėl parslinkdavo į miestą.

– Jėzau, matyt, kieto senioko būta!

– Dabar apie maistą. Nuėjau į Turgaus gatvę ir „Crystal Palace" parduotuvėj nupirkau ką labiausiai mėgstu – bulguro. Tai bulgariški smulkinti rupūs kviečiai, įdėsiu į juos kumpio mažučiais kubeliais ir bus mums trims puikiausia vakarienė – Moliui, man ir tau. Dar paėmiau arbatos, ten, po šaltom žvaigždėm, niekad neprošal geras puodas karštos arbatos. Taip pat paėmiau tikro šokoladinio pudingo, ne kokio tirpaus marmalo, bet gero šokoladinio pudingo, jį užvirinsiu ir pamaišysiu virš ugnies, paskui atšaldysiu sniege, kad būtų kaip ledas.

– Ak, brolau.

– Paprastai imu ryžių, bet šįsyk, pamaniau, pagaminsiu tau delikateso, Rėėjau, dar įmesiu į bulgurą džiovintų daržovių, nupirkau jų slidininkų parduotuvėje. Štai kaip vakarieniausim ir pusryčiausim, o kad nepritrūktų energijos – šitas didelis riešutų ir razinų maišas, ir dar vienas – su džiovintais abrikosais ir slyvom, taigi maisto turėtų pakakti. – Ir jis parodė man mažulytį maišelį, į kurį tilpo visas svarbiausias maistas, skirtas trims suaugusiems vyrams parą ar dar ilgiau kopti į didelį aukštį. – Lipant į kalnus, svarbiausia imti kuo mažiau svorio, mat našta apsunksta.

– Bet juk tam maišely per mažai maisto!

– Užteks, vandeny išbrinks.

– O vyno imam?

– Ne, ten, viršuje, jo neprireiks. Kai pavargsti dideliame aukštyje, išgerti netraukia. – Aš tuo nepatikėjau, bet nieko nepasakiau. Mes sukrovėme mano daiktus ant dviračio ir per studentų miestelį nužingsniavome jo namų link, stumdami dviratį palei šaligatvio kraštą. Tvyrojo vėsi skaidri Tūkstančio ir vienos nakties prieblanda, universiteto bokšto laikrodis kaip aiškus juodas šešėlis dunksojo kiparisų, eukaliptų ir kitų medžių fone, kažkur skambėjo varpai, oras buvo gaivus. – Ten, viršuje, bus šalta, – pasakė Džefis, bet tąvakar jis jautėsi puikiai ir nusijuokė, kai paklausiau apie kitą ketvirtadienį su Princese. – Žinai, po to vakaro mes jau dukart žaidėm „Jab-Jum", ji ateina pas mane bet kuriuo dienos ar nakties metu, brolau, ir neklauso jokių mano atsikalbinėjimų. Taigi aš tenkinu Bodhisatvą. – Džefis

panūdo išsikalbėti, papasakoti apie savo vaikystę Oregone. – Žinai, mano motina, tėvas ir sesuo gyveno kaip pirmykščiai žmonės rastinėj troboj, šaltais žiemos rytais visi nusirengdavom ir apsirengdavom prie židinio, kitaip negalėjai, todėl esu kitoks nei tu, tai yra aš visai nesidroviu nusirengti.

– O ką tu veikei koledže?

– Vasarom dirbdavau vyriausybiniame priešgaisrinės apsaugos punkte, tau irgi vertėtų ten padirbėti, Smitai, o žiemą dažnai slidinėdavau, bastydavausi po miestelį. Užkopiau į kelis kalnus, kai kurie gana aukšti, tarkim, Reinjeras, ilgai lipau, beveik iki pat viršūnės, ten gali įrašyti savo vardą. Pagaliau vienais metais ir aš savąjį įrašiau. Žinai, ten vos keli vardai. Išvaikščiojau visas Kaskadas, sezono ir ne sezono metu, kirtau mišką, Smitai. Reikės tau papasakoti apie Šiaurės Vakarų miškakirčių romantiką, kaip pats man vis pasakoji apie geležinkelius, kokie ten siaurukai viršuje, o kokie šalti žiemos rytai, sninga, pilvas pilnas blynų su džemu ir juodos kavos, brolau, o tu pakeli savo dviašmenį kirvį virš pirmo rąsto ryte... su niekuo nepalyginsi.

– Taip ir įsivaizdavau didžiuosius Šiaurės Vakarus. Indėnai kvakiutliai, Šiaurės Vakarų raitoji policija...

– Na, ji Kanadoje, ten, Britų Kolumbijoje, keliaudamas kartais sutikdavau. – Mes stūmėme dviratį pro koledžo užeigėles ir kavinukes, užsukome pas Robį – pažiūrėti, ar nėra ten kurio nors mūsiškių. Radome Alvą, jis ten uždarbiavo padėdamas nurinkti nuo stalų nešvarius indus. Nudrengtais drabužiais mudu su Džefiu miestelyje atrodėme keistokai. Džefis čia buvo laikomas keistuoliu – tai įprasta koledžo žmonėms, jie visada taip galvoja išvydę tikrą žmogų, juk koledžuose mokslinama beveidė vidurinioji klasė, kuriai didžiausia laimė gyventi miestelių pakraščiuose, gretomis surikiuotuose išdailintuose namuose su pievelėmis ir televizoriumi kiekvienoje svetainėje – visi žiūri tas pačias programas ir galvoja apie tą patį, o šio pasaulio džefiai tuo metu klaidžioja tyruose ir stengiasi išgirsti balsą, šaukiantį tuose tyruose, mėgina patirti žvaigždžių ekstazę, įminti tamsią nesuprantamą beveidės, abejingos, linkusios persivalgyti civilizacijos kilmės mįslę.

– Tie žmonės, – kalbėjo Džefis, – visi iki vieno turi baltomis plytelėmis išklijuotus tualetus ir krauna juose dideles šūdų krūvas

lyg lokiai kalnuose, paskui jas nuplauna į patogią, gerai prižiūrimą kanalizaciją, ir niekas apie šūdą nebegalvoja, pamiršta, kad visi esam kilę iš šūdo, civetų ir jūros putų. Jie visą dieną plaunasi rankas putojančiu muilu, kurį slapčia trokšta suvalgyti čia pat vonioje. – Jo galvoje sukosi milijonai minčių, pačių įvairiausių.

Kai priėjome jo trobelę, jau buvo sutemę, oras kvepėjo smilkstančiom malkom ir degančiais lapais, mes viską tvarkingai sudėjome ir gatve nužingsniavome pas Henrį Morlį – jis turėjo automobilį. Henris Morlis buvo didžiai išsimokslinęs akiniuotis, bet kartu ekscentrikas – dar ekscentriškesnis ir keistesnis nei Džefis. Jis dirbo bibliotekoje, draugų turėjo nedaug, bet mėgo kalnus. Jo nedidukas vieno kambario butas viename Berklio galukiemy buvo prigrūstas knygų apie alpinizmą, kalnų nuotraukų, visur mėtėsi kuprinės, kalnų batai ir slidės. Nustebau išgirdęs, kaip jis kalba – šnekėjo visai kaip Reinoldas Kekeutsas, kritikas, paaiškėjo, kad juodu jau seniai bičiuliaujasi ir yra drauge kopę į kalnus. Buvo sunku pasakyti, ar Morlis paveikė Kekeutsą, ar priešingai, bet jaučiau, kad vis dėlto įtaką padarė Morlis – jam buvo būdingas toks pats pašaipumas, sarkastiška, pernelyg sąmojinga, labai nuosekli kalba su tūkstančiais įvaizdžių. Kai mes su Džefiu užėjome, pas jį buvo prisirinkę draugų (kažkokia keista svetima kompanija – kinas, vokietis iš Vokietijos ir keletas kažin kokių studentų), ir Morlis tarė:

– Aš imu pripučiamą čiužinį. Jei norit, bičai, galit miegoti ant kietos šaltos žemės, o aš pasinaudosiu šiuo pneumatiniu daiktu, juk nusitrenkiau į Ouklendo karo laivyno parduotuvių džiungles ir paklojau už jį šešiolika dolerių, o paskui visą dieną važinėjau ir sukau galvą, ar užsidėjęs riedučius arba siurbtukus galiu vadintis transporto priemone.

Štai kokie buvo jo juokeliai – paslėpta jų prasmė nei man, nei kitiems buvo neaiški, bet vis tiek niekas jo nesiklausė, o jis tik tauškė, lyg kalbėdamasis pats su savimi, ir išsyk man patiko. Išvydę visą šlamštą, kurį Morlis ketino temptis į kalnus, mes tik atsidusome: net konservai, be pripučiamo guminio čiužinio, dar ledo kirtiklis ir visokiausi įrankiai, kurių mums tikrai niekada neprireiks.

– Aišku, gali paimti šitą kirvį, Morli, nors nemanau, kad mums jo prireiks, bet konservai – juk vienas vanduo, tau teks juos vilkti ant kupros, nejau nesupranti, kad ten, viršuje, vandens bus sočiai?

– Na, pamaniau, paskanausiu kiniško ragu.

– Mano maisto pakaks visiems. Eime.

Morlis dar ilgai plepėjo ir sukinėjosi po kambarį, rankiodamas savo gremėzdišką mantą, bet štai pagaliau atsisveikinom su jo draugais, sulipom į nediduką anglišką automobilį ir maždaug dešimtą valandą vakaro leidomės Treisio link, paskui pasukome į Bridžportą – iš ten dar turėjom nuvažiuoti aštuonias mylias iki tako pradžios prie ežero.

Aš sėdėjau automobilio gale, o jie kalbėjosi priekyje. Morlis tikrai buvo trenktas – sykį užsuko pas mane (jau vėliau) su kvorta kiaušininio likerio, tikėdamasis, kad aš jį gersiu, bet, deja, turėjo vežti mane į alkoholinių gėrimų parduotuvę, kaip paaiškėjo, jis užsimanė, kad nuvažiuotume pas kažkokią merginą, mat, pasirodo, man buvo numatytas taikytojo vaidmuo. Pasibeldėme į jos duris, ji atidarė, bet pamačiusi, kas atėjo, jas užtrenkė, taigi grįžom namo.

– Na, kas nutiko?

– A, ilga istorija, – miglotai paaiškino Morlis, o aš taip ir nesupratau, ko jam reikėjo. Kitą kartą pamatęs, kad Alva neturi normalios spyruoklinės lovos, jis – mes dar nekaltai ropštėmės iš patalų ir virėme kavą – lyg vaiduoklis išdygo tarpdury ir padovanojo mums didžiulę dvigulę lovą, jam išėjus, vargais negalais ją įgrūdom į sandėliuką. Jis atvilkdavo visokiausių lentų, lentučių ir lentelių, įvairiausių niekniekių, kažkokių neregėtų knygų lentynų ar šiaip kas po ranka pakliuvo, o po kelerių metų vėlei patyriau su juo kuo linksmiausią nuotykį – atvažiavau pas jį į Kontra Kostą (į jo nuosavą namą, kurį nuomojo kitiems) ir praleidau ten kelias neįtikėtinas dienas, Morlis man mokėjo po du dolerius už valandą, kad kibirais tampyčiau skystą purvą, kurį jis pats rankomis kabino iš apsemto rūsio, visas juodas, išsitepęs kaip Tartariluakas, Paratiulakako Tarpeklio Dumblo Valdovas, o veide – slapta išdykėliško pasitenkinimo šypsena. Paskui, grįždami namo per kažkokį miestelį, užsimanėm ledų, tada žingsniavom pagrindine gatve (atpylę autostrada su kibirais bei gramdikliais),

nešini ledais ir ant siaurų šaligatvių susidurdami su praeiviais, tarsi pora senų laikų begarsio kino komikų, išsikalkinę ir taip toliau. Labai keista persona, kad ir ką sakytum, kad ir kaip žiūrėtum, o štai dabar Morlis vairavo automobilį Treisio link keturių juostų greitkeliu, maldamas liežuviu daugiau už visus, į kiekvieno Džefio ištartą žodį atsiliepdamas tuzinu kitų žodžių, viskas vyko maždaug taip: tarkime, Džefis sako:

– Dievaži, pastaruoju metu mane traukia prie mokslų, gal kitą savaitę sėsiu prie ornitologijos.

O Morlis atsako:

– Kur čia netrauks, jei neturi Rivjeros saulėje įdegusios merginos.

Kiekvieną sykį ką nors sakydamas jis pasisukdavo ir pažvelgdavo į Džefį, taukšdavo šiuos smagius niekelius kuo rimčiausiu veidu; niekaip negalėjau perprasti, kas tai per keistuolis, kas per paslaptingas lingvistinis klounas atsirado Kalifornijos padangėj. Arba, sakykim, Džefis prabyla apie miegmaišius, o Morlis ima kliedėti:

– Ketinu įsigyti žydrą prancūzišką miegmaišį, lengvą, iš žąsies pūkų, manau, geras daikčiukas, tokius parduoda Vankuvery – kaip tik panelei Deizi Mei*. Bet visiškai netinkami Kanadai. Visiems smalsu, ar jos senelis – ne tas pats keliautojas, kuris sutiko eskimą. Aš ir pats iš Šiaurės poliaus.

„Apie ką jis šneka", – paklausdavau, palinkęs ant galinės sėdynės, o Džefis atsakydavo: „Tiesiog įdomus magnetofonas."

Pasakiau vaikinams, kad mane mažumėlę kamuoja tromboflebitas – kraujo krešuliai pėdų venose, taigi baiminausi rytdienos kopimo, ne todėl, kad pradėsiu šlubuoti, o todėl, kad liga gali paaštrėti man nusileidus. Morlis į tai pasakė:

– O tromboflebitas – toks specifinis myžimo ritmas?

Arba aš ką nors pasakau apie vakariečius, o jis atsiliepia:

– Aš pats bukas vakarietis... Pažiūrėkit, kaip išankstinės nuostatos pakeitė Angliją.

– Tu beprotis, Morli.

* Daisy Mae – JAV komiksų herojė.

– Ką aš žinau, galbūt, bet jeigu ir taip, aš paliksiu puikų palikimą. – Paskui jis nei iš šio, nei iš to sako: – Ką gi, man labai smagu, kad einu į kalnus su dviem poetais, aš ir pats ketinu parašyti knygą, apie Raguzą, vėlyvųjų viduramžių pajūrio miestą-valstybę, respubliką, kuri išsprendė klasines problemas ir pasiūlė sekretoriaus pareigas Makiaveliui, ir ištisa karta jos kalbą vartojo kaip diplomatinę Levanto kalbą. Ir viskas dėl turkų, žinoma.

– Žinoma, – sutinkame mes. O jis balsiai savęs teiraujasi:

– Ar galima apskaičiuoti Kalėdas maždaug aštuoniolikos milijonų sekundžių tikslumu į kairę nuo tikrojo senojo raudono kamino?

– Aišku, – juokdamasis atsako Džefis.

– Aišku, – atkartoja Morlis, sukiodamas vairą – posūkių vis daugėja, – jie lipa į specialius elnių traukiamus tarpmiestinius autobusus ir vyksta į priešsezoninę intymią Laimės konferenciją Sierų tyruose, dešimt tūkstančių penki šimtai šešiasdešimt jardų iki paties primityviausio motelio. Tai naujesnis dalykas nei psichoanalizė ir apgaulingai paprastas. Jei pamesi bilietą atgal, gali pavirsti nykštuku, aparatūra – gudri, ir sklando gandai, kad per aktorių profsąjungos suvažiavimus sugeriamas legiono perteklius. Kad ir kaip būtų, aišku, Smitai, – (pasisukdamas į mane), – ieškodamas kelio atgal į emocinius tyrus, būtinai gausi dovanų nuo... ko nors. Ar truputis klevų sirupo tau nepadėtų?

– Žinoma, Henri.

Štai koks buvo Morlis. Tuo metu automobilis pradėjo kilti į prieškalnę, važiavome per įvairiausius niūrius miestelius, viename sustojom įsipilti benzino, o pakeliui – nieko, tik elviai presliai mėlynais džinsais laukia, kam čia išdaužyti snukį, bet apačioje jau pasigirdo šniokščiantys kalnų šaltiniai, jau buvo justi netoliese stūksantys aukšti kalnai. Tyra gaivi naktis. Pagaliau atsidūrėme visai siauručiame kaimo keliuky ir šis jau neabejotinai vedė tiesiai kalnų link. Šalikelėse ėmė šmėkščioti aukštos pušys ir pavienės uolos. Oras buvo žvarbus ir gaivus. Pasirodė, kad tądien buvo medžiojimo sezono pradžios išvakarės, taigi užsukę į vieną barą ko nors išgerti, išvydome gausybę medžiotojų raudonomis kepurėmis ir vilnoniais marškiniais. Jie lakė kaip mulkiai, girtutėliai, grūdo šautuvus ir ragus į automobilius ir mūsų vis godžiai klausinėjo, ar kur nematė-

me elnio. Aišku, matėme, prieš pat užsukdami į barą. Tada Morlis vairavo ir plepėjo:

– Na, Raideri, galbūt tau lemta tapti Alfredu, mūsų mažos teniso komandos lordu Tenisonu, čia, Pakrantėje, tave pramins Naujuoju Bohemiečiu ir lygins su Apvaliojo Stalo riteriais minus Amadis Didysis ir neregėta nedidelės maurų karalystės didybė – ji buvo parduota Etiopijai už septyniolika tūkstančių kupranugarių ir šešiolika šimtų pėstininkų, kai Cezaris dar žindo mamytės papą... – Ir staiga į kelią išbėgo elnias, suakmenėjęs įsistebeilijo į mūsų lempas, paskui šoko į šalikelės krūmynus ir pranyko staiga stojusioje didžiulėje deimantinėje miško tyloje (ją išgirdome, kai Morlis išjungė variklį), buvo girdėti tik kanopų čežesys – elnias bėgo į padanges, į rūkuose skendintį žalia žuvimi mintančio indėno prieglobstį. – Dabar mes jau tikrai aukštai, – tarė Morlis maždaug trijų tūkstančių pėdų aukštyje.

Klausėmės, kaip apačioje ant šaltų, žvaigždžių nutviekstų uolų krinta šalti šaltiniai, nors ir nematėme jų.

– Ei, elniuk, – surikau gyvūnui, – nebijok, mes į tave nešausim.

O dabar, bare, į kurį užsukome man paprašius („Šiam žvarbiam šiauriniam kalnų krašte žmogaus sielai vidurnaktį nėra nieko geriau už stiklinę šildančio raudono portveino, tiršto kaip karaliaus Artūro sirupai...“):

– Gerai, Smitai, – sutiko Džefis, – bet man atrodo, kad žygyje nederėtų gerti.

– Kodėl gi, po velnių?

– Kaip nori, tik pagalvok, kiek pinigų sutaupėm, pirkdami pigų džiovintą maistą šiam savaitgaliui, o tu ketini viską pragerti.

– Toks jau mano likimas – tai turtuolis, tai vargšas, dažniausiai vargšas, tikras vargšas.

Mes užėjome į barą – tai buvo pakelės užeiga, pastatyta šalies gilumos kalnų stiliumi, panaši į šveicarišką *šalė*, su briedžių galvomis ir ant pertvarų išpieštais elniais, o patys lankytojai atrodė kaip tikra medžioklės sezono reklama, visi jau prisisprogę – siūbuojanti šešėlių masė blausiame bare – kai įžengėm vidun, atsisėdom ant trijų kėdžių ir užsisakėm portveino. Toks pageidavimas medžiotojų ir viskio krašte buvo keistas, bet barmenas suieškojo atliekamą butelį

„Brolių krikščionių“ ir prikliukino mums dvi plačias vyno taures (Morlis pasirodė esąs blaivininkas), mudu su Džefiu išgėrėme ir pasijutome maloniai.

– Ak, – pasakė Džefis, įkvėptas vyno ir vidurnakčio, – greitai vėl važiuosiu į šiaurę aplankyti drėgnų savo vaikystės girių, debesuotų kalnų, senų kandžių draugų intelektualų ir senų prasigėrusių draugų miškakirčių, Dieve, Rėjau, jei ten nepabuvai – su manim ar be manęs – negyvenai. Paskui trauksiu į Japoniją ir pėsčias apeisiu tą kalvotą šalį, atrasiu paslėptas ir pamirštas kalnuose senovines šventyklėles ir nukaršusius šimto devynerių metų išminčius, kurie savo trobose meldžiasi Kanon ir medituoja tiek, kad baigę meditaciją ima kvatotis iš visko, kas juda. Bet, dievaži, tai nereiškia, kad aš nemyliu Amerikos, dievaži, nors ir nekenčiu tų sumautų medžiotojų, kuriems tereikia vieno – nutaikyti šautuvą į bejėgią būtybę ir nužudyti ją. Už kiekvieną užmuštą protingą būtybę ar gyvą padarą tie pimpiai turės atgimti tūkstantį kartų ir iškęsti samsaros kančias, taip jiems ir reikia.

– Girdi, Morli? Ką apie tai manai, Henri?

– Iš to mano budizmo – tik tiek, kad saikingai ir be didelio džiaugsmo domiuosi kai kuriais jų piešiniais, nors turiu pripažinti, eilėraščiuose apie kalnus Kekeutsui kartais pavyksta išgauti beprotišką budizmo gaidą, bet vis dėlto tikėjimo klausimai mane ne itin domina. – Tiesą sakant, jam buvo į juos nusispjaut. – Aš abejingas – pasakė jis ir patenkintas nusijuokė, šnairuodamas su tramdoma klasta, o Džefis sušuko:

– Bet juk abejingumas ir yra budizmas!

– Na, per šitą portveiną tu ir jogurtą mesi gerti. Žinai, aš *a fortiori* nusivylęs, nes čia nėra nei benediktino, nei trapistų vyno, tik šventintas vanduo ir viskis. Nepasakyčiau, kad mane sužavėjo šis keistas baras, jis – kaip lovys Čiardžiui* ir Duonininkų** rašytojams, visi jie kaip armėnų bakalėjininkai, geručiai kerėplos protestantai,

* Kalbama apie Johną Ciardi (1916–1986) – JAV poetą, vertėją, etimologą.

** Turima omeny seniausia kasmetinė JAV rašytojų konferencija (*Bread Loaf Writers' Conference*), rengiama nuo 1926 metų.

kurie išsirengę į grupinę ekskursiją, kad prisigertų, trokšta tik įsidėti kontraceptiką, bet nežino kaip. Tie žmonės tikri šūdžiai, – pridūrė jis, lyg staiga praregėjęs. – Pienas čia, matyt, geras, bet karvių daugiau nei žmonių. Šičia turbūt gyvena kita anglų rasė, man jie ne itin prie širdies. Vėjavaikiai tikriausiai laksto trisdešimt keturių mylių per valandą greičiu. Na, Džefi, – apibendrino Morlis, – jei kada susirasi nuolatinį darbą, tikiuosi, įsigysi padorų kostiumą... tikiuosi, neimsi trintis nupirdusių poetėlių vakarėliuose... Žiūrėk! – Į barą užėjo kažkokios merginos. – Jaunosios medžiotojos... štai kodėl vaikų darželiai dirba ištisus metus.

Bet medžiotojams nepatiko, kad mes sėdim susispietę į krūvą ir draugiškai, tyliai šnekučiuojamės apie visokiausius asmeninius reikalus; jie priėjo prie mūsų ir netrukus visame bare suskambo ilgi juokingi pamokslai apie vietinius elnius, apie tai, kur geriausia lipti į kalnus ir ką ten veikti, bet išgirdę, kad mes atvažiavome visai ne žvėrių žudyti, o tiesiog ketiname kopti į kalnus, tie medžiotojai nutarė, jog esame beviltiški keistuoliai, ir paliko mus ramybėje. Mes su Džefiu išgėrėm po dvi taures vyno, pasijutom puikiai, kartu su Morliu grįžom į automobilį ir vėl leidomės į kelią, kilome vis aukščiau, medžiai darėsi vis didesni, oras vis smarkiau vėso, kilome, kol pagaliau atėjo antra valanda ryto ir mums buvo pasakyta, kad iki Bridžporto bei tako pradžios dar toli, todėl būsią geriau, jei sustosim ir pernakvosim miegmaišiuose čia pat, miškuose.

– Atsikelsim auštant ir kelionėn. O dabar – štai turiu gardžios juodos duonos su sūriu, – pasakė Džefis, traukdamas juodą duoną ir sūrį, įsimetė tuos produktus paskutinę minutę trobelėje, – užteks ir pusryčiams, o bulgurą bei kitus skanėstus pasaugosim rytdienos rytui dešimties tūkstančių pėdų aukštyje. – Jėga.

Tebemaldamas visokius niekus Morlis dar truputį pavažiavo per kietus pušų spyglius po milžiniška natūralaus parko medžių lapija – čia augo didieji kalnų kėniai, kai kurie šimto pėdų aukščio. Tai buvo didinga, tyli, žvaigždžių nušviesta giria, žemę dengė šerkšnas, visur viešpatavo mirtina tyla, tik retsykiais kažkas sutreškėdavo tankmėje – galbūt sustingdavo mus išgirdęs kiškis. Aš išsitraukiau miegmaišį, ištiesiau, nusiaviau batus ir, kai jau džiugiai dūsavau

kišdamas kojiniuotas kojas miegmaišin, kai laimingas žvalgiausi į nuostabius aukštus medžius ir galvojau: „Ak, kokia saldi kieto miego naktis manęs laukia, kaip pamedituosiu šioje spengiančioje Niekur tyloje“, Džefis man suriko iš mašinos:

– Klausyk, atrodo, ponas Morlis užmiršo savo miegmaišį!

– Kas per... na ir ką?

Švysčiodami prožektoriais šaltyje jie truputį pasitarė, paskui Džefis priėjo prie manęs ir tarė:

– Turėsi lįsti lauk, Smitai, turim tik du miegmaišius, atsegsim juos ir ištiesim kaip antklodę, kad užtektų vietos visiems trims, velniai griebtų, na ir šalta naktelė bus.

– Ką? Juk pašalsim subines.

– Bet Henris negali miegoti mašinoje, jis sustirs į ledo gabalą, ten nėra krosnelės.

– Velniai rautų, aš jau buvau taip apsidžiaugęs, – suinkščiau lįsdamas lauk ir audamasis batus. Netrukus Džefis patiesė abu miegmaišius ant pončų ir įsitaisė miegoti; per sumaištį man teko vieta viduryje, dabar temperatūra jau buvo minusinė ir žvaigždės mirkčiojo kaip varvekliai šaipūnai. Aš įsiropščiau ir atsiguliau, o Morlis – girdėjau, kaip tas maniakas pučia savo apgailėtiną čiužinį, kad galėtų atsigulti šalia manęs, bet vos tik atsigulė, išsyk pradėjo vartytis, muistytis ir dūsauti, sukiotis nuo vieno šono ant kito, tai nugara, tai veidu į mane, tai vėl ant kito šono, nerimo po tokiom gražiom ledinėm žvaigždėm, o Džefis sau knarkė ir jam nėmaž netrukdė tas beprotiškas vartaliojimasis. Pagaliau paaiškėjo, kad Morlis neužmigs, jis atsikėlė ir nuėjo į automobilį, matyt, norėjo pasikalbėti su savimi, kaip šis beprotis buvo įpratęs, ir man pavyko truputėlį numigti, bet po kelių minučių jis grįžo sušalęs, palindo po miegmaišiais ir vėl pradėjo vartytis, retsykiais net nusikeikdavo ar atsidusdavo, atrodė, kad tai tęsiasi ištisą amžinybę, bet štai išvydau, kaip Aurora nubalino rytinius Amidos pakraščius ir supratau, kad mums netrukus reikės keltis. Tas beprotis Morlis! Ir tai buvo tik šio įstabaus žmogaus nelaimių pradžia, šis turistas, matyt, vienintelis žmonijos istorijoje pamiršo pasiimti miegmaišį. „Dieve! – pagalvojau aš, – jau geriau būtų palikęs savo sumautą čiužinį.“

7

Nuo pat tos akimirkos, kai susitikom su Morliu, jis, taikydamasis prie mūsų iškylos dvasios, vis staiga užbliaudavo tirolietišką jodlerį. Paprasčiausiai surikdavo „jodeleihi!“, bet tas riksmas pasigirsdavo pačiomis netikėčiausiomis akimirkomis ir netikėčiausiomis aplinkybėmis, tarkime, jis keliskart subliovė tarp savo draugų, kinų ir vokiečių, paskui – sėdėdamas su mumis automobilyje – „jodeleihi!“, – paskui mums lipant iš automobilio prie baro – „jodeleihi!“. Ir štai dabar, kai Džefis pabudo, pamatė, kad jau švinta, nubėgo rinkti malkų ir palinkęs virš pradedančio rūkti lauželio nusipurtė, Morlis taip pat pakirdo iš nervingo, trumpo paryčių snūdo, nusižiovavo ir subliovė „jodeleihi!“ – aidas pasklido po tolimus slėnius. Aš irgi atsikėliau, mums neliko nieko kito, tik šokinėti ir mojuoti rankomis – kaip darėme mudu su liūdnuoju valkata vagone pietinėje pakrantėje. Bet netrukus Džefis įmetė į laužą daugiau malkų ir ugnis ūždama šovė į viršų, po akimirkos mes jau sėdėjom atsukę į ją nugaras, kalbėjomės ir šūkavom. Nuostabus rytas – virš kalvos stiebėsi raudoni skaidrūs saulės spinduliai ir nuožulniai krito tarp šaltų medžių, švytėjo lyg katedroj, pasitikti saulės kilo ūkai, aplinkui šniokštė paslaptingi upokšniai, galbūt duburiuose juos jau dengė ledo plutelė. Puiki vieta žūklei. Netrukus ir aš pats užrikau „jodeleihi!“, bet, kai Džefis nuėjo dar malkų ir kuriam laikui pradingo mums iš akių, Morlis sušuko „jodeleihi!“, o Džefis tiesiog atsiliepė

„huu!“, paskui jis paaiškino, kad šitaip kalnuose šaukia indėnai, ir taip daug gražiau. Taigi ir aš pradėjau šaukti „huu!“.

Paskui sulipom į automobilį ir leidomės į kelią. Valgėme duoną ir sūrį. Šiandienos ryto Morlis nėmaž nesiskyrė nuo vakarykščio Morlio – skambėjo jau girdėti kandūs, šmaikštūs kultūriniai tauškalai, bet jo balsas gaivų rytmetį glostė ausį, tokie būna ankstų rytą pakirdusių žmonių balsai – prikimę, su vos juntamom ilgesio ir ryžto pradėti naują dieną gaidelėm. Neilgai trukus saulė pradėjo šildyti. Juoda duona buvo gardi, ją kepė Šono Monachano žmona, Šono, kuris turėjo trobelę Korte Maderoj, ten bet kada galėjai nemokamai apsistoti. Sūris buvo aštrus čederis. Tačiau tokiu maistu aš nelabai pasisotinau, tad kai atsidūrėm ten, kur nebuvo matyti nė vieno namo, aš baisiausiai užsimaniau senų gerų karštų pusryčių, ir staiga, mums pervažiavus tiltą per upelį, prie kelio, po didžiuliais kadagiais išdygo smagus medžiotojų namelis, iš kamino rūko dūmai, ant sienų degė neoninės reklamos, o užrašas lange skelbė apie blynelius ir karštą kavą.

– Užsukim, dievaži, mums reikia žmoniškai papusryčiauti, jei norim kopti visą dieną.

Niekas man neprieštaravo, mes užėjome vidun ir atsisėdome tarp pertvarų, linksmai plepėdama, kaip įprasta užkampių gyventojams, mus aptarnavo maloni moteris.

– Na, vyručiai, iš pat ryto į medžioklę?

– Ne, ponia, – atsakė Džefis, – kopsim į Materhorną.

– Į Materhorną? Aš ten ir už tūkstantį dolerių nelipčiau!

Aš nuėjau į rąstinę išvietę galukiemy ir nusiprausiau vandeniu iš čiaupo, vanduo buvo maloniai šaltas, nuo jo man ėmė dilgčioti veidą, paskui truputį atsigėriau, ir mano skrandį, atrodė, užliejo vėsus skystas ledas, nuostabus jausmas, ir aš atsigėriau dar. Auksaspalvėj rausvoj saulės šviesoj, įstrižai krintančioj pro šimtapėdes kėnių ir eglių šakas, lojo gauruoti šunėkai. Tolumoje regėjau spindint snieguotas kalnų kepures. Viena jų vadinosi Materhornas. Grįžau į namą, blynai jau buvo iškepti, karšti ir garuojantys, aš apipyliau sirupu tris gabalėlius sviesto, susipjausčiau blynus ir siurbčiodamas karštą kavą valgiau. Valgė ir Henris su Džefiu – bent sykį nutilo

pokalbiai. Kai jau užsigėrėme neprilygstamu šaltu vandeniu, užsuko medžiotojai su ilgaauliais batais bei vilnoniais marškiniais, bet ne tie lengvabūdžiai girtuokliai, o rimti medžiotojai, pasirengę po pusryčių iškeliauti. Čia pat buvo ir baras, bet niekas šįryt negalvojo apie alkoholį.

Mes susėdome į automobilį, pervažiavom dar vieną tiltą per šaltinį, pravažiavome pro pievą su keliom karvėm ir rąstų trobelėm ir atsidūrėm lygumoje, iš kurios buvo aiškiai matyti Materhornas, aukščiausiai iškilusi, atrodanti baisiausiai iš visų dantytų pietinių viršukalnių.

– Štai ir jis, – išdidžiai tarė Morlis. – Argi negražus, ar neprimena jums Alpių? Aš turiu snieguotų viršukalnių nuotraukų kolekciją, kada nors jums parodysiu.

– Man labiau patinka tikri daiktai, – pasakė Džefis, rimtai žvelgdamas į kalnus. Iš tolin nukreipto jo žvilgsnio, iš slapto sielos atodūsio aš supratau: jis vėl namie. Bridžportas – tai mažas, mieguistas šios lygumos miestelis, keista, bet man jis priminė Naująją Angliją. Pora restoranų, pora degalinių, mokykla – o per vidurį 395-asis greitkelis, kuris pro šiuos kraštus šauna nuo Bišopo kelio iki Karson Sičio Nevadoje.

8

Ir darsyk turėjom kaip mulkiai gaišti, mat ponas Morlis Bridžporte panoro paieškoti atidarytos parduotuvės ir nusipirkti miegmaišį arba bent jau drobinį paklotą, na kad ir kokį brezento gabalą, kad tik šįvakar galėtų užmigti dešimties tūkstančių pėdų aukštyje, juk, kaip parodė praėjusi naktis keturių tūkstančių pėdų aukštyje, ten bus žvarboka. Mudu su Džefiu jo laukėm, sėdėdami mokyklos kieme ant žolės jau kaitrioje dešimtos valandos ryto saulėje, stebėdami ištuštėjusiame greitkely retsykiais trumpam pasirodančius automobilius ir svarstydami, ar tranzuojančiam jaunam indėnui pavyks nusigauti į šiaurę. Šiltai apie jį šnekėjom.

– Štai kas man patinka, tranzuoti, jaustis laisvam, be to, įsivaizduok, kad esi dar ir indėnas. Po velnių, Smitai, eime šnektelsim su juo ir palinkėsim sėkmės.

Indėnas nebuvo itin kalbus, bet draugiškas, jis mums pasakė, kad 395-uoju stumiasi priekin lėtokai. Mes jam palinkėjom sėkmės. O Morlis tame mažulyčiame miestelyje apskritai pradingo.

– Ką jis ten veikia – verčia iš lovos kokį krautuvininką?

Galiausiai Morlis grįžo ir pasakė, kad nieko nerado, taigi lieka tik pasiskolinti kelias antklodes medžiotojų namelyje prie ežero. Mes susėdome į automobilį, greitkeliu grįžom atgal kelis šimtus jardų ir pasukom į pietus, melsvame ore spindinčių neliestų sniegynų link. Palei nuostabių Dvynių ežerų pakrantę privažiavome namelį,

kuris pasirodė esąs didelė balta kaimo užeiga. Morlis užėjo vidun ir sumokėjo penkių dolerių užstatą už dvi antklodes vienai nakčiai. Tarpdury įrėmusi į šonus rankas stovėjo moteris, lojo šunys. Kelias dulkėjo – tikras gruntkelis, bet ežeras buvo žydras ir tyras. Jame kuo aiškiausiai atsispindėjo skardžiai ir prieškalnės. Tačiau priekyje vyko kelio remonto darbai, kilo geltonos dulkės – kaip tik ten turėsim mažumėlę paėjėti palei pakrantę, paskui perbrisime upelį ežero gale ir pamiškiu pakilsime prie tako.

Mes pastatėme automobilį, išsikrovėme mantą ir išdėliojome šiltoje saulėje. Džefis sudėjo mano daiktus į kuprinę ir pasakė, kad turėsiu ją nešti, antraip galiu tuoj pat šokti į ežerą. Jis buvo labai rimtas, jautėsi esąs vadovas, ir man tai patiko labiau už viską. Paskui, vis toks pat berniokiškai orus, Džefis išėjo į dulkėtą kelią, kirtikliu nubrėžė didelį ratą ir ėmė jame kažką paišyti.

– Kas tai?

– Piešiu stebuklingą mandalą, ji ne tik padės mums kopiant į kalnus, brūkštelsiu dar kelis ženklus, sugiedosiu užkeikimą ir galėsiu nuspėti ateitį.

– O kas yra mandala?

– Tokie budistų piešiniai, visada rato pavidalo, su įvairiais ženklais, matai, ratas simbolizuoja tuštumą, o ženklai – iliuziją. Kartais mandalos piešiamos virš bodhisatvos galvos ir pagal jas galima papasakoti jo istoriją. Jos atsirado Tibete.

Jau buvau apsiavęs teniso batelius, dabar išsitraukiau kalnietišką kepurę, kurią man atidavė Džefis, nedidukę juodą prancūzišką beretę, ir užsidėjau šauniai pakreipęs, užsimečiau ant nugaros kuprinę ir buvau pasirengęs žygiui. Su bateliais ir berete labiau panėšėjau į bohemos dailininką nei į alpinistą. O Džefis avėjo kokybiškus aulinius batus ir dėvėjo žalią šveicarišką kepuraitę su plunksna, jis buvo panašus elfą, bet vis viena griežtas. Štai regiu jį vienišą kalnuose šitaip apsirengusį – vizija: skaidrus rytas aukštose sausose Sierose, tolumoje matyti dailūs kėniai, metantys šešėlius ant uolotos kalvos šlaitų, dar toliau dunkso snieguotos viršukalnės, artėliau – dideli tankių pušų siluetai, o Džefis žingsniuoja su savo kepuraite ir kuprine ant pečių, kairėje rankoje nešasi gėlę ir ta ranka prilaiko

kuprinės diržą ant krūtinės, tarp susigrūdusių uolų ir akmenų želia žolė, tolumoje matyti, kaip akmenų nuogriuvos randais vagoja ryto šlaitus, Džefio akys spindi džiaugsmu, jis – kelyje, jo herojai – Džonas Mjuiras* ir Han Šanis, Ši-te, Li Bo, Džonas Berouzas**, Polas Banjanas*** ir Kropotkinas; jis – nedidukas, kai eina, iš po marškinių švysčioja juokingas pilvas, bet ne todėl, kad pilvas didelis, o todėl, kad truputį išlinkęs stuburas, bet šį trūkumą atitaiso energingi platūs žingsniai, tai aukšto vyro žingsniai (kaip supratau, eidamas taku jam iš paskos), jo krūtinė – gili, o pečiai – platūs.

– Šakės, Džefi, kaip smagiai šįryt jaučiuosi, – pasakiau, kai užrakinom automobilio dureles ir trise su kuprinėmis nulingavome ežero pakrantės keliu, užėmę kelio pakraščius ir vidurį, tartum pakrikę pėstininkai. – Vis geriau nei kiurksoti „Pleise"? Prisilaktume tokį gaivų šeštadienio rytą, apspangtume ir subloguotume, o dabar štai einame palei gėlą tyrą ežerą, oras – puikus, dievaži, tikras haiku.

– Palyginimai – šlykštūs, Smitai, – atsiliepė Džefis, cituodamas Servantesą ir kartu atskleisdamas dzenbudistinę tiesą. – Koks gi sumautas skirtumas, ar sėdi „Pleise", ar kopi į Materhorną, visur – ta pati sena tuštuma, brolau.

Aš apie tai pasvarsčiau ir supratau, kad jis teisus, palyginimai – iš tikrųjų šlykštūs, viskas vienas ir tas pats, bet vis tiek jaučiausi puikiai ir staiga suvokiau (nepaisydamas išsiplėtusių kojų venų), kad šis žygis man bus į naudą, atprasiu nuo alkoholio ir galbūt pradėsiu visiškai naują gyvenimą.

– Džefi, aš džiaugiuosi, kad tave sutikau. Noriu išmokti susikrauti kuprinę, dirbti visokius darbus ir pasislėpti šiuose kalnuose, kai įgris civilizacija. Kaip smagu, kad tave sutikau.

– Ką gi, Smitai, ir man smagu, kad tave sutikau, kad mokausi rašyti spontaniškai ir panašiai.

* Johnas Muiras (1838–1914) – amerikiečių natūralistas, pasisakęs už parkų bei rezervatų steigimą.

** Johnas Burroughsas (1837–1921) – JAV natūralistas ir eseistas, lyginamas su Henry Davidu Thoreau.

*** Turimas omeny Polas Banjanas, amerikiečių folkloro personažas, milžinas medkirtys.

– A, tai menkniekis.

– Man tai – daug. Truputį paspartinkim žingsnį, vyručiai, nėra kada gaišti.

Netrukus priėjome sūkuriuojančias geltonas dulkes, ten burgzdami sukiojosi vikšriniai traktoriai, o didžiuliai, stambūs, riebūs, prakaituoti vairuotojai, nė nepažvelgę į mus, keikėsi ir dėjo į šuns dienas savo darbą. Už tai, kad liptų į kalną, jiems reikėtų sumokėti dvigubai, o šiandien, šeštadienį, ir keturgubai.

Apie tai pagalvoję mudu su Džefiu nusijuokėme. Su ta kvaila berete jaučiausi truputėlį nejaukiai, bet traktorininkai nė nedirstelėjo į mūsų pusę. Netrukus jie liko mums už nugarų, mes artinomės prie paskutinės medžiotojų krautuvėlės ties tako pradžia. Tai buvo rąstų troba, suręsta pačiame tolimiausiame ežero kampe, ją „V" raidės forma supo aukštos prieškalnės. Čia sustojom ir ant laiptų truputį atsikvėpėm, jau buvom nuėję kokias keturias mylias, tiesa, lygiu geru keliu, paskui užėjome vidun ir nusipirkome saldainių, sausainių, kokakolos ir taip toliau. Ir staiga Morlis, jis, beje, tas keturias mylias anaiptol netylėjo, atrodė toks juokingas su savo apranga, – milžiniška kuprinė ant kupros su pripučiamu čiužiniu (oras iš jo buvo išleistas), vienplaukis, visai toks pats, koks būna bibliotekoje, bet su neregėtom plačiom apdribusiom kelnėm, – tai štai Morlis staiga prisiminė, kad pamiršo išleisti vandenį iš karterio.

– Pamanyk tik, pamiršo išleisti vandenį iš karterio, – pasakiau, matydamas, kaip jie nustėro, ir maža ką išmanydamas apie automobilius, – ai, ai, pamiršo nuleisti vandenį į kraterį.

– Ką tu, tai reiškia, kad jeigu čia šiąnakt pašals, susprogs jo prakeiktas radiatorius, ir mes negalėsim grįžti namo, turėsim pėdinti dvylika mylių į Bridžportą, žodžiu, gerokai užstrigsime.

– O gal šią naktį nebus taip šalta?

– Negalime rizikuoti – pasakė Morlis, o aš tą akimirką jau gerokai ant jo niršau – jis pranoko pats save, vienaip ar kitaip ką nors pamiršdamas, sugadindamas, sujaukdamas, užlaikydamas ir mūsų palyginti paprastą iškylą paversdamas klaidžiojimu ratais.

– Ir ką gi žadi daryti? Ką dabar mums daryti – grįžti atgal keturias mylias?

– Lieka tik viena – aš grįžtu be jūsų, išleidžiu vandenį ir vejuosi jus taku, o vakare susitinkame stovykloje.

– Aš užkursiu didelį laužą, – pasakė Džefis, – pamatysi šviesą, šūktelėsi ir mes tave pasitiksime.

– Labai paprasta.

– Bet turėsi paskubėti, jei nori iki vakaro pasiekti stovyklą.

– Suspėsiu, jau bėgu.

Tačiau man pagailo vargšo, seno, nelaimingo juokdario Henrio, ir aš pasiūliau:

– Velniai griebtų, tai tu šiandien su mumis nekopsi? Pamiršk tą suknistą karterį ir eime kartu.

– Per brangiai kainuos, jei tas daiktas šiąnakt sušals. Ne, Smitai, matyt, bus geriau, jei grįšiu. Mano galvoj pilna gražių minčių, jos man padės atspėti, apie ką, tikėtina, judu visą dieną kalbėsitės, ak, po velnių, jau turiu lėkti. Nė už ką nedūgzkite ant bičių, neskriauskite sarginių šunų, o jei prasidės teniso partija ir visi nusirengs marškinėlius, nemirkčiokit akutėm prožektoriui, kitaip saulė išspardys mergaitei subinę ir atsisuks į jus, katės ir kiti gyviai, dėžės su vaisiais, apelsinais, – maždaug šitaip jis atsisveikino ir be jokių ceremonijų nupėdino keliu, tik vos pamojavo ranka, kažką murmėdamas po nosimi, taigi turėjom sušukti:

– Iki, Henri, paskubėk.

Tačiau jis neatsakė, tik eidamas gūžtelėjo pečiais.

– Žinai, – tariau, – man atrodo, kad jam vis viena, jis tiesiog patenkintas vaikštinėja ir viską pamiršta.

– Ir plekšnoja sau per pilvą, ir regi daiktus tokius, kokie jie yra, visai kaip Čuan Dzė, – ir mudu su Džefiu smagiai nusijuokėme, žiūrėdami, kaip nelaimingas Henris išdidžiai linguoja atgal keliu, kuriuo mes ką tik atėjome, vienišas ir pamišęs.

– Na, eime, – paragino Džefis. – Kai pavargsiu tempti didžiąją kuprinę, pasikeisime.

– Nors ir dabar. Žmogau, nagi duokš ją man, norisi ką nors sunkaus panešti. Nė neįsivaizduoji, kaip man gera, žmogau, nagi! – Mes pasikeitėme kuprinėmis ir leidomės į kelią.

Abu jautėmės puikiai ir neužsičiaupdami malėm liežuviais – apie ką tik nori, apie literatūrą, merginas, kalnus, Princesę, poetus, Japoniją, ankstesnius savo nuotykius, ir aš staiga supratau, kokia slapta palaima mus ištiko – na, kad Morlis pamiršo išleisti iš karterio vandenį, antraip Džefis šią palaimingą dieną nebūtų galėjęs nė žodelio įterpti, o dabar turėjau progos išgirsti jo mintis. Savo elgesiu žygyje Džefis man priminė mano vaikystės draugą Maiką – šis taip pat mėgdavo eiti priekyje, rūstus kaip Bakas Džonsas*, akis įsmeigęs į tolimus horizontus kaip Netis Bampo**, perspėdavo mane apie atsilenkiančias šakas arba: „Čia per gilu, nusileiskime žemiau ir perbriskime upelį štai ten", ar „Čia, apačioj, bus purvo, geriau apeikim" – toks baisiausiai rimtas ir laimingas. Iš to, kaip Džefis žengė prieky, buvo matyti visa jo vaikystė rytiniuose Oregono miškuose. Jis ėjo taip, kaip ir kalbėjo, iš galo mačiau, kad jo pėdos šiek tiek pasuktos į vidų – visai kaip mano, bet kai atėjo metas kopti, jis pakreipė jas į išorę, kaip Čaplinas, kad būtų lengviau keberiotis viršun. Braudamiesi pro krūmynus su retomis ievomis mes perbridome pelkėtą upės senvagę, išbridome į kitą pusę mažumėlę sušlapę ir toliau kopėm taku, kuris buvo aiškiai nužymėtas, miškininkai neseniai buvo jį sutvarkę, bet, jei pasitaikydavo koks nukritęs akmuo, Džefis kuo rūpestingiausiai jį nusviesdavo šalin tardamas: „Aš pats esu valęs takus, negaliu žiūrėti, kai takas toks pavojingas, Smitai." Mes kopėme vis aukščiau, apačioje sublyksėjo ežeras, ir staiga jo skaidriame mėlyname vandeny išvydome gilias duobes – ten buvo šaltiniai, tartum juodi šuliniai, matėme, kaip švysčioja žuvų būriai.

– O, tartum ankstyvą rytą Kinijoje, ir man tik penkeri laiko begalybėj! – išdainavau aš, man knietėjo atsisėsti prie tako, išsitraukti užrašų knygutę ir trumpai tai aprašyti.

– Pažvelk štai ten, – išdainavo Džefis, – geltonos epušės. Man primena haiku... „Kalbėjom apie literatūrą – ir štai geltonos epušės."

Eidamas per šį kraštą, pradedi suprasti tobulų haiku perlus, juos sukūrę Rytų poetai niekada nepasigerdavo kalnuose, nieko panašaus,

* Buckas Jonesas (1889–1942) – aktorius, daugiausia filmavęsis vesternuose.

** Phenimore'o Cooperio romanų personažas.

tik klajodavo skaistūs kaip vaikai ir užrašydavo tai, ką mato, be jokių literatūrinių įmantrybių ar vaizduotės užgaidų. Lipdami kūrėme haiku, o takas krūmais apžėlusiu šlaitu vijosi vis aukštyn.

– Akmenys ties skardžio pakraščiu, – tariau, – kodėl nenurieda žemyn?

– Gal tai ir haiku, o gal ir ne, kiek per sudėtinga, – pasakė Džefis. – Tikras haiku turi būti paprastas kaip avižinė košė, bet per jį privalai išvysti realius daiktus, štai šis turbūt geriausias iš visų haiku: „Po verandą žvirblis strykt pastrykt drėgnom kojytėm." Jį sukūrė Šiki. Taip ir regi drėgnus pėdsakus, be to, iš tų kelių žodžių nujauti ir lietų, kuris tądien lijo, ir beveik užuodi drėgnus pušų spyglius.

– Nagi dar vieną.

– Šįkart sugalvosiu pats, klausyk... „Ežeras apačioje... juodos šulinių duobės", ne, po velnių, tai ne haiku, niekada nekurk haiku pernelyg kruopščiai.

– O gal kurkime juos žaibiškai, tiesiog eidami, spontaniškai?

– Žiūrėk! – džiaugsmingai suriko jis, – kalnų lubinas, pažvelk, koks švelniai mėlynas gėlių atspalvis. O štai ten raudonosios aguonos. Visa pieva tiesiog nubarstyta spalvomis! Beje, ten, viršuje, auga tikra kalvinė pušis, jų niekur kitur nepamatysi.

– Kiek daug išmanai apie paukščius, medžius ir visa kita.

– Visą gyvenimą tyrinėjau.

Paskui, vis tebekopdami aukštyn, sušnekom apie kasdieniškesnius dalykus, kalbos tapo šmaikštesnės ir kvailesnės. Netrukus priėjom tako vingį, ten staiga išvydome progumą, tamsią, gaubiamą šešėlių, o per purslotus akmenis kliokė putojo srauni galinga srovė, ritosi žemyn, virš jos kabojo puikiausias tiltas – šakos nuolauža, mes užsikorėm ant jos, atsigulėm ant pilvo, nuleidom žemyn galvas, sušlapom plaukus ir godžiai gėrėme, o vanduo tiško mums į veidus – jausmas, lyg galvą būtum pakišęs po šaunančia iš dambos srove. Gulėjau ten gerą minutę, mėgaudamasis netikėta vėsa.

– Visai kaip „Rainier" alaus reklamoj! – sušuko Džefis.

– Pasėdėkim truputį, pasidžiaukim.

– Brolau, neįsivaizduoji, koks dar mūsų laukia kelias!

– Taip, bet aš nepavargau!

– Taip, bet pavargsi, Tigre.

9

Ėjom toliau ir aš baisiausiai džiūgavau regėdamas šitokį ankstyvos popietės taką – įgavusį kažin kokio nemirtingumo, matydamas žole apaugusios kalvos šlaitą – tarsi apgaubtą senovinių aukso dulkių, virš akmenų dūzgiančius vabzdžius, dūsaujantį ir mirgulių šokį virš tų įkaitusių akmenų šokantį vėją, matydamas, kaip takas staiga šauna į vėsią didelių medžių paunksmę, o ten – šviesa gilesnė. Regėdamas, kaip ežeras mums po kojomis netrukus pavirto žaisliniu ežerėliu, bet šulinių angos juodavo kuo aiškiausiai ir ant vandens gulė milžiniški debesų šešėliai, tolyn vinguriavo tragiškas keliukas, o juo atgalios keliavo vargšas Morlis.

– Ar nematyti Morlio ten, apačioje?

Džefis ilgai žvelgė į tolį.

– Matau dulkių debesėlį, gal jis jau grįžta atgal.

O man atrodė, kad aš jau esu regėjęs senovinę šio tako popietę – nuo akmenų pievose ir lubinų puokščių iki netikėtų šniokščiančių krioklių su purslotais šakų tiltais ir žalia povandenine augalija, mano širdyje dilgčiojo kažkas nenusakomo, tarsi jau būčiau prieš tai gyvenęs ir vaikščiojęs šiuo taku panašiomis aplinkybėmis su bičiuliu bodhisatva, bet, matyt, tai buvo svarbesnė kelionė, man knietėjo prigulti tako pakrašty ir viską prisiminti. Taip būna miškuose, jie visada atrodo pažįstami, kadai prarasti, išblukę lyg seniai mirusio giminaičio veidas, tartum sena svajonė, tarsi nuotrupa pamirštos

dainos, plaukiančios virš vandens, o labiau už viską – tarsi auksinės praėjusios vaikystės amžinybės ar praėjusios brandos, ir visa, kas gyva, visa, kas mirę, visa širdgėla, ištikusi prieš milijoną metų, ir debesys, plaukiantys tau virš galvos, liudija savo vienišu artimumu šį jausmą. Netgi ekstazę – štai ką pajutau nuo netikėtų prisiminimų blyksnių, buvau suprakaitavęs ir išglebęs, norėjau atsigulti ir užmigti ant žolės. Mums kopiant vis aukščiau, nuovargis didėjo, ir mudu kaip tikri alpinistai nebesikalbėjome, mums nebereikėjo kalbėtis ir mes tuo džiaugėmės. Džefis po pusvalandį trukusios tylos atsisuko ir tarė:

– Man tai patinka, tiesiog eini ir nejauti poreikio kalbėti, lyg būtume gyvūnai ir bendrautume be žodžių, telepatiškai.

Šitaip, panirę į savo mintis, žingsniavome toliau. Džefis pėdino savo juokingu čaplinišku žingsniu, apie kurį jau kalbėjau, o aš pasirinkau sau tinkamą eiseną – trumpais žingsneliais iš lėto ir kantriai kilau vis aukščiau į kalną vienos mylios per valandą greičiu – ir visąlaik buvau nuo jo atsilikęs per trisdešimt jardų, dabar, sukūrę kokį nors haiku, turėdavom išrėkti jį atsisukę vienas į kitą. Netrukus pasiekėme tako viršų, čia jis baigėsi ir prasidėjo neprilygstama pasakiška pieva, kurioje tyvuliavo nuostabi kūdra, o už jos – vien akmenys, akmenys ir daugiau nieko.

– Dabar vieninteliai mūsų orientyrai – antys.

– Kokios antys?

– Matai akmenis štai ten?

– „Matai akmenis štai ten?“ Dievaži, brolau, aš matau penkias mylias akmenų, iki pat ano kalno!

– Matai tą akmenų krūvelę ant artimiausio riedulio ties pušimi? Tai antis, ją paliko kiti kopėjai, o gal ir aš pats sukroviau penkiasdešimt ketvirtaisiais, gerai nepamenu. Nuo šiol eisim nuo riedulio prie riedulio ir atidžiai dairysimės ančių, kad apytikriai žinotume, kur sukti toliau. Nors, aišku, kryptis mums aiški – štai iki ano aukšto skardžio, ten, viršuje, kaip tik ir yra mūsų plynaukštė.

– Plynaukštė? Jėzau, nori pasakyti, kad tai dar ne kalno viršūnė?

– Aišku, ne, skardis, paskui plynaukštė, tada nuobiros, paskui vėl akmenys, tuomet prieisim paskutinį kalnų ežerą, ne ką didesnį

už šią kūdrą, paskui paskutinįkart kopsim, daugiau kaip tūkstantį pėdų, kone stačiai aukštyn, brolau, iki pat pasaulio viršukalnės, o ten pamatysi visą Kaliforniją ir dalį Nevados, ir vėjas tau kiaurai perpūs kelnes.

– Och... O kiek tai užtruks?

– Na, šįvakar spėsim nebent apsistoti toje plynaukštėje. Aš sakau plynaukštė, nors iš tikrųjų ten tik iškyšulys tarp viršūnių.

Bet čia, tako viršuje, buvo taip gražu, kad aš pasakiau:

– Tik pažiūrėk... – Pasakiška pieva, pakrašty – pušys, kūdra, šviežias gaivus oras, skubantys auksiniai debesys. – Gal pernakvokim šiąnakt čia? Aš turbūt niekada nesu matęs tokio grožio.

– Ak, niekniekis. Čia, žinoma, gražu, bet nenustebk, jei ryt atsibusi, o tau panosy šutvė raitomis atjojusių mokytojų čirškina dešreles. Prisiekiu subine, kad ten, kur mes einam, nebus nė vieno žmogaus, o jeigu bus, pabučiuosiu arkliui užpakalį. Na gal vienas kitas alpinistas, nors nemanau, kad šiuo metų laiku ką nors ten sutiksim. Žinai, bet kurią akimirką gali pradėti snigti. Jei pradės šiąnakt, sudie, Smitai.

– Ką gi, sudie, Džefi. Bet pailsėkim čia, atsigerkim vandens, pasigrožėkim pieva. – Mes jautėmės maloniai pavargę. Išsitiesėme ant žolės, pailsėjome, apsikeitėme kuprinėmis, prisirišome jas ir nekantravom eiti toliau. Beveik tą pat akimirką žolė pasibaigė ir prasidėjo akmenys. Užlipom ant pirmojo ir dabar liko tik šokinėti nuo vieno ant kito, pamažėle kilom, kilom, penkios mylios į viršų per akmenų slėnį, jis darėsi vis statesnis, abipus lyg sienos stūksojo milžiniškos uolos, jos siekė patį skardį, į kurį, atrodė, turėsim kopti per akmenis.

– O kas už to skardžio?

– Aukšta žolė, krūmynai, pabiri akmenys, gražūs vingiuoti upeliai, kuriuose ledas neištirpsta net dieną, kai kur sniego lopiniai, milžiniški medžiai ir riedulys, maždaug toks kaip du Alvos kotedžai, sukrauti vienas ant kito, jis pasviręs, susidaro lyg ir kokia ola, ten apsistosim ir įkursim didžiulį laužą, kad šiluma atsimuštų nuo sienos. O toliau tik žolė, medžių nebėra. Aukštis bus maždaug devyni tūkstančiai pėdų.

Su teniso bateliais man buvo vienas malonumas mitriai šokinėti nuo akmens ant akmens, bet netrukus pamačiau, kaip gracingai išeina Džefiui – jis tiesiog palengva žingsniavo nuo akmens ant akmens, kartais lyg leisdamasis šokti kryžiavo kojas iš dešinės į kairę, iš dešinės į kairę. Iš pradžių kartojau kiekvieną jo žingsnį, bet paskui supratau, kad bus geriau, jei akmenis rinksiuosi spontaniškai ir šoksiu savo nedarnų šokį.

– Tokio kopimo paslaptis, – paaiškino Džefis, – lyg dzenas. Negalvok. Tiesiog šok. Nieko nėra lengviau, net paprasčiau, nei eiti plokščia žeme – ne taip monotoniška. Nors sulig kiekvienu žingsniu iškyla problemėlių, bet tu nėsyk nesuabejoji ir štai jau esi ant kito akmens, kurį išsirinkai be jokių ypatingų priežasčių, visai kaip dzene.

Taip ir buvo.

Dabar beveik nesikalbėjome. Nuvargo kojų raumenys. Mes kopėme tuo ilgiausiu slėniu kelias valandas, gal kokias tris. Diena pakrypo vakarop, šviesa tapo gintarinė, ant sausų akmenų slėnio grėsmingai nusileido šešėliai, tačiau, užuot išgąsdinę, jie vėl pažadino nemirtingumo jausmą. Visos antys buvo išdėstytos lengvai pastebimose vietose: atsistodavai ant riedulio, pažvelgdavai tolyn, pastebėdavai antį (paprastai tai būdavo sudėti vienas ant kito du plokšti akmenėliai, o retsykiais ant viršaus gulėdavo ir trečias, apskritas, dėl grožio) ir laikydavaisi nurodytos krypties. Ankstesni kopėjai šias antis paliko tam, kad kitiems nereikėtų tuščiai klaidžioti mylią ar dvi po milžinišką slėnį. Mūsų upelis vis dar šniokštė šalia, bet susiaurėjo, aprimo, jis tekėjo nuo skardžio už mylios – ant pilkos uolos mačiau juoduojančią didelę dėmę.

Šokinėti nuo akmens ant akmens su sunkia kuprine ir nėsyk neparkristi lengviau nei atrodo – vos tave užvaldo šokio ritmas, jau nebeparkrisi. Retkarčiai atsisukęs pažvelgdavau į slėnį apačioje ir nusistebėdavau, išvydęs, kaip aukštai užkopėme ir kokie kalnų horizontai atsiveria už mūsų. Nuostabioji oazė tako viršuje atrodė kaip siaurutis slėnis Ardeno girioje. Šlaitas pasidarė statesnis, saulė paraudo, ir netrukus tai šen, tai ten kai kurių uolų paunksmėje išvydau sniego lopinėlius. Pagaliau, atrodė, skardis pakibo mums virš galvų. Pamačiau, kaip Džefis priekyje nusimetė kuprinę, ir nušokavau prie jo.

– Na, čia mesime ant žemės savo mantą, pakilsime kelis šimtus pėdų skardžiu, pamatysi, ten ne taip statu, ir susirasime savo stovyklą. Aš pamenu, kur ji. Jei nori, gali čia pasėdėti, ilsėkis, skaičiuok muses, o aš pasivaikščiosiu. Man patinka paklajoti vienam.

Okei. Aš atsisėdau, pasikeičiau drėgnas kojines į sausas, nusivilkau prakaitu permirkusius marškinėlius, sukryžiavau kojas ir švilpaudamas ilsėjausi maždaug pusvalandį – labai malonus užsiėmimas. Paskui Džefis grįžo ir pasakė, kad rado stovyklą. Aš maniau, kad iki poilsiavietės tik smagiai pasivaikščiosime, bet iš tiesų per stačius akmenis šokinėjome dar valandą, kai kur turėjom ropštis, paskui pakilom į skardžio plynaukštės lygį ir ten per apylygę žolę nuėjome apie du šimtus jardų iki didžiulės pilkos uolos, iškilusios virš pušų. Čia žemė buvo tiesiog puiki – po kojom sniegas, lopiniai tirpsta ant žolės, gurguliuoja upeliai, abipus didžiulės nebylios uolos, pučia vėjas, kvepia viržiai. Mes perbridom mielą upeliūkštį, seklų kaip delnas, deimantinį, tyrą, skaidrų ir atsidūrėm prie didžiosios uolos. Čia buvo apsistoję kiti kopėjai, voliojosi seni apanglėję rąstai.

– O kur Materhornas?

– Iš čia nematyti, bet... – jis pirštu parodė tolimesnę ilgos plynaukštės dalį ir į dešinę sukantį tarpeklį, užverstą nuobirom – ties tuo iškyšuliu, dar maždaug dvi mylios į viršų, ten ir bus papėdė.

– O, velniai griebtų, juk dar visa diena kelio!

– Tik ne su manim, Smitai.

– Ką gi, Raideriuk, aš irgi ne iš kelmo spirtas.

– Gerai, Smituk, o dabar atsipalaiduokim, pailsėkim, pasigaminkim ką nors vakarienei ir palaukim senio Morliuko.

Mes išsikrovėm kuprines, išdėliojom ant žemės daiktus, rūkėme ir džiaugėmės gyvenimu. Kalnai pamažu įgavo rožinį atspalvį, tai yra uolos, tai buvo tik kietos uolos, padengtos dulkių atomų, susikaupusių čia per pradžios neturintį laiką. Atvirai kalbant, mane baugino tos mus supančios dantytos ir virš galvų iškilusios pabaisos.

– Jie tokie tylūs!

– Taip, žmogau, žinai, man kalnas – tai Buda. Tik pagalvok apie kantrybę, apie šimtus tūkstančių metų visiškoj visiškoj tyloj,

jie lyg nebyliai meldžiasi už visas gyvas būtybes ir laukia, kol mes liausimės kvailioję. – Džefis išėmė arbatą, kinišką, truputėlį įbėrė į skardinį katiliuką, tuo metu kaip tik įsidegė jo užkurta ugnis, iš pradžių – nedidelė, saulė mums tebešvietė, paskui jis tarp dviejų akmenų tvirtai įspraudė lazdą, kad būtų ant ko pakabinti virdulį. Netrukus vanduo užvirė, Džefis garuojantį supylė į katiliuką ir netrukus iš skardinių puodelių jau siurbčiojome arbatą. Aš pats atnešiau vandens iš upelio, šalto ir tyro kaip sniegas, kaip padangės akys su kristaliniais vokais. Mūsų arbata buvo švariausia ir užvis geriau malšino troškulį, tokios niekad nebuvau ragavęs, norėjosi dar ir dar, ji iš tikrųjų malšino troškulį ir maloniai šildė pilvą. – Dabar supranti, kodėl rytiečiai taip mėgsta arbatą, – tarė Džefis. – Pameni, pasakojau tau apie vieną knygą, ten sakoma, kad pirmas gurkšnis – džiaugsmas, antras – linksmybė, trečias – ramybė, ketvirtas – beprotybė, penktas – ekstazė.

– Kaip pirštu į akį.

Uola, po kuria apsistojome, buvo tikras stebuklas. Trisdešimt pėdų aukščio ir trisdešimt pėdų pločio ties pagrindu, beveik tobulas kvadratas, virš jos lyg arka pynėsi medžiai ir vogčiomis žvelgė į mus. Virš pagrindo siena buvo išlinkusi, susidarė įduba, taigi, jei pradėtų lyti, turėtume kur pasislėpti.

– Kaipgi šitas gremėzdas čia atsirado?

– Galbūt jį paliko besitraukiantys ledynai. Matai sniego lauką štai ten?

– Matau.

– Čia tai, kas liko iš ledynų. O gal šitas akmuo nusirito nuo kokių neįtikėtinų, mums nežinomų priešistorinių kalnų, o gal tiesiog nusileido šičia, kai visas šis prakeiktas kalnų masyvas išlindo iš po žemės juros periodo laikais. Rėjau, juk čia tau ne kokia svetainė Berklyje. Tai ir pasaulio pradžia, ir pabaiga. Pažvelk į tuos kantrius budas, jie žiūri į mus ir nieko nesako.

– O tu ateini čia vienui vienas...

– Ir savaitėmis, kaip Džonas Mjuiras, laipioju, dairausi kvarcito pluoštų, renku gėlių puokštes ir puošiu stovyklą arba vaikštinėju nuogas, dainuoju, gaminuosi vakarienę ir juokiuosi.

– Džefi, pripažįstu, esi laimingiausias bičas pasauly, ir kiečiausias, dievaži. Tikrai smagu tiek sužinoti. Šioje vietoje man norisi melstis, turiu tokią maldelę, žinai, kokią maldą kalbu?

– Kokią?

– Atsisėdu ir kalbu, išvardiju visus draugus, giminaičius, visus priešus, vieną po kito, be pykčio, be dėkingumo, paprasčiausiai sakau kad ir šitaip: „Džefis Raideris, toks pats tuščias, toks pats mylimas, toks pats būsimas Buda." Paskui tęsiu, tarkime: „Deividas O. Selznikas, taip pat tuščias, taip pat mylimas, toks pats būsimas Buda", nors aš netariu tokių vardų kaip Deividas O. Selznikas, miniu tik tuos žmones, kuriuos pažįstu, nes tariant žodžius „toks pats būsimas Buda", man norisi įsivaizduoti jų akis, sakykim, Morlis, mėlynos akys, dengiamos akinių, kai pagalvoji „toks pats būsimas Buda", pagalvoji ir apie tas akis, tada staiga išvysti tikrą slaptingą ramybę ir jo tapsmo Buda tiesą. Paskui pagalvoji apie savo priešo akis.

– Puiku, Rėjau. – Džefis išsiėmė užrašų knygutę, užsirašė mano maldą ir nustebęs palingavo galvą. – Tai tikrai tikrai puiku. Šios maldos išmokysiu vienuolius, kuriuos sutiksiu Japonijoje. Viską darai teisingai, Rėjau, bėda tik ta, kad neišmokai nusigauti iki tokių vietų kaip ši ir leidaisi pasaulio paskandinamas mėšle, ir tave nuo jo supykino... nors aš sakau, kad palyginimai šlykštūs, bet tai, apie ką kalbame dabar, yra tiesa.

Jis išsiėmė rupių kviečių bulgurą ir supylė į jį kelis pakelius džiovintų daržovių, paskui suvertė viską į puodą, kad temstant galėtume išsivirti. Ėmėme klausytis, ar nepasigirs Morlio jodleriai, tačiau buvo tylu. Mums pasidarė neramu dėl jo.

– O jeigu jis nukrito nuo akmens ir susilaužė koją? Ten jam niekas nepadės. Pavojingas reikalas. Aišku, ateinu čia ir vienas, bet aš patyręs, aš kalnų ožys.

– Aš išalkau.

– Aš irgi, velniai griebtų, greičiau jis ateitų. Pasivaikščiokim, paragaukim sniego, atsigerkim vandens ir palaukim.

Mes taip ir padarėme, apžiūrėjome viršutinę plynaukštės dalį ir grįžome atgal. Saulė jau buvo pasislėpusi už vakarinės mūsų slėnio sienos, temo, dangus nuraudo, oras atvėso, vis daugiau uolų viršūnių

nusidažė violetiniais atspalviais. Dangus buvo gilus. Jau net įsižiebė blankios žvaigždės, mažiausiai viena ar dvi. Ir staiga išgirdome tolimą „jodeleihi!“, Džefis pašoko, greitai užsiropštė ant akmens ir suriko „hoo hoo hoo!“. „Jodeleihi!“ – atsiliepė jam.

– Ar jis toli?

– Dieve, sprendžiant iš garso, jis dar nė nepradėjo eiti. Net akmenų slėnio pradžios nepriėjo. Vargu ar pasirodys šįvakar.

– Ką darysim?

– Eisime prie skardžio, atsisėsime ant krašto ir po valandos jam sušuksim. Paimsim riešutų su razinomis, kramtysim ir lauksim. Gal jis ne taip toli, kaip man atrodo.

Mes nuėjome prie kyšulio, iš ten buvo matyti visas slėnis, Džefis atsisėdo tikrąja lotoso poza, sukryžiavęs kojas ant akmens, išsiėmė medinius karoliukus ir pradėjo melstis. Jis paprasčiausiai laikė tuos karoliukus rankose ir visiškai nejudėdamas įdėmiai žvelgė tiesiai priešais save, delnai buvo pasukti į viršų, nykščiai lietėsi. Aš kaip įmanydamas patogiau įsitaisiau ant gretimo akmens, mudu tylėjome ir meditavome. Tik aš meditavau užsimerkęs. Tyla intensyviai gaudė. Toje vietoje upelio almesio, jo kalbos čiurlenimo nebuvo girdėti, trukdė uolos. Išgirdome dar kelis melancholiškus „jodeleihi!“ ir atsiliepėme, bet tie šūksniai kaskart buvo vis tolimesni. Kai atsimerkiau, rožinę spalvą vis greičiau keitė violetinė. Sutvisko žvaigždės. Aš pasinėriau į gilią meditaciją, jutau, kad kalnai – tikri budos, mūsų draugai, mane apėmė neįprastas keistas jausmas – kad visame šiame slėnyje tėra trys žmonės, mistinis skaičius trys. Nirmanakaja, Sambhogakaja ir Dharmakaja. Melsdamasis prašiau saugumo ir amžinos laimės vargšui Morliui. Atsimerkiau ir pamačiau Džefį – jis sėdėjo rūstus kaip uola, man knietėjo nusijuokti, toks juokingas jis atrodė. Tačiau kalnai stūksojo nepaprastai rimti, toks pats buvo ir Džefis, taigi surimtėjau ir aš, ir pats juokas, tiesą sakant, dalykas rimtas.

Koks grožis. Rožinė spalva pranyko, netrukus viską aplinkui apgaubė purpurinės sutemos, ir tylos gaudesys priminė mūšą deimantinių bangų, besiritančių per vandeningas mūsų ausų ertmes, šito pakanka, kad žmogus jaustųsi ramus tūkstantį metų. Aš meldžiausi už Džefį, už saugią jo ateitį ir laimę, pagaliau, už tai, kas jis

taptų Buda. Viskas buvo absoliučiai rimta, absoliuti haliucinacija, absoliuti laimė.

„Akmenys – erdvė, – galvojau aš, – o erdvė – iliuzija." Mano galvoje sukosi milijonas minčių. Džefio galvoje – irgi. Mane sužavėjo, kad jis medituoja atmerktomis akimis. Ir dar mane labai žmogiškai žavėjo tai, kad šis didis vyrukas, uoliai išstudijavęs Rytų poeziją, antropologiją, ornitologiją ir visa kita, kas parašyta knygose, šaunus nuotykių ieškotojas kalnuose bei giriose, staiga išsitraukė savo varganus nuostabius medinius karolius ir pradėjo iškilmingai melstis lyg koks šventasis iš senovės dykumų – kaip nuostabu tai matyti plieno gamyklų ir oro uostų prigrūstoje Amerikoje. Pasaulis ne toks jau ir blogas, jei jame gyvena džefiai, pagalvojau ir apsidžiaugiau. Sopantys raumenys ir alkio graužiamas pilvas – jau savaime nemalonus dalykas, be to, aplinkui tamsios uolos ir nėra nieko, kas paguostų bučiniais ir tyliais žodžiais, bet štai taip sėdėti čia, medituoti ir melstis už visą pasaulį su nuoširdžiu draugu – vien dėl to vertėjo džiaugtis, kad gimei tik tam, kad mirtum, kaip lemta mums visiems. Kas nors iš to išeis amžinybės paukščių takuose, nusidriekusiuose priešais mūsų atviras iliuzines akis, bičiuliai. Man norėjosi išpasakoti Džefiui apie viską, ką galvojau, bet žinojau, kad tai neturi reikšmės, be to, jis ir pats tai suprato, o tyla – aukso kalnas.

– Jodeleihi! – uždainavo Morlis, jau buvo sutemę, ir Džefis tarė:

– Ką gi, atrodo, kad jis dar toli. Jam pakaks proto, kad šįvakar apsistotų ten, apačioje, tad grįžkim į stovyklą ir pasigaminkim vakarienę.

– Okei.

Mes dar porą sykių surikom „hoo!", kad jam būtų ramiau, ir palikome vargšą Morlį nakty. Mes žinojom, kad proto jam pakaks. Ir, kaip pasirodė, iš tikrųjų pakako, jis apsistojo apačioje, susisupo į dvi antklodes, atsigulė ant pripučiamo čiužinio ir išmiegojo visą naktį toje neprilygstamoje palaimos pievoje su kūdra ir pušimis – apie tai papasakojo kitą rytą, kai pagaliau susitikom.

10

Aš prirankiojau smulkių šakelių prakurams, paskui parinkau didesnių malkų ir pagaliau pradėjau dairytis tik didžiulių rąstų – čia jų buvo apstu. Užkūrėm tokį laužą, kad Morlis pamatytų iš už penkių mylių, tiesa, mus nuo jo akių dengė skardis. Nuo laužo sklido galingos karščio bangos, akmeninė siena jas sugerdavo ir grąžindavo mums, sėdėjom kaip pirtyje, tik nosių galiukai šalo, mat iškišdavom juos laukan, eidami atsinešti malkų ir vandens. Džefis subėrė bulgurą į katiliuką su vandeniu ir maišydamas virė, tuo pat metu užmaišė ir šokoladinį pudingą, paskui užvirino kitame, mažesniame, katiliuke iš mano kuprinės. Jis nepamiršo ir šviežios arbatos. Tada išėmė dvi poras valgomųjų lazdelių, ir netrukus mes juokaudami ragavome vakarienę. Tai buvo gardžiausia visų laikų vakarienė. Virš oranžinių mūsų laužo liepsnų buvo matyti didžiulės nesuskaičiuojamų žvaigždžių sistemos – ir paskiros švieselės, ir žemai pakibusi Veneros akutė, ir didžiuliai paukščių takai, neaprėpiami žmogaus protu – šaltis, mėlis, sidabras, o šalia mūsų rausvas laužas ir gardus maistas. Kaip Džefis ir sakė, man visai nesinorėjo alkoholio, aš apskritai apie jį pamiršau, aukštis – pernelyg didelis, kopimas – pernelyg sunkus, oras – pernelyg gaivus, jau vien tokio oro pakako, kad pasijustum girtas kaip pėdas. Grandiozinė vakarienė, maistą visada geriau valgyti graudulingai mažyčiais kąsneliais nuo lazdelių galiukų, o ne šlamšti, štai kodėl Darvino išgyvenimo dėsnis geriausiai tinka Kinijai – jei

nemoki naudotis valgomosiomis lazdelėmis ir kiši jas į šeimyninį katilą kartu su išmanančiais šį reikalą, numirsi iš bado. Vis dėlto galiausiai pasisotinau kabindamas smiliumi.

Po vakarienės Džefis ėmė stropiai šveisti katiliukus vieline grandykle ir paprašė mane atnešti vandens, aš panardinau kitų poilsiautojų paliktą skardinę į liepsnojantį nuo žvaigždžių vandenį, o grįždamas nusilipdžiau dar ir sniego gniūžtę. Džefis suplovė indus pašildytame vandeny.

– Paprastai aš neplaunu indų, tiesiog suvynioju į mėlyną skepetą, nes koks gi skirtumas... nors tokios mažos gudrybės ir neįvertins toj arkliamuilio įstaigoj Medisono aveniu, kaip ją vadina, tą anglų firmą, „Urber ir Urber“ ar panašiai, velniai griebtų, žodžiu, brolau, kad aš asilu bliaučiau, jei dabar pat neišsitrauksiu žvaigždėlapio ir nežvilgtelėsiu, kaip šįvakar išsidėsčiusios žvaigždės. Tą maišalynę viršuje sunkiau suskaičiuoti nei visas tavo mėgstamiausios sutras, žmogau. – Taigi jis išsitraukia žvaigždėlapį, truputėlį pasukinėja, pavedžioja pirštu, žiūri ir sako: – Dabar lygiai aštuonios keturiasdešimt aštuonios.

– Iš kur žinai?

– Sirijus būtų kur nors kitur, jei dabar nebūtų aštuonios keturiasdešimt aštuonios... Žinai, kuo tu man patinki, Rėjau? Tu mane pažadinai tikrajai šios šalies kalbai, darbininkų, geležinkelininkų, miškakirčių kalbai. Ar esi kada girdėjęs, kaip tie vaikinai šneka?

– Dar klausi. Sykį Hiustone, Teksase, manęs pavėžėti sustojo toks vyrukas, benzinvežio vairuotojas, kokią dvyliktą nakties, matai, kažkoks pedikas motelio savininkas, beje, tas motelis vadinosi ne kaip kitaip, o labai tinkamai, mielasis, „Dendžių užeiga“, taigi tas pedikas išleido mane ten iš mašinos ir pasakė – jei niekas nesustos, ateik pas mane, paguldysiu ant grindų, tai štai, laukiau tuščiame kelyje kokią valandą, paskui atvaro benzinvežis, o už vairo sėdi čerokis, taip jis pats pasakė, nors jo pavardė buvo Džonsonas, o gal Elis Reinoldsas, ar panašiai, velniai žino, tai jis ir sako: „Žinai, biče, palikau mamulės pirkią, kai tu dar nė upės uostęs nebuvai, ir nusitrenkiau į Vakarus, dabar maluosi su Rytų Teksaso nafta“, šneka ritmingai, sulig kiekvienu ritmo protrūkiu spaudžia sankabą ir junginėja visokiausius svertus,

net visas sunkvežimis šokčioja ir kriokia plentu maždaug septyniasdešimt mylių per valandą greičiu, tik įsismarkauja pasakoti ir įsibėgi, nepamirštama, štai ką vadinu poezija.

– Kaip tik tai ir turėjau omeny. O kad išgirstum, kaip kalba senis Bernis Bajersas, jau kai deda, tai deda, Rėjau, tiesiog būtinai turi nuvažiuoti į Skedžito kraštą.

– Nuvažiuosiu.

Džefis klūpomis nagrinėjo žvaigždėlapį, mažumėlę palinkęs į priekį iš po senų, gumbuotų, akmenų krašto medžių žvalgėsi į viršų. Ožiška barzdelė didžiulės gruoblėtaveidės uolos fone – kaip tik taip įsivaizdavau senuosius kinų dzeno mokytojus, besimeldžiančius tyruose. Klūpojo palinkęs į priekį ir žvelgė aukštyn, tarsi laikydamas rankose šventą sutrą. Netrukus Džefis nuėjo prie pusnies ir atnešė šokoladinį pudingą, šis jau buvo šaltas kaip ledas ir nepranokstamai, neapsakomai skanus. Visą iškart ir sudorojom.

– Gal reikėjo truputį palikti Morliui?

– A, pudingas neišsilaikytų, ištirptų ryto saulėje.

Ugnis liovėsi ūžusi, iš laužo liko tik raudonos žarijos, didelės, šešių pėdų ilgio, naktis vis labiau gaubė mus ledine kristaline vėsa, bet pakvipus rūkstantiems rąstams ji buvo tokia pat gardi kaip ir šokoladinis pudingas. Išėjau truputėlį pasivaikščioti palei seklų apledėjusį upelį ir, atsirėmęs į purvo kupstą, atsisėdau pamedituoti, apibus slėnio nebyliai stūksojo didžiulės kalnų sienos. Pernelyg šalta, daugiau kaip minutę neištversi. Kai grįžau atgal, oranžinis laužas metė pašvaistę ant didžiulės uolos, o Džefis atsiklaupęs spoksojo į dangų, čia, pakilus dešimt tūkstančių pėdų virš griežiančio dantį pasaulio, tai buvo tikras ramybės ir sveiko proto paveikslas. Mane žavėjo ir dar viena Džefio savybė – didžiulis, nuoširdus dosnumas. Jis visuomet viską dovanodavo, visada praktikavo tai, ką budistai vadina „Dana Paramita“, dosnumo tobulybe.

Kai grįžau ir atsisėdau prie laužo, jis tarė:

– Na, Smitai, laikas tau įsigyti savo amuletą, nori, štai, imk karolius, – ir ištiesė man rudus medinius karolius, suvertus ant tvirtos virvės, juodos ir blizgančios, viename gale gražia kilpa įtvirtintos dideliame karolyje.

– Och, negalima dovanoti tokių daiktų, jie juk iš Japonijos, ar ne?

– Aš turiu kitus, juodus. Smitai, malda, kurios mane šiandien išmokei, verta tų karolių, šiaip ar taip, imk.

Po kelių minučių jis išvalė pudingo likučius iš katiliuko, bet prieš tai paklausė, ar aš daugiau nenoriu. Paskui ant akmeninės aikštelės primėtė šakelių ir paklojo ant jų pončą, bet taip, kad jo paties miegmaišis būtų toliau nuo laužo nei manasis ir man netektų šalti. Jis niekada nepamiršdavo geraširdiškumo. Išmokė jo ir mane, taigi po savaitės aš jam padovanojau dailius naujus marškinėlius, kuriuos radau „Goodwill" parduotuvėje. O jis man už tai įteikė plastmasinę dėžutę maistui laikyti. Pokštaudamas aš jam atnešiau didžiulę gėlę iš Alvos kiemo. Kitą dieną jis man iškilmingai padovanojo nedidelę puokštelę gėlių, priskintų Berklio vejose.

– Ir sportbačius gali pasilikti, – pasiūlė Džefis. – Aš turiu dar vieną porą, jie senesni, bet ne prastesni.

– Taip man visus savo daiktus atiduosi.

– Smitai, tu nė neįsivaizduoji, kokia privilegija dovanoti dovanas.

Dovanodavo jas pasigėrėtinai: jokių blizgučių, nieko kalėdiško, įteikdavo kone su liūdesiu, kartais tos dovanos tebūdavo nunešiotos senienos, bet vis viena žavėdavo savo naudingumu ir liūdesiu.

Sulindome į miegmaišius, šaltis kando kaip reikiant, buvo beveik vienuolikta, mes dar truputėlį pasišnekėjome, bet netrukus vienas iš mūsų tiesiog nebeatsiliepė nuo pagalvės, ir mudu užmigome. Jis knarkė, o aš nubudau ir gulėjau ant nugaros, įsmeigęs akis į žvaigždes, ir dėkojau Dievui, kad pasiryžau kopti į šį kalną. Kojų nebemaudė, jaučiausi stiprus visu kūnu. Blėstančių žarijų spragsėjimas panėšėjo į trumpus Džefio komentarus apie mano laimę. Pažvelgiau, kaip jis miega įtraukęs galvą į žąsies pūkų miegmaišį. Per kelias tamsos mylias aplinkui įžvelgiau tik susirietusį jo siluetą, gulėjo susivyniojęs, sutelkęs mintis į troškimą būti geru. Keistas tas žmogus, pamaniau... Kaip sakoma Biblijoje: „Kas pažins sielą žmogaus, žiūrinčio į viršų?" Šitas vargšas vaikis dešimt metų jaunesnis už mane, o aš su juo jaučiuosi kaip kvailys, pamirštu visus idealus ir džiaugsmus, kuriuos pažinau per pastaruosius girtuokliavimo bei nusivylimų metus, jis

nesuko galvos, kad visai neturi pinigų, jam ir nereikia jų, o reikia tik kuprinės su plastikiniais džiovinto maisto maišeliais ir pora gerų batų, jis keliauja ir džiaugiasi milijonieriaus privilegijomis kalnuose. Bet koks gi podagros kamuojamas milijonierius tau lips į šį kalną? Mes keberiojomės visą dieną. Ir aš pasižadėjau, kad pradėsiu naują gyvenimą. Su kuprine apkeliausiu visus Vakarus, Rytų kalnus ir dykumą, viską darysiu tyra širdimi. Įkišęs nosį į miegmaišį užmigau, o nubudau auštant drebėdamas, žemės šaltis prasiskverbė pro pončą ir miegmaišį, šonkauliais jutau drėgmę, dar bjauresnę už šaltos lovos drėgmę. Man iš burnos kilo garas. Apsiverčiau ant kito šono šonkaulių ir dar numigau, mano sapnai buvo tyri ir šalti kaip ledinis vanduo, smagūs sapnai, jokių košmarų.

Kai vėl pabudau, rytuose liejosi švari oranžinė saulės šviesa, skverbėsi per tarpeklius, pro kvapnias mūsų pušų šakas, ir aš pasijutau kaip vaikystėje, kai ateina metas keltis, vilktis kombinezoną ir bėgti žaisti visą dieną, mat šeštadienis. Džefis jau buvo atsikėlęs, dainavo ir keturpėsčias mėgino įpūsti laužą. Žemė bolavo nuo šarmos. Paskui Džefis truputį pabėgėjo į šalį ir suriko „jodeleihi!“, ir, Dievas regi, mes išsyk išgirdome Morlio atsaką, jis buvo garsesnis nei vakar.

– Jis jau ateina. Kelkis, Smitai, išgerk karštos arbatos, smagumėlis!

Aš atsikėliau, miegmaišy susižvejojau batelius, ten jie per naktį buvo šilumoj, apsiaviau, užsidėjau beretę, pašokau ir leidausi lakstyti žole. Seklų upokšnį dengė ledo plėvelė, neužšalęs liko tik pats vidurys, ten gurgėdama kunkuliavo plona vandens srovelė. Aš parkritau ant pilvo, godžiai atsigėriau ir apsišlaksčiau veidą. Su niekuo pasauly nepalyginsi jausmo, kai ryte kalnuose nusiprausi veidą šaltu vandeniu. Kai grįžau, Džefis jau šildė vakarykštės vakarienės likučius – jie tebebuvo gardūs. Paskui mudu nuėjome prie skardžio krašto, surikome Morliui „hoo!“ ir staiga jį išvydome, mažutę figūrėlę akmenų slėnyje už dviejų mylių, jis atrodė taip, lyg būtų buvęs vienintelė gyva būtybė neaprėpiamoj tuštumoj.

– Taškelis apačioje ir yra mūsų sąmojingasis draugas Morlis, – tarė Džefis juokingu skardžiu medkirčio balsu.

Maždaug po dviejų valandų su Morliu jau buvo galima susišnekėti ir jis nieko nelaukdamas pradėjo plepėti – lipo per paskutinius riedulius, o mes sėdėjome ir laukėme jo ant akmens, nutvieksti jau šildančios saulės.

– Pagalbos moterims draugija liepė man nueiti pas jus ir sužinoti, ar jūs, vaikinai, nenorėtumėt prisisegti mėlynų kaspinėlių prie marškinėlių, jos sako, kad liko daug rožinio limonado ir lordas Mauntbatenas ima didžiai nekantrauti. Jūs manote, kad jie puls tirti nesenų įvykių Artimuosiuose Rytuose priežastis arba pagaliau išmoks vertinti kavą. Manyčiau, tarp tokių literatūros džentelmenų kaip judu jie išmoktų padoriai elgtis... – Ir taip toliau, ir taip toliau jis be jokio reikalo tarškėjo tarp palaimingo mėlyno rytmečio dangaus ir uolų, buvo mažumėlę suplukęs nuo ilgo rytmetinio žygio ir blausiai šypsojosi.

– Na, Morli, ar tu pasirengęs kopti į Materhorną?

– Visada pasirengęs, tik persiausiu šlapias kojines.

11

Maždaug vidudienį leidomės į kelią, didžiąsias kuprines palikom stovykloje – ten vis vien tikriausiai niekas neužklys, bent jau iki kitų metų. Kopėme nuogriuvomis užverstu slėniu, pasiėmę tik truputį maisto ir vaistinėles. Slėnis pasirodė esąs ilgesnis nei atrodė. Nespėjom mirktelėti, o jau antra dienos, saulė sušvito geltonesniu popietiniu atspalviu, pakilo vėjas, ir aš pamaniau – o dangau, kaipgi mes šįvakar įkopsim į šitą kalną?

Pasakiau tai Džefiui, o jis atsakė:

– Tu teisus, reikia paskubėti.

– O gal apsisukam ir grįžtam namo?

– Liaukis, Tigre, užbėgsime ant štai tos kalvos ir tada jau namo.

Koks ilgas ilgas ilgas buvo slėnis. Viršuje šlaitas pasidarė labai status, ir aš ėmiau baimintis, kad nugarmėsiu žemyn, akmenys čia buvo smulkūs ir slidūs, o nuo vakarykščio raumenų tampymo maudė kulkšnis. Tačiau Morlis ėjo pirmyn ir plepėjo, buvo nepaprastai ištvermingas, kaip tariau sau. Džefis nusimovė kelnes, kad panėšėtų į indėną, tai yra liko pusnuogis, tik su glaudėmis, ir žingsniavo aplenkęs mus beveik ketvirčiu mylios, retsykiais šiek tiek luktelėdavo, leisdavo mums jį pasivyti ir vėl skubiai šaudavo į priekį – norėjo dar šiandien įkopti į kalną. Morlis ėjo antras, maždaug už penkiasdešimties jardų nuo manęs. Aš niekur neskubėjau. Kai diena pakrypo vakarop, paspartinau žingsnį, ketinau aplenkti Morlį ir prisijungti

prie Džefio. Pasiekėm kokių vienuolikos tūkstančių pėdų aukštį, atšalo, aplink baltavo sniego pusnys, o rytų pusėje dunksojo milžiniškos snieguotos kalnų virtinės ir suskilinėjusių uolienų klodai, galima sakyti, jau buvome pačioje Kalifornijos viršūnėje. Vienoje vietoje turėjau paskui kitus šliaužti per siaurą atbrailą palei uolą, iš tikrųjų išsigandau: būtų reikėję kristi maždaug šimtą pėdų, lengvai nusisuktum sprandą, o štai dar viena atbrailėlė – tik pašokinėk ant jos minutėlę, atsisveikink ir grakščiai skriek tūkstantį pėdų žemyn. Vėjas pliekė it botagu. Tačiau visa ši diena, net labiau nei vakarykštė, man buvo paženklinta senų nuojautų ir prisiminimų, atrodė, tarsi aš čia jau būčiau buvęs, ropštęsis per šias uolas, tik dėl kitų tikslų, senesnių, rimtesnių, paprastesnių. Pagaliau priėjome Materhorno papėdę, ten liūliavo kuo gražiausias ežerėlis, paslėptas nuo daugelio šio pasaulio žmonių akių, jį regėjo tik saujelė alpinistų, tą ežerėlį vienuolikos tūkstančių pėdų su trupučiu aukštyje, snieguotais krantais, aplinkui – nuostabios gėlės, nuostabi pieva, kalnų pieva, lygi ir pasakiška, ant jos aš nieko nelaukdamas parkritau ir nusiaviau batus. Kai atkulniavau, Džefis čia jau buvo išsėdėjęs pusvalandį, oras atvėso, ir jis vėl apsivilko drabužius. Paskui šypsodamasis atėjo Morlis. Mes pasėdėjome žvelgdami į grėslų, statų, akmenuotą Materhorno šlaitą.

– Nebaisu, įveiksime! – pasakiau nudžiugęs.

– Ne, Rėjau, jis toliau, nei atrodo. Ar žinai, kad iki viršūnės dar tūkstantis pėdų?

– Tiek daug?

– Jei nesuskubsim kopti dvigubai greičiau, iki sutemų niekaip nespėsim nusileisti į stovyklą ir automobilį prie medžiotojų namelio prieisim tik rytojaus rytą, na, gal vidurnaktį.

– Baisu!

– Aš pavargau, – pasakė Morlis. – Turbūt nelipsiu.

– Na ir teisingai, – tariau. – Mano galva, kopiant į kalnus svarbiausia ne įrodyti, kad gali užlipti iki viršūnės, o tiesiog pabūti šiame laukiniame krašte.

– Aš vis tiek lipsiu, – pasakė Džefis.

– Jeigu tu lipsi, ir aš su tavimi.

– Morli, o tu?

– Matyt, nepajėgsiu. Palauksiu jūsų čia.

O vėjas buvo smarkus, baisiai smarkus, pajutau tai išsyk, kai tik pakilome šlaitu kelis šimtus pėdų, jis mums, matyt, apsunkins kelią.

Džefis paėmė maišelį riešutų su razinomis ir pasakė:

– Tai bus mūsų benzinas, brolau. Na, Rėjau, ar pasiruošęs padvigubinti greitį?

– Pasiruošęs. Ką gi pasakyčiau vaikinams „Pleise", jei būčiau atėjęs čia vien tam, kad paskutinę minutę pasiduočiau?

– Jau vėlu, paskubėkim.

Džefis leidosi eiti labai sparčiai, kartais netgi pabėgėdavo, ten, kur reikėdavo apeiti iš dešinės ar kairės nuošliaužų gūbrius. Per ilgas akmenų ir smėlio nuošliaužų juostas nepaprastai sunku ropštis, po kojom nuolatos įvykdavo nedidelės griūtys. Sulig kiekvienu žingsniu atrodė, kad kylam vis aukščiau siaubingu liftu. Kai atsigręžiau, man užėmė amą – pamačiau visą Kalifornijos valstiją, išsidriekusią į tris puses po milžiniška mėlyna padange su bauginančiais planetiniais kosminiais debesimis, atsivėrė didžiulės tolimų slėnių ir netgi plokščiakalnių panoramos, ten, kiek žinojau, plytėjo Nevada. Buvo klaiku žiūrėti apačion ir matyti Morlį ten, tas snaudžiantis taškelis ties ežerėliu laukė mūsų. „Ak, kodėl gi nepasilikau su seniu Henriu?" – pamaniau. Ėmiau baimintis kiekvieno žingsnio aukštyn – gryniausia didelio aukščio baimė. Bijojau, kad mane nupūs vėjas. Atminty ypač aiškiai atgijo visi kada nors man prisisapnavę košmarai apie kritimą nuo kalno ir aukštų pastatų. Be to, kas dvidešimt žingsnių kopimo mudu abu pasijusdavome visiškai išsekę.

– Tai dėl didelio aukščio, Rėjau, – paaiškino Džefis, sėdėdamas šalia manęs ir dūsuodamas. – Užvalgyk razinų su riešutais, pamatysi, atgausi jėgas.

Ir kiekvienąsyk mes atgaudavome jėgas, nieko netarę pašokdavom ir užkopdavom viršun dar dvidešimt ar trisdešimt žingsnių. Paskui vėl šnopuodami ir prakaituodami atsisėsdavome šaltame vėjy, aukštai, pačioje pasaulio viršūnėje, šniurkščiojom nosimis kaip šniurkščioja maži berniukai, vėlyvą žiemos popietę žaisdami savo

paskutinius žaidimus. Vėjas sustugo kaip filme apie Tibeto įkapes. Šlaitas man ėmė darytis per status; dabar jau bijojau atsisukti ir pažvelgti atgal, tik vogčiomis žvilgčiojau per petį. Morlio prie mažyčio ežerėlio visai nebeįžiūrėjau.

– Paskubėk! – suriko Džefis, aplenkęs mane šimtu pėdų. – Jau baisiai vėlu. – Aš pažvelgiau į viršūnę. Ji atrodė esanti visai šalia, pasiekiama po kokių penkių minčių. – Tik pusvalandis liko kopti! – šūktelėjo Džefis.

Negalėjau patikėti. Penkias minutes įnirtingai kabarojęsis parkritau, o viršūnė nė kiek nepriartėjo. Štai kas man nepatiko – kad viso pasaulio debesys skrodė ją tarsi rūkas.

– Vis tiek ten nieko nepamatysime, – sumurmėjau. – Ir kam gi aš įsivėliau į šią istoriją? – Džefis jau buvo gerokai mane aplenkęs, razinas ir riešutus paliko man, jis pasiryžo oriai įveikti viršūnę bet kokia, kad ir mirties, kaina. Džefis nebesėdo pailsėti. Netrukus mudu jau skyrė ištisas futbolo laukas, šimtas jardų, Džefis vis mažo. Aš atsigręžiau ir – tartum Loto žmona – suakmenėjau. – Čia pernelyg aukštai!!! – apimtas panikos surikau Džefiui. Jis neišgirdo. Užsikabarojau dar kelias pėdas aukštyn ir išsekęs griuvau ant pilvo; truputėlį čiuoztelėjau atgal. – Čia pernelyg aukštai!!! – Išsigandau ne juokais. O jei imčiau nesulaikomai slysti atgal? Juk nuošliaužos bet kada gali pajudėti. Tas prakeiktas kalnų ožys Džefis! Šokinėja sau priekyje per ūkanas nuo akmens ant akmens, vis aukštyn, tik papadės švysčioja. Na ir kaip man neatsilikti nuo tokio maniako? Bet, apimtas pamišėliškos nevilties, nusekiau paskui jį. Galiausiai pasiekiau tokią atbrailą, ant kurios, užuot stvarstęsis ir baiminęsis nuslysti žemyn, galėjau atsisėsti tiesiai, taigi visu kūnu prie jos prisipaudžiau, kad tik jausčiausi tvirčiau ir manęs nenupūstų vėjas, paskui pažvelgiau apačion ir pamaniau – pakaks. – Aš pasilieku čia! – surikau Džefiui.

– Nagi, Smitai, dar penkios minutės, ir viskas. Man liko tik šimtas pėdų!

– Aš pasilieku čia! Pernelyg aukštai!

Jis nieko neatsakė ir lipo toliau. Mačiau, kaip Džefis parkrito gaudydamas orą, paskui atsistojo ir vėl žengė pirmyn.

Aš dar tvirčiau prisiglaudžiau prie atbrailos, užsimerkiau ir pagalvojau: „Ak, kas čia per gyvenimas, kam mes apskritai gimstame, jei tik gimę savo trapų nelaimingą kūną pasmerkiame tokiems neregėtiems išbandymams kaip didžiuliai kalnai, uolos ir tuščia erdvė", ir aš su siaubu prisiminiau garsiąją dzenbudistų patarlę: „Kai užkopsi į kalno viršūnę, nesiliauk kopęs." Nuo tos patarlės man plaukai ant galvos pasišiaušė. Šie žodžiai, sėdint ant Alvos šiaudinių čiužinių, skambėjo kaip kieta poezija. O dabar jų pakako, kad man imtų daužytis širdis, kad apsipiltų krauju iš skausmo dėl to, kad apskritai gimiau. Taip, kai Džefis užkops iki tos viršukalnės, jis *nesiliaus* kopęs, kaip vanduo teka, kaip vėjas pučia. Na, o šis senas filosofas pasilieka čia. Ir aš užsimerkiau. Galvojau – ilsėkis ir būk geras žmogus, tau nereikia nieko įrodinėti. Staiga vėjas atnešė kapotą „jodeleihi!", kupiną keistos muzikinės ir mistinės galios, aš pažvelgiau aukštyn – ten, ant Materhorno viršūnės, stovėjo Džefis ir giedojo pergalingą, džiaugsmingą kalnų užkariautojo Budos Kalnų Skaldytojo giesmę. Tai buvo nuostabu. Ir kartu juokinga, čia, ant ne tokios ir juokingos Kalifornijos viršukalnės, tarp skriejančių rūko draiskanų. Bet turėjau prieš jį nulenkti galvą – už drąsą, ištvermę, prakaitą ir pagaliau už šią beprotišką žmogaus giesmę: tikra grietinėlė ant ledų. Man nepakako jėgų atsakyti į Džefio jodlerį. Jis viršuj pabėgiojo ir pranyko iš akių – panūdo apžiūrėti kažin kokią plokštumėlę (kaip paskui pasakė), ji tęsėsi kelias pėdas į vakarus, paskui stačiu šlaitu leidosi žemyn turbūt, kiek mano nosiai tai turėtų rūpėti, iki pat pjuvenomis nubarstytų Virdžinijos Sičio grindų. Tai buvo beprotybė. Jis man kažką šaukė, bet aš virpėdamas tik stipriau glaudžiausi prie savo užuovėjos. Pažvelgiau į mažutį ežerėlį, prie kurio įsikandęs žolės stiebelį gulėjo Morlis, ir tariau sau garsiai: „Štai trijų žmonių karma: Džefis Raideris užkopia ant savo triumfo viršukalnės ir džiaugiasi, aš prie pat tikslo pasiduodu ir gūžiuosi šiam sumautam urve, bet sumaniausias yra poetų poetas, jis guli sau užmetęs koją ant kojos, žiūri į dangų, kramto žolės stiebelį ir svajoja pliaukšint bangelėms *paplūdimyj*, velniai griebtų, daugiau niekas manęs čia neužtemps."

12

Mane iš tikrųjų sužavėjo Morlio išmintis: „Jis ir jo idiotiški snieguotų Šveicarijos Alpių paveikslėliai", – pamaniau.

O paskui staiga prasidėjo džiazas – vos per vieną pamišėlišką sekundę: aš pažvelgiau aukštyn ir pamačiau, kaip Džefis *bėga nuo kalno žemyn* dideliais dvidešimtpėdžiais šuoliais, bėga, pašoka, nusileidžia smarkiai čiūžtelėjęs kulnais, nušoka kokias penkias pėdas, vėl bėga, ir vėl per pasaulio pakraščius nuaidi garsus ilgas beprotiškas jodleris, tą akimirką supratau – *neįmanoma nukristi nuo kalno*, kvaily, ir pats surikęs „jodeleihi!" pašokau ir puoliau nuo kalno paskui jį tokiais pat didžiuliais žingsniais, taip pat fantastiškai lėkiau ir šuoliavau ir maždaug po penkių minučių mudu su Džefiu Raideriu (aš su sportbačių kulnais čiūžinau per smėlį, akmenis, riedulius, man niekas neberūpėjo, taip troškau kuo greičiau nusileisti apačion) šokinėdami ir bliaudami kaip kalnų ožiai, arba veikiau kaip kinų pamišėliai prieš tūkstantį metų, nusileidom apačion, medituojančiam prie ežero Morliui net plaukai pasišiaušė – jis prisipažino, kad pamatęs mus, skriejančius žemyn, niekaip negalėjo patikėti savo akimis. Šokęs didžiausią gyvenime šuolį ir kuo garsiausiai surikęs iš džiaugsmo, aš nusileidau tiesiai ant ežero kranto, įgrimzdau kulnais į dumblą ir laimingas parkritau. Džefis jau buvo nusiavęs batus ir pylė iš jų smėlį bei akmenukus. Kaip smagu. Aš taip pat nusiaviau sportbačius, išpyliau porą kibirų lavos dulkių ir tariau:

– Ak, Džefi, davei man paskutinę pamoką – nuo kalno negalima nukristi.

– Kaip tik tai ir sako patarlė: „Kai užkopsi į kalno viršūnę, nesiliauk kopęs“, Smitai.

– Po velnių, nesu girdėjęs nieko gražesnio už triumfo jodlerį. Gaila, kad neturėjau magnetofono ir neįrašiau.

– Tokie dalykai – ne tam, kad jų klausytųsi žmonės apačioje, – atsakė baisiausiai rimtas Džefis.

– Tu teisus, dievaži, tie namisėdos valkatos, išsidrėbę ant pagalvių, tiesiog neverti išgirsti triumfuojančio kalnų skaldytojo šauksmą. Bet kai pažvelgiau viršun ir pamačiau, kaip tu leki nuo kalno, staiga viską supratau.

– Ak, šiandien Smitą ištiko nedidelis satori, – pasakė Morlis.

– O ką tu čia veikei?

– Daugiausia snaudžiau.

– O aš, velniai rautų, taip ir nepasiekiau viršūnės. Man gėda, nes dabar, kai sužinojau, kaip reikia leistis nuo kalnų, žinau, ir kaip reikia lipti, žinau, kad negaliu nukristi, deja, jau per vėlu.

– Mes čia grįšime kitą vasarą, Rėjau, ir užlipsim. Juk supranti, kad šiandien kopei į kalnus pirmą sykį ir palikai toli apačioje seną veteraną Morlį?

– Aišku, – patvirtino Morlis. – Kaip manai, Džefi, ar Smitui bus suteiktas Tigro titulas už tai, ką jis šiandien padarė?

– Žinoma, – atsakė Džefis, ir aš pajutau pasididžiavimą. Dabar aš tigras.

– Po velniais, kitais metais būsiu liūtas.

– Eime, vyručiai, laukia ilgas kelias per nuošliaužas į stovyklą, paskui eisim per riedulių slėnį ežero link, oho, abejoju, ar spėsim iki sutemų.

– Man rodos, viskas bus gerai, – Morlis parodė į mėnulio sidabrą rausvėjančioj, gilėjančioj mėlynoj padangėj. – Jis nušvies mums kelią.

– Eime.

Mes atsistojom ir nužingsniavom atgalios. Eidamas pro man tiek baimės įvariusią atbrailą, nusišaipiau – kokia juokinga, aš šokavau,

šokčiojau ir šokau, juk iš tikrųjų suvokiau, kad nuo kalno neįmanoma nukristi. Nežinau, ar iš tiesų negali nukristi nuo kalno, bet aš supratau, kad ne. Tokia man nušvito mintis.

Vis dėlto buvo smagu vėl nusileisti į slėnį ir pamiršti tą atvirą viską gaubiančią dangaus erdvę, pagaliau atėjo penkta pilkėjančio vakaro valanda, aš atsilikau nuo vaikinų maždaug šimtą pėdų, ėjau vienas, dainuodamas ir mąstydamas, juodų elnio spirų paženklintu taku per akmenis: neverta galvoti, žiūrėti į priekį ar jaudintis, tiesiog eik nuleidęs akis į elnio paliktus gniutulėlius ir džiaukis gyvenimu. Kartą pažvelgiau į priekį ir pamačiau, kaip pašėlęs Džefis tiesiog iš dyko buvimo per snieguotą šlaitą užsikorė ant viršūnės ir batais nučiuožė iki pat apačios kokį šimtą jardų, o paskutinius kelis jardus čiuožė ant nugaros, šaukdamas, laimingas. Paskui, lyg to būtų buvę maža, jis vėl nusimovė kelnes ir užsivyniojo jas ant kaklo. Kad būtų patogiau, kaip pats pasakė, ir nemelavo, juk aplinkui nebuvo kam į jį žiūrėti, nors aš pamaniau, kad kopdamas į kalnus su merginomis Džefis elgiasi lygiai taip pat. Girdėjau, kaip Morlis kalbasi su juo didžiuliame atokiame slėny: net tarp akmenų galėjai atspėti, kad tai jo balsas. Galiausiai taip įnikau sekti elnio pėdsakais, kad visai užsimiršau ir žengiau per gūbrius bei senvages visiškai jų nebematydamas, nors balsus girdėjau; aš pasitikėjau mielų tūkstantmečių elnių instinktu, ir ne be reikalo – vos pradėjo temti, jų senieji pėdsakai išvedė mane tiesiai prie pažįstamo seklaus upelio pakrantės (čia pastaruosius penkis tūkstančius metų elniai sustodavo atsigerti), o iš ten jau buvo matyti didelio Džefio įkurto laužo šviesa, nudažiusi didžiulės uolos šoną jaukiais oranžiniais atspalviais. Aukštai danguje švietė ryškus mėnuo.

– Ką gi, turėsim padėkoti mėnuliui už sveikas subines, dar aštuonios mylios kelio.

Mes užkandome, išpliaupėm nemažai arbatos ir susidėjom visus daiktus. Niekada gyvenime nebuvau laimingesnis nei eidamas vienišas taku. Kai iškeliavom su kuprinėmis, atsigręžiau ir paskutinį kartą pažvelgiau į tą pusę, – buvo jau tamsu, – tikėdamasis pamatyti nors kelis elniukus, bet ten nieko nebuvo, ir aš padėkojau už viską tam kraštui. Jaučiausi lyg mažas berniukas – klajoji visą dieną miškais ir

laukais, paskui grįžti temstant namo, nuleidęs akis žemėn, vilkdamas kojas, mąstydamas ir švilpaudamas, – taip, matyt, prieš du šimtus metų jausdavosi ir indėnų berniukai, sekdami paskui savo greitakojus tėvus nuo Rusų upės iki Šastos, ir mažieji arabai, kulniuodami paskui savo gimdytojus, žengdami tėvų takais, ak, toji džiaugsminga vienatvės dainelė, šniurkščioji nosimi kaip maža mergaitė, tempdama ant rogučių broliuką namo, abu kad traukia paprastas pačių išgalvotas daineles, vaiposi nuleidę nosis, tiesiog yra tokie, kokie yra, kol dar nereikia eiti į virtuvę ir pasitempti prieš rimtumo pasaulį. „Tačiau kas gali būti rimčiau už ėjimą elnių pėdsakais vandens link?“, – pamaniau aš. Mes priėjom skardį ir pradėjom leistis penkių mylių ilgio slėniu, dabar jau švietė ryški mėnesiena ir šokinėti nuo akmens ant akmens buvo nesunku – jie nubalo kaip sniegas, juodavo tamsūs šešėlių lopiniai. Mėnulio šviesoje viskas aplinkui buvo švaru, balta, nuostabu. Retsykiais sidabru sušvisdavo upelis. Toli apačioje pievoje buvo matyti pušys ir kūdros vandenys.

Ir tada mano pėdos atsisakė eiti. Aš pašaukiau Džefį ir atsiprašiau. Nebepajėgiau šokinėti. Pūslės iššoko ne tik ant padų, bet ir ant pėdų šonų, mat vakar visą dieną ir šiandien jos buvo menkai teapsaugotos. Džefis nusiavė savo batus ir atidavė man.

Su šiais lengvais, storapadžiais batais galėjau nesunkiai tęsti kelionę. Puikus nepatirtas jausmas – šokinėti nuo akmens ant akmens ir nebejausti pro plonus sportbačius keliamo skausmo. Kita vertus, ir Džefiui buvo smagu, jis džiaugėsi, kad kojos palengvėjo. Dabar leidomės slėniu dvigubai greičiau. Tačiau sulig kiekvienu žingsniu vis labiau linkome prie žemės, mus priveikė nuovargis. Su sunkiomis kuprinėmis nelengva valdyti šlaunų raumenis, o jie tokie reikalingi *leidžiantis* nuo kalno – kartais tai sunkiau nei lipti viršun. Be to, turėjom ropštis per didžiulius riedulius, eini eini per smėlį ir staiga kelią užkerta tie griozdai, taigi lipdavom ant jų ir šokinėdavom nuo vieno ant kito, paskui jie pasibaigdavo ir mes vėl nušokdavom ant smėlio. Paskui kelią mums pastojo nepraeinami brūzgynai, turėjom juos apeiti arba brautis tiesiai, retsykiais aš įstrigdavau su savo sunkia kuprine, stovėdavau ir keikdavausi nerealioje mėnesienoje. Mes nebesikalbėjome. Be to, aš pykau, nes Džefis su Morliu baiminosi sustoti ir pailsėti, sakė, kad čia pavojinga.

– Ar ne vis vien? Mėnuo šviečia, mes net numigti galime.

– Ne, per naktį turim nusigauti iki automobilio.

– Na stabtelkim nors minutėlei. Kojos nebelaiko.

– Gerai, bet tik minutėlei.

Tačiau tokių atokvėpių man nepakakdavo, atrodė, kad jie puolė į isteriją. Aš ėmiau juos keikti ir sykį net surikau ant Džefio:

– Kokių galų save žudyti, nieko sau malonumas? Velniop!.. – (O tavo idėjos – šlamštas, pridūriau sau.)

Nedidelis nuovargis daug ką pakeičia. Mėnesienos nutviekstų uolų, brūzgynų, akmenų bei „ančių" amžinybė ir baisingas slėnis tarp dviejų sienų. Pagaliau man pasirodė, kad jau išėjome iš jo – bet ne, dar ne visai, o mano kojos rėkia, meldžia sustoti, aš keikiuosi, braunuosi pro šakas ir krintu ant žemės nors minutę pailsėti.

– Nagi, Rėjau, nedaug liko.

Žinoma, aš supratau, kad visai neturiu ištvermės, tai seniai buvo aišku. Bet aš moku džiaugtis. Kai priėjom kalnų pievą, išsitiesiau ant pilvo, atsigėriau vandens ir tylomis mėgavausi ramybe, o jie tuo metu kalbėjosi ir baiminosi, kad laiku neįveiksime likusio kelio.

– Ak, nesirūpinkit, juk tokia graži naktis, jūs nusivarėt nuo kojų. Atsigerkit vandens ir prigulkit penkioms ar dešimčiai minučių, ir viskas savaime išsispręs.

Dabar jau aš tapau filosofu. Džefis neprieštaravo man, ir mes taikiai pailsėjome. Geras ilgas poilsis nuramdė mano kaulus, supratau – aš be vargo nusileisiu iki ežero. O koks tako grožis. Mėnesiena liejosi pro tankią lapiją ir lopais numargino Džefio ir Morlio nugaras – juodu ėjo priešais mane. Mes žengėm su kuprinėm šauniu ritmingu žingsniu ir smagiai surikdavom „hop, hop", persirikiuodami posūkiuose, leidomės vis žemiau – šauniu uždegančiu ritmu. O mėnesienoje šniokščiančio upelio puikumas! Skriejantys mėnesėto vandens tvyksniai, sniego baltumo putos, juodi kaip derva medžiai, tikras elfiškas šešėlių ir mėnulio rojus. Oras atšilo, pasidarė švelnesnis, ir aš pamaniau, kad vėl imu užuosti žmonių kvapus. Mes užuodėm mielą nevalyvo ežero atoslūgio kvapą, apačioje kvepėjo gėlės ir žemės dulkės. Ten, viršuje, viskas buvo pakvipę ledu, sniegu ir beširdėmis keterotomis uolomis. Čia tvyrojo saulėje įšilusio medžio,

mėnesienoje besiilsinčių saulėtų dulkių, ežero dumblo, gėlių, šiaudų ir kitų gerų pasaulio dalykų aromatas. Linksmai leidomės taku, ir vis dėlto akimirką pasijutau ne ką mažiau pavargęs nei anksčiau, mane apėmė net didesnis nuovargis nei tame bekraščiame riedulių slėny, bet apačioje jau buvo matyti medžiotojų namelis prie ežero, spingsėjo jauki lempelė, taigi nuovargis nieko nebereiškė. Morlis su Džefiu tauškė neužsičiaupdami, mums liko tik nusiristi iki automobilio. Staiga, tarsi kokiame šviesiame sapne – mes nubudom iš nesibaigiančio košmaro, ir štai viskas baigta – jau žirgliojom dideliais žingsniais keliu, aplink namai, po medžiais stovi automobiliai, o Morlio mašina – visai čia pat.

Mes padėjome kuprines ant žemės.

– Kiek galiu spręsti iš oro, – tarė Morlis, atsirėmęs į automobilį, – praėjusią naktį visai nešalo, taigi aš be reikalo grįžau ir išleidau iš karterio vandenį... O gal ir šalo, – pridūrė jis, paskui nuėjo į namelį tepalo, ten jam pasakė, kad čia nebuvo jokio šalčio, priešingai, buvusi viena šilčiausių naktų šiais metais.

– Kiek idiotiškos sumaišties – ir visai be reikalo, – tariau.

Bet mums tai neberūpėjo. Mes buvom išbadėję.

– Važiuokime į Bridžportą, – pasiūliau, – kur nors užsuksim, vyručiai, paimsim dešrainių, bulvyčių, išgersim karštos kavos.

Šviečiant mėnuliui nuvažiavom purvinu ežero pakrantės keliu ir sustojom prie užeigos, ten Morlis grąžino antklodes, tada užsukom į vieną mažą miestelį ir pastatėme automobilį greitkelio pakrašty. Vargšas Džefis, kaip tik čia pagaliau ir aptikau jo Achilo kulną. Šis kietas vyrukas, kuris nieko nebijojo ir galėjo vienas savaitėmis klaidžioti po kalnus, pult žemyn nuo viršukalnių, baiminosi užeiti į restoraną, mat žmonės ten buvo pernelyg gerai apsirengę. Mes su Morliu nusijuokėme:

– Koks skirtumas? Tiesiog einam užkąst.

Tačiau Džefiui mano parinkta vieta pasirodė per daug buržuazinė, jis pareikalavo, kad mes eitume į proletariškesnę užeigą anapus greitkelio. Kai įžengėm vidun, pasirodė, kad tai – apleista skylė su tingiomis padavėjomis, per penkias minutes jos net nesiteikė atnešti meniu. Aš įsiutau ir pasakiau:

– Grįžkim atgal. Ko tu bijai, Džefi, koks gi skirtumas? Galbūt tu viską išmanai apie kalnus, bet aš žinau, kur galima pavalgyti.

Tiesą sakant, mes truputėlį pyktelėjome vienas ant kito, ir aš pasijutau nejaukiai. Tačiau jis sutiko eiti į kitą vietą, ši pasirodė esanti geresnė už anas dvi, ten buvo baras ir blausioje kokteilinės šviesoje gėrė būrys medžiotojų, visas restoranas tebuvo vienas ilgas bufetas su daugybe staliukų, už jų valgė linksmai nusiteikusios šeimos – dėl maisto pasirinkimo skųstis tikrai negalėjai. Meniu buvo didžiulis ir įvairus: kalnų upėtakiai ir panašiai. Džefis, kaip pastebėjau, baiminosi ir dar kai ko – išleisti dešimt centų viršaus už gerus pietus. Aš nuėjau prie baro, nupirkau stiklą portveino, atnešiau jį prie mūsų staliuko (Džefis: „Ar tikrai gali sau tai leisti?") ir paerzinau Džefį. Dabar jis pasijuto geriau.

– Štai kur tavo bėda, Džefi – tu tiesiog senas anarchistas ir bijai visuomenės. Koks gi skirtumas? Palyginimai – šlykštūs.

– Na, Smitai, aš tik pamaniau, kad čia pilna senų turtingų pirdžių ir kainos per didelės. Prisipažįstu, mane gąsdina Amerikos gerovė, aš tik senas bhiku ir nieko nenoriu žinoti apie aukštą gyvenimo lygį, velniai jį griebtų, visada buvau vargšas ir niekad nesuprasiu kai kurių dalykų.

– Tavo silpnybės mane žavi. Aš jas perku.

Ir mes pasiutiškai gardžiai pavalgėme: keptos bulvės, kiaulienos muštiniai, salotos, karštos bandelės, pyragas su mėlynėmis ir kiti skanėstai. Buvom taip sąžiningai peralkę, kad net juokas neėmė – sąžiningai. Po pietų užėjom į alkoholinių gėrimų parduotuvę, aš nupirkau butelį muskatelio, o senyvas savininkas su senu tukliu draugužiu pažvelgė į mus ir paklausė:

– Kurgi buvot, vaikinai?

– Kopėme į Materhorną, – atsakiau išdidžiai. – Jie tik įsispitrijo į mus pražioję burnas. Bet aš jaučiausi puikiai, nusipirkau cigarą, prisidegiau ir tariau: – Dvylika tūkstančių pėdų, nusileidom su tokiu apetitu ir taip smagiai nusiteikę, kad šis vynas dabar mums kaip trinktelės galvon...

O seniai tik vėpsojo. Buvom įdegę saulėje, purvini, tikri laukiniai. Jie nieko nepasakė. Pamanė, kad apsipykom su protu.

Mes sulipom į automobilį ir grįžom atgal į San Franciską, gerdami, juokdamiesi ir porindami ilgas istorijas, Morlis tą naktį kuo puikiausiai vairavo, vežė mus tyliai per pilkuojančias priešaušryj Berklio gatveles, o mudu su Džefiu ant sėdynių pūtėm į akį kaip užmušti. Staiga aš nubudau lyg mažas vaikas, ir man pasakė, kad esu namie, aš išsiropščiau iš automobilio ir per žolę nupėdinau į namą, atklojau antklodę, susirangiau ir saldžiai miegojau visiškai nieko nesapnuodamas iki vėlyvos popietės. Kai nubudau kitą dieną, mano kojų venos buvo išsivaliusios. Pasportavau taip, kad kraujo krešuliai paprasčiausiai ištirpo. Labai apsidžiaugiau.

13

Kitą dieną atsikėlęs nesusilaikiau ir nusišypsojau – prisiminiau, kaip Džefis naktį stovėjo susigūžęs prie madingo restorano ir svarstė, ar mus įleis vidun. Tada pirmą sykį pamačiau jį išsigandusį. Vakare, kai jis užsuks, ketinau su juo apie tai pasikalbėti. Bet kaip tik tą vakarą viskas ir nutiko. Pirmiausia Alva keliom valandom kažkur išėjo, aš likau vienas, skaičiau ir staiga kieme išgirdau atvažiuojančio dviračio garsą, pažvelgiau laukan – Princesė.

– O kur visi? – paklausė ji.

– Ar tu ilgam?

– Tik minutėlei arba turiu paskambinti mamai.

– Tai paskambinkim.

– Paskambinkim.

Mudu nuėjome į degalinę už kampo, ji paskambino miesto telefonu ir pasakė, kad bus namuose už poros valandų, o kai pasukom šaligatviu atgal, apkabinau ją per liemenį, bet taip, kad mano pirštai susmigo jai į pilvą ir ji riktelėjo: „Oooch, neištversiu!“ – ir vos neparkrito, įsikando man į marškinius, bet prošal kaip tik dūlino senyva moteriškė, ji piktai dėbtelėjo į mus, bet vos tik praėjo, mes vėl stipriai apsikabinome ir po vakaro medžiais beprotiškai, aistringai pasibučiavome. Paskui puolėme į mūsų namą ir ji visą valandą tikrąja šio žodžio prasme sukosi it vilkelis mano glėby. Alva parėjo per patį paskutinių Bodhisatvos maldų įkarštį. Kaip įprasta, mes kartu išsimaudėme vonioje. Šauniai sėdėjom karštame vandeny, plepėjom ir muilinom

vienas kitam nugaras. Vargšė Princesė, ji visada sakė tai, ką galvoja. Man iš tiesų buvo gera su ja, aš jos gailėjau ir netgi perspėjau:

– Tik nepašėlk ir nekelk orgijų su penkiolika vyrų viršukalnėj.

Kai ji išėjo, atėjo Džefis, paskui užsuko Kaflinas, ir staiga (mes turėjome vyno) mūsų name prasidėjo pasiutėliškos išgertuvės. Linksmybės įsisiūbavo, kai mudu su Kaflinu, jau įkaušę, ėjome susikibę už rakų pagrindine miestelio gatve ir tempėme kažkokias didžiules, kone neįtikėtinai didžiules gėles, kurias radome viename sode, taip pat boginom naują neatidarytą vyno butelį ir šūkaliojome haiku, „huu", linkėjome satori visiems, ką tik sutikome pakeliui, ir visi mums šypsojosi.

– Penkias mylias nutempiau didžiulę gėlę! – sušuko Kaflinas, dabar šis vaikinas man patiko, priminė apsimetėlį mokslinčių arba nupenėtą buliuką rubuiliuką, bet buvo tikras žmogus. Mes sumanėme aplankyti kažkokį pažįstamą Kalifornijos universiteto Filologijos fakulteto dėstytoją, Kaflinas ant vejos nusiavė batus ir šokdamas įsiveržė į nustebusio profesoriaus namus – netgi nugąsdino jį mažumėlę, nors tuo metu Kaflinas jau buvo pagarsėjęs poetas. Paskui basi su milžiniškomis gėlėmis ir buteliais grįžome namo; buvo maždaug dešimta valanda. Tądien kaip tik paštu buvau gavęs truputėlį pinigų – trijų šimtų dolerių stipendiją, taigi tariau Džefiui:

– Na dabar jau viską supratau, aš pasirengęs. Nuvežk mane rytoj į Oklendą, padėsi išsirinkti kuprinę ir kitus reikmenis, aš noriu pasitraukti į dykumą.

– Sutarta, pasiskolinsiu iš Morlio automobilį ir ryte pirmiausia užvažiuosiu pasiimti tavęs, o dabar gal vyno?

Užmetęs raudoną skepetą, uždegiau blausią lempelę, mes išpilstėm vyną ir susėdome ratu paplepėti. Šauniai tąnakt pasikalbėjom. Iš pradžių Džefis papasakojo apie tai, kaip tarnavo jūreiviu prekiniame laive Niujorko uoste ir 1948 metais vaikščiojo su durklu prie šono, – mudu su Alva nusistebėjome, – paskui apie kalifornietę merginą, kurią buvo įsimylėjęs:

– Man dėl jos stovėjo tris tūkstančius mylių, kol nuvažiavau, štai kaip!

Paskui Kaflinas paprašė:

– Papasakok jiems apie Didžiąją Slyvą, Džefi.

Ir Džefis tuoj pat prabilo:

– Dzeno mokytoją Didžiąją Slyvą paklausė, kokia didžioji budizmo prasmė, ir jis atsakė: „Vikšro žiedai, karklų kačiukai, bambuko kamienas, lino gija." Žodžiu, laikykis, brolau, ekstazė – visur, štai, ką jis turėjo omeny, proto ekstazę, pasaulis – ne kas kita kaip protas, bet kas tas protas? Protas – ne kas kita kaip pasaulis, velniai griebtų. Paskui Arklių Protėvis pasakė: „Šis protas – Buda". Ir pridūrė: „Joks protas nėra Buda." Galiausiai, kalbėdamas apie tą vaikiną Didžiąją Slyvą tarė: „Slyva prinoko."

– Na, visai įdomu, – pasakė Alva, – bet *Ou sont les neiges d'antan*?*

– Aš su tavimi lyg ir sutikčiau, nes bėda ta, kad tie žmonės matė gėles tarsi sapne, bet, po velnių, pasaulis – tai *tikras* Smitas ir Goldbukas, o visi gyvena taip, lyg jis būtų sapnas, šūdas, tarsi jie patys – kokie sapnai ar taškai. Skausmas, meilė ar pavojus grąžina žmogui tikrumą, argi ne taip, Rėjau? Pameni, kaip persigandai ant to kyšulio?

– Ten viskas buvo tikra, taip.

– Štai kodėl kolonistai, pionieriai visada – didvyriai, visada buvo tikri mano didvyriai ir bus. Jie nuolatos budi tikrovėje, kuri lygiai taip pat gali būti reali, kaip ir nereali, koks skirtumas? „Deimantinėje sutroje" sakoma: „Nedaryk galutinių išvadų nei apie egzistavimo realumą, nei apie nerealumą", ar kažkaip panašiai. Antrankiai suminkštės, o policijos lazdos nulinks, kaip buvom, taip ir likim laisvi, kad ir kas būtų.

– Jungtinių Valstijų prezidentas staiga tampa žvairas ir išplaukia! – sušunku.

– Ančiuviai pavirs dulkėmis, – surinka Kaflinas.

– Aukso vartai girgžda nuo saulėlydžio rūdžių, – sako Alva.

– O ančiuviai pavirs dulkėmis, – nenusileidžia Kaflinas.

– Duokit man dar gurkštelėti iš to butelio. Ooo! Uuu! Aaa! – Džefis pašoka: – Skaičiau Vitmeną, žinot, ką jisai sako? „Aukštyn galvas, vergai, išgąsdinkit užsienio despotus." Jis nori pasakyti – štai toks turi būti Bardas, Dzeno Beprotystės senųjų dykumų takų bardas, suprantat, visas pasaulis pilnas klajoklių su kuprinėmis, Dharmos valkatų, kurie atsisako paklusti bendram reikalavimui

* Kur dingo pernykštis sniegas? (*Pranc.*)

vartoti produktus ir dirbti dėl privilegijos įsigyti visą tą mėšlą: šaldytuvus, televizorius, automobilius, bent jau naujus madingus automobilius, plaukų laką, dezodorantus ir kitą šlamštą, kuris po savaitės šiaip ar taip atsidurs šiukšlių dėžėje, aplinkui vien darbo sistemos kaliniai – gamink, vartok, dirbk, gamink, vartok, aš regiu didžiulę kuprinių revoliuciją, tūkstančiai, milijonai jaunų amerikiečių bastosi po pasaulį su kuprinėmis, kopia į kalnus melstis, linksmina vaikus, guodžia senius, džiugina jaunas drauges, o senas – juolab, visi jie – Dzeno Pamišėliai, klajoja ir kuria eiles, tiesiog iš galvos, šiaip, be jokios priežasties, jie geraširdžiai, jie savo keistais netikėtais poelgiais rodo kiekvienam, visoms gyvoms būtybėms, amžiną laisvę, štai kuo jūs man patinkat, Goldbukai ir Smitai, vaikinai iš Rytų pakrantės, o aš jau maniau, kad ji pražuvo.

– O mes manėme, kad pražuvo Vakarų pakrantė!

– Jūs atnešėte čia šviežio oro. Ar nutuokiate, kad grynas juros periodo Siera Nevados granitas su didžiuliais spygliuočiais, išgyvenusiais paskutinį ledynmetį, ir ežerais, kuriuos ką tik matėme – vienas nuostabiausių reiškinių šioj žemėj, tik pagalvokit, kokia didi ir išmintinga taps Amerika, kai visa ši energija, gyvybė ir erdvė susitelks dharmoje.

– Och, – tai Alva, – dėjau aš ant tos jūsų dharmos.

– Ech! Mums reikia tik plaukiojančio dzendo, kad senas bodhisatva galėtų keliauti neabejodamas, kad ras nakvynę pas draugus ir išsivirs košės.

– „Vaikinai linksmai vakarojo, o Džekas maišydamas košę durims ją aukojo", – pacitavau aš.

– Kas tai?

– Mano eilėraštis. „Sėdėjo vaikinai giraitėj ratu ir klausės, ką Brolis tars jiems apie raktus. Vaikinai, jis tarė, Dharma – tai durys..." Luktelkit... „Raktai, sakau aš, nes jų šiam pasauly gausybė, nors durys tik vienerios – lyg avilys su bičių šeimyna. Klausykit manęs ir išgirsite tai, ką Žemėj Tyroj aš patyriau kadai. Bet jums gi šaunuoliai, kad siurbčiojat vyną taip uoliai, kalbėsiu aš daug paprasčiau – ir bus mano žodžiai lyg butelis vyno, lyg laužas, lyg žvaigždės, kur per padangę nužiro. Klausykit manęs, kai perprasit Dharmą budų senų, prisėskit atradę savąją tiesą kur vidur laukų, ir nedėkokit už tai, ką

tariau, iš lūpų kitų aš viską ir pats išgirdau, tai ratas, kurį vis suku, ir priežastis, dėl kurios gyvenu: Protas – Kūrėjas be jokios priežasties, ir viskas sukurta, kad sulauktų žūties."

– Na, pernelyg pesimistiška, primena sapno kliedesį, – tarė Alva, – nors rimas visai kaip Melvilio.

– Mes turėsime plaukiojantį dzendo, kad vyno prisisiurbę vaikinai ateitų, atsigultų ir mokytųsi gulomis gerti arbatą, kaip Rėjus, mokytųsi medituoti, ir tau Alva, beje, to reikėtų išmokti, o aš būsiu vyriausias dzendo vienuolis su didžiuliu ąsočiu, pilnu svirplių.

– Svirplių?

– Taigi svirplių, tai bus daugybė vienuolynų – tik ateik, medituok, tapk vienuoliu, suręsim kelias trobas Sierose arba Aukštosiose Kaskadose, arba, kaip sako Rėjus, netgi Meksikoje, ir subursime dideles laukinių tyrų šventų žmonių gaujas , jie susieis draugėn, gers ir melsis, jūs tik pagalvokit, kokias išsigelbėjimo bangas sukels tokios naktys, pagaliau mes turėsim moteris, žmonas, pastatysim nedideles trobeles tikinčioms šeimoms, kaip puritonų laikais. Kas pasakė, kad Amerikos policija, respublikonai ir demokratai turi teisę visus mokyti, ką daryti?

– O kam tie svirpliai?

– Didelis ąsotis, pilnas svirplių, duok dar gurkštelėti, Kaflinai, kiekvienas maždaug dešimtadalio colio ilgio su didžiuliais baltais ūsais, aš juos pats veisiu, tuos mažus protingus padarėlius ąsotyje, užaugę jie taip smagiai užčirps. Aš noriu plaukti per upes, gerti ožkos pieną, kalbėtis su žyniais, paprasčiausiai skaityti kinų knygas, klaidžioti po slėnius, šnekėtis su fermeriais ir jų vaikais. Mūsų dzendo vyks susikaupimo savaitės, tuomet protas subyra kaip vaikiška dėlionė, ir tu, kaip geras kareivis, vėl ją užsimerkęs sudėlioji, tik, žinoma, jeigu viską darai teisingai. Ar girdėjai mano paskutinį eilėraštį, Goldbukai?

– Ne, o ką?

– Motina vaikų, sesuo, duktė ligoto senio, nekalta mergele, suplėšyta tavo palaidinė, tu alkana ir basa, aš irgi alkanas, priimki šį eilėraštį.

– Neblogai, neblogai.

– Noriu važinėtis dviračiu popietės kaitroje, noriu apsiauti pakistanietiškus sandalus, garsiai šaukti ant bičiulių dzeno vienuolių su

plonais kanapiniais vasariškais apsiaustais ir skustomis galvomis, noriu gyventi auksinėse šventovėse, gerti alų, atsisveikinti, nuvykti į Jokohamą, didelį triukšmingą Azijos uostą, pilną burių ir būrų, tikėtis, ieškoti darbo, grįžti, vėl išvažiuoti, nukakti į Japoniją, grįžti į Jungtines Valstijas, skaityti Hakuiną, griežti dantimis ir visą laiką drausminti save, bet nieko nepasiekčiau ir suprasčiau... suprasčiau, kad mano kūnas ir visa kita pavargsta, pasiligoja, nusensta ir kad sužinočiau viską apie Hakuju.

– Kas tas Hakuju?

– Jo vardas reiškė „Baltoji Nežinia", jo vardas reiškė tą, kuris gyvena kalnuose už „Šiaurės Baltųjų Vandenų", ketinu ten nukeliauti, dievaži, tam krašte turbūt pilna stačių pušimis apaugusių skardžių, bambukų slėnių ir nedidelių uolų.

– Aš su tavimi! – (Tai aš.)

– Noriu paskaityti apie Hakuiną. Jis nuėjo pas senį, kuris gyveno urve, miegojo su elniais ir mito kaštonais, tasai senis patarė jam liautis meditavus ir galvojus apie koanus, kaip sako Rėjus, jis pasiūlė mokytis užmigti ir pabusti, pasakė: eidamas miegoti suglausk kojas ir giliai kvėpuok, paskui sutelk savo protą į vieną tašką pusantro colio po bamba, lauk, kol pajusi, kaip jis virsta energijos gumulu, tada pradėk kvėpuoti nuo pat kulnų į viršų, susikaupk, tardamas sau, kad šitas centras – tai Tyra Amidos Žemė, proto centras, o nubudęs išsyk pradėk sąmoningai kvėpuoti, šiek tiek pasiraivyk ir galvok apie tą patį visą gyvenimą, supranti?

– Na, man tai patinka, – sako Alva. – Bent jau konkrečiai apie tai, ką daryti. O kas toliau?

– Visą likusį gyvenimą, – tarė jis, – nesikamuok stengdamasis negalvoti apie nieką, tiesiog gerai maitinkis, tik ne per sočiai, gerai miegok, paskui senis Hakuju pasakė, kad jam jau trys šimtai metų, velniai juos griebtų, o jis jaučiąsis taip, kad pragyvens dar penkis šimtus, dievaž, aš manau, kad tas seniokas tebekruta, jei jis apskritai kada nors egzistavo.

– Arba piemuo įspyrė jo šuniui, – įsiterpia Kaflinas.

– Lažinuosi, kad Japonijoje surasiu tą urvą.

– Šiam pasauly neįmanoma gyventi, bet nėra daugiau kur eiti, – nusijuokia Kaflinas.

– Ką tai reiškia, – klausiu aš.

– Tai reiškia, kad kėdė, ant kurios sėdžiu, yra liūto sostas, o pats liūtas sau vaikštinėja ir riaumoja.

– Ir ką gi jis riaumoja?

– Jis sako: „Rahula! Rahula! Šlovės veide! Visata sužiautarota ir nuryta!“

– O mano pautai! – sušunku aš.

– Po kelių savaičių varau į Pakrantės apskritį, – paskelbė Džefis. – Šimtą kartų apeisiu apie Tamalpaisą, kad išvalyčiau atmosferą, ir supažindinsiu vietines dvasias su sutrų garsais. Ką apie tai manai, Alva?

– Manau, kad tai maloni haliucinacija, nors man patinka.

– Alva, tavo bėda ta, kad naktį nepakankamai praktikuoji dzadzeną, ypač šaltu oru, tai – geriausia, be to, tau reikėtų vesti ir susilaukti mišrūnų vaikų, namuose – rankraščiai, rankų darbo antklodės ir motinos pienas ant grindų su nušiurusiais kilimais, visai kaip čia. Nusipirk namą netoli miesto, gyvenk kukliai, retsykiais nueik į barą, rašyk, klaidžiok po kalnus, išmok pjauti lentas, paplepėk su močiutėmis, sumautas mulki, tampyk joms malkas, plok rankomis šventyklose, įgyk antgamtinių galių, lankyk floristikos kursus, augink chrizantemas prie durų, tik vesk, dėl visų šventųjų, susirask draugišką, nuovokią, jautrią būtybę, merguželę, kuriai nusispjauti į stiklą martinio kasvakar ir į kvailą baltą techniką virtuvėje.

– Och, – džiaugsmingai priduria Alva atsilošdamas, – o kas toliau?

– Pagalvok apie kregždes iš svirnų ir laukus nutūpusius lėlius. Beje, žinai, Rėjau, vakar išverčiau dar vieną Han Šanio eilėraštį, paklausyk: „Šaltas Kalnas – kaip namas be sijų ir sienų, šešerios durys kairėje ir dešinėje atviros, prieškambaris – mėlynas dangus, kambariuose nei gyvos dvasios, nei baldo, rytinė siena kertasi su vakarine, o viduryje – tuščia. Prašytojai manęs nevargina, kai šalta, susikuriu nediduką lauželį, kai išalkstu, išsiverdu žalumynų, jokios naudos iš buožės, turinčio didelį svirną ir ganyklas... jis tik pasistato kalėjimą, o patekęs į jį, nebegali išsivaduoti, pagalvok apie tai, šitaip gali nutikti ir tau.“

Paskui Džefis paėmė gitarą ir pradėjo dainuoti dainas; galiausiai gitarą perėmiau aš ir sukūriau dainą, brazgindamas stygas kaip

mokėdamas, tiksliau, barbenau į jas pirštų galiukais, bram, bram, bram, ir dainavau apie krovininį traukinį – Vidurnakčio vaiduoklį.

– Tai apie Vidurnakčio vaiduoklį Kalifornijoje, bet žinai, Smitai, apie ką pagalvojau, klausydamasis tavęs? Įsivaizduok, karšta, labai karšta, bambukai išstypę iki keturiasdešimties pėdų aukščio, linguoja vėjyje, karšta, būrelis vienuolių kažkur linksmai sau pučia fleitas, o kai pradeda skaityti sutras, be perstojo bumbsint kvakiutlių šokio būgnams, ritmingai aidint varpeliams, taukšint lazdoms, tai reikia išgirsti – atrodo, kad staugia didžiulis priešistorinis kojotas... Į jus visus prikaišiota tokių dalykų, patrakėliai jūs, kurie traukia sugrįžti į anuos laikus, kai žmonės tuokdavosi su meškomis ir kalbėdavosi su buivolais. Duokit dar gurkšnį. Visada adykitės kojines, brolyčiai, ir tepkite taukais batus.

Ir tarytum to būtų negana, Kaflinas sukryžiavęs kojas kuo ramiausiai pareiškia:

– Nusmailinkit plunksnas, kaklaraiščius riškit, dantis išvalykit ir plaukus laižykit, užtrauktukus užtraukit ir mėlynių pyrago ragaukit, išsišluokit grindis ir atmerkit akis...

– Mėšlynių pyragas, – tai gardu, – rimtai sako Alva, timpčiodamas pirštais lūpą.

– Aš labai stengiausi, bet rododendras tik pusiau nušvito, bitės ir skurzdėlės – komunistės, o tramvajams nuobodu.

– O japoniukai traukiny traukia „eni beni“! – sušunku aš.

– O kalnai gyvena visiškoje nežinioje, todėl aš nepasiduodu, nusiaukit batus ir susikiškit juos į kišenę. Dabar jau atsakiau į visus jūsų klausimus, labai apgailestauju, duokit išgerti, *mauvais sujet!**

– Neužmink ant kiaušinčiulpio! – šaukiu girtas.

– Pamėgink tai padaryti, neužmynęs ant skruzdėdos, – surinka Kaflinas, – ir nebūk geltonsnapis visą gyvenimą, užsičiaupk, mulki. Ar supratai? Mano liūtas jau sotus, aš miegosiu jo pašonėj.

– Ak, – taria Alva, – kad galėčiau tai užsirašyti.

Mane sužavėjo, labai sužavėjo greitos neįtikėtinos tau tau tau tauškalų strėlytės, susmigusios į mano miegančias smegenis. Mes

* Prastas siužetas, nekokia istorija (*pranc.*).

apdujome, prisigėrėme. Kokia beprotiška naktis. Galiausiai mudu su Kaflinu pradėjome eiti imčių, išmušėm kelias skyles sienoje ir beveik sugriovėme namelį. Kitą dieną Alva dėl to smarkokai įsiuto. Per imtynes vos nesulaužiau vargšui Kaflinui kojos, o pats į odą įsivariau maždaug colio ilgio rakštį – ją pavyko ištraukti tik bemaž po metų. Tada, kažkurią akimirką, tarpdury kaip vaiduoklis pasirodė Morlis su pora kvortų jogurto ir pasiūlė mums pasivaišinti. Džefis išėjo apie antrą nakties, pažadėjęs, kad ryte pasiims mane ir mes supirksime visą man reikalingą aprangą bei įrankius. Gerai pasilinksmino Dzeno Pamišėliai, farų kledarai buvo pernelyg toli, kad mus išgirstų. Tačiau šiose šėlionėse glūdėjo išmintis, patys tuo įsitikinsite, jei kada naktį išeisite pasivaikščioti priemiesčio gatve ir žingsniuodami pro namus abipus, išvysite kiekviename po šviestuvą svetainėje, švytintį auksu, o gilumoje – mėlyną televizoriaus kvadratėlį, visų šeimų dėmesį prikausčiusi turbūt ta pati laida, niekas nesikalba, kiemuose – tyla, ant jūsų loja šunys, nes pėdinat prošal žmogaus kojomis, o ne važiuojate ratais. Suprasite, ką turiu omeny, kai paaiškės, kad visas pasaulis mąsto vienodai, o Dzeno Pamišėliai – jau seniai virtę dulkėmis, tik ant sunykusių lūpų sustingęs juokas. Tik štai ką pasakysiu, gindamas žiūrinčius televizorių žmones – tuos milijonų milijonus, kurių žvilgsnį prikaustė Viena Akis: jie nedaro nieko blogo, kol sėdi prieš tą Akį. Bet juk ir Džefis nieko nenuskriaudė. Regiu jį po daugelio metų, žingsniuojantį su pilna kuprine priemiesčio gatvėm pro mėlynos televizijos nutviekstus langus, vienišą, jo mintys – vienintelės nepavergtos Didžiojo Jungiklio. O dėl manęs, tai atsakymas galbūt glūdi mano eilėraštuky apie Bičiulį, ten toliau sakoma: „Kas taip pašmaikštavo, mus, mulkius, apgavo? Lyg žiurkė kaip puolė ir dykynėj prapuolė? – paklausė Montanos bastūnas žmonijos bičiulio, kurs vienišas tūno prie skardžio didžiulio. – Gal Dievas papaiko – išdaigos kaip vaiko, gyvybę vos dovanojęs, tuoj dėjo į kojas? Žiū, sodą tau duoda, bet šalčiais užjodo ir sukelia tvaną, kad užima amą? Rėžk tiesiai, bičiuli, ir nebijoki nuliūdint, kas eibių pridarė ir Dikui, ir Hariui, kodėl tiek bjaurystės mūs amžinybėj, koks tikslas, prasmė, šio plano esmė?“ Vyliausi, kad pagaliau man tai paaiškins šie Dharmos valkatos.

14

Tačiau ir aš turėjau savo eiklių idėjukių, kurių niekaip nebūčiau susiejęs su tuo, kas „pamišėliška“. Norėjau įsigyti kuprinę, kurioje tilptų viskas, kas būtina, norint pernakvoti, pasislėpti nuo lietaus, pasigaminti valgį, kad man būtų kaip tikra virtuvė ir miegamasis tiesiog ant kupros, troškau kur nors iškeliauti, patirti visišką vienatvę, pažvelgti į tobulą savo proto tuštumą ir būti visiškai abejingas bet kokioms idėjoms. Dar ketinau melstis, tik melstis ir nieko daugiau – melstis už visas gyvas būtybes. Suprantu, kad tai vienintelė padori veikla pasaulyje. Troškau gyventi kur nors upės senvagėje arba dykumoje, ar kalnuose, ar kokioje pašiūrėje Meksikoje, ar trobelėje Adirondake, ilsėtis, būti geros širdies ir nieko daugiau nedaryti, praktikuoti tai, ką kinai vadina „nieko neveikimu“. Man iš tikrųjų nesinorėjo pritarti nei Džefio požiūriui į visuomenę (mano galva, jos apskritai geriau vengti, apeiti iš tolo), nei Alvos minčiai, kad reikia kabintis į gyvenimą ragais ir nagais, nes jis toks saldžiai graudus, o kurią nors dieną išmuš tavo mirties valanda.

Kaip tik apie tai ir mąsčiau, kai Džefis kitą rytą užsuko manęs pasiimti. Trise, su Alva, Morlio automobiliu nuvažiavome į Oklendą ir pirmiausia apėjome „Goodwill“ ir „Išgelbėjimo armijos“ krautuves, ten prisipirkome flanelinių marškinių (po penkiasdešimt centų už vienerius) bei marškinėlių. Mums visiems baisiai smagūs pasirodė spalvoti marškinėliai. Vos prieš minutę, mums einant per aiškios

ryto saulės nušviestą gatvę, Džefis pasakė: „Žinote, Žemė – šviežia planeta, tad kam dėl ko nors sukti galvą?“ – (ir tai buvo tiesa) ir netrukus mes suglumusiomis fizionomijomis jau rausėmės dulkėtuose krepšiuose, prikimštuose išskalbtų ir sulopytų visos landynių rajonų visatos valkatų marškinėlių. Aš nusipirkau kojines – porą ilgų vilnonių škotiškų kojinių, siekiančių kelius – jos labai pravers naktį medituojant šaltyje. Ir dar už devyniasdešimt centų įsigijau mielą drobinę striukę su užtrauktuku.

Paskui nukakome į didžiulę „Armijos ir laivyno“ parduotuvę, nuėjome į tolimiausią kampą, kur ant kablių kabojo miegmaišiai ir buvo sukrauti kiti reikmenys (tarp jų ir garsusis Morlio pripučiamasis čiužinys): kanistrai, prožektoriai, palapinės, šautuvai, gertuvės, guminiai batai, visokiausios neapsakomos smulkmenos medžiotojams bei žvejams, – ten mudu su Džefiu aptikome daug bhiku pravarčių daiktų. Džefis nupirko aliumininį katiliuko laikiklį ir padovanojo man. Aliuminis nedegina pirštų, galima drąsiai imti puodą nuo laužo. Jis išrinko man puikų dėvėtą anties pūkų miegmaišį, atsegė jį, apžiūrėjo vidų. Paskui – naują kuprinę, aš ja taip didžiavausi.

– Aš atiduosiu tau savo seną miegmaišio apvalkalą, – pažadėjo Džefis.

Paskui aš nusipirkau plastikinius akinukus nuo sniego, tiesiog šiaip, dėl visa ko, ir geležinkelininko pirštines, naujas. Pamaniau, kad per Kalėdas vis viena važiuosiu namo, į rytus, o ten turiu visai neblogus batus, antraip būčiau būtinai nusipirkęs porą itališkų kalnų batų, tokių kaip Džefio.

Iš Oklendo parduotuvės grįžome į Berklį ir užsukom į slidžių parduotuvę, prie mūsų priėjo pardavėjas ir Džefis medkirčio balsu tarė:

– Štai, rengiu savo draugus Apokalipsei.

Pardavėjas mus nuvedė į parduotuvės gilumą ir išrinko puikų nailoninį apsiaustą su gobtuvu – jį galima užsimesti ne tik ant savęs, bet ir ant kuprinės (tada tampi panašus į didžiulį kuprotą vienuolį), jis visiškai apsaugo nuo lietaus. Be to, iš apsiausto galima pasidaryti nedidelę palapinę, taip pat galima naudoti kaip

patiesalą po miegmaišiu. Nusipirkau polibdeno butelį su užsukamu kamščiu – jame (tariau sau) nešiosiuos medų į kalnus. Tačiau vėliau tame butelyje daugiausia laikiau vyną, o kai užsidirbau daugiau pinigų – viskį. Įsigijau ir plastmasinį plakiklį, pravartus daikčiukas – tiesiog dedi šaukštą pieno miltelių, užpili šlakeliu šaltinio vandens ir išsiplaki stiklinę pieno. Apsirūpinau didžiausia krūva maisto koncentratų – kaip ir Džefis. Buvau deramai pasirengęs Apokalipsei, be juokų. Jei tą vakarą ant San Francisko būtų nukritusi atominė bomba, man liktų, jeigu tik būtų įmanoma, pėsčiomis iš ten pasitraukti nešinam gerai supakuotu džiovintu maistu, su miegamuoju ir virtuve ant kupros pasauly neprapulčiau. Paskutiniai dideli pirkiniai buvo puodai, du nemaži katilai, įdėti vienas į kitą, – dangtį su rankena buvo galima naudoti ir kaip keptuvę, skardiniai puodeliai ir maži sulankstomi aliumininiai įrankiai. Džefis padovanojo man dar vieną dovaną iš savo kuprinės – normalų šaukštą, tik išsitraukė reples, užlenkė rankeną ir pasakė:

– Kai norėsi išsitraukti iš kaitrios liepsnos katilą, tik užkabink.

Pasijutau naujas žmogus.

15

Tą patį vakarą apsivilkau naujus flanelinius marškinius, apsimoviau kojines, užsitempiau džinsus, susikroviau kuprinę, užsimečiau ant pečių ir išėjau į San Franciską – norėjau patirti, kaip jausiuosi su ja naktiniame mieste. Linksmai dainuodamas nužingsniavau Misijos gatve. Užsukau į Trečiąją skurdžių rajono gatvę paskanauti mėgstamų šviežių spurgų su kava. Visi valkatos buvo sužavėti ir klausinėjo, ar tik ne urano einu kasti. Neketinau leistis į ilgas kalbas ir aiškinti, kad tai, ką rengiausi daryti, žmonijai nesuskaičiuojamą daugybę kartų svarbiau nei rūda, bet tegu jie kalba:

– Vaikine, tau tik reikia nusigauti iki Kolorado su savo manta, ir dar pasiimk nedidelį Geigerio skaitiklį, būsi milijonierius.

Skurdžių rajone visi nori būti milijonieriai.

– Gerai, vyručiai, – sakau, – gal taip ir padarysiu.

– Jukone taip pat daug urano.

– Ir Čihuahujoje, – antrina vienas senis, – galvą guldau, kad Čihuahujoje yra urano.

Išėjęs iš ten leidausi klaidžioti po San Franciską su didžiuliu maišu, laimingas. Užėjau pas Rouzi – norėjau pamatyti ją ir Kodį. Ją išvydęs nustebau, taip staiga pasikeitė, netikėtai sublogo, vienas skeletas, o akys – išsiplėtusios iš siaubo, iššokusios ant kaktos.

– Kas nutiko?

Kodis nusitempė mane į kitą kambarį – jis nenorėjo, kad aš su ja kalbėčiau.

– Tokia pasidarė per paskutines dvi paras, – sušnibždėjo jis.

– Kas jai atsitiko?

– Ji sako, kad surašė mūsų vardus ir visas nuodėmes, o paskui, sako, darbe pamėgino visa tai nuplauti vandeniu klozete, bet didelis popieriaus lapas užstrigo ir jiems teko kviesti specialistą, kad išvalytų. Ji tvirtina, kad jis dėvėjo uniformą, buvo faras ir nusinešė sąrašą į nuovadą, taigi dabar mus visus suims. Jai tiesiog pasimaišė protas, štai ir viskas. – Kodis buvo mano senas bičiulis, prieš kelerius metus San Franciske leido man pagyventi savo palėpėje, senas patikimas draugas. – Ar matei randus ant jos rankų?

– Taip. – Buvau pastebėjęs, kad jos rankos supjaustytos.

– Ji mėgino persipjauti riešus senu atšipusiu peiliu. Man dėl jos neramu. Ar galėtum pabūti su ja? Man vakare reikia į darbą.

– Naaa, nežinau...

– Nežinai, nežinau, nebūk toks. Juk žinai, kaip sakoma Biblijoje: „Net menkiausiems iš jų..."

– Gerai, tik aš šįvakar ketinau smagiai pasitrainioti.

– Smagumai – dar ne viskas. Būna ir pareigų, pats žinai.

Man taip ir nepavyko pasipuikuoti savo nauja kuprine „Pleise". Kodis nuvežė mane į užkandinę ir aš už jo pinigus pripirkau Rouzi sumuštinių. Grįžau vienas ir pamėginau įkalbėti ją pavalgyti. Ji sėdėjo virtuvėje ir spoksojo į mane.

– Bet tu nesupranti, ką tai reiškia! – vis kartojo. – Dabar jie viską apie tave žino.

– Apie ką?

– Apie tave.

– Apie mane?

– Apie tave ir apie Alvą, ir apie Kodį, ir apie Džefį Raiderį, apie visus jus ir apie mane. Apie visus, kurie trinasi „Pleise". Mus rytoj areštuos, jei ne greičiau. – Ji pažvelgė į duris su didžiausiu siaubu.

– Kam susipjaustei rankas? Nedera taip elgtis su savimi.

– Todėl, kad nenoriu gyventi. Patikėk, greitai kils didžiulė nauja policijos revoliucija.

– Ne, kils kuprinių revoliucija, – pasakiau juokdamasis ir nė nenutuokdamas, kokia rimta padėtis. Tiesą sakant, padėties rimtumo neįvertinome nei aš, nei Kodis, o privalėjom, vos pažvelgę į rankas,

suprasti, kaip toli Rouzi pasiryžo žengti. – Paklausyk manęs, – pradėjau, bet ji nesiklausė.

– Argi *nesupranti*, kas vyksta? – suriko ji įdėmiai žvelgdama į mane plačiomis nuoširdžiomis akimis ir pamišėliška telepatija mėgindama priversti mane patikėti, kad ji sako neabejotiną *tiesą*. Rouzi stypsojo mažo butuko virtuvėlėje ištiesusi kaulėtas rankas, maldaudama suprasti, kojų raumenys įtempti, rusvi plaukai susigarbanoję, visa dreba, krūpčioja, retsykiais užsidengia rankomis veidą.

– Netauzyk nesąmonių, – sušukau ir staiga pajutau tai, ką jaučiu visada, mėgindamas paaiškinti žmonėms dharmą, – Alvai, savo motinai, giminaičiams, draugėms, visiems. Jie niekada nesiklauso, jie visada nori, kad aš jų klausyčiausi, jie žino, kad aš nieko nežinau, kad esu tiesiog bukas vaikiščias ir nepraktiškas kvailys, nesuvokiantis didžiulės šio labai svarbaus, labai tikro pasaulio reikšmės.

– Policija mus apsups ir susems visus, paskui tardys savaičių savaites, o gal net metus, kol išgaus visus mūsų nusikaltimus, visas nuodėmes, tai – tinklas, jis driekiasi visur, galiausiai jie areštuos visą Grinvič Vilidžą, paskui Paryžių ir pagaliau *visi* atsidurs cypėj, tu nieko nežinai, tai tik pradžia. – Ji krūpčiojo sulig kiekvienu garsu koridoriuje, manydama, kad ateina policija.

– Na paklausyk gi tu manęs, – vis maldavau jos, bet kiekvieną sykį ji įsistebeilydavo į mane hipnotizuojančiu žvilgsniu, beveik priversdama mane patikėti tuo, kuo pati tikėjo, visiškai užvaldyta savo klejojančio proto.

– Juk tie kvaili tavo įsitikinimai ir mintys niekuo nepagrįsti, ar nesupranti, kad šis gyvenimas – tik sapnas? Paprasčiausiai atsipalaiduok ir džiaukis Dievu. Dievas – tai *tu*, kvaile!

– Och, jie sunaikins tave, Rėjau, jaučiu, ir visus religingus miesčionis susems ir gerai pamokys. Tai tik pradžia. Čia įsipainiojusi Rusija, nors jie ir neprisipažins... ir dar šį bei tą girdėjau apie saulės spindulius ir apie tai, kas atsitinka, kai užmiegame. Ak, Rėjau, pasaulis niekada nebebus toks kaip anksčiau!

– Koks pasaulis? Koks gi skirtumas? Liaukis, tu mane gąsdini. Ne, prisiekiu, tu manęs negąsdini ir aš nebeklausysiu nė vieno tavo žodžio. – Išėjau lauk, piktas, nupirkau vyno, sutikau Kaubojų bei

keletą kitų muzikantų ir su visa šutve grįžom ja pasirūpinti. – Išgerk truputį vyno, gal ateisi į protą.

– Ne, aš nebegeriu to bizalo, šūdvynis, kurį plempiate, išdegina jums skrandžius ir atbukina smegenis. Matau, kad tau kažkas negerai, tu nieko nebeįkerti, *nesupranti*, kas vyksta!

– Ak, liaukis.

– Tai paskutinė mano naktis šiam pasauly, – pridūrė ji.

Mes su muzikantais išmaukėm vyną ir praplepėjome maždaug iki vidurnakčio. Rouzi, atrodė, nurimo, gulėjo ant kušetės, retsykiais net nusijuokdavo, valgė sumuštinius ir išgėrė arbatos, kurios jai užvirinau. Muzikantai atsisveikino ir aš užmigau ant virtuvės grindų, įlindęs į savo naują miegmaišį. Tačiau kai Kodis paryčiais grįžo namo, o aš jau buvau išėjęs, ji užlipo ant stogo, – Kodis dar miegojo, – sudaužė stoglangį, stiklo šukėmis persipjovė riešus ir plūsdama kraujais sėdėjo priešaušry, kol ją pamatė kaimynas, iškvietė policiją, farai puolė ant stogo, norėdami jai padėti, kaip tik to ir pakako – ji išvydo didžiuosius farus, kurie ketino mus visus suimti, ir nulėkė prie stogo krašto. Vienas jų, jaunas airis, drąsiai šoko pirmyn ir spėjo sugriebti jos chalato kraštą, tačiau ji išslydo iš drabužio ir nuoga nukrito šešis aukštus žemyn ant šaligatvio. Muzikantai – jie gyveno to pat namo pusrūsy – visą naktį nemiegojo, šnekučiavosi ir klausėsi plokštelių, staiga išgirdo dunkstelėjimą. Jie pažvelgė pro langą ir išvydo kraupų vaizdą. „Žmogau, mums smegenys atšoko, vėliau tą vakarą nebegalėjom džiazuot." Jie užtraukė užuolaidas, juos purtė drebulys. Kodis miegojo... Išgirdęs apie tai kitą dieną ir pamatęs nuotrauką laikrašty, – kryžiuką ant šaligatvio, kur ji nukrito, – pirmiausia pamaniau: o jei tik ji būtų manęs paklausiusi... Argi aš taip nusišnekėjau, po galais? Argi mano mintys tokios bukos, kvailos ir vaikiškos? Argi ne laikas įgyvendinti tai, ką žinau esant tikra?

Ir aš apsisprendžiau. Kitą savaitę susikroviau į kuprinę daiktus ir nusprendžiau leistis į kelią, dingti iš šio neišmanėlių miesto – apskritai šiuolaikiniai miestai visi tokie. Atsisveikinau su Džefiu bei kitais draugais ir įšokau į prekinį, palei pakrantę grįžtantį Los Andželan. Vargšė Rouzi, ji buvo visiškai *įsitikinusi*, kad pasaulis – tikras, o baimė – nesumeluota, ir kas gi tikra dabar? „Bent jau dabar, – pamaniau, – Danguje ji žino."

16

Štai ką sau pasakiau: „Dabar aš pakeliui į Dausas." Staiga man paaiškėjo, kad per savo gyvenimą turiu daug ko išmokti. Kaip sakiau, prieš iškeliaudamas pasimačiau su Džefiu, mes liūdnai nukulniavome į Kinų kvartalo parką, papietavome „Nam Yuen" restorane, išėjom lauk, sekmadienio rytmetį atsisėdom ant žolės, ir nelauktai priešais mus išdygo negrų maldininkų būrys, sustojo ant vejos ir pradėjo pamokslauti pavienėms abejingoms kinų šeimoms su šalia dūkstančiais vaikais ir valkatoms – šie parodė šiek tiek daugiau domesio. Didelė stora moteriškė, panaši į Ma Reini*, stovėjo išskėtusi kojas ir griausmingu balsu rėžė didingą pamokslą, nuo žodžių vis pereidama prie bliuzo, kaip gražu, o pamokslavo ši moteris, tokia puiki Dievo žodžio skelbėja, ne bažnyčioje todėl, kad retkarčiais vis turėdavo atsikrenkšti ir iš visų jėgų nusispjauti šonan, ant žolės. „Sakau jums, Dievas pasirūpins jumis, jei pripažinsite, kad jums atviras *naujas laukas... Taip*!" Tada atsikrenkščia, pasisuka ir maždaug dešimt pėdų į šalį spjauna didelį skreplį.

– Matai, – tariau Džefiui, – ji negali pamokslauti bažnyčioje, kalbant apie bažnyčias tai jos, kaip pamokslininkės, trūkumas, bet, brolau, ar esi kada girdėjęs ką nors geriau pamokslaujant?

* Turima omeny Gertrude Rainey (1886–1939), viena pirmųjų garsių bliuzo vokalisčių.

– Taigi, – sutinka Džefis. – Bet man nepatinka jos pliurpalai apie Jėzų.

– O ką Jėzus? Argi Jėzus nekalbėjo apie dangų? Argi Budos Nirvana – ne dangus?

– Tik tavo supratimu, Smitai.

– Džefi, buvo dalykų, kuriuos norėjau pasakyti Rouzi, bet mane varžė toji schizma – kad atskiriame budizmą nuo krikščionybės, Rytus nuo Vakarų, koks gi, po velniais, skirtumas? Mes visi dabar danguje, ar ne?

– Kas taip pasakė?

– Juk mes dabar nirvanoje, ar ne?

– Dabar mes ir nirvanoje, ir samsaroje.

– Žodžiai, tik žodžiai, kas glūdi žodyje? Argi ne tas pats kaip vadini nirvaną? Argi negirdi, kaip ta sena stora tetulė tave šaukia ir sako, kad tau atviras *naujas laukas*, naujas Budos laukas, bičiuli? – Džefis buvo toks patenkintas, kad prisimerkė ir nusišypsojo. – Ištisi Budos laukai, nusidriekę į visas puses, mums visiems, o Rouzi buvo gėlė, kuriai leidome nuvysti.

– Niekada nesi kalbėjęs teisingiau, Rėjau.

Toji sena stora tetulė priėjo ir prie mūsų – pastebėjo mus, ypač mane. Net pavadino mane „mieluoju“.

– Matau gi iš akių, kad supranti kiekvieną mano žodį, mielasai. Taigi žinok, aš noriu, kad papultum į dangų ir vargo nematytum. Noriu, kad suprastum kiekvieną mano žodį.

– Girdžiu ir suprantu.

Kitoje gatvės pusėje kažkokie jauni kinai iš Kinijos prekybos rūmų savo jėgomis mėgino pastatyti budistų šventyklą, sykį vakare pėdinau pro šalį girtas ir padėjau jiems įstumti vidun vežimą su smėliu, tai buvo jauni, panašūs į Sinklerį Liuisą, apie ateitį mąstantys idealistai, jie gyveno gražiuose namuose, bet užsitempė džinsus ir atėjo statyti šventyklos, lyg kokiame nors Vidurio vakarų mieste, vadovaujami vietinio atviraveidžio Ričardo Niksono, bažnyčią būtų statę paprasti Vidurio vakarų vyrukai – o aplink vien prerijos. Čia, pačioje baisiausiai išpuoselėto miestuko, vadinamo San Francisko Kinų kvartalu, širdyje jie irgi statė šventyklą, bet jų bažnyčia buvo

Budos bažnyčia. Keista, bet Džefio nedomino San Francisko Kinų kvartalo budizmas, mat tai buvo tradicinė religija, o ne jo mėgstamas intelektualusis menininkų budizmas. Mėginau jį įtikinti, kad tai viena ir tas pat. Restorane mes su malonumu pavalgėme lazdelėmis. Dabar jis man tarė sudie ir aš nežinojau, kada jį vėl pamatysiu.

Už juodaodės moters nugaros stovėjo vyras pamokslininkas, jis siūbavo ir užsimerkęs kartojo: „Taip, tiesa". Moteris mums tarė:

– Telaimina jus Dievas, vaikinai, kad išklausėt mane. Atminkit – viskas seksis puikiai tiems, kurie myli Dievą, tiems, kurie pašaukti pagal Jo valią. Laiškas romiečiams aštuoni aštuoniolika, vaikinai. Ir jūsų laukia *naujas laukas*, ir gyvenime nepamirškite nė vienos savo pareigos. Girdite?

– Taip, ponia, iki pasimatymo.

Atsisveikinau su Džefiu.

Kelias dienas praleidau su Kodžio šeima. Jis labai krimtosi dėl Rouzi savižudybės ir kartojo, kad šiuo lemtingu metu privalo melstis už ją dieną naktį, mat ji nusižudė ir jos siela tebeplevena virš žemės, pasirengusi keliauti arba į skaistyklą, arba į pragarą.

– Turime padėti jai patekti į skaistyklą, brolau.

Taigi įlindęs į savo naują miegmaišį jo sode prieš miegą padėdavau jam melstis. Dieną, išsitraukęs iš kišenės nedidelę užrašų knygutę, rašydavausi eilėraštukus, kuriuos man deklamuodavo jo vaikai. „Juu... huu... juu... huu... Aš pas tave ateinuuu... buu... huu... buu... huu... Aš tave myliuuu... liu... liu... Mėlynas dangus... Aš aukštesnis nei tuu... buu buu." O Kodis man sakydavo: „Negerk tiek daug vyno."

Vėlyvą pirmadienio popietę San Chosė krovinių kieme laukiau *ziperio* – jis turėjo atvažiuoti keturios trisdešimt. Tačiau pasirodė, kad jam tądien išeiginė, taigi iki pusės aštuonių gavau laukti Vidurnakčio vaiduoklio. Vos tik sutemo, tarp tankių piktžolių, prie pat bėgių sukrovęs indėnišką lauželį, pasišildžiau skardinę makaronų ir užkandau. Vaiduoklis jau artėjo. Draugiškas iešmininkas patarė, kad geriau nė nemėginčiau sėsti į jį, nes prie pervažos stovi cerberis su didžiuliu prožektoriumi, jis tikrai pamatys, jei kas mėgins važiuoti, paskambins į Vatsonvilį ir ten įsibrovėliai bus išlaipinti.

– Dabar žiema, vaikiai braunasi į plombuotus vagonus, išdaužo langus, primėto ant žemės butelių, nusiaubia traukinį.

Aš nusėlinau iki rytinio kiemo pakraščio, tempdamas ant kupros sunkią naštą, ir, jau už cerberio pervažos, įšokau į išvažiuojantį Vaiduoklį, paskui atsegiau miegmaišį, nusiaviau batus, pasidėjau juos po susukta striuke, įsliuogiau miegmaišin ir kietai palaimingai miegojau iki pat Vatsonvilio, ten išlipau ir, kol pasigirdo švilpukas, slėpiausi piktžolėse, tada vėl šokau į traukinį ir pūčiau į akį visą likusią naktį, skriedamas palei neįtikėtiną pakrantę ir – o Buda, pro tavąją mėnesieną, o Kristau, pro tavo bangolaužį jūroje, pro jūrą, Serfą, Tangerį, Gaviotį traukinys lėkė aštuoniasdešimt mylių per valandą greičiu, o aš miegmaišy šiltas kaip skrebutis skridau, skubėjau namo švęsti Kalėdų. Atsibudau tik apie septintą ryto, kai traukinys iš lėto slinko į Los Andželo krovinių kiemus, ir audamasis batus bei kraudamasis mantą pirmiausia išvydau geležinkelininką, jis man mojavo ir šaukė:

– Sveikas atvykęs į El Ei!

Bet reikėjo greičiau iš ten nešdintis. Tvyrojo sunkus smogas, man ašarojo akys, kepino saulė, oras dvokė – tikras pragaras tas Los Andželas; be to, nuo Kodžio vaikų užsikrėčiau sloga, senuoju kalifornietišku virusu, ir dabar jaučiausi apgailėtinai. Aš pilnomis rieškučiomis sėmiau vandenį, varvantį iš vagonų šaldytuvų, ir pyliausi ant veido, prausiausi, išsivaliau dantis, susišukavau ir nužingsniavau į miestą, turėjau laukti iki pusės aštuonių vakaro – tada ketinau šokti į pirmaklasį *ziperį* ir traukti iki Jumos Arizonoje. Siaubinga buvo diena. Gėriau kavą skurdžių kvartalo knaipėse Pietų Meino gatvėje, vis gėriau, gėriau kavą už septyniolika centų.

Vakarėjant jau tykojau savo traukinio. Tarpdury sėdėjo kažkoks valkata ir smalsiai mane stebėjo. Priėjau prie jo šnektelėti. Jis papasakojo, kad Patersone, Naujajame Džersy, tarnavo jūrų pėstininku, paskui išsitraukė popieriaus skiautelę, kurią, kaip pasakė, retsykiais paskaitinėdavo prekiniuose traukiniuose. Pažvelgiau. Tai buvo citata iš „Digha Nikajos“, Budos žodžiai. Nusišypsojau. Nieko nepasakiau. Valkata pasitaikė šnekus šaunuolis, valkata blaivininkas, bastūnas ir idealistas, jis tarė:

– O ką gi dar veikti, man patinka, jau geriau prekiniais malsiuos po visą šalį ir virsiuos maistą skardinėse ant laužo, nei būsiu turčius, turėsiu namus ir darbą. Aš patenkintas. Žinai, mane kamavo artritas, kelerius metus gulėjau ligoninėje. Paskui radau būdą, kaip jį išsigydyti, ir nuo tol aš kelyje.

– Kaipgi išsigydei artritą? Mane patį kamuoja tromboflebitas.

– Tikrai? Na, tau irgi padės. Tiesiog kasdien pastovėk ant galvos kokias tris ar penkias minutes. Kiekvieną rytą atsikėlęs, kad ir senvagėje, kad ir važiuojančiam traukiny, pasidedu ant grindų nedidelį kilimėlį, atsistoju ant galvos ir suskaičiuoju iki penkių šimtų, išeina maždaug trys minutės, ar ne? – Jam labai rūpėjo šis klausimas: jei suskaičiuoji iki penkių šimtų, ar jau trys minutės? Keista. Matyt, mokykloje jam nekaip sekėsi aritmetika.

– Aha, maždaug.

– Stovėk kasdieną ir tavo flebitas pranyks, kaip pranyko mano artritas. Žinai, man jau keturiasdešimt. Ir dar, prieš eidamas miegoti, išgerk karšto pieno su medumi. Aš visada nešiojuosi stiklainėlį medaus, – jis išėmė iš kuprinės stiklainį, – supilu pieną į skardinę, įdedu medaus, pašildau ant laužo ir išgeriu. Atmink, tik šitie du dalykai.

– Sutarta.

Prisiekiau paklausyti jo patarimo, mat jis buvo Buda. Maždaug po trijų mėnesių visiškai išsigydžiau flebitą ir daugiau niekada juo nesirgau – nuostabu. Mėginau apie tai papasakoti gydytojams, bet jie, matyt, pamanė, kad man nuvažiavo stogas. Dharmos valkata. Dharmos valkata. Niekada nepamiršiu to protingo žydo, buvusio jūrų pėstininko, valkatos iš Patersono, Naujojo Džersio, kad ir kas jis būtų buvęs, su popieriaus skiautele rankoje – skaito ją žvarbią naktį šalia tirpstančio vagonų šaldytuvų ledo industriniuose Amerikos tyruose, tos Amerikos, kuri vis dar neprarado savo magijos.

Pusę aštuonių atbildėjo mano *ziperis*, jį patikrino iešmininkai, o aš tupėjau žolėje pasislėpęs už telefono stulpo. Traukinys pajudėjo, – stebėtinai greitai, – pamaniau, pašokau su sunkia, penkiasdešimtsvare kuprine ir risnojau palei traukinį, kol pamačiau atsikišusį skląstį, nusitvėriau jo, prisitraukiau ir užlipau ant vagono stogo, kad gerai apžiūrėčiau visą ešeloną – kur ta manoji platforma. O

šventi dūmai, velniai jus griebtų, ir jūs, krintančios ir dūžtančios padangių žvakutės – vos traukinys smarkiau įsibėgėjo ir išrūko iš depo, pamačiau, kad tai – sumautas, niekam tikęs aštuoniolikos užplombuotų vagonų šunsnukis, dabar, jam važiuojant beveik dvidešimt mylių per valandą greičiu, žūtbūt turėjau nušokti ant žemės arba iš paskutiniųjų laikytis ir nenudribti, kai greitis pasieks aštuoniasdešimt mylių (o tai neįmanoma ant vagono stogo); taigi man liko ropštis žemyn kopėčių laipteliais, bet pirmiausia teko išlaisvinti kuprinės diržo sagtį, kuri užstrigo ant siauro tako, tad, kai kabojau ant žemiausio laiptelio, pasirengęs šuoliui, važiavome jau per greitai. Nusimetęs nuo peties kuprinę ir tvirtai laikydamas ją viena ranka, ramiai ir pamišėliškai žengiau žingsnį tuštumon, tikėdamasis geriausio, atsistūmiau, klupdamas nubėgau keletą pėdų ir vėl sveikas stovėjau ant žemės.

Tačiau dabar jau buvau tris mylias nusigrūdęs į industrines Los Andželo džiungles, į beprotišką, ligotą, šniurkščiojančią smogo naktį, ir turėjau ją praleisti griovyje prie vielinės tvoros, šalia bėgių. Per naktį man nedavė ramybės į visas puses zujančių Pietų Ramiojo ir Santa Fe lokomotyvų dundesys, bet vidurnaktį rūkas prasisklaidė, oras tapo gaivesnis, pasidarė lengviau kvėpuoti (aš mąsčiau ir meldžiausi įlindęs miegmaišin), bet paskui užgulė dar tirštesnis rūkas, smogas ir pakilo baisus drėgnas baltas priešaušrio debesis, miegmaišy miegoti buvo pernelyg karšta, o lauke – pernelyg drėgna, tikras košmaras ištisą naktį, tik švintant mane palaimino kažkoks paukštelis.

Svarbiausia buvo išsinešdinti iš Los Andželo. Prisiminiau savo draugo patarimus ir, atsirėmęs į vielinę sieną, pastovėjau ant galvos. Sloga man šiek tiek atlėgo. Paskui nuėjau į autobusų stotį (per bėgius ir pakraščio gatveles) ir nusipirkau pigų bilietą iki Riversaido už dvidešimt penkių mylių. Farai vis įtariai žvilgčiojo į mane, užsikrovusį ant pečių didžiulę kuprinę. Tai nėmaž nepriminė tos nerūpestingos nekaltybės, kai džiūgavom su Džefiu aukštų kalnų stovykloje po taikiom dainuojančiom žvaigždėm.

17

Kad ištrūkčiau iš Los Andželo, prireikė tiksliai dvidešimt penkių mylių. Riversaide ryškiai švietė saulė. Kai riedėjom per tiltą į šį miestą, išvydau nuostabią sausą upės vagą su baltu smėliuku – tik pačiam vidury vos sroveno upeliukas – ir baisiausiai apsidžiaugiau. Laukiau progos pirmąsyk apsistoti nakčiai po atviru dangumi ir tikrovėje išmėginti naująsias idėjas. Tačiau įkaitusioje autobusų stotyje mane su kuprine ant pečių pastebėjo kažkoks negras, priėjo ir prisistatė esąs pusiau irokėzas, o kai prasitariau ketinąs keliu truputėlį paėjėti atgal ir apsinakvoti toje vagoje, jis perspėjo:

– Ne, sere, neišdegs, farai šiam meistely – griežčiausi visoje valstijoje. Jei tave ten pamatys, susems. Och, – tęsė jis, – aš irgi mielai šiandien pernakvočiau po atviru dangumi, bet tai draudžiama.

– Bet juk čia ne Indija, ar ne? – susierzinęs atšoviau ir vis tiek nuėjau, kur žadėjęs, o gal pasiseks? Visai kaip San Chosė stotyje – net jeigu tai draudžiama ir tave persekioja, lieka tik viena – paslapčia daryti savaip. Nusijuokiau pagalvojęs, kas atsitiktų, jei būčiau devintojo amžiaus kinų išminčius Fuke – jis klajojo po Kiniją be perstojo skambindamas varpeliu. Mano galva, tebuvo dvi alternatyvos – arba miegoti po atviru dangumi, šokinėti į prekinius traukinius ir daryti kas šauna galvon, arba sėdėti priešais margą televizorių su šimtu kitų pacientų beprotnamy ir džiaugtis „rūpesčiu“. Užsukau į parduotuvę, nusipirkau koncentruotų apelsinų sulčių, varškės su riešutais,

kvietinės duonos – iki rytdienos bus kuo puikiausios vaišės, paskui autostopu iš kito miesto pakraščio šausiu toliau. Eidamas mačiau daug patrulinių automobilių, iš jų į mane su nepasitikėjimu žvelgė susilaižę, gerą atlyginimą gaunantys farai naujuose automobiliuose su brangiausia radijo įranga – šiukštu, kad joks bhiku šiąnakt neapsinakvotų savo giraitėj.

Prie miško palei greitkelį gerai apsižvalgiau – ar nėra kurioj nors pusėj patrulių, ir nėriau į tankmę. Broviausi pro tankias išdžiūvusias šakas, nenorėjau vargintis ir ieškoti skautų takų. Pasukau tiesiai prie geltonuojančio priekyje auksinio vagos smėlio. Virš tankmės kybojo greitkelio tiltas, bet niekas iš ten manęs nematė, nebent kam nors būtų šovusi į galvą mintis sustoti, išlipti iš automobilio ir pažvelgti žemyn. Skverbiausi lyg koks nusikaltėlis pro ryškiaspalvius trapius krūmynus, paskui suplukęs išsivadavau iš jų ir iki kulkšnių įmaknojau į vandenį; netrukus aptikau tinkamą vietą, panašią į bambukų giraitę, bet laužo kurti nesiryžau iki pat sutemų, kad niekas nepastebėtų dūmelio, o kai užkūriau, neleidau liepsnai stipriai įsidegti. Ant sausų palaidų miško gilumos lapų ir bambukų vytelių patiesiau pončą bei miegmaišį. Nuo geltonų drebulių popietės oras suspindo aukso dulkėm, aš pradėjau dažniau mirksėti. Graži vieta, jei pamiršim apie ūžiančius ant tilto sunkvežimius. Sloga vėl sustiprėjo, vėl pasijutau peršalęs, taigi penkias minutes pastovėjau ant galvos. Nusijuokiau. „Ką pagalvotų žmonės, mane čia pamatę?" Tačiau man buvo visai nejuokinga, veikiau liūdna, tiesą sakant, labai liūdna, visai kaip praėjusią naktį toje siaubingoje ūkanotoje vielinės tvoros šalyje, industriniame Los Andžele, ten net ašarą nubraukiau. Tačiau benamiui yra dėl ko ašaras braukti, visas pasaulis nusistatęs prieš jį.

Sutemo. Išsiėmiau katiliuką ir nuėjau vandens, bet kelią man pastojo toks tankus pomiškis, kad grįždamas kone visą vandenį išlaisčiau. Naujajame plastmasiniame plakiklyje likusiu vandeniu praskiedžiau apelsinų sulčių koncentratą ir išsiplakiau ledinių sulčių, paskui ant kvietinės duonos užsitepiau varškės su riešutais ir patenkintas kramsnojau. „Šiąnakt, – tariau sau, – miegosiu kietai ir ilgai, po žvaigždėmis melsiuosi Viešpačiui, kad, atlikęs savo

pareigą, tapčiau Buda, amen." O kadangi artinosi Kalėdos, pridūriau: „Dieve, laiminki visus, linksmų, gražių Kalėdų virš jūsų stogų, tegul šią didžiulės, ryškios, tikros Žvaigždės naktį ant jų nutupia angelai, amen." Paskui, tysodamas ant miegmaišio ir rūkydamas, mąsčiau: „Viskas įmanoma. Aš esu Dievas, aš – Buda, aš – tobulas Rėjus Smitas, viskas tuo pat metu, aš – tuščia erdvė, aš – visi daiktai. Man priklauso visas laikas pasauly nuo vieno gyvenimo iki kito, kad atlikčiau viską, ką turiu atlikti, atlikti kas atlikta, kad mano veikla būtų amžina, be galo tobula pati savaime, kam verkti, kam jaudintis, tobula kaip dvasios esmė, kaip bananų žievelių protai", – pridūriau juokdamasis, prisiminęs savo draugus poetus, Dharmos valkatas iš San Francisko; jau pradėjau jų ilgėtis. Ir dar sukalbėjau maldelę už Rouzi.

„Jeigu ji būtų gyva, jei būtų čia su manimi, gal sugebėčiau jai ką nors paaiškinti, ką nors pakeisti. O gal paprasčiausiai pasimylėčiau su ja ir nieko nesakyčiau."

Ilgai meditavau sukryžiavęs kojas, bet mane trikdė sunkvežimių dundesys. Netrukus sužibo žvaigždės ir mano indėniškas laužėlis pasiuntė joms kamuoliuką dūmų. Vienuoliktą įsliuogiau į miegmaišį ir gerai įmigau, tik dėl bambukų vytelių po lapais visą naktį varčiausi nuo šono ant šono. „Jau geriau laisvam miegoti nepatogioje lovoje, nei patogioje – nelaisvam." Kūriau tokias ir panašias patarles keliaudamas toliau. Su savo naujaisiais reikmenim pradėjau kitą gyvenimą: tikras jautrumo Don Kichotas. Ryte pąsijutau žvalesnis ir pirmiausia pameditavau, sukūriau trumputę maldelę: „Laiminu jus, visos gyvos būtybės, laiminu begalinėje praeityje, laiminu begalinėje dabartyje, laiminu begalinėje ateityje, amen."

Nuo šios maldelės man pasidarė gera, gera kaip kvailiui dera, aš susikroviau daiktus ir pasukau prie krioklio, krintančio nuo uolos anapus greitkelio, gaiviu šaltinio vandeniu nusiprausiau veidą, išsivaliau dantis ir atsigėriau. Dabar buvau pasirengęs tranzuoti tris tūkstančius mylių iki Roki Maunto Šiaurės Karolinoje, o ten, galbūt plaudama indus mieloje varganoje virtuvėje, manęs laukė motina.

18

Tuo metu buvo populiari Rojaus Hamiltono daina „Visi turi namus, tik ne aš“. Krypuodamas priekin ją ir dainavau. Kitame Riversaido pakrašty išėjau į greitkelį ir manęs pavėžėti tuoj pat stabtelėjo jauna pora – pamėtėjo iki oro uosto už penkių mylių nuo miesto, o ten sustojo toks tylus žmogutis, nuvežė beveik iki pat Bomonto Kalifornijoje, trūko tik kokių penkių mylių, ir paleido vidur dviejų juostų greitkelio, kur niekas vis tiek nebūtų sustojęs, taigi toliau nužingsniavau pėsčias – oras buvo puikus, spindėjo. Bomonte užvalgiau dešrainių, mėsainių, sukirtau maišelį keptų bulvių ir išgėriau didelį puodelį braškių kokteilio – o aplinkui kikeno moksleiviai. Paskui, kitame miesto pakrašty, manęs pavežti sustojo vienas meksikietis, vardu Džeimis, jis pasakė, kad jo tėvas – Meksikos valstijos Žemutinės Kalifornijos gubernatorius, bet aš juo nepatikėjau. Džeimis pasirodė esąs girtuoklis, teko nupirkti jam vyno, bet jis tiesiog prie vairo išvėmė jį pro langą – paniuręs, liūdnas, bejėgis jaunuolis labai liūdnomis akimis, labai dailus, mažumėlę kvaištelėjęs. Jis važiavo tiesiai į Meksikalį – šiek tiek į šalį nuo mano kelio, bet niekis, ne taip jau toli nuo Arizonos, man tiks.

Kaleksike pagrindinėje gatvėje vyko Kalėdų mugė, ten spietėsi neįtikėtina gausybė tobulų nustebusių meksikiečių gražuolių, ir kuo toliau, tuo gražesnės jos darėsi, taigi pirmosioms tolstant ir blunkant mano atminty, pasirodydavo kitos. Aš stovėjau sukiodamas galvą

į šalis ir laižiau ledus laukdamas Džeimio – jis pasakė turįs čia sutvarkyti vieną reikaliuką, paskui vėl paimsiąs mane ir nuvešiąs tiesiai į Meksikalį Meksikoje, o ten supažindinsiąs su savo draugais. Aš ketinau skaniai ir pigiai pavakarieniauti Meksikoje ir tą patį vakarą braukti toliau. Džeimis, žinoma, taip ir nepasirodė. Vienas perėjau sieną, už buomo staigiai pasukau į dešinę, kad išvengčiau gatvės prekeivių, ir nieko nelaukdamas nusprendžiau nusičiurkšti tarp statybinių atliekų, bet kažkoks psichas meksikietis su uniforma nusprendė, kad tai – didelis nusikaltimas, ir kažką man sumarmaliavo, o kai pasiteisinau, kad nežinojau (*No se*), jis tarė: „*No sabes police?*“ – neva pakviesiąs policiją. Reikia gi įžūlumo kviesti policiją už tai, kad pasisiojau ant jo šiukšlinos žemės! Tačiau paskui viską supratau ir susikrimtau: aš apšlapinau kaip tik tą vietą, kur jis naktimis užsikurdavo laužėlį – ten gulėjo anglių krūvelė, taigi susidrovėjęs ir prasikaltęs leidausi tolyn purvina gatve su didžiule kuprine ant pečių, lydimas įdėmaus ir graudaus žvilgsnio.

Priėjau kalvą ir išvydau didžiules dumblinas senvages su dvokiančiom balom ir šlykščiais takais, kuriais prieblandoje palengva žingsniavo moterys ir asilėliai. Mano žvilgsnį pastebėjo senas, Meksikoje apsigyvenęs kinas elgeta, ir mes sustojome šnektelėti, o kai pasakiau jam, kad toje žemumoje galbūt pasiliksiu *dormiendo*, nakvoti (nors iš tikrųjų ketinau apsistoti truputėlį toliau, tarp kalvų), jis pažvelgė su siaubu ir, kadangi buvo kurčnebylis, gestais parodė, jog mane apvogs, atims kuprinę ir užmuš; staiga suvokiau, kad tai tiesa. Čia jau tau nebe Amerika. Kad ir kurioje sienos pusėje būtum, kad ir kaip pjaustytum dešrą, benamis – visur benamis. Kurgi man rasti tylią giraitę, kurioj galėčiau medituot ir gyvent per amžius? Senasis elgeta pamėgino man gestais papasakoti savo gyvenimo istoriją, paskui aš, pamojavęs jam ir nusišypsojęs, leidausi keliauti toliau, kirtau žemumą, siauru tilteliu perėjau geltoną upę ir įžengiau į skurdų nedegtų plytų Meksikalio kvartalą – ten mane, kaip visada, sužavėjo meksikietiška linksmybė. Prie sienos išsikeitęs ketvirtį dolerio į tris popierinius pesus ir didelę krūvą pensų, išsrėbiau alavinį dubenį gardžios sriubos (*garbanzo*) su liežuvio gabalėliais (*cabeza*) ir

svogūnais (*cebolla*). Valgydamas siauros purvinos gatvelės užeigoje dėjausi atmintin gatvę, žmones, nelaimėlius benamius šunis, kantinus, šliundras, muziką, šėliojančius ir siaurame kely besiimančius vyrus, o kitoje gatvės pusėje regėjau nepamirštamą grožio saloną (*Salon de Belleza*) su neįrėmintu veidrodžiu ant plikos sienos, plikomis kėdėmis ir vienintele septyniolikmete gražuole smeigtukų prismaigstyta galva, užsisvajojusia priešais veidrodį, šalia stovėjo senas gipsinis biustas su peruku, greta dantis rakinėjo stambus ūsuotas vyriškis, prie kito veidrodžio ant kėdės bananą čiaumojo berniukas, o lauke ant šaligatvio susibūrę vaikai tai stebėjo, lyg būtų rodę filmą, ir aš pamaniau: „Och, štai tau Meksikalis šeštadienio popietę! Ačiū Tau Dieve už tai, kad vėl pajutau gyvenimo skonį, ačiū už Tavo per amžius atsinaujinančias formas Tavo Dosniose ir Vaisingose Įsčiose." Ne be reikalo ašarojau. Galiausiai viskas bus gerai.

Vaikštinėdamas nusipirkau karštą spurgą, paskui du apelsinus iš mergaitės, vėl perėjau tiltą kylant vakaro dulkėms ir laimingas pasukau pasienio užkardos link. Tačiau čia mane sustabdė trys nedraugiški Amerikos pasieniečiai ir paniurę ėmė raustis mano kuprinėje.

– Ką pirkote Meksikoje?

– Nieko.

Jie manimi nepatikėjo. Vis knisosi. Iščiupinėję pakelius su keptų bulvių likučiais, razinomis, riešutais bei morkomis, pavartę kiaulienos su pupelėmis skardines, kuriomis apsirūpinau iškeliaudamas, pasvėrę pusę kepalo kvietinės duonos, galop pasibjaurėjo ir paleido mane. Tai buvo juokinga, iš tikrųjų jie tikėjosi išvysti kuprinę, prikimštą opijaus iš Sinalojos arba žolės iš Mazatlano, ar panamietiško heroino. Ne jų jėgoms mane perprasti.

Nuėjau į „Greihound" autobusų stotį ir nusipirkau bilietą iki El Centro, netoliese ten buvo pagrindinis greitkelis. Vyliausi pasigauti Arizonos Vidurnakčio vaiduoklį ir tą pačią naktį nusigauti iki Jumos bei pernakvoti Kolorado slėny, kurį jau seniai buvau įsidėmėjęs. Tačiau El Centre viskas apsivertė aukštyn kojom – nuėjau į krovinių kiemą, apsukau keletą ratų ir galiausiai užkalbinau konduktorių, jis signalizavo manevriniam garvežiui:

– O kur *ziperis*?

– Jis nevažiuoja per El Centrą.

Mane nustebino mano kvailumas.

– Vienintelis tau tinkantis krovininis važiuoja per Meksiko miestą, paskui – Jumą, bet jie tave suras ir išspirs lauk, atsidursi, vaikine, Meksikos cypėj.

– Meksikos man jau sočiai. Ačiū.

Aš grįžau į miestą, nuėjau prie didelės sankryžos, kur mašinos suko į rytus, Jumos link, ir pradėjau balsuoti. Visą valandą nesisekė. Staiga kelkraštyje sustojo didžiulis sunkvežimis, išlipo vairuotojas ir pradėjo knistis po savo lagaminą.

– Važiuojate į rytus? – paklausiau.

– Kai tik atsipūsiu Meksikaly. Ar ką nors žinai apie Meksiką?

– Pragyvenau kelerius metus.

Jis nužvelgė mane. Tai buvo storas, laimingas šaunuolis iš Vidurio vakarų. Aš jam patikau.

– Ar pavedžiosi mane šįvakar po Meksikalį? Paskui aš nuvešiu tave į Taksoną.

– Sutarta!

Mes sulipom į sunkvežimį ir nubildėjom atgal į Meksikalį tuo pačiu keliu, kuriuo ką tik buvau atvykęs autobusu. Bet jei jau tiesiai į Taksoną – vertėjo laukti. Pastatėme sunkvežimį Kaleksike – dabar, vienuoliktą, čia buvo tylu – ir nuėjom į Meksikalį. Aš jį apsaugojau nuo spąstų turistams ir parodžiau senas geras tikrosios Meksikos smukles, kur merginą pakviesti šokio galėjai už pesą, liejosi neskiesta tekila ir visi linksminosi. Šauni buvo naktis, jis šoko ir šėlo, fotografavosi su sinjorita ir išgėrė maždaug dvidešimt taurelių tekilos. Kažkuriuo metu naktį susidėjome su vienu vietiniu vyruku, jis pasirodė esąs *homikas*, bet buvo baisiai linksmas ir nuvedė mus į viešnamį, o kai išėjome, meksikietis faras atėmė iš jo spyruoklinį peilį.

– Šitie šunsnukiai per mėnesį jau trečią atima, – pasiguodė jis.

Rytą mudu su Bodriu (vairuotoju) grįžome į sunkvežimį užtinusiomis akimis, kankinami pagirių, bet jis laiko tuščiai nešvaistė ir nuvažiavo tiesiai į Jumą, nebeužsuko į El Centrą, bet šovė tiesiu tuščiu 98-uoju greitkeliu – šimto mylių per valandą greičiu, po to,

kai ties Grei Velsu perkopė aštuoniasdešimties ribą. Netrukus jau buvome prie Taksono. Išvažiavę iš Jumos truputėlį užkandome, o dabar jis prisipažino, kad išalko ir nori gero bifšteksо.

– Tik tiek, kad vairuotojų užeigose bifšteksai man per maži.

– Stabtelėk prie kokio nors Taksono prekybos centro palei greitkelį, aš nupirksiu dviejų colių storio mėsos gabalą su kaulu, paskui sustosim kur nors dykumoj, užkursim laužą ir aš iškepsiu tokį bifšteksą, kokio gyvenime nesi ragavęs.

Jis manim nelabai patikėjo, bet aš įrodžiau neklydęs. Pravažiavom Taksono žiburius, jis sustojo žioruojančioje rausvoje prieblandoje vidur dykumos, aš sukroviau iš šakelių laužą, paskui pridėjau didesnių šakų, o kai anglys įkaito, pamėginau laikyti mėsą virš jų ant lazdelės, bet ši sudegė, taigi iščirškinau milžiniškus kepsnius jų pačių sultyse ant savo naujojo katiliuko dangčio, tada ištiesiau jam sulenkiamą peilį, jis puolė prie maisto ir tarė:

– Hm, mm, umm – tai gardžiausias kepsnys, kokį esu valgęs.

Dar buvau nupirkęs pieno, tiek ir turėjome – mėsos ir pieno, tikra proteinų fiesta. Mes tupėjom ant smėlio, o greitkeliu pro mūsų rausvą lauželį skriejo automobiliai.

– Kur *išmokai* tokių juokingų triukų? – nusijuokė jis. – Nors žinai, sakau „juokingų", bet čiagi velniškai rimtas dalykas. Aš žudau save, maluosi šituo trantu, lakstau pirmyn atgal iš Ohajo į Los Andželą ir užkalu daugiau, nei tu kada esi turėjęs rankose per visą valkatišką gyvenimą, bet gyvenimu mėgaujiesi tik tu, ir ne vien tai – mėgaujiesi neardamas ir neužkaldamas didelių pinigų. Taigi kas gudresnis – tu ar aš? – O juk Ohajuje jo laukė namai, žmona, duktė, Kalėdų eglutė, du automobiliai, garažas, veja, žoliapjovė, bet jis dėl to nesidžiaugė, mat iš tiesų nebuvo laisvas. Liūdna, bet tiesa. Tačiau tai nereiškė, kad aš geresnis už jį – jis buvo puikus žmogus ir man patiko, aš jam taip pat patikau, ir jis tarė:

– Štai ką tau pasakysiu, gal man tave pamėtėti iki Ohajo?

– Jėga! Aš ten būsiu jau beveik namie! Man reikia piečiau, į Šiaurės Karoliną.

– Iš pradžių dar dvejojau, matai, jei „Markell" draudimo inspektoriai tave aptiktų mano automobily, išlėkčiau iš darbo.

– O, velnias... Bet, aišku, nieko naujo.

– Aišku, nieko naujo, bet klausyk, už šitą bifšteksą, nors aš už jį sumokėjau, bet iškepei tu ir dabar va smėliu trini lėkštes, aš jiems tiesiog pasakysiu, kad susikištų tą darbą į subinę, nes nuo šiol tu mano draugas, o aš turiu teisę pavėžėti draugą.

– Okei, – pasakiau, – o aš melsiuos, kad mūsų nesustabdytų jokie „Markell“ inspektoriai.

– Gal ir pasiseks, nes šiandien šeštadienis, jei gerai paspausiu akceleratorių, mes būsim Springfilde Ohajuj ankstų antradienio rytą, o maždaug tada ir baigiasi jų išeiginės.

Ir jis tikrai paspaudė akceleratorių! Iš Arizonos dykumos nukriokė į Naująją Meksiką, nukirto kampą, pro Las Krusesą nudundėjo iki pat Alamogordo – ten pirmąkart buvo susprogdinta atominė bomba ir ten aš išvydau keistą viziją: mums važiuojant, debesyse virš Alamogordo kalnų pamačiau žodžius, tarsi atspausdintus danguje „Tai Bet Ko Egzistavimo Negalimumas“ (tikrai keista vieta šiai keistai vizijai) – paskui jis nuskriejo pro derlingas ataskaderų genties indėnų žemes, plytinčias tarp žalių, kalvotų, pušimis apaugusių Naujosios Meksikos slėnių, pro Naująją Angliją primenančias banguotas pievas, tada – žemyn, Oklahomos link (už Bouvio Arizonoje mes auštant truputį numigome, jis – sunkvežimio kabinoje, aš – savo miegmaišyje ant šalto raudono molio, tik žvaigždės man virš galvos spinduliavo tylą ir tolumoje kaukė kojotas); nespėjau nė akim mirktelėti, o jis jau dūmė pro Arkanzasą ir prarijo jį visą per vieną popietę, paskui – Misūris ir Sen Luisas, pagaliau pirmadienio naktį nuūžė pro Ilinojų ir Indianą, – o tuomet jau tiesiai į seną snieguotą Ohajų, kur širdį man džiugino mieli kalėdiniai žiburėliai senų fermų languose. „Oho, – nusistebėjau, – kokia greita kelionė iš šiltų Meksikalio sinjoritų rankų į kalėdinius Ohajo sniegus.“ Kabinoje buvo radijas, kurį jis garsiai leido visą kelią. Kalbėjomės ne kažin kiek, jis tik retsykiais išrėkdavo kokį anekdotą, jo balsas buvo toks skardus, kad man, tiesą sakant, plyšo ausies būgnelis (kairės), taip suskaudo, kad pašokau nuo sėdynės porą pėdų į viršų. Jis buvo šaunuolis. Pakeliui mes daug sykių sočiai prisikirtome įvairiose jo mėgstamose užeigose – viena buvo Oklahomoje, ten šveitėme

keptą kiaulieną su batatais, vertą mano motinos virtuvės, mes vis kimšome, jis visą laiką buvo alkanas, aš, atvirai kalbant, taip pat, mat jau pasidarė žiemiškai žvarbu, ant laukų nusileido Kalėdos, o maistas buvo gardus.

Independense Misūrio valstijoje mes sustojome, kad vienintelį kartą permiegotume po stogu viešbutyje beveik po penkis dolerius už lovą – grynas plėšikavimas, bet jam reikėjo išsimiegoti, o aš negalėjau likti automobilyje, nes jame buvo minusinė temperatūra. Nubudęs pirmadienio rytą, pažvelgiau pro langą ir išvydau energingus jaunus vyrus su dalykinio stiliaus kostiumais, jie skubėjo triūsti savo draudimo kompanijose ir vylėsi kurią nors dieną tapti svarbiais hariais trumanais. Antradienį auštant jis išleido mane Springfildo centre Ohajuje, įbridau tiesiai į gilią šaltą pusnį, ir mudu mažumėlę nuliūdę atsisveikinom.

Užsukau į kavinę, išgėriau arbatos, paskaičiavau, kiek turiu pinigų, nukėblinau į viešbutį ir gerai išsimiegojau – buvau pervargęs. Paskui nusipirkau autobuso bilietą į Roki Mauntą, nes tranzuoti iš Ohajo į Šiaurės Karoliną tokiu žiemišku oru buvo neįmanoma – reikėjo vykti per Blu Ridžą ir taip toliau. Tačiau mane apėmė nekantra ir aš vis viena ryžausi tranzuoti, paprašiau autobuso vairuotojo sustoti miesto pakrašty ir grįžau į stotį grąžinti bilieto. Pinigų man niekas neatidavė. Mano beprotiško nekantrumo viršūnė – dar aštuonias valandas buvau priverstas laukti kito lėto autobuso į Čarlstoną Vakarų Virdžinijoje. Pradėjau balsuoti už Springfildo, tikėdamasis pavyti autobusą kokiame nors miestelyje, tiesiog šiaip sau, dėl juoko, ir stovėdamas niūriuose kaimo keliuose, gaubiamas stingdančių sutemų, nušalau kojas bei rankas. Vienu geru šuoliu atsidūriau miestelyje, kuriame mažytėje pašto įstaigėlėje – ji buvo kartu ir autobusų stotis – man liko tik laukti savo autobuso. Paskui sausakimšu autobusu visą naktį lėtai kratėmės per kalnus, o priešaušry ėmėme sunkiai ropštis per Blu Ridžą, aplink dunksojo gražūs snieguoti miškai; paskui, visą dieną stabčioję, trūkčioję, stabčioję ir trūkčioję, pagaliau išsikapanojome iš kalnuotos vietovės į Maunt Eirį, o dar po visos amžinybės atkakome į Reilį, ten persėdau į vietinį autobusą ir paprašiau vairuotojo išleisti mane kaimo keliuky, vingiuojančiame

tris mylias pro pušynus mano motinos namo link Big Izonburg Vudse, kryžkelėj prie Roki Maunto.

Vairuotojas sustojo maždaug aštuntą vakaro ir aš šviečiant mėnesienai nužingsniavau tris mylias tyliu speiguotu Karolinos keliu, stebėdamas reaktyvinį lėktuvą danguje – jo pėdsakas išsklido ant mėnulio disko ir padalijo pusiau sniego ratą. Puiku grįžti į rytus, į Kalėdų sniegynus – retsykiais pasitaikančių fermų languose žibėjo maži žiburėliai, tamsavo nuščiuvę miškai, pušimis apaugusios dykynės buvo plikos ir niūrios, į pilkai melsvas girias, mano svajonės link driekėsi geležinkelis.

Devintą valandą su pilna kuprine atsidūriau motinos kieme ir štai pamačiau ją prie baltos kriauklės, plaunančią indus, laukiančią manęs ir nusiminusią (aš vėlavau), nerimaujančią, kad visai negrįšiu, ir, matyt, galvojančią: „Vargšas Reimondas, kodėl jis visą laiką tranzuoja ir mirtinai mane gąsdina, kodėl jis ne toks kaip kiti?“ Stypsodamas šaltame kieme ir žiūrėdamas į ją, prisiminiau Džefį: „Kodėl jis taip širsta dėl baltų kriauklių ir „virtuvės įrangos“, kaip ją vadina? Žmonių gerumas nepriklauso nuo to, ar jie gyvena kaip Dharmos valkatos, ar ne. Atjauta – budizmo šerdis.“ Už namo ošė pušynas – tarp pušų ir praleisiu šią žiemą bei pavasarį, medituodamas ir savarankiškai ieškodamas daiktų esmės. Buvau labai laimingas. Apėjau namą ir pro langą pažvelgiau į Kalėdų eglutę. Už šimto jardų dviejų kaimo parduotuvių vitrinos šilta bei ryškia šviesa nušvietė atšiaurią miškų tuštumą. Priėjau prie šuns būdos ir pasisveikinau su seniu Bobu, šis drebėjo ir prunkščiojo šaltyje. Šuo džiaugsmingai suinkštė. Paleidau jį nuo grandinės, jis skalijo ir šokinėjo aplinkui, mes kartu įėjome į namą. Šiltoje virtuvėje apkabinau motiną, iš svetainės pasisveikinti atėjo sesuo su vyru ir mažas sūnėnas Lu. Aš vėl buvau namuose.

19

Jie norėjo, kad miegočiau ant sofos svetainėje šalia patogaus tepalinio šildytuvo, bet aš ryžtingai pasakiau, jog apsigyvensiu (kaip ir anksčiau) galinėje verandoje su šešiais langais į pliką žiemišką medvilnės lauką bei pušyną. Ketinau palikti visus langus atvirus, ištiesti savo seną gerą miegmaišį ant kušetės ir miegoti tyru žiemos naktų miegu, įkišęs galvą kuo giliau į žąsies pūkų šilumą po glotniu nailonu. Visiems sugulus, apsivilkau striukę, užsidėjau kepurę su ausinėmis, užsimoviau geležinkelininko pirštines, ant viršaus užsimečiau nailoninį apsiaustą ir lyg koks vienuolis išėjau į mėnesienos apšviestą medvilnės lauką. Žemė spindėjo nuo mėneseto šerkšno. Galukely šaltyje stūksojo senos kapinės. Gretimų fermų stogai panėšėjo į baltas sniego plokštes. Nubridau per medvilnės lauko eiles, mane lydėjo Bobas, didelis paukštinis šuva, mažutis Sendis, kaimynų Džoinerių augintinis ir keli benamiai šunys (visi šunys mane myli). Priėjau miško pakraštį. Ten, eidamas medituoti po savo mėgstama pušele, praėjusį pavasarį išmyniau takelį. Takelis išliko. Liko ir mano tarnybinis įėjimas į mišką – dvi jaunos pušys kaip vartų stulpai augančios vienodu atstumu nuo tako. Visada ten pasilenkdavau, sudėdavau rankas ir padėkodavau Avalokitešvarai už miško dovaną. Įžengiau vidun ir nuvedžiau mėnulio nubalintą Bobą tiesiai prie savo pušies, po kuria tebegulėjo mano senas šiaudų guolis. Pasitaisiau gobtuvą ir sukryžiavęs kojas atsisėdau pamedituoti.

Šunys meditavo atsitūpę. Niekas neišleido nė garso. Visa mėnesėta vietovė buvo speiguota ir tyli, šakelių netreškino nei triušiai, nei meškėnai. Tobula šalčio palaiminta tyla. Galbūt tik už kokių penkių mylių Sendi Kroso link lojo šuva. Ir buvo vos girdėti 301-uoju keliu važiuojančių naktinių sunkvežimių gausmas, maždaug už dvylikos mylių, ir, žinoma, retsykiais tolimas keleivinių bei krovininių dyzelinių traukinių, vykstančių į šiaurę ir pietus – į Niujorką ir Floridą, ūžesys. Palaiminta naktis. Išsyk panirau į visišką bemintį transą, kuriame man vėlei buvo atskleista: „Mintys pasibaigė"; atsidusau, nes man nebereikėjo galvoti, ir pajutau, kaip mano kūnas panyra į palaimą, kuria negalima netikėti, buvau visiškai atsipalaidavęs ir susitaikęs su visa efemeriška sapno, sapnuotojo ir paties sapnavimo karalija. Ir dar visokiausios mintys, tarkime: „Vienas žmogus, praktikuojantis geraširdystę tyruose, vertas visų šio pasaulio šventyklų", aš ištiesiau ranką ir paglosčiau senį Bobą, šis patenkintas pažvelgė į mane. „Visos gyvenančios ir mirštančios būtybės, kaip štai šie šunys ir aš, ateina ir išeina, jiems neduotas ilgaamžiškumas ar savaiminė vertė, o Dieve, ir todėl mūsų egzistavimas neįmanomas. Kaip keista, kaip garbinga, kaip gera! Koks siaubas mus apimtų, jei pasaulis būtų realus, nes jei pasaulis būtų realus, jis būtų nemirtingas." Nailoninis apsiaustas saugojo mane nuo šalčio kaip gerai pritaikyta palapinė, aš ilgai sėdėjau sukryžiavęs kojas žiemos vidunakčio girioje – maždaug valandą. Paskui grįžau namo, sušilau prie židinio svetainėje, kiti jau miegojo, paskui įsliuogiau į miegmaišį verandoje ir užmigau.

Kitą vakarą buvo Kūčios. Jas praleidau su vyno buteliu priešais televizorių, smagiai žiūrėjau visokias laidas ir vidurnakčio mišias, transliuojamas iš Švento Petro bažnyčios Niujorke, – ten laikė pamaldas vyskupai, švysčiojo doktrinos, žėrėjo parapijiečiai ir kunigai nėriniuotais sniego baltumo apdarais ties dideliais iškilmingais altoriais – nevertais nė pusės mano šiaudinio guolio po maža pušele, tariau sau. Paskui, vidurnaktį, sulaikę kvėpavimą mano mažučiai tėvai ir sesuo su vyru dėliojo po egle dovanas, šlovingesnes už visą Katalikų bažnyčios „Šlovę Viešpačiui aukštybėse" ir visus patarnaujančius vyskupus. „Nes galų gale, – pamaniau, – Augustinas buvo juočkis, o Pranciškus – mano brolelis kvailelis." Staiga mane

palaimino katinas Deivis, mielas katinėlis užšoko man ant kelių. Pasiėmiau Bibliją ir prieš šiltą krosnelę žėrint eglei truputį paskaičiau šventąjį Paulių: „Tegu tampa kvailys, kad taptų išminčius", aš prisiminiau gerąjį mieląjį Džefį ir panorau, kad jis švęstų Kūčias su manimi. „Jau pasisotinot, – sako šventasis Paulius, – jau tapote turtingi. Šventieji teis pasaulį." Paskui puikios poezijos tvyksnis, gražesnės už visus poetinius San Francisko renesansus: „Maistas – pilvui ir pilvas – maistui, bet Dievas pavers juos nieku, ir tai, ir tai."

„Taigi, – pamaniau, – sumoki savo nosimi už trumpalaikius reginius..."

Tą savaitę namuose buvau vienas – motina išvažiavo į laidotuves Niujorke, o kiti dirbo. Kiekvieną popietę eidavau į pušyną su šunimis, skaičiau, studijavau, meditavau šiltoje žiemos pietų saulėje, grįždavau namo ir temstant gamindavau visiems vakarienę. Prikaliau prie sienos krepšį ir kasvakar žaisdavau krepšinį. Naktį, kai visi suguldavo, grįždavau į girią švytint žvaigždėms, o kartais užsimetęs apsiaustą – net lyjant lietui. Giria man buvo svetinga. Pramogavau rašydamas nedidelius eilėraštukus Emili Dikinson dvasia, tarkime: „Uždeki šviesą, stoki už tiesą, kas man buvimas, kas man puvimas?", arba „Sėkla arbūzo norą pakursto, sultingą ir didelį, kas per savivalė!"

„Tebūnie gausa ir palaima per amžių amžius", – meldžiausi girioje naktį. Kūriau naujas ir vis geresnes maldas. Ir naujus eilėraščius, kaip šis, kai pradėjo snigti: „Būna supas krinta sniegas minkštas šventas, mano atėjimas lyg nusilenkimas"; o kartą parašiau: „Keturi neišvengiamumai: 1. Apipelijusios knygos. 2. Neįdomi prigimtis. 3. Nuobodi egzistencija. 4. Tuščia nirvana, nieko nepadarysi, vaikine." Nuobodžiomis popietėmis, kada nei budizmas, nei poezija, nei vienatvė, nei krepšinis neduodavo jokios naudos mano tingiam, bet uoliam kūnui, aš rašydavau: „Nėr ką veikti, o fu, nėr nuo to vaistų." Sykį lauke už kelio stebėjau antis, buvo sekmadienis, per radiją šaukė rėksniai kunigai, o aš parašiau: „Įsivaizduok, kad laimini visus gyvus ir mirštančius kirminus amžinybėje, ir juos lesančias antis... štai tavo sekmadieninės mokyklos malda." Per vieną sapną išgirdau tokius žodžius: „Skausmas – tai tik sugulovės pudrinukas."

Tačiau Šekspyras būtų pasakęs: „Taip, manau, tai speigo traškesys." Paskui kartą po vakarienės, kai žingsniais matavau šaltą vėjuotą kiemo tamsą, mane staiga apėmė didžiulė širdgėla; kritau ant žemės ir surikau: „Aš mirsiu!", nes šaltoje žiaurios, nesvetingos žemės vienatvėje nebebuvo ką daryti, bet švelni prašviesėjimo palaima lyg pienas išsyk užliejo man akių vokus ir aš sušilau. Ir supratau, kad tai – tiesa, kurią žinojo Rouzi ir visi mirusieji, mano miręs tėvas, brolis, mirę dėdės, pusbroliai ir tetos, tiesa, suvokiama mirusio žmogaus kaulais, ji slypi ir už Budos medžio, ir už Jėzaus kryžiaus. Tikėkite, kad pasaulis – tik trumpaamžė gėlelė, ir gyvensite. Aš tai žinojau! Ir dar žinojau, kad esu blogiausias valkata pasaulyje. Mano akyse spindėjo deimantinė šviesa.

Prie šaldytuvo miauktelėjo katinas, nekantraudamas patirti mielos palaimos paslaptį. Aš jį pamaitinau.

20

Po kurio laiko mano meditacijos ir studijos davė vaisių. Iš tikrųjų viskas prasidėjo sausio pabaigoje, vieną šaltą naktį miške mirtinoje tyloje man pasirodė, kad išgirdau žodžius: „Viskas gerai per amžius, per amžius, per amžius." Aš garsiai surikau „Huu" – pirmą nakties, šunys pašoko ir apsidžiaugė. Man norėjosi išrėkti tai žvaigždėms. Plojau rankomis ir meldžiausi: „O geroji ir giedroji Prabudimo dvasia, viskas gerai per amžius, per amžius, per amžius ir ačiū tau, ačiū tau, amen." Kas man tie vampyrų bokštai, sperma, kaulai ir dulkės, aš jaučiausi laisvas ir todėl buvau laisvas.

Staiga panorau parašyti Vorenui Kaflinui – jis aiškiai iškilo man prieš akis, kai prisiminiau jo kuklumą bei mažakalbystę, aidint tuštiems mano, Alvos ir Džefio šūksniams: „Taip, Kaflinai, spindintis dabartiškumas – mes jį sukūrėme – nunešė Ameriką lyg spindintį apklotą į ryškesnį niekur nesantį Jau."

Vasarį oras atšilo, pamažu ėmė minkštėti žemė, naktys miške tapo švelnesnės, mano miegas verandoje – malonesnis. Žvaigždės danguje, atrodo, sudrėko, padidėjo. Po žvaigždėmis, po savo medžiu sukryžiavęs kojas snausdavau ir snūduriuojantis mano protas klausdavo: „Moabas? Kas yra Moabas?"; aš nubusdavau su varnalėša rankoje, su medvilnės dagiu, nusegtu nuo kurio nors šuns kailio. O nubudęs galvodavau, tarkime: „Tai vis skirtingi to paties daikto pavidalai, mano snaudulys, varnalėša, Moabas, viskas – tėra efemeriškas sapnas. Visa

priklauso tai pačiai tuštumai, šlovė!“ Paskui treniruodamasis protu pasverdavau šiuos žodžius: „Aš esu tuštuma, aš nesiskiriu nuo tuštumos ir tuštuma nuo manęs nesiskiria, iš tiesų tuštuma esu aš.“ Ten buvo vandens klanas su atsispindinčia žvaigžde; spjaudavau į klaną, žvaigždė subyrėdavo ir aš klausdavau: „Ar ta žvaigždė tikra?“

Aš nepamiršdavau, kad po vidunakčio meditacijų manęs laukia geras šiltas židinys, maloniai parūpintas svainio – jį pamažu pradėjo erzinti ir pykdyti, kad aš šlaistausi be darbo. Kartą pacitavau jam eilutę iš kažkokios knygos apie tai, kaip žmogus auga kentėdamas, o jis atsakė:

– Jeigu augi kentėdamas, aš dabar jau turėčiau būti sulig namu.

Kai užeidavau į kaimo parduotuvę nusipirkti duonos ir pieno, tarp bambukų stiebų ir melasos statinių sėdintis senimas klausdavo:

– O ką veiki tam miške?

– Paprasčiausiai ten mokausi.

– Ar tik nesi per senas mokytis?

– Na, kartais tiesiog ten pamiegu.

Tačiau aš matydavau, kaip jie visą dieną klaidžioja po laukus ieškodami kuo užsiimti, kad jų žmonos galvotų, jog jie baisūs darbštuoliai. Manęs tai jie neapgaus. Žinojau, kad jie slapčiomis trokšta nueiti girion ir numigti ar paprasčiausiai pasėdėti, nieko neveikti – aš tai dariau nesigėdydamas. Jie man nerūpėjo. Kaip galėjau jiems paaiškinti, kad mano žinojimas – tai žinojimas, jog mano kaulai, jų kaulai ir visų mirusiųjų kaulai žemėje naktį lyjant lietui yra bendra individuali substancija, per amžius rami ir palaiminga? Ir nesvarbu, ar jie tuo būtų patikėję, ar ne. Kartą naktį, apsigaubęs apsiaustu per smarkią liūtį, sukūriau dainelę pagal lašų, lašančių ant mano guminio gobtuvo, ritmą: „Lietaus lašai – ekstazė, lietaus lašai nesiskiria nuo ekstazės ir ekstazė nesiskiria nuo lašų, taip, ekstazė – tai lietaus lašai, lyk, lyk, o debesie!“ Man nerūpėjo, ką tie seni tabaką kramtantys lazdų drožėjai kryžkelės parduotuvėje kalba apie mano mirtingas keistenybes, vis tiek visi supūsim kapuose. Aš netgi truputį išgėriau su vienu senioku, mes bastėmės kaimo keliais ir papasakojau jam, kaip sėdžiu bei medituoju girioje, jis, atrodo, suprato ir prisipažino taip pat norą pabandyti, jei tik turėtų laiko ar kantrybės, jo balse pasigirdo gailaus pavydo gaidelė. Visi viską žino.

21

Pavasaris atėjo po smarkių, viską išplovusių liūčių, šlapiuose, išgeltusiuose laukuose telkšojo rudos balos. Stiprūs šilti vėjai sausame ore sniego baltumo debesimis plakė saulę. Auksinės dienos, nuostabus mėnuo naktį, šiluma, vieniša įsidrąsinusi varlė, kvarkianti savo dainą vienuoliktą vakaro Budos šaltinyje – ten įsitaisiau naują šiaudinį guolį po susipynusiais medžiais dvyniais, greta nedidelės proskynos tarp pušų, ant sausos žolės lopinio prie mažyčio upelio. Sykį ten kartu su manimi atėjo mano sūnėnas, mažasis Lu, aš pakėliau kai ką nuo žemės, tylomis ištiesiau jam, sėdėdamas po medžiu, ir Lu, atsisukęs į mane, paklausė:

– Kas tai?

Aš atsakiau:

– Tai. – Ir pamojavau ranka tardamas: – Tathata... tai... tai yra *tai.* – Ir tik tada, kai pasakiau jam, kad tai pušies kankorėžis, jis savo vaizduotėje perprato žodį „pušies kankorėžis“, nes iš tikrųjų, kaip sakoma vienoje sutroje: „Tuštuma – tai atsirinkimas.“ Paskui tariau: – Mano galva iššoko, mano smegenys susisuko ir akys pasidarė panašios į agurkus, iš plaukų susivijo verpetas ir tas verpetas palaižė man smakrą.

Jis tarė:

– Gal man sukurti eilėraštį? – Jam norėjosi įamžinti šią akimirką.

– Gerai, bet kurk dabar pat, tiesiog kalbėdamas.

– Gerai... „Pušys mojuoja, vėjas mėgina kažką pašnibždėti, paukščiai sako: Čik čirik, o sakalai skrenda: Šu šu šu." Oho, mums gresia pavojus.

– Kodėl?

– Sakalas – šu šu šu.

– Ir ką?

– Čik čirik! Nieko.

Aš tylomis rūkiau pypkę, širdyje stojo taika ir ramybė. Pavadinau savo naująją giraitę „Medžių dvynių giraite", nes dviejų medžių kamienai, į kuriuos rėmiausi, vijosi vienas apie kitą, baltoji eglė baltavo naktyje, rodydama man kelią už šimto pėdų, nors senis Bobas boluodamas vesdavo mane tamsiu taku. Kartą eidamas juo pamečiau Džefio dovanotus karolius, bet kitą dieną radau juos toje pat vietoje ir pamaniau: „Dharmos negalima pamesti, nieko negalima pamesti gerai išmintame take."

Dabar aušdavo ankstyvi pavasario rytai su laimingais šunimis, aš pamiršau apie Budizmo kelią ir tiesiog džiaugiausi, žvalgiausi į jaunus paukščiukus, dar neaptukusius vasaros riebalais; šunys žiovavo, vos neprarydami mano dharmos, žolė bangavo, vištos kudakavo. Pavasario naktimis praktikuodavau dhyaną po debesų dengiamu mėnuliu. Man atsiskleisdavo tiesa: „Štai čia – *Tai*. Pasaulis toks, koks yra – tai Dangus, aš ieškau Dangaus už to, kas yra, ribų, tik šis varganas apgailėtinas pasaulis yra Dangus. Ak, jei tik galėčiau suvokti, jei galėčiau pamiršti save ir savo meditacijas skirti išsilaisvinimui, visų gyvų būtybių pabudinimui ir palaimai, tada suvokčiau, kad tai, kas yra, ir *yra* ekstazė."

Ilgomis popietėmis tiesiog sėdėdavau ant šiaudų, kol pailsdavau nuo „nieko negalvojimo", paskui paprasčiausiai eidavau miegoti ir sapnuodavau trumpus žaibiškus sapnus, kaip anas, keistasis, kai atsidūriau kažkokioje pilkoje vaiduokliškoje mansardoje: aš tampiau viršun lagaminus su pilka mėsa, kurią man paduodavo iš apačios motina, ir irzliai skundžiausi: „Aš daugiau nenusileisiu!" (kad atlikčiau šį pasaulio darbą). Jaučiausi esąs tuščia būtybė, pašaukta mėgautis begalinės tiesos ekstaze.

Diena vijo dieną, aš vaikščiojau su darbiniais drabužiais, nesišukavau, retai skutausi ir bendravau tik su šunimis bei katėmis, vėlei

gyvenau laimingą vaikystės gyvenimą. Tuo metu parašiau laišką ir ateinančiai vasarai gavau stebėtojo darbą JAV Miškų tarnyboje Vašingtono valstijoje. Todėl kovą ketinau nukeliauti iki Džefio trobelės, kad būčiau arčiau savo darbo vietos Vašingtone.

Sekmadienio popietėmis šeima norėdavo, kad važiuočiau su jais pasivažinėti, bet aš mieliau likdavau vienas namuose, jie niršdavo ir sakydavo: „Kas gi jam yra?“ Girdėdavau, kaip jie virtuvėje ginčijasi apie mano „budizmo“ beprasmiškumą, paskui visi sulipdavo į automobilį ir išvažiuodavo, o aš eidavau į virtuvę ir pagal Frenko Sinatros dainos „Tu mokaisi bliuzo“ melodiją dainuodavau: „Stalai tušti, visi išvyko.“ Buvau kvailas kaip bato aulas ir dar laimingesnis. Štai sekmadienio popietę eidavau į girią su šunimis, atsisėsdavau, pakeldavau rankas delnais į viršų ir gaudžiau verdančios saulės saujas. „Nirvana – tai judanti letena“, sakydavau, po meditacijos atmerkęs akis ir išvydęs pirmą pasitaikiusį daiktą – tai buvo Bobo letena, judanti jam miegant žolėje. Paskui aiškiu, tyru, gerai išmintu taku grįždavau namo, laukdavau nakties, kol vėl išvysiu nesuskaičiuojamus budas, besislepiančius mėnesienos nutviekstame ore.

Tačiau mano ramybę pagaliau sudrumstė kurioziškas ginčas su svainiu – jis pasipiktino, kad aš vis atrišu Bobą ir veduosi jį į girią.

– Aš įdėjau į tą šunį pernelyg daug pinigų, kad jį atriščiau.

– O tau patiktų būti pririštam prie grandinės ir verkti kaip šuniui? – paklausiau.

– *Man* tai nerūpi, – atsakė jis, o mano sesuo pridūrė:

– *Man* irgi.

Aš taip įniršau, kad nužingsniavau į girią – tai buvo sekmadienio popietė – ir nusprendžiau ten sėdėti be maisto iki vidurnakčio, paskui grįžti, susidėti daiktus ir išvažiuoti. Tačiau po kelių valandų mano motina ėmė šaukti mane nuo galinės verandos vakarienės; aš nėjau. Pagaliau prie mano medžio atėjo mažasis Lu ir įkalbėjo mane grįžti.

Mano upelyje gyveno varlės, jos vis pradėdavo kurkti pačiu keisčiausiu metu, nutraukdamos mano meditacijas tartum pagal užsakymą, kartą per patį vidudienį varlė sukurkė tris sykius ir visą likusią dieną tylėjo, tartum aiškindama man Trigubą Principą. O

dabar mano varlė sukurkė vieną kartą. Pajutau, kad tai signalas, reiškiantis Vieną Atjautos Principą, ir grįžau atgal pasiryžęs nekreipti į visą tą istoriją dėmesio, netgi – nepaisyti savo gailesčio šuniui. Koks liūdnas ir bergždžias sapnas. Vėl sėdėdamas miške tą vakarą, leisdamas per pirštus karolius, kalbėjau keistas maldas, sakykime: „Mano išdidumas įžeistas, tai – tuštuma, mano reikalas – dharma, tai – tuštuma. Aš didžiuojuosi savo švelnumu gyvūnams, tai – tuštuma, mano grandinės suvokimas, tai – tuštuma. Anandos gailestis, netgi tai – tuštuma." Galbūt, jei čia būtų buvęs koks senas dzeno mokytojas, jis būtų išėjęs ir spyręs pririštam prie grandinės savo šuniui, kad staiga visus pažadintų. Man vis tiek sunkiai sekėsi atsikratyti savo požiūrio į žmones, šunis ir save patį. Man sopėjo širdį dėl liūdnos užduoties – stengtis *neigti* tai, kas yra. Kad ir kaip būtų, sekmadienį kaime įvyko jaudinanti nedidelė drama: „Reimondas nenori, kad šuo būtų pririštas." Paskui staiga po medžiu man kilo stulbinanti mintis: „Viskas yra tuščia, bet pabudę! Daiktai tušti laike, erdvėje ir prote." Aš viską apmąsčiau ir kitą dieną labai nudžiugęs pajutau, kad atėjo laikas viską paaiškinti šeimai. Jie juokėsi kaip niekas kitas.

– Tik paklausykit! Ne! Žiūrėkit! Tai paprasta, aš jums viską paaiškinsiu kaip galėdamas paprasčiau ir išsamiau. Visi daiktai tušti, argi ne?

– Ką turi omeny, sakydamas „tušti"? Aš juk laikau apelsiną rankoje, ar ne?

– Jis tuščias, viskas tuščia, daiktai pasirodo tik tam, kad pranyktų, visi sukurti daiktai turi būti sunaikinti, ir jie turės būti sunaikinti paprasčiausiai *todėl*, kad buvo sukurti!

Tačiau niekas netgi tuo nepatikėjo.

– Tu su savo Buda, kodėl gi nesilaikai tos religijos, su kuria gimei? – paklausė motina ir sesuo.

– Viskas pranyko, jau pranyko, jau pasirodė ir pranyko, – sušukau. – Ak! – Žingsniavau po kambarį, vėl grįžau prie jų. – Daiktai tušti todėl, kad jie pasirodo, ar ne taip? Jūs matote juos, bet jie sudaryti iš atomų, kurių negalima nei išmatuoti, nei pasverti, nei paimti, netgi mulkiai mokslininkai tai žino, nėra rastas joks vadinamasis

mažiausias atomas, daiktai – tiesiog tuščios kompozicijos to, kas atrodo tvirta erdvėje, jie nėra nei dideli, nei maži, nei artimi, nei tolimi, nei tikri, nei netikri, tai tik vaiduokliai, paprasti ir tyri.

– Vaiduokliukai! – nustebęs suriko mažasis Lu. Jis sutiko su manimi, bet baiminosi to, ką tvirtinau apie „vaiduokliukus".

– Klausyk, – pasakė mano svainis, – jei daiktai tušti, kaip aš galiu jausti šį apelsiną, ragauti jį, nuryti, atsakyk man.

– Tavo protas atskiria apelsiną matydamas jį, girdėdamas, liesdamas, užuosdamas, ragaudamas ir galvodamas apie jį, bet be šio proto, pagalvok, apelsino nematytum, negirdėtum, neužuostum, nejaustum jo skonio ir netgi mintyse nepastebėtum, jis iš tiesų, tas apelsinas, pats jo egzistavimas priklauso nuo tavo proto! Argi nesupranti? Pats jis – joks daiktas, iš tikrųjų tai psichinis reiškinys, jį regi tik tavo protas. Kitais žodžiais tariant, jis tuščias ir pabudęs.

– Na gerai, jeigu ir taip, man vis tiek nusispjauti.

Apimtas entuziazmo tą vakarą grįžau į mišką ir mąsčiau: „Ką reiškia tai, kad aš egzistuoju šioje begalinėje visatoje ir tariuosi, kad esu žmogus, kuris sėdi po žvaigždėmis žemės terasoje, o iš tiesų – esu tuščias ir pabudęs visoje tuštumoje ir visa ko pabudime? Tai reiškia, jog esu tuščias ir pabudęs, kad *žinau* esąs tuščias, pabudęs ir kad nėra jokio skirtumo tarp manęs ir viso kito. Kitais žodžiais, tai reiškia, kad tapau tuo pačiu daiktu kaip ir visa kita. Vadinasi, aš tapau Buda." Aš tikrai taip jaučiausi ir tuo tikėjau, džiūgavau galvodamas, kad dabar, grįžęs į Kaliforniją, turėsiu ką pasakyti Džefiui. „Bent jau *jis* išklausys" – susiraukiau aš. Jaučiau didžiulę atjautą medžiams, nes mes buvome viena ir tas pat, glosčiau šunis, mat jie niekada su manimi nesiginčijo. Visi šunys myli Dievą. Jie protingesni už savo šeimininkus. Taip jiems ir pasakiau, jie klausėsi manęs pastatę ausis ir laižydami man veidą. Šiaip ar taip, jiems niekas nerūpėjo, kol buvau šalia. Šventasis Šunų Reimondas – štai kas buvau tais metais, o gal niekas ar niekas daugiau.

Kartais girioje tik sėdėdavau ir žvelgdavau į pačius daiktus, vis tiek stengdamasis įminti egzistencijos paslaptį. Žiūrėdavau į geltonus, ilgus ir palinkusius šventus žolių stiebus priešais savo šiaudų guolį, – Tathagatą, Tyrumo Sostą, – jie sukinėjosi į visas

puses ir šnekučiavosi plaukeliais, vėjams diktuojant „Ta Ta Ta", susibūrę į maldininkų būrelius. Keli vieniši stiebai išdidūs grožėjosi savimi nuošaly, o ligoti ir leisgyviai jau visai virto šonan, visa gyvosios žolijos bendruomenė vėjui papūtus staiga suskambėdavo lyg varpai, pašokdavo susijaudinusi, visa iš geltonos medžiagos, vėl priguldavo prie žemės, ir aš pagalvodavau: „Čia yra tai". „Rop rop rop", šaukdavau žolėms, ir jos man rodydavo vėjo kryptį savo protingomis smailėmis, jas vėtė ir mėtė, kai kurios įleido šaknis į žydinčią vaizduotės žemę, drėgną nerimo idėją, kuri pavertė karma jų pačių šaknis ir stiebus... Tai buvo klaiku. Aš užmigdavau ir susapnuodavau žodžius: „Dėl šio mokymo žemę ištiko galas"; sapnuodavau savo mamą, ji iškilmingai linguodavo galvą, et, o akys užmerktos. Man nerūpėjo visokiausi įkyrūs skauduliai ir nuobodžios pasaulio neteisybės, žmogaus kaulai – tik dykas linijų žaismas, visata – tuščia žvaigždžių dirva. „Aš – Bhiku Tuščia Žiurkė", sapnavosi man.

Kodėl man turėtų rūpėti mažulyčio, visur klaidžiojančio „aš" viauksėjimas? Aš susidūriau su išmestumu, atskirtumu, fragmentiškumu, iškvėptumu, išneštumu, išjungtumu, niekoneatsitiktumu, išeitumu, išėjimiškumu, nutraukta grandimi, nir, grandis, vana, trakšt! „Mano minčių pelenai susirinko į rutulį, – galvojau, – šioje beamžėje vienatvėje", galvojau ir iš tiesų šypsojausi, nes mačiau baltą šviesą, pagaliau – visur ir visame kame.

Kartą vėlai naktį šiltas vėjas privertė prabilti pušis, ir aš patyriau tai, kas sanskrito kalba vadinama „Samapatti" ir reiškia „transcendentinius apsilankymus". Mano protas truputėlį apsnūdo, bet fiziškai kažkaip likau visiškai budrus – sėdėjau tiesus po savo medžiu ir staiga išvydau gėles, rožinius jų sienų pasaulius, gelsvai rausvus tylių miškų ošime (pasiekti nirvaną – kaip lokalizuoti tylą), ir mane aplankė senoji Dipanakaros Budos vizija, to Budos, kuris niekada nieko nepasakė, Dipanakara, kaip didžiulės snieguotos Piramidės Buda, su tankiais pasišiaušusiais juodais lyg Džono L. Liuiso antakiais ir baisiu žvilgsniu, visa tai nutiko vienoje senoje vietoje – snieguotame senovės lauke („Naujas laukas!" – suriko toji negrė pamokslininkė), ir man nuo tos vizijos pasišiaušė plaukai. Prisimenu keistą, magišką paskutinį ištrūkusį šūksmą, kad ir ką jis būtų reiškęs: „Ospalvospalvi!".

Joje, toje vizijoje, visai nejutau, kad aš esu aš, ego visiškai pranyko, tai buvo paprasčiausia nežabota eterinė veikla be jokių neteisingų išankstinių nuostatų... be pastangų, be klaidų. „Viskas gerai", pagalvojau. „Forma – tai tuštuma, o tuštuma – tai forma, ir mes viena ar kita forma čia esame amžiams, ir visos jos tuščios. Ką pasiekė mirusieji? Tik šį turtingą Tyros Pabudusios Žemės šlamesį."

Man norėjosi, kad mano riksmas skrietų virš Šiaurės Karolinos girių ir namų stogų, skelbdamas šlovingą ir paprastą tiesą. Paskui tariau sau: „Mano kuprinė pilna, dabar pavasaris, ir aš ketinu traukti į pietvakarius, į sausą kraštą, į plačias vienišas Teksaso ir Čihuahujos žemes, į linksmas Meksikos nakties gatves, kur pro duris sklinda muzika, kur merginos, vynas, žolė, pašėlę vyrukai, valio! Koks skirtumas? Kaip skruzdėlėms, kurios visą dieną nedaro nieko kita, tik kasa, man lieka vien daryti tai, ką noriu, būti geram ir, nepaisant nieko, nepasiduoti vaizduotės vertinimams bei melstis, prašyti šviesos. Taigi sėdėdamas po Budos medžiu prie tos „Ospalvospalvi!" rožinių, raudonų ir gelsvai baltų gėlių sienos, tarp magiškų transcendentinių paukščių, pripažinusių mano pabudusį protą saldžiais neįprastais paukštidžių klyksmais (nežinantis tako vieversys), eterio aromate, paslaptingai senoviniame, Budos laukų palaimoje regėjau, kad visas mano gyvenimas – didžiulis žėrintis tuščias lapas ir aš galiu daryti viską, ką panorėsiu.

Kitą dieną nutiko keistas dalykas, rodantis, kokią galią man suteikė šios magiškos vizijos. Mano motina kosėjo jau penkias dienas, slogavo, jai pradėjo skaudėti ir gerklę – taip stipriai, kad kosulys tapo kankinamas ir man atrodė pavojingas. Nusprendžiau pasinerti į gilų transą ir užsihipnuotizuoti, vis primindamas sau: „Viskas tuščia ir pabudę", kad nustatyčiau motinos ligos priežastį ir būdą ją išgydyti. Užsimerkęs tučtuojau išvydau brendžio butelį ir netrukus supratau, kad tai vaistai „nuo karščio" – juos reikia įtrinti, o virš jo lyg filme atšešėlis išryškėjo tolimas mažų baltų gėlyčių vaizdas, apvalių, su smulkiais vainiklapiais. Nieko nelaukdamas atsikėliau, – buvo vidurnaktis, motina kosėjo savo lovoje, – nuėjau ir surinkau visas vazas su amarantais, jų mano sesuo praėjusią savaitę pristatė visame name, ir išnešiau laukan. Paskui iš vaistadėžės

išėmiau vaistų su užrašu „Nuo karščio“ ir liepiau motinai išsitrinti jais kaklą. Kitą dieną kosulys pranyko. Vėliau, kai jau buvau autostopu išvažiavęs į vakarus, mūsų bičiulė medicinos sesuo išgirdo šią istoriją ir pasakė: „Taip, panašu, kad tai alergija gėlėms.“ Regėdamas šią viziją ir šitaip elgdamasis aš visiškai aiškiai žinojau, kad žmonės suserga pasitelkdami fizines priemones sau nubausti – taip jiems liepia save valdanti dieviška prigimtis, arba Budos prigimtis, arba Alacho prigimtis, kaip norite, taip ir vadinkite Dievą, štai kaip viskas automatiškai veikia. Tai buvo mano pirmas ir paskutinis „stebuklas“, mat bijojau pernelyg tokiais dalykais susidomėti ir pasidaryti tuščiagarbis. Be to, truputį baiminausi didelės atsakomybės.

Visi šeimoje išgirdo apie mano viziją ir apie tai, ką padariau, bet, atrodo, reikšmės šiam faktui neteikė – kaip ir aš pats, tiesą sakant. Ir tai teisinga. Dabar buvau nepaprastai turtingas – Samapati transcendentinių malonių supertrilijonierius, ir visa tai dėl geros nuolankios karmos, o gal dėl to, kad pagailėjau šuns ir atleidau žmonėms. Tačiau dabar žinojau, kad esu palaimos paveldėtojas ir kad paskutinė ir didžiausia nuodėmė – teisuoliškumas. Taigi paprasčiausiai užsičiaupiau ir leidausi į kelią, traukiau aplankyti Džefio. „Netapk dėl melancholijos blogu žmogum“, dainuoja Frenkas Sinatra. Paskutinę naktį girioje, savo išvykimo išvakarėse, išgirdau žodį „žvaigždės kūnas“ – žinią apie tai, kad daiktai neturi būti kuriami, kad pranyktų, jiems reikia tik pabusti ir įgyti savo neprilygstamą tiesos ir žvaigždės kūną. Supratau, kad nieko negalima padaryti, nes nieko ir neįvyko, ir niekada neįvyks, visi daiktai tėra tuščia šviesa. Tad išvykau labai sustiprėjęs, užsimetęs ant pečių kuprinę, pabučiavęs motiną. Ji sumokėjo penkis dolerius, kad ant mano senų batų priklijuotų visiškai naujus storus guminius padus su protektoriumi, dabar buvau gerai pasirengęs vasaros darbui kalnuose. Mūsų senas draugas iš kaimo parduotuvės, Badis Tomas, savo tiesa gyvenantis žmogus, automobiliu mane nuvežė iki 64-ojo kelio ir atsisveikindamas pamojavo. Prasidėjo mano tūkstantmylė kelionė atgalios į Kaliforniją. Vėl grįšiu namo per kitas Kalėdas.

22

O Džefis manęs tuo metu laukė savo mieloje lūšnelėje Korte Maderoje Kalifornijoje. Jis apsigyveno Šono Monahano vienkiemyje, medinėje trobelėje už kiparisų eilės ant stačios, žole apaugusios kalvelės, taip pat ten, už pagrindinės Šono buveinės, augo eukaliptai bei pušys. Lūšną prieš daugelį metų pastatė vienas senukas, norėdamas joje numirti. Ji buvo gerai suręsta. Man pasiūlė ten gyventi tiek, kiek panorėsiu, ir dar nemokamai. Po ilgų apleisties metų Šono Monahano svainis Vaitis Džounsas, jaunas gabus dailidė, vėl ją prikėlė gyvenimui – aptraukė medines sienas maišiniu audeklu, pastatė gerą malkomis kūrenamą viryklę, nupirko žibalinę lempą, bet pats ten niekada negyveno, mat jam reikėjo važinėti į darbą už miesto. Taigi į tą namą įsikėlė Džefis, norėdamas baigti studijas ir gyventi šaunų vienišiaus gyvenimą. Jeigu kas nors panūsdavo jį aplankyti, turėdavo ropštis stačiu šlaitu. Ant grindų gulėjo austi dembliai, o viename laiške Džefis rašė: „Sėdžiu, rūkau pypkę, geriu arbatą, klausausi, kaip vėjas lyg rimbu čaižo liaunas eukaliptų šakas, kaip šniokščia kiparisai." Jis ketino ten pagyventi iki gegužės 15 dienos – kol išplauks į Japoniją: jį pakvietė kažkoks amerikiečių fondas, kad pagyventų vienuolyne ir pabendrautų su Mokytoju. „O kol kas, – rašė Džefis, – atvažiuok pas mane į tamsią laukinio žmogaus trobą, bus vyno, savaitgaliais – merginų, sočiai maisto ir krosnies šilumos. Monahanas duos mums medinių ožių, dideliame

jo kieme nukirsime kelis medžius, supjaustysim, prikaposim malkų ir aš išmokysiu tave miško ruošos."

Tą žiemą Džefis buvo autostopu aplankęs į savo tėviškę Šiaurės Vakaruose, keliavo per apsnigtą Portlendą ir toliau viršun, mėlynų ledynų šalies link, į pačią Vašingtono valstijos šiaurę, į savo draugo fermą Nuksako slėnyje, savaitę praleido sukiužusioj uogų rinkėjo troboj, keliskart kopė į kalnus. Vardai „Nuksakas" ir „Kepėjo Kalno nacionalinis miškas" man sukėlė gražią kristalinę viziją – sniegas, ledas ir pušys tolimojoje mano vaikystės sapnų šiaurėje... Tačiau aš stovėjau ant stipriai įkaitusio balandžio kelio Šiaurės Karolinoje ir laukiau pirmosios mašinos – ji atvažiavo labai greitai, vairuojama jauno vidurinės mokyklos mokinio. Jis pamėtėjo mane iki vieno miestelio, Nešvilio, ten kepiau saulėje pusvalandį, kol šalia manęs sustojo nekalbus, bet draugiškas jūrų laivyno karininkas ir nuvežė tiesiai į Grinvilį Pietų Karolinoje.

Po neįtikėtinos žiemos ir ankstyvo pavasario ramybės, kai miegodavau savo verandoje ir ilsėdavausi girioje, važiuoti autostopu man pasirodė gerokai sunkiau nei kada nors anksčiau ir kaip niekad bjauru. Grinvilyje, tiesą sakant, be jokios naudos nukulniavau pėsčias tris mylias deginamas saulės, pasiklydau nuošalių gatvelių labirinte, ieškodamas reikalingos autostrados, o sykį, eidamas lyg ir pro kokią kalvę, kur prakaituoti ir paišini nuo anglies triūsė juodaodžiai darbininkai, surikau: „Aš vėl staiga papuoliau į pragarą!" Ir mane nutvilkė karštis.

Tačiau kelyje pradėjo lyti ir aš keliais etapais atsidūriau lietingoje Džordžijos naktyje, ten atsisėdau ant kuprinės po senų geležies krautuvių stogų kraštais ir išgėriau pusę pintos vyno. Lietinga naktis, kelyje tuščia. Pro šalį važiavo tarpmiestinis autobusas, susistabdžiau jį ir nusigavau į Geinsvilį. Ten ketinau truputį numigti prie geležinkelio, bet jis pasirodė esąs už mylios, jau ruošiausi nusnūsti čia pat, krovinių kieme, bet atėjo vietinių prižiūrėtojų pamaina ir pamatė mane, taigi susiieškojau tuščią žemės lopinį prie bėgių, tačiau aplink pradėjo sukinėtis ir prožektoriumi švysčioti farų mašina (gal jiems apie mane pranešė geležinkelininkai, o gal ir ne), ir aš pasidaviau, beje, ten vis tiek zvimbė spiečiai uodų, grįžau į miestą ir ėmiau

balsuoti ryškioje miesto centro užkandinių šviesoje – farai mane gerai matė ir todėl nebesuko dėl manęs galvos.

Tačiau niekas nevažiavo, o rytas artėjo, taigi pernakvojau viešbutyje už keturis dolerius, išsimaudžiau po dušu ir gerai pailsėjau. Bet vėl pasijutau toks benamis ir pažeidžiamas, visai kaip per kalėdinę kelionę į rytus. Iš tiesų galėjau didžiuotis tik savo šauniais storapadžiais batais ir pilna kuprine. Rytą, papusryčiavęs niūrioje Džordžijos užeigoje su besisukančiais ant lubų ventiliatoriais ir *mucho*, musėmis, išėjau ant karščiu tvoskiančio kelio ir vienas sunkvežimio vairuotojas pavežė mane iki Flaueri Brančo Džordžijoje, paskui – keletas žaibiškų šuolių per Atlantą į kitą pusę ir dar vienas miestelis, Stounvolas, ten manęs pavežti sustojo didelis stambus pietietis su plačiakrašte skrybėle, nuo jo dvelkė viskiu, jis vis porino anekdotus ir pasisukdavo į mane pažiūrėti, ar aš juokiuosi, o tuo metu mašina nuklysdavo į dulkėtas šalikeles ir paskui ją nusidriekdavo didžiuliai dulkių debesys, taigi, nors kelias dar buvo tolimas, paprašiau, kad mane išleistų – esą išalkau.

– Po galais, vaike, užkirsim kartu ir trauksim toliau. – Jis buvo girtas ir labai greitai lėkė.

– Na, man dar į tualetą reikia, – atsikalbinėjau. Visa ši istorija man įgriso, taigi nutariau: „Velniai griebtų tą balsavimą. Man pakaks pinigų nuvažiuoti autobusu iki El Paso, o nuo ten šausiu Pietų Ramiojo prekiniais, taip bus dešimt sykių saugiau." Ir mane apniko mintys apie tai, kaip atsidursiu El Pase, Teksase, sausuose giedro mėlyno dangaus pietvakariuose, kaip miegosiu bekraštėje dykumoje, ir jokių farų. Nekantravau kuo greičiau ištrūkti iš Pietų, iš tos Džordžijos, ilgos kaip katorgininkų grandinė.

Autobusas atvažiavo ketvirtą ir vidurnaktį jau buvome Birmingeme Alabamoje, ten atsisėdau ant suoliuko ir mėgindamas numigti, laukiau kito autobuso, padėjau galvą ant rankų, įsikibau į kuprinę, bet vis pabusdavau ir išvysdavau klaidžiojančius aplink blyškius Amerikos stočių vaiduoklius, viena moteris, tiesą sakant, praskriejo pro šal lyg dūmelis, nėmaž neabejojau, kad *ji* iš tikrųjų neegzistavo. Jos veide – iliuzinis tikėjimas tuo, ką daranti... Mano veide, atvirai kalbant, irgi... Po Birmingemo netrukus prasidėjo

Luiziana, paskui – rytų Teksaso naftos telkiniai, tada – Dalasas, paskui – ilga dienos kelionė per didžiules Teksaso dykvietes pilname kareivių autobuse, iki pat galo, iki El Paso, kur atvykome vidur nakties; dabar buvau toks pavargęs, kad norėjau tik miego. Tačiau į viešbutį nėjau, reikėjo taupyti pinigus, tad užsimečiau ant pečių kuprinę ir nuėjau tiesiai į geležinkelio krovinių kiemą, ketindamas kur nors už bėgių išsitiesti miegmaišį. Būtent tada, tą naktį, ir išsipildė mano svajonė, dėl kurios pradžioje nusipirkau kuprinę.

Tai buvo nuostabi naktis, išmiegojau puikiausiai gyvenime. Pirmiausia nuėjau į kiemą ir atsargiai nusėlinau tarp vagonų į vakarinį kiemo pakraštį, bet ten sustojau, nes staiga tamsoje pamačiau, kad toliau iš tiesų prasideda dykynė. Regėjau uolas, išdžiūvusius krūmus, grėsmingus jų kalnus, blankiai švytinčius žvaigždžių šviesoje. „Kam klaidžioti tarp viadukų ir bėgių, – samprotavau, – kai reikia tik truputėlį pamankštinti kojas, ir būsiu saugus – nei kiemo sargų, nei valkatų." Taigi nuėjau toliau palei pagrindinius bėgius, nužingsniavau kelias mylias ir netrukus atsidūriau atviroje kalnuotoje dykumoje. Su storapadžiais batais buvo lengva žengti per žuolius ir akmenis. Jau buvo maždaug pirma nakties, po ilgos kelionės iš Karolinos svajojau apie miegą. Pagaliau, perėjęs ilgą slėnį, nusėtą daugybės žiburių, – ten, aišku, buvo pataisos darbų kolonija arba kalėjimas – dešinėje pamačiau kalvą, ji man patiko. „Laikykis toliau nuo to kiemo, sūnau", – pamaniau. Pakilau išdžiūvusia senvage viršun, žvaigždžių šviesoje bolavo smėlis ir uolos. Vis lipau aukštyn.

Ir staiga apsidžiaugiau supratęs, kad esu visiškai vienas, saugus ir kad niekas manęs nepažadins ištisą naktį. Koks netikėtas atradimas! Viską, ko man reikėjo, nešiausi ant pečių. Prieš išvažiuodamas į polibdeno butelį buvau prisipylęs šviežio autobusų stoties vandens. Užlipau ant kalvos ir pagaliau atsisukęs, išvydau priešais save plytinčią visą Meksiką, visą Čihuahują, didžiulę, žėrinčią smėlio dykumą po vėlyvu grimzduoliu mėnuliu, milžinišku ir ryškiu virš Čihuahujos kalnų. Pietų Ramiojo bėgiai už El Paso driekėsi lygia greta su Rio Grandės upe, taigi iš ten, kur buvau, iš Amerikos pusės, mačiau,

kaip apačioje upė atskiria dvi valstybes. Smėlis čia buvo švelnus kaip šilkas. Ištiesiau ant jo miegmaišį, nusiaviau batus, gurkštelėjau vandens, prisidegiau pypkę, sukryžiavau kojas ir pasijutau laimingas. Nė garso, dykumoje tebeviešpatavo žiema. Tik tolumoje buvo girdėti krovinių kiemų triukšmai, ten buvo atkabinami vagonai su dideliu trenksmu „bum", žadinančiu visą El Pasą, bet ne mane. Kompaniją man sudarė vien Čihuahujos mėnuo, kol į jį žvelgiau, jis grimzdo, vis giliau, neteko baltumo, pageltonavo ir vis labiau panėšėjo į sviestą. O kai rengiausi miegoti, jis dar švietė man į veidą ryškiai kaip lempa, taigi turėjau nusisukti, kad užmigčiau. Laikydamasis įpročio suteikti visokiausioms vietelėms savo vardus, pavadinau šią vietą „Apačių tarpekliu". Puikiai išsimiegojau.

Rytą smėlyje pamačiau barškuolės pėdsaką, bet jis galėjo likti ir nuo praėjusios vasaros. Batų pėdsakų buvo labai mažai, ir tie – medžiotojų. Ryto dangus nepriekaištingai mėlynavo, saulė – kaitino, o aplink mėtėsi daugybė sausų šakų – galėjau užsikurti laužą ir išsivirti pusryčius. Į talpią kuprinę buvau įsidėjęs kiaulienos ir pupelių skardinių. Papusryčiavau karališkai. Nors kilo problema dėl vandens – aš visą išgėriau, o saulė kepino ir troškulys didėjo. Ėmiau kopti dar aukščiau, tyrinėdamas skardį, ir priėjau aklavietę – tvirtą akmens sieną, o smėlis jos papėdėje buvo dar gilesnis ir minkštesnis nei praėjusią naktį. Nusprendžiau čia apsistoti ateinančią naktį, o dieną maloniai praleisti senajame Chuarese, pasidžiaugti Meksikos bažnyčiomis, gatvėmis ir maistu. Kurį laiką svarsčiau: gal man gerai paslėpti kuprinę tarp uolų ir palikti? Tačiau buvo tikimybė, nors ir nedidelė, kad čia užklys koks senas valkata ar medžiotojas, taigi užsimetęs kuprinę ant pečių vėl nusileidau prie bėgių, grįžau tris mylias į El Pasą ir už dvidešimt penkis centus palikau ją geležinkelio stoties saugojimo kameroje. Paskui nupėdinau per visą miestą, priėjau pasienio užkardą ir už du pensus kirtau sieną.

Pasirodė, kad tai – beprotiška diena, nors ir prasidėjo visai įprastai Marijos Gvadelupės bažnyčioje; mažumėlę paslankiojau po Indėnų turgų, pailsėjau ant parko suoliuko tarp linksmų kaip vaikai meksikiečių, bet paskui prasidėjau barai, aš šiek tiek padauginau ir pradėjau šūkauti seniems ūsuotiems Meksikos peonams: „*Todas las*

*granas de arena del desierto de Chihuahua son vacuidad!"** Galiausiai susidūriau su kažkokių piktų Meksikos apačių kompanija, jie nusivedė mane į savo sudrėkusių akmenų būstą, „užvedė" žvakių šviesa, prisikvietė draugų – ten buvo tik gausybė šešėliuotų galvų, žvakių šviesa ir dūmai. Man, tiesą sakant, visa tai atsibodo, aš atsiminiau savo tobulą balto smėlio tarpeklį, vietą, kur šiąnakt miegosiu, ir tariau visiems sudie. Tačiau jie nenorėjo manęs išleisti. Vienas iš jų nugvelbė kai ką iš mano pirkinių maišo, bet man buvo vis tiek. Kitas vaikinas meksikietis pasirodė esąs gėjus, įsimylėjo mane ir norėjo su manimi važiuoti į Kaliforniją. Chuarese jau sutemo naktis, naktiniai klubai staugė, viską pasauly pamiršę. Mes trumpam užsukome gurkštelėti alaus į vieną klubą – ten sėdėjo sudribę negrų kareiviai su sinjoritomis ant kelių, pamišėliškas baras, automatinis patefonas grojo vien rokenrolą, tikras rojus. Tas meksikietis norėjo, kad eičiau su juo per skersgatvius, „ša ša", ir kad pasakyčiau vaikinams amerikiečiams, jog žinau, kur rasti merginų.

– Aš juos atsivesiu į savo kambarį, ša ša, o ten jokių mergikių! – siūlė Meksikos vaikis. Man pavyko jo atsikratyti tik prie pasienio užkardos. Mes pamojavome vienas kitam atsisveikindami. Tačiau tai buvo piktas miestas, o manęs laukė laukė doroji dykuma.

Nekantraudamas kirtau sieną, perėjau per El Pasą, nuėjau į geležinkelio stotį, pasiėmiau kuprinę, sunkiai atsidusau ir nužingsniavau tris mylias tiesiai iki kalvos – ją buvo nesunku atpažinti mėnesienoje, paskui – pakilau viršun, mano kojos dunkst dunkst vienišos dunksėjo į žemę kaip Džefio batai, ir aš supratau, kad iš tikrųjų iš jo išmokau nusikratyti šio pasaulio bei miesto blogybių ir atrasti savo tikrąją tyrą sielą – kol ant pečių gera kuprinė. Grįžau į savo stovyklą, ištiesiau miegmaišį ir padėkojau Viešpačiui už viską, kas man duota. Dabar prisiminimai apie ilgą piktą popietę, apie marihuanos rūkymą tarp meksikiečių su pakreiptomis į šoną skrybėlėmis sudususiame, žvakėmis apšviestame kambaryje atrodė kaip sapnas, blogas sapnas, tartum vienas tų sapnų, kuriuos sapnavau ant šiaudinio demblio prie Budos upelio Šiaurės Karolinoje. Aš meditavau ir meldžiausi. Pasaulyje

* Visos Čihuahujos smiltys – tuščios! (*Isp.*)

tiesiog nėra tokio nakties miego, kuris prilygtų miegui dykumoje žiemos naktį – su sąlyga, kad tau gera ir šilta žąsies pūkų miegmaišy. Tyla tokia intensyvi, kad gali išgirsti, kaip ausyse gaudžia tavo kraujas, ir vis dėlto dar garsesnis tas mistiškas gausmas, kurį aš visada tapatinu su išminties deimanto gaudesiu, paslaptingu pačios tylos gaudesiu, didžiuoju „Šššš", primenančiu tai, ką, atrodo, seniai pamiršai per savo dienų įtampą po gimimo. Kaip norėjau tai paaiškinti tiems, kuriuos mylėjau, motinai, Džefiui, bet tiesiog nebuvo tokių žodžių, kuriais galėtum apibūdinti niekį ir tyrumą. „Ar egzistuoja koks nors konkretus mokymas, kurį būtų galima paskelbti visoms gyvoms būtybėms?" – galbūt klausė kas nors snieguoto Dipankaros atsikišusiais antakiais, ir jo atsakas buvo gaudžianti deimanto tyla.

23

Rytą turėjau leistis į kelionę, antraip būčiau niekada nenusigavęs iki saugios trobelės Kalifornijoje. Iš grynųjų, kuriuos pasiėmiau su savimi, man liko maždaug aštuoni doleriai. Nusileidau prie greitkelio ir ėmiau balsuoti, tikėdamasis greitos sėkmės. Manęs pavežti sustojo kažkoks komivojažierius. Jis pasakė:

– Pas mus El Pase saulė ryškiai šviečia tris šimtus šešiasdešimt dienų per metus, o mano žmona ėmė ir nusipirko drabužių džiovintuvą!

Jis nuvežė mane į Las Krusesą Naujojoje Meksikoje, ten aš pėsčiomis autostrada perėjau visą miestelį, išėjau kitame gale, išvydau didelį nuostabų seną medį ir nusimetęs kuprinę nusprendžiau, kad ir kas būtų, atsipūsti. „Kadangi šis sapnas jau pasibaigė, tai aš jau Kalifornijoje ir nutariau pailsėti po medžiu šią popietę“ – taip ir padariau, atsiguliau ant nugaros ir netgi šiek tiek maloniai numigau.

Paskui atsikėliau, perėjau per tiltą virš geležinkelio ir tada į mane dėmesį atkreipė kažkoks žmogus, jis paklausė:

– Gal norėtum užsidirbti porą dolerių per valandą – padėtum man pervežti pianiną? – Pinigų man reikėjo ir aš sutikau. Palikome mano kuprinę sandėly, kuriame jis laikė pervežamus daiktus, ir nedideliu sunkvežimiu nuvažiavome prie vieno namo Las Kruseso pakrašty. Ten verandoje sėdėjo ir šnekučiavosi daugybė mielų viduriniosios klasės žmonių. Mes su vyriškiu išlipome iš sunkvežimio,

pasiėmę vežimėlį ir pagalvėles, išridenome pianiną ir daug kitų baldų, paskui nuvežėme visa tai į jų naująjį namą, sunešėme vidun, ir darbas buvo baigtas. Už dvi valandas jis man davė keturis dolerius, taigi užėjau į sunkvežimių vairuotojų užkandinę ir karališkai prisikirtau – dabar buvau visiškai pasirengęs tolimesnei kelionei tą popietę ir naktį.

Netrukus sustojo automobilis, vairuojamas stambaus teksasiečio su sombreru, jis ant galinės sėdynės vežė neturtingų meksikiečių porą, mergina ant rankų laikė kūdikį, – teksasietis pasiūlė pamėtėti mane iki pat Los Andželo už dešimt dolerių.

– Atiduosiu visus, kiek turiu, o turiu tik keturis, – pasakiau aš.

– Na ir velniai tave griebtų, lipk vidun. – Jis pliurpė neužsičiaupdamas, visą naktį važiavo tiesiai per Arizoną ir Kalifornijos dykumą ir devintą ryto išleido mane Los Andžele, už kelių žingsnių nuo manųjų geležinkelio krovinių kiemų. Vienintelė kelionės bėda buvo ta, kad ana vargšė meksikietė žmonelė apipylė kūdikių maistu mano kuprinę, stovinčią ant automobilio grindų. Aš ją piktai nušluosčiau. Tačiau jie buvo mieli žmonės. Tiesą sakant, važiuodamas per Arizoną, aš jiems truputį papasakojau apie budizmą, ypač apie karmą, reinkarnaciją, ir jie, atrodo, buvo patenkinti, tai išgirdę.

– Tu turi omeny šansą grįžti ir darsyk pamėginti? – paklausė vargšas meksikietis, jis buvo sutvarstytas po vakarykščių muštynių Chuarese.

– Na, taip jie sako.

– Ką gi, velniai rautų, kai gimsiu kitą sykį, tikiuosi, nebebūsiu tuo, kas esu dabar.

O didysis teksasietis – jeigu kas ir gavo geresnį šansą, tai jis: visos jo naktinės istorijos buvo apie tai, kaip jis užvožė tam ir anam už tą ir aną, paklausęs jo, galėjai pamanyti, jog jis nokautavo tiek žmonių, kad būtų susidariusi ištisa vaiduokliška patyrusių kerštą ir šliaužiojančių po Teksaso šalelę nelaimingųjų armija. Tačiau aš supratau, kad jis didesnis melagis nei visi kiti kartu sudėti, netikėjau nė puse jo istorijų ir vidurnaktį visai liovausi klausęsis. Dabar, devintą ryto Los Andžele, nuėjau geležinkelio krovinių kiemo link, pigiai papusryčiavau viename bare, prie prekystalio išgėriau kavos, suvalgiau

kelias spurgas, šnektelėjau su italu barmenu – jam buvo įdomu, ką aš veikiu su tokia didele kuprine – paskui išėjau į kiemą, atsisėdau ant žolės ir ėmiau stebėti, kaip kelionei ruošiami traukiniai.

Didžiuodamasis savimi, mat pats anksčiau buvo dirbęs stabdžių tikrintoju, padariau klaidą – pradėjau vaikštinėti su kuprine po kiemą, taukšti su iešmininkais, klausinėti jų, kada važiuos kitas vietinis, ir staiga prie manęs priėjo stambus jaunas faras – lyg nužengęs iš televizoriaus ekrano, prie šlaunies dėkle pūpsojo pistoletas; jis nužvelgė mane plieniniu žvilgsniu pro tamsius akinius ir liepė nešdintis iš krovinių kiemo. Ir stebi, kaip aš einu per viaduką greitkelio link, stovi įrėmęs rankas į šonus. Įniršęs grįžau greitkeliu atgal, peršokau per geležinkelio tvorą ir kurį laiką tysojau ant žolės. Paskui atsisėdau, pakramčiau žolės stiebą, stengdamasis neišsiduoti, ir laukiau. Netrukus išgirdau švilpuką ir supratau, kuris traukinys pasirengęs kelionei, tada perlipau per vagonus ir įšokau į savo traukinį – jis jau buvo pajudėjęs ir važiavo iš Los Andželo depo. Gulėjau ant nugaros įsikandęs žolės stiebelį, o į mane iš viršaus smerkiamai spoksojo manasis faras, vėl įrėmęs rankas į šonus, bet dabar jau dėl kitos priežasties. Atvirai kalbant, jis kasėsi galvą.

Vietinis važiavo į Santa Barbarą – ten vėlei nupėdinau į paplūdimį, truputį paplaukiojau, užsikūriau ant smėlio laužėlį, pasigaminau valgyti ir grįžau į krovinių kiemą. Iki Vidurnakčio vaiduoklio atvykimo dar buvo likę daug laiko. Vaiduoklį daugiausia sudaro platformos, prie kurių plieniniais lynais būna pritvirtinti sunkvežimiai vilkikai. Didžiuliai sunkvežimių ratai užblokuoti tarp medinių trinkų. Kadangi visada galvą dėdavau prie jų, tai – sudie, Rėjau, jei kada įvyktų avarija. Pamaniau, jei jau man skirta nusibaigti Vidurnakčio vaiduoklyje, tai nuo likimo nepabėgsi. Tariau sau, kad Dievas man dar turi darbo. Vaiduoklis atvažiavo tiksliai pagal tvarkaraštį ir aš užsiropščiau ant platformos, po sunkvežimiu išsitiesiau miegmaišį, pasikišau batus po susuktu į kamuolį apsiaustu – bus man pagalvė, atsipalaidavau ir atsidusau. Zvimbt – ir mūsų nebėra. Dabar aš žinau, kodėl valkatos vadina šį traukinį Vidurnakčio vaiduokliu – todėl, kad nuvargęs ir apie nieką daugiau nepagalvojęs aš kietai užmigau ir pabudau tik spiginant krovinių kontoros prožektoriams San Luis

Obispe; labai pavojingos aplinkybės – traukinys paprasčiausiai sustojo ne tame kelyje. Tačiau aplink nesirodė nė gyvos dvasios, buvo vidurys nakties, be to, kaip tik tuomet, kai pabudau, nesusapnavęs nė vieno sapno, priekyje pasigirdo švilpukas, ir mes pajudėjome – visai kaip vaiduokliai. Paskui akis pramerkiau tik ryte San Franciske. Man buvo likęs doleris ir Džefis* laukė manęs trobelėje. Ši greita kelionė nutvieskė mane lyg sapnas ir aš grįžau.

* Originale parašytas vardas Gary. Tai įdomus faktas, nes čia Kerouacas, matyt, nesąmoningai „išsidavė", per neapsižiūrėjimą pavartojęs tikrąjį Džefio Raiderio prototipo, garsaus JAV poeto Gary Shermano Snyderio, vardą.

24

Jeigu Amerikoje kada nors atsiras Dharmos valkatų pasauliečiai broliai, gyvenantys normalų gyvenimą, turintys žmonas, vaikus ir namus, jie bus panašūs į Šoną Monahaną.

Šonas buvo jaunas dailidė, jis gyveno sename mediniame name, iki kurio nuo susigrūdusių Korte Maderos kotedžų reikėjo ilgokai trankytis kaimo keliu. Jis vairavo persenusį kledarą, pats pristatė namo gale verandą – vaikų kambarį būsimoms atžaloms – ir išsirinko žmoną, kuri iki mažiausių smulkmenų sutiko su juo dėl to, kaip reikia gyventi džiaugsmingą gyvenimą Amerikoje neturint daug pinigų. Šonas mėgdavo pasiimti darbe išeigines dienas ir tiesiog pakilti kalva į savo trobelę – ši buvo išnuomojamos jo nuosavybės dalis, ten jis kokią dieną pamedituodavo, studijuodavo budistų sutras ar paprasčiausiai virdavosi arbatą ir snausdavo. Jo žmoną vadino Kristina, tai buvo graži jauna moteris ant pečių krintančiais medaus spalvos plaukais, ji vaikščiodavo po namą ir kiemą basa, džiaudavo skalbinius ir kepdavo naminę duoną bei sausainius. Kristina puikiausiai mokėdavo pagaminti valgį iš nieko. Prieš metus Džefis vestuvių metinių proga jiems buvo padovanojęs didžiulį dešimties svarų miltų maišą – šie dovana baisiai apsidžiaugė. Atvirai kalbant, Šonas buvo lyg koks senovės patriarchas: nors jam buvo tik dvidešimt dveji, jis nešiojo ilgą barzdą kaip šventasis Juozapas ir joje tartum perlas švytėjo baltadantė šypsena, o mėlynos jaunos akys žybčiojo.

Jie jau buvo susilaukę dviejų dukrelių, jos taip pat basos vaikštinėjo po namą bei kiemą ir buvo mokomos savarankiškumo. Šono name ant grindų buvo patiesti šiaudiniai dembliai – ten užėjus irgi derėjo nusiauti batus. Jis turėjo daug knygų, o vienintelis prabangus daiktas buvo radijo aparatūra – ja Šonas klausydavosi savo puikios indiškos muzikos plokštelių kolekcijos, flamenko ir džiazo. Jis netgi turėjo kinų bei japonų muzikos plokštelių. Valgomasis stalas buvo žemas, juodas, lakuotas, japoniško stiliaus, tad norėdamas pavalgyti Šono namuose, turėdavai ne tik nusiauti batus, bet ir atsisėsti ant demblio prie stalo – taip, kaip mokėjai. Kristina puikiai gamino skanias sriubas ir šviežius biskvitus.

Kai tądien pasirodžiau ten vidudienį, išlipęs iš tarpmiestinio autobuso ir nužingsniavęs gudrono keliu maždaug mylią, Kristina išsyk pakvietė mane atsisėsti ir suvalgyti karštos sriubos bei karštos duonos su sviestu. Tai buvo miela būtybė.

– Šonas su Džefiu dirba Sosalite. Grįš namo apie penktą.

– Aš nueisiu į trobelę, pažiūrėsiu kaip ji gyvuoja, ir palauksiu ten.

– Gali pasilikti ir čia, pasiklausyk muzikos.

– Nenoriu tau painiotis po kojom.

– Nesipainiosi man po kojom, aš tik padžiausiu skalbinius, iškepsiu duonos šiam vakarui ir užadysiu kelis drabužius. – Su tokia žmona Šonas, dirbdamas dailidės darbą tik nereguliariai, sugebėjo pasidėti į banką keletą tūkstančių dolerių. Ir kaip senovės patriarchas jis buvo dosnus, visada primygtinai kviesdavo pasivaišinti, o jei jo namuose susirinkdavo dvylika žmonių, ant plačios lentos kieme surengdavo didžiulius pietus (paprastus, bet skanius), ten visuomet stovėdavo pūstašonis raudono vyno ąsotis. Vis dėlto tai buvo bendro susitarimo reikalas, ir jis griežtai jo laikėsi: už vyną kiekvienas duodavo savo dalį, o jeigu ilgam savaitgaliui susirinkdavo daugiau žmonių, taip būdavo visada, jie atsiveždavo maisto arba sumokėdavo už jį pinigais. Paskui naktį, kieme po medžiais ir žvaigždėmis, visiems gerai pasisotinus ir gurkšnojant vyną, Šonas išsinešdavo gitarą ir dainuodavo liaudies dainas. Kai tik man pabosdavo, užlipdavau ant savo kalvos ir eidavau miegoti.

Pavalgęs ir truputėlį šnektelėjęs su Kristina, užkopiau ant kalvos. Šlaitas staigiai kilo viršun išsyk už galinių durų. Aplinkui augo didžiulės pušys ir kiti spygliuočiai, o gretimame sklype – plytėjo mieguista ganykla, pilna laukinių gėlių, joje ganėsi du gražuoliai bėriai, kaitrioje saulėje palenkę žvilgančius kaklus prie pieningų žolių. „Žmogau, čia bus puikiau nei Šiaurės Karolinos giriose!" – pamaniau kildamas viršun. Ant šlaito žolės Šonas su Džefiu buvo nuvertę tris didžiulius eukaliptus ir jau supjaustę grandininiu pjūklu (dideliais rąstais). Jau buvo pastatyta kaladė ir rąstai pradėti skaldyti pleištais, kūjais bei dvigubais kirviais. Siauras takelis į kalvos viršų kilo taip stačiai, kad reikėjo susilenkti ir lipti kaip beždžionei. Jis vedė pro ilgą eilę kiparisų, kuriuos pasodino prieš kelerius metus ant kalvos miręs senis. Kiparisai neleisdavo šaltiems ūkanotiems okeano vėjams netrukdomiems šeimininkauti šiame sklype. Mano kopimą sudarė trys etapai: galinis Šono kiemas, paskui tvora, juosianti nediduką švarų elnių parkelį, kuriame aš išties vieną naktį pamačiau elnius, visus penkis, jie ilsėjosi (šis plotas buvo medžiojamų paukščių ir žvėrių prieglobstis), galiausiai dar viena tvora ir žole apaugusi kalva – dešinėje netikėta loma, kur po medžiais, už žydinčių krūmų buvo vos matyti pati trobelė. Už jos – tvirtai pastatytos ir susidedančios faktiškai iš trijų kambarių (tik vieną jų buvo užėmęs Džefis) – buvo daugybė malkų, medinis ožys, kirviai ir lauko tualetas be stogo, tiesiog duobė ir lenta. Tai buvo lyg pirmasis pasaulio rytas puikiame kieme, saulės spinduliai skverbėsi pro tankią lapų jūrą, aplink skraidė paukščiai ir drugeliai, buvo šilta, malonu, kvepėjo šiliniai viržiai ir gėlės – už spygliuotos vielos, ištiestos iki pat kalno viršūnės, iš kur atsiveria visos Pakrantės apskrities panorama. Įėjau į trobelę.

Ant durų kabėjo lenta su kiniškai rašmenimis. Aš taip niekada ir nesužinojau, ką tie ženklai reiškia, gal „Mara, nesiartink" (Mara – Gundytoja). Viduje man į akis krito mielas Džefio gyvenimo būdo paprastumas – švaru, praktiška, keistas turtingumo įspūdis, nors puošybai nebuvo išleista nė cento. Seni moliniai ąsočiai sprogo kieme priskintų gėlių puokštėmis. Knygos buvo tvarkingai sudėtos į dėžes nuo apelsinų. Ant grindų gulėjo nebrangūs šiaudiniai dembliai.

Sienos, kaip jau sakiau, buvo apmuštos maišų audiniu – o tai, matyt, patys gražiausi pasaulyje tapetai, labai patrauklūs ir kvapnūs. Ant Džefio demblio gulėjo plonas čiužinys ir turkišku raštu išmargintas šalikas, o galvūgalyje, tvarkingai dienai suvyniotas miegmaišis. Už drobinių užuolaidų, nišoje – jo kuprinė ir visokie niekniekiai, paslėpti nuo pašaliečių žvilgsnių. Ant sienų kabojo puikios senų kinų piešinių ant šilko reprodukcijos, Pakrantės apskrities bei šiaurės vakarų Vašingtono žemėlapiai ir įvairiausi eilėraščiai, kuriuos Džefis parašė ir pakabino ant vinies, kad visi galėtų perskaityti. Naujausias eilėraštis, užkabintas ant kitų, skambėjo taip: „Šitai prasidėjo tik dabar, kai kolibris nutūpė pailsėti virš verandos, du jardai nuo atvirų durų, paskui nuskrido. Aš lioviausi skaitęs ir išvydau seną raudonmedžio stulpą, palinkusį prie grumstuotos žemės, įsipainiojusį į didžiulį krūmą, pražydusį geltonais žiedais, aukštesniais už mane patį, – pro jį braunuosi kiekvienąkart, kai ateinu čia. Pro jo lapiją driekiasi šešėliuotas saulės tinklas. Žvirbliai baltomis karūnomis kurtinamai čirškia medžiuose, vis gieda gaidys slėny apačioje. Šonas Monahanas lauke, man už nugaros saulėje skaito „Deimantinę sutrą“. Vakar skaičiau „Paukščių migracija. Dirvinis sėjikas ir arktinė žuvėdra“, o šiandien ta didelė abstrakcija prie mano durų, nes greitai visos liepsnelės išskris ir lizdus sukantys tilvikai išles visas pupelių ankštis; netrukus miglotos balandžio dienos vasariškoje kaitroje aš ir be knygos žinosiu, kad jūros paukščiai nusivijo pavasarį į šiaurę palei pakrantę: po šešių savaičių jie lizdus suks Aliaskoje“. Apačioje buvo parašyta: „Džefetas M. Raideris, Kiparisų trobelė, 56 03 18.“

Name nenorėjau nieko liesti, kol Džefis grįš iš darbo, tad išėjau laukan, išsitiesiau prieš saulę aukštoje žalioje žolėje ir svajodamas laukiau visą popietę. Bet paskui pamaniau, kad galėčiau Džefiui paruošti gardžią vakarienę, tad nusileidau nuo kalvos, keliu nuėjau į parduotuvę, nupirkau pupelių, sūdytos kiaulienos, įvairių bakalėjos prekių, grįžau atgal, užkūriau ugnį krosnelėje ir išviriau gerą katilą Naujosios Anglijos pupelių su melasa ir svogūnais. Nustebau pamatęs, kaip Džefis laiko savo maistą – tiesiog ant lentynos prie krosnelės: du svogūnai, apelsinas, maišelis kviečių gemalų, aštrių prieskonių skardinės, ryžiai, paslaptingi džiovintų kiniškų jūros

žolių gabalėliai, butelis sojos padažo (kad galėtų gaminti paslaptinguosius kiniškus patiekalus). Druska ir pipirai buvo tvarkingai susukti į celofaninius maišelius ir surišti gumelėmis. Pasaulyje nebuvo nieko, ką Džefis kada nors būtų sugadinęs arba išmetęs. Dabar aš į jo racioną įtraukiau pasaulietinę maistingą kiaulieną su pupelėmis, galbūt jam tai ir nepatiks. Taip pat jis turėjo didelį kepalą skanios Kristinos keptos duonos, o pjaustė ją peiliu, tiesiog įsmeigtu į lentą.

Sutemo, aš laukiau kieme, neleisdamas pupelių katilui ataušti ant ugnies. Truputį paskaldžiau malkų ir sudėjau jas į krosnelę. Nuo Ramiojo vandenyno ėmė pūsti ūkanas nešantis vėjas, medžiai linko prie žemės ir ošė. Nuo kalvos viršūnės buvo matyti tik medžiai, ošianti medžių jūra. Tai buvo rojus. Kai atšalo, įėjau vidun, dainuodamas pakursčiau ugnį ir uždariau langus. Langai buvo paprasčiausi išimami matinio plastiko gabalai; kaip juos įstatyti, sugalvojo Vaitis Džounsas, Kristinos brolis, jie praleido šviesą, bet lauke nieko negalėjai matyti, ir saugojo nuo šalto vėjo. Netrukus jaukioje trobelėje pasidarė šilta. Po kurio laiko ošiančių ūkanotų medžių jūroje išgirdau „huu“ – tai Džefis ėjo namo.

Išėjau jo pasitikti. Jis žingsniavo per aukštą žolę, pavargęs po dienos darbų, klanksėjo savo auliniais batais, per petį persimetęs apsiaustą.

– Na, Smitai, štai ir tu.

– Aš išviriau tau puodą pupelių.

– Iš tikrųjų? – Jis buvo nepaprastai dėkingas. – Brol, kokia atgaiva grįžti namo po darbo, kai nereikia pačiam darytis valgyti. Aš mirštu iš alkio. – Pasiėmęs duonos jis puolė tiesiai prie puodo, o užsigėrė kava, ją išviriau prikaistuvyje ant viryklės – užviriau prancūzišku būdu, maišydamas šaukšteliu. Mes skaniai pavakarieniavome, paskui prisidegėme pypkes ir kalbėjomės prie ūžiančios liepsnos.

– Rėjau, tavęs laukia puiki vasara Apleisties viršukalnėj. Viską tau apie ją papasakosiu.

– Ir pavasaris man bus puikus, čia, šioje trobelėje.

– Velniškai teisingai, pirmiausia šį savaitgalį pasikviesime gražių merginų, su kuriomis susipažinau, Psichę ir Poli Vitmor, nors

palauk, hmmm. Negaliu kviestis jų abiejų iš karto, jos abi mane myli ir ims pavydėti. Na, vis tiek kiekvieną savaitgalį rengsime šaunius vakarėlius, pradėsime apačioje pas Šoną, o baigsime čia. Rytoj man nereikia į darbą, tad pakaposime malkų Šonui. Tai viskas, ko jam iš mūsų reikia. Nors jeigu nori padirbėti Sosalite kitą savaitę, gali užsidirbti dešimt dolerių per dieną.

– Puiku... galėsiu pripirkti daug kiaulienos, pupelių ir vyno.

Džefis ištraukė dailų teptuku nutapytą kalno paveikslą.

– Čia tavasis kalnas, Hozominas, jis dunksos tau virš galvos. Pats jį nutapiau prieš dvi vasaras Kraterio viršukalnėj. Penkiasdešimt antraisiais pirmąsyk aplankiau Skagitą, nutranzavau iš San Francisko į Sietlą, paskui pasukau į gilumą, man ką tik buvo pradėjusi želti barzda, o galvą buvau nusiskutęs plikai...

– Plikai nusiskutęs galvą! Kodėl?

– Kad būčiau panašus į bhiku, žinai, kaip sakoma sutrose.

– Bet ką apie tave manė žmonės, balsuojantį su plika galva?

– Jie manė, kad išsikrausčiau iš proto, bet visiems, kurie mane paveždavo, pripasakodavau apie dharmą ir palikdavau juos nušvitusius.

– Man taip pat reikėjo papasakoti važiuojant čia... Dar turiu tau istoriją apie tarpeklį dykumų kalnuose.

– Luktelk minutėlę, taigi atsidūriau Kraterio kalno stebėjimo bokštelyje, bet sniegas tais metais buvo toks gilus, kad aš iš pradžių visą mėnesį myniau taką Granito šaltinio tarpeklyje, pamatysi tas vietas, paskui su mulų karavanu nuėjome paskutines septynias mylias vingiuotu Tibeto kalnų taku virš miškų linijos, virš snieguotų laukų iki dantytų viršukalnių, tada per sniego pūgą lipome stačiais skardžiais, aš atvėriau savo trobelės duris, išsiviriau savo pirmuosius pietus, o vėjas staugė, o ant dviejų sienų augo ledas. Palauk, brolau, kol ten nuvyksi. Tais metais mano draugas Džekas Džozefas buvo ten, kur būsi tu...

– Koks pavadinimas, Apleisties, tuštuma, vienuma, ūūū, aūūū, uch, palauk...

– Ten, viršuje, jis buvo pirmasis stebėtojas, pirmiausiai užmezgiau su juo radijo ryšį, ir jis pasveikino mane tapus stebėtojų

bendruomenės nariu. Vėliau susisiekiau su kitais kalnais, matai, tau duoda siųstuvą-imtuvą, tai beveik ritualas – visi stebėtojai plepa, pasakoja apie lokius, kuriuos matė, o kartais klausia, kaip išsikepti bandelių krosny ir taip toliau. Taigi pakilę į pasaulio aukštybes sėdime, kalbamės radijo bangomis per šimtus mylių tyrų. Ten, kur važiuoji, brolau, pirmykštė vieta. Iš savo trobelės, kai sutemdavo, mačiau Apleisties žiburius – Džefas Džozefas ten skaitydavo knygas apie geologiją, o dienomis mes žybčiodavome vienas kitam veidrodžiais, kad tiksliai pagal kompasą nustatytume gaisrų radimo azimutus.

– Jėzau, kaip man viso to išmokti, juk aš tik paprastas poetas valkata.

– O, išmoksi: magnetinis polius, poliarinė žvaigždė ir šiaurės pašvaistė. Kasvakar kalbėdavomės su Džeku Džozefu, kartą pas jį į stebėjimo bokštą atskrido pulkas boružių, jos nugulė visą stogą ir sukrito į vandens cisterną, kitą dieną jis išėjo pasivaikščioti palei kalvagūbrį ir užmynė tiesiai ant miegančio lokio.

– Oho, o aš maniau, kad *ši* vieta – laukinė.

– Čia niekis... O kai artėjo audra su žaibais, vis arčiau, jis paskambino man ir pasakė, kad išjungia ryšį, nes palikti įjungtą radijo stotį pernelyg pavojinga, ir jo nebebuvo girdėti, o paskui ir matyti, mat viską uždengė juodi debesys ir ant jo kalvos ėmė žaibuoti. Tačiau vasara tęsėsi, Apleisties viršukalnė išdžiūvo ir pražydo, jis klaidžiojo palei skardžius su ėriukais, o aš ant Kraterio kalno vaikščiojau su glaudėmis ir auliniais batais, iš smalsumo ieškojau žvyrių lizdų, laipiojau, visur kaišiojau nosį, mane gėlė bitės... Apleistis – aukštai viršuje, Rėjau, kokių šešių tūkstančių pėdų, atsisukusi tiesiai į Kanadą, į Piketo grandinės tyrus ir tokius kalnus kaip Iššūkis, Siaubas, Rūstybė, Neviltis, o tavoji ketera vadinama Bado ketera, toliau į šalies gilumą, pietų link driekiasi kalnų grandinė su Bostono ir Baknerio viršukalnėm – tūkstančiai mylių kalnų, elnių, lokių, triušių, vanagų, upėtakių, burundukų. Tau bus ten gerai, Rėjau.

– Aš ir taip laukiu. Manęs bitės tikrai negels.

Paskui jis išsiėmė savo knygas ir truputį paskaitė, paskaičiau ir aš, mes užsidegėme po žibalinę lempą, sumažinom liepsną – tylus vakaras namuose, o lauke medžiuose šniokštė vėjas, nešantis rūką,

kitoje slėnio pusėje liūdnai bliovė mulas, tokio širdį draskančio bliovimo dar nebuvau girdėjęs.

– Kai mulas šitaip rauda, – pasakė Džefis, – aš noriu melstis už visas gyvas būtybes.

Paskui jis šiek tiek pameditavo, sustingęs tikrąja lotoso poza ant demblio, ir tarė:

– Na, laikas miegoti. – Tačiau aš panorau papasakoti jam apie viską, ką atradau žiemą medituodamas girioje. – Ak, bet juk tai tik žodžių srautas, – pasakė jis liūdnai, nustebindamas mane. – Nenoriu klausytis, kaip tu vis žodžiais apibūdini žodžius, žodžius, žodžius, kuriuos kūrei visą žiemą, žmogau, aš noriu nušvisti veikdamas.

Nuo praėjusių metų pasikeitė ir Džefio išvaizda. Jis nebenešiojo smailios barzdelės, o kartu su ja išnyko ir juokinga, linksma veido išraiška, veidas pasidarė išvargęs ir akmeninis. Be to, Džefis trumpai nusikirpo plaukus ir atrodė germaniškai griežtas, bet pirmiausia – liūdnas. Dabar jo veide, atrodė, atsirado kažkoks nusivylimo ženklas, kuris neabejotinai įsirėžė sieloje, jis nesiklausė mano entuziastingo tvirtinimo, esą viskas gerai per amžius, per amžius, per amžius. Staiga jis tarė:

– Aš ketinu vesti, jau greitai, tikiuosi, man nusibodo bastytis.

– O aš maniau, kad tu radai savo dzenbudistinį neturto ir laisvės idealą.

– Och, galbūt man tai jau ima įgristi. Kai grįžau iš vienuolyno Japonijoje, man jau, matyt, bus gana. Gal aš būsiu turtingas, dirbsiu, užkalsiu daug pinigų ir gyvensiu dideliame name. – Tačiau po minutės: – Nors kas nori vergauti? Aš žinau, Smitai, kad jaučiuosi prislėgtas, ir viskas, ką tu sakai, prislegia mane dar labiau. Žinai, mano sesuo grįžo.

– O kas ji?

– Roda, mano sesuo. Užaugau kartu su ja Oregono giriose. Ji ruošiasi ištekėti už vieno bukagalvio turčiaus iš Čikagos, jis tikras miesčionis. Ir mano tėvas nesutaria su savo seserimi, teta Nos. Ji – sena kalė.

– Be reikalo nusiskutai barzdelę, su ja atrodei kaip mažas laimingas išminčius.

– Ką gi, aš nebesu mažas laimingas išminčius, aš pavargau. – Jis buvo pervargęs po ilgo, sunkaus dienos darbo. Mes nusprendėme eiti miegoti ir viską pamiršti. Tiesą sakant, mes truputį nuliūdome ir pyktelėjome vienas ant kito. Dieną buvau susiradęs vietelę prie laukinės rožės kieme, ten ketinau išsitiesti miegmaišį. Išklojau tą vietą šviežia nurauta žole – pėdos storio sluoksniu. Taigi dabar, pasiėmęs prožektorių ir prisipylęs iš čiaupo butelį šalto vandens, išėjau laukan ir susivyniojau į nuostabų nakties poilsį po dūsaujančiais medžiais. Pirmiausia truputį pameditavau. Nebegalėjau medituoti namo viduje, kaip ką tik darė Džefis, praleidęs visą žiemą nakties giriose, būtinai turėjau girdėti tylius žvėrių bei paukščių garsus, jausti po savimi šaltą alsuojančią žemę – kol iš tiesų pajusiu giminystę su visomis gyvomis būtybėmis ir tapsiu tuščias, pabudęs ir išgelbėtas kaip jos. Meldžiausi už Džefį – atrodė, kad jis keičiasi į bloga. Aušstant ant mano miegmaišio ėmė teškenti lietutis, išsitraukiau iš po savęs pončą, nusikeikęs apsiklojau juo ir miegojau toliau. Septintą ryto patekėjo saulė, prie mano galvos rožėse sutūpė drugeliai, tiesiai į mane iš viršaus nėrė kolibris, švilptelėjo ir laimingas nupurpė tolyn. Tačiau aš apsirikau dėl Džefio permainos. Išaušo vienas šauniausių rytų mūsų gyvenime. Jis stovėjo trobelės tarpdury su didžiule keptuve rankoje, daužė į ją ir giedojo:

– Budham saranam gocchami... Dhamam saranam gocchami... Sangham saranam gocchami. – Paskui šūktelėjo:– Ateik čia, brolau, tavo blynai garuoja! Ateik ir paragauk! Bam bam bam! – O pro pušis liejosi oranžiniai saulės spinduliai ir viskas vėl buvo gerai: tiesą sakant, Džefis tą naktį pamąstė ir nusprendė, kad aš neklystu, skindamasis kelią senos geros dharmos link.

25

Džefis iškepė skanių blynų iš grikinių miltų, mes užsipylėme „Rąstų trobelės“ sirupo ir užsidėjome truputį sviesto. Aš paklausiau, ką reiškia toji „Gocchami“ giesmė.

– Ji giedama triskart prieš valgį budistų vienuolynuose Japonijoje. „Budham Saranam Gocchami“ reiškia „ieškau prieglobsčio Budoje“, „Sangham“ – „ieškau prieglobsčio bažnyčioje“, „Dhamman“ – „ieškau prieglobsčio dharmoje“, tiesoje. Rytoj ryte pagaminsiu tau dar gardesnius pusryčius – troškinį, ar kada nors valgei gerą senamadišką troškinį, vaikine? Tai paprasčiausias omletas, sumaišytas su bulvėmis.

– Medkirčių maistas?

– Nėra tokio daikto kaip „medkirčiai“ – tai, matyt, Rytuose vartojamas žodis. Mes čia juos vadiname miškakirčiais. Na, valgyk savo blynus, tuoj leisimės žemyn ir kaposime malkas, aš tau parodysiu, kaip naudotis dviašmeniu kirviu. – Jis paėmė kirvį, pagalando, pamokė mane galąsti. – Tik niekada nekirsk šiuo kirviu per gulintį ant žemės medžio gabalą, nes pataikysi į akmenį ir atšipinsi, visada pasidėk rąstą ar ką nors kita.

Aš nuėjau į tualetą. Grįždamas nutariau nustebinti Džefį dzenbudistiniu triuku ir įmečiau pro atvirą langą tualetinio popieriaus ritinį, Džefis suriko kaip karys samurajus, užlipo ant palangės su šortais ir auliniais batais, laikydamas rankoje durklą, ir nušoko iš penkiolikos pėdų aukščio į kiemą, užverstą malkomis. Kuo puikiau-

siai nusiteikę mes leidomės žemyn. Visuose supjaustytuose rąstuose buvo didesnis ar mažesnis plyšys, kur buvo galima įkišti sunkų metalinį pleištą, paskui iškeldavai virš galvos penkių svarų kūjį, truputį žengtelėjęs į šoną, kad neužsigautum kulkšnies, skambiai voždavai per pleištą ir rąstas skildavo lygiai į dvi dalis. Paskui dėdavai pusę rąsto ant kaladės ir kirsdavai dviašmeniu kirviu su ilga rankena, aštriu kaip skustuvas – pokšt, ir padalydavai rąstą į keturias dalis. Tada dėdavai ant kaladės ketvirtį ir suskaldydavai rąstą į aštuonias dalis. Džefis parodė man, kaip užsimoti kūju ir kirviu – nepernelyg stipriai, bet aš pastebėjau, kad įniršęs jis pats kirsdavo iš visų jėgų, išrėkdamas savo garsųjį šūksnį arba keikdamasis. Netrukus įgudau ir kapojau taip, lyg būčiau tai daręs visą savo gyvenimą.

Į kiemą išėjo Kristina – pažiūrėti, kaip mes darbuojamės, ir šūktelėjo:

– Paruošiau jums skanius priešpiečius.

– Jėga. – Džefis ir Kristina buvo kaip brolis ir sesuo.

Mes prikapojome daug malkų. Buvo smagu mojuoti kūju, ta sunkenybe trenkti per pleištą ir jausti, kaip rąstas pasiduoda – jei ne po pirmo sykio, tai po antro. Kvepėjo pjuvenos ir pušys, nuo jūros virš taikių kalnų pūtė švelnus vėjas, čiulbėjo lakštingalos, ant žolės tupėjo drugeliai – visai kaip rojuje. Paskui nuėjome į trobelę ir skaniai pavalgėme – dešrelės, ryžiai, sriuba, raudonas vynas ir švieži Kristinos biskvitai. Sėdėjome sukryžiavę kojas, basi ir knaisiojomės po didžiulę Šono biblioteką.

– Ar girdėjai apie mokinį, kuris paklausė dzenbudizmo mokytojo, kas yra Buda?

– Ne, o ką?

– Buda – tai džiovinto šūdo gabalėlis, pasigirdo atsakymas. Ir mokinys staiga nušvito.

– Paprasčiausias šūdas, – pasakiau.

– Ar žinai, kas yra staigus nušvitimas? Vienas mokinys atėjo pas mokytoją ir atsakė į jo koaną, tuomet mokytojas trenkė jam lazda ir nuvertė nuo priebučio iš dešimties pėdų aukščio į purvą. Mokinys atsistojo ir nusijuokė. Vėliau jis pats tapo mokytoju. Nušvisti jam padėjo ne žodžiai, o tas stiprus stumtelėjimas nuo priebučio.

„Išsimaudęs purve, kad patvirtintų kristalinę atjautos tiesą", pamaniau; nebeketinau Džefiui garsiai skelbti savo „žodžių".

– Vūū – suriko jis mesdamas man į galvą gėlę. – Ar žinai, kaip Kašjapa tapo pirmuoju patriarchu? Buda ruošėsi aiškinti sutrą, tūkstantis du šimtai penkiasdešimt bhiku sukryžiavę kojas laukė, o Buda tik pakėlė gėlę ir viskas. Visi sutriko. Buda nieko nepasakė. Tik Kašjapa nusišypsojo. Štai šitaip Buda ir pasirinko Kašjapą. Tai vadinama gėlės pamokslu, brolau.

Aš nuėjau į virtuvę, pasiėmiau bananą, išėjau į lauką ir tariau:

– Aš tau pasakysiu, kas yra nirvana.

– Kas?

Suvalgiau bananą, numečiau šalin žievę ir netariau nė žodžio.

– Štai tau banano pamokslas.

– Hūū, – suriko Džefis. – Ar aš tau kada nors pasakojau apie Senį Kojotą, apie tai, kaip jis ir Sidabrinė Lapė sukūrė pasaulį, žengdami per tuščią erdvę, kol po jų kojomis atsirado lopinėlis žemės? Beje, pažvelk į šitą paveikslėlį. Tai garsieji Jaučiai.

Tai buvo senovės kinų piešinių serija, joje iš pradžių vaizduojamas jaunas berniukas, einantis į tyrus su lazdele ir maišeliu – visai kaip amerikietis valkatėlė Netas Vilsas 1905 metais – paskui tas berniukas sutinka jautį, mėgina jį prijaukinti, pajoti ant jo, galiausiai prijaukina ir joja, bet vėliau palieka jautį, paprasčiausiai sėdi mėnesienoje ir medituoja, pagaliau jis leidžiasi nuo nušvitimo kalno, netikėtai kitame paveikslėlyje visai nieko nevaizduojama, dar kitame – žiedai ant medžio, o paskutiniame – jaunas berniukas, virtęs dideliu, storu, senu, besijuokiančiu burtininku su didžiuliu maišu ant pečių, jis nušvitęs eina į miestą išgerti su mėsininkais, o kitas jaunas berniukas kopia į kalną su maišeliu ir lazdele.

– Tai vis tęsiasi, mokiniai ir mokytojai patiria tą patį, pirmiausia jie turi susirasti ir prisijaukinti savo proto esmės jautį, paskui jį palikti, pagaliau pasiekti nieką, kaip rodoma šiame tuščiame paveikslėlyje, o pasiekę nieką jie pasiekia viską – pavasario medžių žydėjimą – ir grįžta į miestą išgerti su mėsininkais kaip Li Po.

Tai buvo puikūs paveikslėliai, jie man priminė mano paties patirtį, kai mėginau prisijaukinti savo protą girioje, paskui supratau,

kad jis tuščias ir pabudęs ir man nieko nereikia daryti, o dabar štai geriu su mėsininku Džefiu. Mes klausėme plokštelių, drybsojome ir rūkėme, paskui išėjome į lauką ir dar pakapojome malkų.

Paskui stojo vėsus pavakarys, mes nuėjome į trobelę, nusiprausėme, apsirengėme ir pasiruošėme didžiajam šeštadienio vakarėliui. Dieną Džefis kopė ant kalvos ir vėl leidosi mažiausiai dešimt kartų paskambinti telefonu, pasikalbėti su Kristina, pasiimti duonos ir atsinešti paklodžių – mat tą vakarą pas jį turėjo ateiti jo mergina (kai ateidavo mergina, ant plono šiaudinio demblio patiesdavo švarią paklodę, toks buvo jo ritualas). O aš tiesiog sėdėjau ant žolės ir nieko nedariau arba rašiau haiku, arba stebėjau, kaip ratus apie kalvą suka senas grifas. „Turbūt kas nors netoliese padvėsė", pamaniau.

– Kodėl sėdi padėjęs subinę ant žemės visą dieną? – paklausė Džefis.

– Praktikuojuosi daryti nieką.

– Koks skirtumas? Mesk tai, man budizmas yra veikla, – pasakė jis vėlei lėkdamas žemyn nuo kalvos. Paskui išgirdau, kaip jis pjauna malkas ir švilpauja tolumoje. Džefis nesiliovė krutėti nė akimirką. Jo meditacijos vykdavo reguliariai, pagal laikrodį, pirmiausia pamedituodavo atsibudęs ryte, paskui – vidudienį, vos kokias tris minutes, tada – prieš eidamas miegoti, ir viskas. O aš vaikštinėjau aplink ir svajojau. Mes buvome du keisti nepanašūs vienuoliai, susitikę ant to pat tako. Vis dėlto aš pasiėmiau kastuvą ir sulyginau žemę prie rožių krūmo, kur buvo mano guolis – ji buvo pernelyg nuožulni, kad jausčiausi patogiai. Darbas man puikiai pavyko ir tą naktį gerai išsimiegojau po vyno vakarėlio.

Vakarėlis buvo pašėlęs. Pas Džefį atėjo mergina, Poli Vitmor, graži brunetė su ispaniška šukuosena ir tamsiomis akimis, tikra pašėlusi gražuolė, tiesą sakant, taip pat kalnų mėgėja. Ji buvo ką tik išsiskyrusi ir gyveno Milbraje. O Kristinos brolis Vaitis Džounsas atsivedė savo sužadėtinę Petsi. Ir, žinoma, iš darbo grįžo Šonas ir susitvarkė prieš vakarėlį. Savaitgaliui atvažiavo dar vienas vaikinas, aukštas blondinas Badas Difendorfas, jis dirbo sargu Budistų asociacijoje, kad užsimokėtų už būsto nuomą ir galėtų nemokamai klausytis paskaitų. Tai buvo didelis, švelnus, pypkę papsintis Buda,

jis turėjo įvairiausių keistų idėjų. Man patiko Badas, protingas vaikinas, patiko ir tai, kad pirmiausia jis studijavo fiziką Čikagos universitete, paskui perėjo į Filosofijos fakultetą ir galiausiai susidomėjo baisiuoju filosofijos žudiku Buda. Jis tarė:

– Kartą sapnavau, kad sėdžiu po medžiu, groju liutnia ir dainuoju: „Aš neturiu vardo." Buvau bevardis bhiku. – Po bjaurios kelionės greitkeliu taip gera sutikti tiek budistų.

Šonas buvo keistas mistinis budistas, jo protas virte virė nuo prietarų bei nuojautų.

– Aš tikiu velniais, – tarė jis.

– Ką gi, – pasakiau glostydamas jo dukrytei galvą, – visi maži vaikai žino, kad žmonės po mirties eina į dangų. – Su tuo jis romiai sutiko, liūdnai linktelėjęs barzdotą kaukolę. Šonas buvo labai geros širdies. Jis vis kartodavo „klausau!" – kaip jūreivis, mat turėjo seną valtį, kurią laikė įlankoje, ją nuolatos skandindavo audros, mums tekdavo irtis prie jos ir šaltame pilkame rūke išsemti vandenį. Tai buvo ne valtis, o sena gelda, maždaug dvylikos pėdų ilgio, be kajutės ir kabinos, nebuvo nė apie ką rimtai kalbėti – vien aplūžęs korpusas, plūduriuojantis prie aprūdijusio inkaro. Vaitis Džounsas, Kristinos brolis, buvo mielas dvidešimtmetis vaikis, jis niekada nieko nesakydavo, tik šypsodavosi ir nesiskųsdavo kieno nors erzinamas. Tarkime, kai vakarėlis kaip reikiant įsisiūbavo, trys poros nusirengė drabužius ir susiėmusios už rankų svetainėje ėmė šokti keistą nekaltą polką – vaikai jau miegojo savo lovelėse. Mūsų su Badžiu tai visiškai netrikdė, mes toliau kampe papsėjome pypkes ir diskutavome apie budizmą. Atvirai kalbant, tai buvo geriausia išeitis, mat neturėjome savo merginų. O šalia šoko trys puikių figūrų nimfos. Džefis su Šonu pradėjo tempti į miegamąjį Petsi, dėdamiesi norį ją patvarkyti, kad paerzintų Vaitį – šis visas išraudo, plikut plikutėlis, ir tokios imtynės, skambant juokui, vyko visame name. Mes su Badžiu sėdėjom sukryžiavę kojas, o priešais šoko nuogos merginos, ir mudu nusijuokę nusprendėm, kad ši istorija mums jau žinoma.

– Tai primena praėjusį gyvenimą, Rėjau, – pasakė Badas. – Mes su tavimi buvome vienuoliai kažkokiame Tibeto vienuolyne, ten prieš „Jab-Jum" mums šokdavo merginos.

– Taip, mes buvome seni vienuoliai, mūsų nebedomino seksas, bet Šonas, Džefis ir Vaitis buvo jauni vienuoliai, juos vis dar degino nuodėminga ugnis, jie dar daug ko neišmanė. – Mes su Badu retsykiais vis žvilgčiodavome į merginų kūnus ir paslapčiomis apsilaižydavom. Tačiau iš tiesų didžiąją šios nuogalių puotos dalį aš paprasčiausiai sėdėjau užsimerkęs ir klausiausi muzikos. Sukandęs dantis nuoširdžiai stengiausi nepasiduoti geiduliui. Geriausia buvo sėdėti užsimerkus. Tačiau nepaisant nuogumo ir viso kito, tai buvo geras šeimyninis vakarėlis, pagaliau visi ėmė žiovauti, atėjo metas miegoti. Vaitis išėjo su Petsi, Džefis užlipo ant kalvos su Poli ir paguldė ją ant savo švarios paklodės, o aš išsivyniojau miegmaišį prie laukinės rožės ir užmigau. Badas buvo atsinešęs savo miegmaišį, pasitiesė jį ant šiaudinių Šono demblių. Ryte jis pakilo pas mus, prisidegė pypkę ir tauškė sėdėdamas ant žolės, kol aš tryniausi užmiegotas akis. Dieną – tai buvo sekmadienis – Monahanų aplankyti atėjo įvairiausių žmonių, pusė jų užlipdavo ant kalvos pasižiūrėti į šauniąją trobą ir du pamišėlius garsiuosius bhiku – Džefį ir Rėjų. Tarp lankytojų buvo Princesė, Alva ir Vorenas Kaflinas. Šonas kieme padėjo lentą ir sukrovė karališkas vaišes – vyną, dešrainius bei marinuotų daržovių, paskui užkūrė didelį laužą ir išnešė į lauką dvi gitaras. Tikras malonumas gyventi saulėtoje Kalifornijoje, pamaniau, mėgautis su tuo susijusia gera dharma, kopti į kalnus – visi čia turėjo kuprines ir miegmaišius, o kai kurie kitą dieną rengėsi keliauti Pakrantės apskrities takais, jie tokie gražūs. Taigi linksmybės pasidalijo į tris dalis: vieni svetainėje klausėsi muzikos ar vartė knygas, kiti valgė ir klausėsi gitaros kieme, dar kiti troboje ant kalvos virė arbatą, sėdėjo sukryžiavę kojas, diskutavo apie poeziją ir dharmą arba maklinėjo po aukštą žolę pievoje, žiūrėjo, kaip vaikai leidžia aitvarus, ar stebėjo, kaip pagyvenusios moterys jodinėja arkliais. Kiekvieną savaitgalį vykdavo tokia pati miela iškyla, tikras klasikinis vaizdelis – angelai ir lėlės tarp gėlių tuštumoje, primenančioje Jaučių paveikslėlių tuštumą, žydinčią šaką.

Mes su Badu sėdėjome ant kalvos ir spoksojome į aitvarus.

– Tas aitvaras aukštai nepakils, per trumpa uodega, – pasakiau.

– Klausyk, jėga, priminei man pagrindinę mano meditacijų problemą. Štai kodėl aš negaliu pakilti pakankamai aukštai į

nirvaną – mano uodega per trumpa, – tarė jis. Traukė pypkę ir rimtai mąstė. Badas buvo rimčiausias bičas pasaulyje. Jis mąstė visą naktį, o kitą rytą pasakė: – Praėjusią naktį buvau pavirtęs žuvimi ir plaukiau per jūros tuštumą, vandeny sukau į kairę ir į dešinę, nežinodamas, kas yra kairė ir dešinė, bet galėjau tai padaryti, nes turėjau peleką, kitaip tariant, aitvaro uodegą, ir todėl aš – žuvis-Buda, o pelekas – mano išmintis.

– Tavo aitvaro uodega tikrai ilga, – tariau.

Per tas iškylas aš nuvogdavau kokią valandžiukę ir snūstelėdavau po eukaliptais, bet nesiguldavau po savo laukine rože, nes ten visą dieną kepino saulė; medžių šešėlyje gerai pailsėdavau. Vieną popietę vos tik įdėmiai pažvelgiau į viršutines be galo aukštų medžių šakas, pastebėjau, kad aukščiausiai augančios šakelės bei lapai – kaip lyriški laimingi šokėjai, džiūgaujantys, kad jiems skirtas viršus, o viso ošiančio medžio patirtis siūbuoja po jais, kuria jiems šokį, siunčia kiekvieną virptelėjimą – didžiulis, bendras ir paslaptingas būtinybės šokis, ir todėl šiame siūbavime, šokyje, tuštumoje glūdi prasmė. Pastebėjau, kad lapai visai kaip žmonės – kaip jie nusilenkia, paskui pašoka ir lyriškai siūbuoja vienas greta kito. Beprotiška, bet nuostabi vizija. Kitą sykį po šiais medžiais sapne išvydau purpurinį sostą, padengtą auksu, jame sėdėjo kažkoks Amžinybės vyskupas ar Patriarchas, kažkur šalia buvo Rouzi, kaip tik tą akimirką troboje su vaikinais kvatojosi Kodis, atrodė, kad jis buvo tartum vizijos krašte, kairėje, kaip koks Archangelas, o kai atsimerkiau, pamačiau, jog tai tik saulės šviesa žaidžia ant mano akių vokų. Ir kaip jau sakiau, pro mane nuolatos su švilpesiu purpčiojo kolibris, gražus mėlynas kolibris, ne ką didesnis už laumžirgį, jis akivaizdžiai su manimi sveikinosi – kiekvieną dieną, paprastai ryte, ir aš visada atsiliepdamas šūktelėdavau. Galiausiai jis ėmė sklandyti palei atvirą trobos langą, dūgzdamas nirtulingais sparneliais, žvelgdamas į mane akių karoliukais, paskui – purpt – ir nuskrisdavo. Ak, tasai dūzgiantis Kalifornijos bičiulis...

Vis dėlto retsykiais nusigąsdavau, kad jis vožtelės man į galvą savo ilgu, smeigtuką primenančiu snapeliu. Ir dar ten gyveno sena žiurkė, ji karstydavosi rūsyje po troba, ir protingiausia būdavo naktį laikyti duris uždarytas. Dar smagiai susidraugavau su skruzdėlėm, ištisa jų

kolonija pasišovė ateiti į trobą ragauti medaus („Visoms skruzdėlėms, visoms skruzdėlėms, ateikite ir pasiimkite medų!“ – kartą uždainavo vienas berniukas troboje), tad aš nuėjau prie skruzdėlyno ir nulašinau medaus taką į sodo galą, jos ropinėjo ta nauja džiaugsmo gysla visą savaitę. Aš netgi atsiklaupdavau ir pašnekėdavau su skruzdėmis. Aplink trobą visur žydėjo puikios gėlės, raudonos, violetinės, rožinės, baltos, mes darydavome iš jų puokštes, bet nuostabiausia buvo ta, kurią Džefis padarė iš paprasčiausių kankorėžių ir pušų spyglių. Ji atrodė tokia paprasta kaip visas jo gyvenimas. Jis retsykiais įsiveržės davo į trobą su pjūklu, išvysdavo mane sėdintį ir klausdavo:

– Kodėl sėdi visą dieną be darbo?

– Aš esu Buda, vadinamas Tinginiu.

Tuomet visas Džefio veidas susiraukšlėdavo, jis juokdavosi it mažas berniukas, lyg koks mažas kinas, aplink akis susidarydavo varnų pėdutės, o burna plačiai atsiverdavo.

Visi mylėjo Džefį: Poli ir Princesė, ir netgi ištekėjusi Kristina – visos buvo beprotiškai jį įsimylėjusios ir visos slapčia pavydėjo jo mylimiausiai lėlytei Psichei, ši atvažiavo kitą savaitgalį, tokia dailutė, su džinsais, ant juodo megztinio nuleista balta apykaklė, švelnus kūnelis ir veidelis. Džefis man buvo prisipažinęs, kad pats yra šiek tiek įsimylėjęs. Tačiau jam sunkiai sekėsi įkalbėti ją pasimylėti, turėjo merginą nugirdyti, o kai ji pradėjo gerti, nebegalėjai jos sustabdyti. Tą savaitgalį, kai ji atvažiavo, Džefis troboje mums visiems trims pagamino troškinio, paskui pasiskolinome Šono kledarą ir pajūriu nuvarėme į atokų paplūdimį maždaug už šimto mylių, ten rinkome moliuskus tiesiai nuo jūros skalaujamų uolų, rūkėme juos virš didelio laužo, pridengto jūros žolėmis. Lakėme vyną, valgėme duoną su sūriu, Psichė visą dieną netardama nė žodžio pragulėjo ant pilvo su džinsais bei megztiniu. Tačiau kartą pakėlė galvą, pažvelgė į mus mėlynomis akutėmis ir tarė:

– Koks tu oralinis, Smitai, vis valgai ir geri.

– Aš esu Buda Tuščiaėdis, – pasakiau.

– Argi ne kietuolė? – paklausė Džefis.

– Psiche, – tariau, – šis pasaulis – tik filmas apie tai, kaip viskas yra, toks filmas, pagamintas iš vieno ir to paties, niekam nepriklauso, o tai ir yra viskas.

– Ak, nemalk šūdo.

Mes lakstėme po paplūdimį. Sykį Džefis su Psiche eidami pajūriu gerokai atitolo nuo manęs, aš dūlinau vienas ir švilpavau melodiją iš Stano Getzo „Stelos“, tai išgirdo priekyje einančios dvi gražuolės su vaikinais, viena mergina atsisuko ir tarė:

– Svingas.

Šio paplūdimio uolose buvo natūralių urvų, sykį Džefis čia sukvietė krūvą žmonių ir prie didelio laužo surengė nuogalių šokius.

Paskui vėl ateidavo šiokiadieniai, vakarėliai pasibaigdavo, mes su Džefiu iššluodavome trobelę – mažučiai perdžiūvę valkatėlės valė savo šventyklėles. Man dar buvo likę truputį pinigų nuo praėjusio rudens stipendijos – kelionės čekiais. Pasiėmiau vieną, nuėjau į parduotuvę prie greitkelio ir nupirkau miltų, cukraus, melasos, medaus, druskos, pipirų, svogūnų, ryžių, pieno miltelių, duonos, pupelių, žirnelių, bulvių, morkų, kopūstų, salotų, kavos, didelių degtukų krosniai pakurti ir su šia našta bei puse galono raudono portveino svyrinėdamas į šalis pakrypavau atgal ant kalvos. Švari Džefio atsarginė lentyna staiga buvo perkrauta maisto.

– Ką su tuo maistu darysime? Turėsime pamaitinti visus bhiku.

Bet atėjo laikas ir pas mus susirinko daugiau bhiku, nei galėjome pamaitinti: pasirodė ir vargšas girtas Džo Mahonis, mano praėjusių metų draugas, jis tris dienas miegojo ir kaupė jėgas kitoms išgertuvėms Nort Byče ir „Pleise“. Aš nešdavau jam pusryčius į lovą. Savaitgaliais trobelėje kartais viešėdavo net dvylika žmonių, jie ginčydavosi, žvengdavo, o aš imdavau kukurūzų miltų, sumaišydavau juos su pjaustytais svogūnais, įpildavau sūdyto vandens, paplotėlių samteliu liedavau tešlą ant įkaitusios keptuvės, kepdavau ant aliejaus ir visai šutvei paruošdavau karštų užkandžių prie arbatos. Prieš metus ant kinų „Permainų knygos“ mečiau porą pensų – norėjau pažiūrėti, koks manęs laukia likimas, ir perskaičiau: „Tu maitinsi kitus.“ Ir iš tikrųjų aš nuolatos stovėdavau prie įkaitusios krosnelės.

– Ką reiškia, kad tie medžiai ir kalnai štai ten yra ne stebuklingi, o tikri? – sušukau aš rodydamas laukan pro duris.

– Ką? – perklausė jie.

– Tai reiškia, kad tie medžiai ir kalnai štai ten yra ne stebuklingi, o tikri.

– Tikrai?

Paskui paklausiau:

– Ką reiškia, kad tie medžiai ir kalnai štai ten visai nėra stebuklingi, o tik magiški?

– Och, baik pliurpti.

– Na tai kaipgi, velniai griebtų?!

– Ką reiškia tai, kad jūs klausiate „na tai kaipgi yra, velniai griebtų“? – surikau.

– Ną ir ką?

– Tai reiškia, kad jūs klausiate „na tai kaipgi, velniai griebtų“.

– Eik ir slėpk galvą po miegmaišiu arba atnešk puodelį karštos kavos. – Aš visada virdavau ant krosnelės didelius puodus kavos.

– Ak, užsičiaupkit, – suriko Vorenas Kaflinas. – Vežimas susidėvės!

Vieną popietę sėdėjau ant žolės su keliais vaikais ir jie manęs paklausė:

– O kodėl dangus – žydras?

– Todėl, kad žydras.

– Aš klausiu, *kodėl* dangus žydras.

– Dangus žydras todėl, kad tu klausi, kodėl dangus žydras.

– Pats tu žydras, – pasakė jie.

Retsykiais taip pat ateidavo vaikų, jie sukinėdavosi aplink ir mėtydavo akmenis ant mūsų trobelės stogo, manydami, kad joje niekas negyvena. Vieną popietę, kai pas mus su Džefiu gyveno juodas kaip anglis kačiukas, jie prisėlino prie durų, norėdami pažvelgti vidun. Vaikai jau buvo beatidarą duris, bet aš jas atvėriau pats, laikydamas ant rankų juodą kačiuką, ir tyliu balsu tariau:

– Aš šmėkla.

Jie nugurkė seiles, pažvelgė į mane, patikėjo ir pasakė:

– Aha.

Netrukus tie vaikai atsidūrė kitoje kalvos pusėje. Jie niekada nebemėtė akmenų. Turbūt pamanė, kad esu burtininkas.

26

Likus kelioms dienoms iki Džefio kelionės į Japoniją, buvo planuojama surengti didelę atsisveikinimo fiestą. Jis ketino išplaukti japonų krovininiu laivu. Tikėjomės, kad tai bus didžiausias visų laikų vakarėlis – išsilies iš Šono svetainės, ten stovėjo radijo aparatūra, tiesiai į kiemą su didžiuliu laužu, pakils ant kalvos ir netgi persiris per ją. Mes su Džefiu jau buvome persisotinę linksmybių ir laukėme jo be didelio džiaugsmo. Tačiau čia turėjo susieiti visi: jo merginos, įskaitant Psichę, poetas Kekeutsas, Kaflinas, Alva, Princesė su savo naujuoju draugu ir netgi Budistų asociacijos pirmininkas Artūras Veinas su žmona bei sūnumis, netgi Džefio tėvas ir, žinoma, Badas, taip pat neįvardytos poros iš visų kampų bei pakampių – su vynu, maistu ir gitaromis. Džefis pasakė:

– Man jau tie vakarėliai lenda per gerklę. Gal po šventės traukiam Pakrantės takais, užtruksim kelias dienas. Pasiimsime kuprines ir nuvarysim į Portero Medous stovyklą ar Lorel Delį.

– Sutarta.

Tačiau vieną dieną staiga pasirodė Džefio sesuo Roda su sužadėtiniu. Ji ketino susituokti Džefio tėvo namuose Malūno slėnyje – didelis pobūvis ir visa kita. Mieguistą popietę mudu su Džefiu sėdėjome troboje, staiga tarpdury išdygo ji, liekna, šviesiaplaukė, dailutė, o pašonėj – gerai apsirengęs sužadėtinis iš Čikagos, labai gražus vyras.

– Huu! – suriko Džefis, paskui pašoko ir stipriai apkabinęs pabučiavo ją, o ji nuoširdžiai atsilygino tuo pačiu. O kaip jie kalbėjosi!

– Na sakyk, ar tavo vyras geras pisuoklis?

– Ir dar koks, juk pati kruopščiai rinkausi, mešliau tu!

– Tegu tik pamėgina blogai elgtis, iškart kviesk mane!

Paskui, norėdamas pasirodyti, Džefis užkūrė krosnelę ir tarė:

– Štai kaip daroma tikrame gamtos prieglobstyje šiaurėje, – ir šliūkštelėjo į ugnį per daug žibalo, bet spėjo atšokti į šalį, laukė kaip mažas neklaužada, kas dabar bus. Bum! – pasigirdo griausmingas sprogimas krosnelės viduje ir aš kitame kambario gale aiškiai pajutau, kaip sudrebėjo visa troba. Tąkart jis buvo visai arti tikslo. Paskui Džefis pasakė vargšui sužadėtiniui:

– Na, ar žinai gerų pozų pirmajai nakčiai?

Vargšelis buvo ką tik baigęs karinę tarnybą Birmoje ir norėjo papasakoti apie tą šalį, bet negalėjo nė žodžio įterpti. Džefis pašėlo kaip velnias, jis tikrai pavydėjo. Jį pakvietė į iškilmingą priėmimą, o šis paklausė:

– Ar galiu ateiti nuogas?

– Kaip nori, tik ateik.

– Jau dabar matau – ąsotis punšo, visos damos su vasarinėmis skrybėlaitėmis, groja miela graži vargonų muzikėlė, visi šluostosi nosinaitėm akis, nes nuotaka – tokia graži. Ir kam gi lendi į tą viduriniąją klasę, Roda?

– Ak, man tai nerūpi, aš noriu pradėti gyventi. – Jos sužadėtinis turėjo krūvą pinigų. Tiesą sakant, tai buvo šaunus vaikinas, ir man buvo jo gaila – jis visą laiką kantriai šypsojosi.

Jiems išėjus, Džefis pasakė:

– Ji negyvens su juo ilgiau kaip pusmetį. Roda – tikrai pašėlusi mergina, jau mieliau užsitemps džinsus ir iškeliaus su kuprine ant pečių, nei tupės Čikagos apartamentuose.

– Tu ją myli, ar ne?

– Esi velniškai teisus, man reikėtų pačiam ją vesti.

– Bet juk ji tavo sesuo.

– O man nusispjaut. Jai reikia tikro vyro, tokio kaip aš. Nežinai, kokia ji laukinė, neaugai su ja miškuose...

Roda buvo iš tiesų graži, kaip gaila, kad atvažiavo su sužadėtiniu. Iš visos moterų gausos aš dar nebuvau išsirinkęs nė vienos. Nesakau, kad labai stengiausi, bet kartais pasijusdavau vienišas matydamas, kaip visi poromis dingsta iš akių ir smaginasi, o man likdavo tik išsivynioti miegmaišį prie laukinės rožės, dūsauti ir purkštauti. Mano paguoda buvo vien vyno gurkšnis ir malkų krūva.

Tačiau paskui elnių parke rasdavau, sakykime, kokią nustipusią varną ir pagalvodavau: „Mielas vaizdelis jautrioms žmogaus akims, o viskas prasideda nuo sekso." Taigi vėl liaudavausi galvojęs apie seksą. Kol švies saulė, mirkčios ir vėl švies, aš būsiu patenkintas. Būsiu geras ir liksiu vienišas, niekur nekišiu nosies, ilsėsiuos ir būsiu geras. „Užuojauta – tai kelrodė žvaigždė, – pasakė Buda. – Nesiginčyk su autoritetais ir su moterimis. Prašyk. Būk nuolankus." Parašiau gražų eilėraštį, skirtą visiems vakarėlio dalyviams. „Po jūsų vokais karai ir šilkas... bet šventųjų nėra, jie išėjo, rado prieglobstį pas tą kitą." Aš laikiau save savotišku pamišusiu šventuoju. Galvojau taip, nes sakiau sau: „Rėjau, nesivaikyk alkoholio ir moterų žavesio, daug netauzyk, lik savo troboje ir džiaukis natūraliais daiktais – tokiais, kokie jie yra", bet buvo sunku tų taisyklių laikytis: kiekvieną savaitgalį ir netgi šiokiadienių vakarais ant kalvos prisirinkdavo visokiausių šliundrų. Sykį viena brunetė pagaliau sutiko lipti viršun su manimi ir mes tamsoje parvirtome ant mano dieninio demblio, bet staiga durys plačiai atsivėrė ir vidun šokdami bei žvengdami įvirto Šonas su Džo Mahoniu – jie tyčia stengėsi mane įpykdyti... arba iš tiesų patikėjo mano asketiškumu ir tarsi angelai atėjo išsivesti velniūkštės moters. Ir jiems tai pavyko. Retsykiais, kai gerai pasilakdavau, kai jausdavausi pakylėtas ir sėdėdavau sukryžiavęs kojas per patį pašėlusių linksmybių įkarštį, aš iš tikrųjų regėdavau vizijas – šventą tuščią sniegą po savo vokais, o atsimerkęs išvysdavau senus gerus draugus, susėdusius aplink mane ir laukiančius paaiškinimo. Tačiau niekas niekada nelaikė mano elgesio keistu – tarp budistų tai buvo įprasta. Ir nesvarbu, ar aš atsimerkdavau ir jiems ką nors paaiškindavau, ar ne, jie būdavo patenkinti. Atvirai kalbant, viso to sezono metu jutau nenumaldomą poreikį kompanijoje užmerkti akis. Manau, merginos tuo baisėjosi. „Kodėl jis visą laiką sėdi užmerkęs akis?"

Mažoji Pradžna, dvejų metukų Šono duktė, prieidavo, pabaksnodavo pirštu mano užmerktus vokus ir tardavo: „Buba. Popa!“ Kartais, užuot sėdėjęs svetainėje ir malęs niekus, imdavau ją už rankos ir vesdavau į nedideles stebuklingas keliones po kiemą.

O kalbant apie Džefį – jis visada būdavo patenkintas tuo, ką darau, bet su sąlyga, kad nekartosiu tokių klaidų kaip ta, kai pernelyg iškėliau žibalinės lempos dagtį ir ji ėmė rūkti, ar kai blogai pagalandau kirvį. Tokiais atvejais jis būdavo labai griežtas. „Tau reikia mokytis! – sakydavo. – Po velnių, vieno dalyko tikrai nepakęsiu – kai kas nors daroma ne taip.“ Skanumėlis, kokias vakarienes jis paruošdavo iš savo produktų ant lentynos – iš visokiausių žolių ir Kinų kvartale pirktų džiovintų šaknų; viską sumaišydavo, užpylęs sojos padažo truputį pavirdavo, ir užversdavo ant šviežiai išvirtų ryžių. Tikrai buvo gardu valgyti su lazdelėmis. Mes sėdėdavome prietemoje ošiant medžiams, dar vis plačiai atvėrę langus, – o buvo šalta, – ir niam niam kirsdavom skanius naminius kiniškus pietus, Džefis gerai mokėjo naudotis lazdelėmis ir energingai krovėsi maistą burnon. Paskui aš retsykiais suplaudavau indus ir nueidavau truputį pamedituoti ant savo demblio po eukaliptais, o trobos lange spindėdavo rudas Džefio žibalinės lempos atšvaitas – jis sėdėdavo, skaitydavo ir rakinėdavo dantis. Kartais prieidavo prie durų ir surikdavo „huu!“, bet aš neatsiliepdavau ir girdėdavau, kaip jis murma: „Kurgi jis, po velniais, prapuolė?“; Džefis įsižiūrėdavo į naktį, ieškodamas savo bhiku. Sykį naktį sėdėjau medituodamas ir staiga dešinėje pasigirdo garsus trekštelėjimas – ten briedis vėl aplankė senąjį elnių parką, atėjo pažiaumoti sausų lapų. Visame slėnyje nuaidėjo širdį veriantis seno asilo bliovimas, trūkčiojantis vėjy kaip jodleris – tarytum kokio nors baisiai liūdno angelo ragas, lyg priminimas namuose vakarienes virškinantiems žmonėms, kad viskas nėra taip gerai, kaip jie mano. Tačiau tai buvo tik meilės šauksmas bendragenčiui. Bet kaip tik todėl...

Kartą naktį meditavau tokioje tobuloje ramybėje, kad atskrieję du uodai nutūpė ant abiejų mano skruostų ir ilgai tupėjo negeldami, paskui nuskrido – taip ir neįgėlę.

27

Likus kelioms dienoms iki didžiojo atsisveikinimo vakaro mudu su Džefiu susiginčijom. Nuvažiavom į San Franciską ir nuvežėm jo dviratį į prieplaukoje stovintį krovininį laivą, paskui dulkiant lietui nuėjome į skurdžių rajoną, norėdami pigiai nusikirpti plaukus kirpėjų mokykloje, pavaikščioti po „Gelbėjimo armijos“ parduotuves, paieškoti šiltų apatinių drabužių ir panašiai. Bevaikštant po drėgnas jaudinančias gatves („man primena Sietlą“ – šaukė jis) mane apėmė nenumaldomas noras nusigerti ir pasijusti smagiai. Nusipirkau butelį raudono portveino, atidariau, nusitempiau Džefį į alėją ir mes išgėrėme.

– Negerk tiek daug, – pasakė jis. – Nepamiršk, kad paskui turim važiuoti į Berklį – Budizmo centre bus paskaita ir diskusija.

– Ai, nenoriu niekur važiuoti, noriu gerti alėjoje.

– Bet tavęs laukia, praėjusiais metais ten skaičiau visus tavo eilėraščius.

– Man nusispjauti. Žiūrėk, kaip virš alėjos skrenda ūkanos, pažvelk į šitą raudoną portveiną, ar tau nesinori vėjyje uždainuoti?

– Ne, nesinori. Žinai, Rėjau, Kekeutsas sako, kad tu per daug geri.

– Bet juk jam opa! Ar žinai, kaip jis ją gavo? Pats per daug lakė. Ar aš turiu opą? Niekada gyvenime neturėjau. Aš geriu, kad džiaugčiausi. Jei tau nepatinka, kad geriu, gali eiti į paskaitą vienas. Aš palauksiu pas Kafliną.

– Bet juk viską praleisi dėl kažkokio vynpalaikio.

– Vyne slypi išmintis, velniai griebtų! – surikau. – Išgerk.

– Nenoriu!

– Tada aš pats išgersiu! – Ir ištuštinau butelį. Mes grįžome į Šeštąją gatvę, ten nieko nelaukdamas užbėgau į tą pačią parduotuvę ir nusipirkau dar vieną butelį portveino. Dabar man pagerėjo.

Džefis nuliūdo ir nusivylė.

– Kaip tikiesi tapti geru bhiku ar netgi Bodhisatva Mahasatva, jeigu šitaip geri?

– Argi pamiršai paskutinį Jaučių serijos paveikslėlį – kaip jis geria su mėsininkais?

– Na ir ką? Kaip perprasi savo proto esmę, jei galvoj – miglos, dantys – dėmėti ir dar pykina?

– Manęs nepykina, man gera. Aš galiu paprasčiausiai pakilti į pilką rūką ir apskrieti San Franciską kaip žuvėdra. Ar tau nepasakojau apie skurdžių rajoną, aš čia anksčiau gyvenau...

– Aš taip pat gyvenau skurdžių rajone Sietle ir viską apie jį žinau.

Pilkoj lietingos popietės niūrumoj švietė neoninės parduotuvių ir barų šviesos. Jaučiausi puikiai. Iš kirpyklos nuvarėme į dėvėtų drabužių parduotuvę ir ėmėme raustis metaliniuose krepšiuose, traukėme lauk kojines, marškinėlius, visokiausius diržus ir kitokius niekniekius – už juos sumokėjome kelis pensus. Aš vogčiomis vis trūktelėdavau vyno iš butelio, buvau jį užsikišęs už diržo. Džefis pasibjaurėjo. Paskui įsėdome į savo kledarą ir nuvažiavome į Berklį, per drėgną tiltą, Oklendo kotedžų link, paskui pasukome į Oklendo centrą, ten Džefis norėjo man rasti tinkamus dėvėtus džinsus. Vis atkišdavau jam vyno butelį, ir Džefis pagaliau truputį pralinksmėjo, šiek tiek kauštelėjo ir parodė savo eilėraštį, kurį parašė, kol man kirpo plaukus. „Moderni kirpimo mokykla, Smito akys užmerktos, jis kenčia kerpamas, bijo bjauraus rezultato už penkiasdešimt centų, mokinys kirpėjas su alyvine oda, ant apsiausto užrašyta ‚Garsija', du šviesiaplaukiai berniukai – vienas išsigandusiu veidu ir didelėmis ausimis – stebi ant kėdžių, pasakyk jam: „Tu bjaurus berniukas ir tavo ausys didelės“, jis pravirks ir kentės, o tai visai

netiesa; kitas – smulkaus veido, mąsto susikaupęs, sulopytais mėlynais džinsais ir nutrintais batais stebi mane, švelnus, kenčiantis vaikas, bet subrendęs taps griežtas ir šiurkštus, aš ir Rėjus su buteliu raudono portveino pilvuose lietingą gegužės dieną, šiame mieste nėra dėvėtų ‚Levis', nėra mūsų dydžio, sena kirpimo mokykla, šikininkai, landynių rajono šukuosenos, vidutinio amžiaus kirpėjų karjeros prasideda tarp žiedų jau dabar."

– Matai, – tariau, – jeigu ne vynas, nebūtum parašęs to eilėraščio.

– Ne, būčiau vis tiek parašęs. Tu visą laiką per daug geri, aš apskritai nesuprantu, kaip tikiesi pasiekti nušvitimą ir išgyventi kalnuose, juk nuolatos lakstysi žemyn ir išleisi vynui pinigus, skirtus pupelėms, galų gale voliosies gatvėje per lietų mirtinai nusitašęs, tave suims ir tau teks atgimti blaivininku barmenu, kad atpirktum savo karmą. – Jam tikrai buvo liūdna, jis nerimavo dėl manęs, bet aš lakiau toliau.

Kai pasiekėm Alvos namus ir atėjo laikas keliauti į paskaitą Budizmo centre, aš tariau:

– Aš pasėdėsiu čia, išgersiu vyno ir palauksiu jūsų.

– Gerai, – pasakė Džefis, dėbtelėjęs į mane. – Tai tavo gyvenimas.

Jo nebuvo dvi valandas. Man pasidarė liūdna, per daug išgėriau ir apsvaigau. Tačiau pasiryžau neužmigti, ištverti ir kažką įrodyti Džefiui. Jau temo ir jis staiga parlėkė nusitašęs kaip pėdas ir suriko:

– Žinai, kas buvo, Smitai? Nueinu į budistų paskaitą, o jie ten visi iš arbatos puodelių maukia baltą neskiestą sakę, jau šiltutėliai. Tie trenkti japonų šventieji! Nėra jokio skirtumo! Mes visi pasigėrėm ir ginčijomės apie pradžną! Jėga! – Daugiau mes su Džefiu nebesiginčijome.

28

Atėjo didysis išleistuvių vakaras. Girdėjau ruošos šurmulį kalvos apačioje ir jaučiausi prislėgtas. „O Dieve, socialumas – tai tik didelė šypsena, o didelė šypsena – tai tik dantys. O kad galėčiau čia pasilikti, ilsėtis ir būti geras." Tačiau kažkas atnešė vyno, ir nuo to viskas prasidėjo.

Tą vakarą vynas liejosi nuo kalvos kaip upė. Šonas pritempė į kiemą didžiulių rąstų milžiniškam laužui. Buvo giedras žvaigždėtas vakaras, šiltas ir malonus – gegužė. Susirinko visi. Vakarėlis netrukus vėl aiškiai pasidalijo į tris dalis. Aš daugiausia buvau svetainėje, čia sukosi Kelo Čaderio plokštelės ir šoko krūva merginų, o Badas, aš, Šonas ir retsykiais Alva bei jo naujasis bičiulis Džordžas mušėme būgnelius – apverstas skardines.

Kieme buvo ramiau – švietė laužas, daugybė žmonių sėdėjo ant ilgų rąstų, kuriuos Šonas atvilko prie laužo, o ant lentos puikavosi vaišės, laukiančios karaliaus bei jo alkanos palydos. Čia, prie laužo, toli nuo būgnelių mušimo karštinės svetainėje, Kekeutsas su vietiniais išminčiais diskutavo apie poeziją, na, maždaug šitaip: „Maršalas Dešilas pernelyg įnikęs į savo barzdos priežiūrą ir važinėjimą ‚Mercedes Benz' po kokteilių vakarėlius Čevi Čeise, O. O. Doulerį vežioja po Longailendą limuzinais, o vasarom jis klykauja Sen Marko aikštėje, Kietašūdis Šortas, deja, visai neblogai dedasi Sevil Rou dabita – su katiliuku ir liemene, o dėl Manuelio

Drabingo, tai jis paprasčiausiai mėto viršun ketvirtį dolerio ir spėja, kas bus sudorotas kitoje apžvalgoje, apie Omarą Totą nė neturiu ką pasakyti. Albertas Lo Livingstonas išsijuosęs rašosi ant savo naujų romanų ir siunčia kalėdinius atvirukus Sarai Vogan, prie Ariadnės Džouns įkyriai prikibo Fordo kompanija, Leontina Makdžy sako, kad ji paseno, na ir kas mums dar lieka?"

– Ronaldas Firbankas, – sako Kaflinas.

– Manau, kad vieninteliai tikri poetai visoje šalyje, už šito kiemuko ribų, yra daktaras Mjužlis, jis, matyt, ir dabar murma sau po nosimi, pasislėpęs už savo svetainės užuolaidų, ir Dy Sempsonas – jis pernelyg turtingas. Ir dar mums lieka mielas senas Džefis, bet jis iškeliauja į Japoniją, kvyklys Goldbukas ir mūsų ponas Kaflinas, tas smailialiežuvis. Dieve mano, aš čia vienintelis geras poetas. Na, bent jau galiu pasigirti garbinga anarchistine biografija. Bent jau man ant nosies – šerkšnas, ant kojų – storapadžiai, o gerklėje – protestas. – Jis pasiglostė ūsus.

– O ką pasakysi apie Smitą?

– Na, aš manau, kad jis bodhisatva pačiu baisiausiu atžvilgiu, ir tai beveik viskas, ką galiu pasakyti. – (Į šalį, pašaipiai: – Jis nuolatos nussitašššęs).

Tą vakarą užsuko ir Henris Morlis, bet trumpam. Jis elgėsi labai keistai, pasėdėjo kampe, paskaitė „Mad" komiksus bei naują žurnalą „Hip" ir anksti išėjo, taręs:

– Dešrelės – pernelyg plonos, kaip manote, ar tai laiko ženklas, ar paprasčiausiai Armuras ir Sviftas prisigaudė benamių meksikiečių?

Niekas su juo nesikalbėjo, tik aš ir Džefis. Man buvo gaila, kad Morlis taip greitai dingo, jis buvo neperprantamas lyg vaiduoklis, kaip visada. Vis dėlto vakarėlio proga Morlis apsivilko naują rudą kostiumą, tik, deja, staiga pranyko.

Tuo metu ant kalvos, kur tarp medžių lingavo žvaigždės, paslapčiom atsėlindavo porelės – bučiuotis arba tiesiog atsinešdavo vyno, gitaras ir trobelėje užsukdavo atskirus vakarėlius. Smagi buvo naktis. Pagaliau pasirodė Džefio tėvas, atėjo po darbo, tai buvo tvirtai sudėtas ryžtingas vyrukas, visai kaip Džefis, truputį pliktelėjęs, bet labai energingas ir pašėlęs kaip sūnus. Nieko nelaukdamas jis

pradėjo šokti laukinį mambo su merginomis, o aš kaip patrakęs pliekiau skardinę.

– Pirmyn, vyruti!

Jis buvo paklaikęs šokėjas, kokių reta: tiek atsilošdavo, kad vos neparkrisdavo, judindamas klubus priešais merginą, prakaituotas, nekantrus, besivaipantis, laimingas, didžiausias beprotis tėvas kokį kada nors buvau regėjęs. Visai neseniai jis sugadino savo dukters vestuves, keturpėsčias atbėgo ant vejos užsimetęs tigro kailį, krimsčiodamas damoms batų kulnus ir lodamas. Dabar jis pakvietė šokio aukštą, beveik šešių pėdų ūgio merginą, vardu Džeinė, suko ją, suko ir vos neparvertė knygų spintos. Džefis stengėsi aplankyti visas vakarėlio sekcijas, rankoje nešdamas didelį ąsotį, švytinčiu iš laimės veidu. Kuriam laikui vakarėlis svetainėje susiurbė laužo kompaniją, ir netrukus Psichė su Džefiu leidosi trypti padūkusį šokį, paskui viršun stryktelėjo Šonas ir ėmė ją sukti ratu; Psichė apsimetė, kad jai susisuko galva ir krito tiesiai tarp manęs ir Bado – mudu sėdėjome ant grindų ir būgnijome (tarp mūsų, kurie niekada neturėjo savo merginų ir viską ignoravo) – ir akimirką tarytum miegodama gulėjo mums ant kelių. Mudu papsėjome savo pypkes ir būgnijome toliau. Poli Vitmor nuolatos trynėsi virtuvėje padėdama Kristinai gaminti valgį ir netgi iškepė visą dubenį skanių sausainių. Mačiau, kad ji jaučiasi vieniša, mat čia buvo Psichė ir Džefis jai nepriklausė, taigi priėjau prie jos ir sugriebiau už liemens, bet ši dėbtelėjo į mane su tokia baime, kad nieko daugiau nesiryžau daryti. Atrodė, kad aš jai keliu siaubą. Čia buvo ir Princesė su savo nauju draugu, ji taip pat kiūtojo kampe patempusi lūpą.

– Ką, po velnių, darysi su visom tom mergšėm? Gal atiduosi vieną man? – paklausiau Džefio.

– Imk kurią nori. Šįvakar man vis vien.

Nuėjau prie laužo pasiklausyti naujausių Kekeutso sąmojo tvyksnių. Ant rąsto sėdėjo Arturas Veinas, gerai apsirengęs, pasirišęs kaklaraištį, kostiumuotas, priėjau prie jo ir paklausiau:

– Na, tai kas tas budizmas? Fantastiška vaizduotės magija lyg žaibo blyksnis ar žaidimai ir sapnai, o gal net žaidimai ir sapnai?

– Ne, man budzimas – tai būdas susipažinti su kuo daugiau žmonių.

Ir jis sukinėjosi tarp vakarėlio dalyvių, neapsimestinai draugiškas, kiekvienam spaudė ranką, su kiekvienu malė liežuviu – kaip tikrame kokteilių vakarėlyje. Namo viduje svečiai vis labiau įsišėlo. Aš pats leidausi šokti su aukšta mergina. Ji buvo tikra pasiutėlė. Norėjau ją, pasiėmęs vyno ąsotį, paslapčiom nusitempti ant kalvos, bet ji buvo atėjusi su vyru. Vėliau, naktį, pasirodė kažkoks spalvotas beprotis ir ėmė tarsi būgnus trankyti savo galvą, skruostus, burną ir krūtinę, išgaudamas išties stiprius garsus, smagus bitnikas, nuostabus bitnikas. Visi juo susižavėjo ir pamanė, kad jis, matyt, bodhisatva.

Iš miesto rinkosi įvairiausio plauko žmonės – žinia apie kietą vakarėlį pasklido po mūsų barus. Staiga pakėliau akis ir išvydau aplink vaikštinėjančius nuogus Alvą ir Džordžą.

– Ką čia darote?

– A, nieko ypatingo, tiesiog nusprendėm nusirengti.

Niekas, atrodė, nekreipia į tai dėmesio. Iš tikrųjų – mačiau, kaip Kekeutsas ir Arturas Veinas, abu gerai apsivilkę, laužo šviesoje stovi ir mandagiai kalbasi su dviem plikais pamišėliais – vyksta rimtas pokalbis apie padėtį pasaulyje. Džefis taip pat galiausiai nusirengė ir sukinėjosi aplink su vyno ąsočiu. Kiekvienąsyk, kai kuri nors iš jo merginų pažvelgdavo į jį, jis garsiai suriaumodavo ir šokdavo ant jos, o ta cypdama puldavo iš namo laukan. Beprotybė. Kas būtų, jei mus užuostų faraonai iš Korte Maderos ir žviegdami atlėktų ant kalvos su savo kledarais? Laužas buvo didelis ir ryškus, bet kas iš apačios, nuo kelio galėjo matyti viską, kas dėjosi kieme. Bet vis dėlto, žiūrint į laužą, į valgiu nukrautą lentą, klausantis gitaros skambėjimo, regint švelniame vėjyje siūbuojančius tankialapius medžius keli besilinksminantys nuogaliai neatrodė atsidūrę ne savo vietoje.

Kalbėdamasis su Džefio tėvu paklausiau:

– Ką manot apie tai, kad Džefis nuogas?

– O man nusispjauti. Dėl manęs, tai Džefis gali daryti ką tinkamas. Sakyk, kur ta aukšta stambi mergšė, su kuria šokau?

Tai buvo grynas Dharmos valkatos tėvas. Taip pat patyrė nemažai vargo jaunystėje Oregono giriose – turėjo rūpintis visa šeima, kuri apsigyveno jo paties suręstoje trobelėje, pūslėtomis rankomis stengėsi išauginti derlių nesvetingoje žemėje, o dar šaltos žiemos.

Dabar jis buvo pasiturintis dažymo darbų rangovas, pasistatė vieną gražiausių namų Malūno slėnyje ir globojo Džefio seserį. Džefio motina gyveno pensione kažkur šiaurėje. Džefis ketino ja pasirūpinti grįžęs iš Japonijos. Mačiau vienišą laišką nuo jos. Džefis sakė, kad tėvai išsiskyrė tvirtai pasiryžę nebesusitikti, bet, kai jis grįšiąs iš vienuolyno, pagalvosiąs, kaip jai padėti. Džefis nemėgo kalbėti apie motiną, o jo tėvas, žinoma, apie ją apskritai niekada neužsimindavo. Tačiau man patiko Džefio tėvas, patiko tai, kaip jis šoko suplukęs ir pašėlęs, kaip nekreipė dėmesio į visokias keistenybes, kurios dėjosi aplink, kaip leido visiems daryti, kas šauna makaulėn, ir kaip išvažiavo namo maždaug vidurnaktį, gėlių lietui lyjant ant šalikelėje pastatytos jo mašinos stogo.

Elas Larkas, dar vienas mielas vakarėlio dalyvis, sėdėjo sudribęs, braukydamas pirštais per savo gitaros stygas, skambindamas atsitiktinius bliuzo akordus ar kartais užgrodamas kokį flamenko motyvą, ir žvelgė į tolį, o kai trečią ryto vakarėlis pasibaigė, jiedu su žmona sulindo į miegmaišius ir sugulė miegoti kieme; girdėjau, kaip jie ginčijosi ant žolės. „Eime pašokti", – ragino ji. „Ak, miegok", – atsakė jis.

Psichė tą naktį susiėdė su Džefiu, ji nepanoro lipti ant kalvos pagerbti jo naujų baltų paklodžių ir triukšmingai nudundėjo prie namo durų. Žiūrėjau, kaip girtas Džefis svyrinėdamas lipa ant kalvos. Vakarėlis buvo baigtas.

Palydėjau Psichę iki automobilio ir tariau:

– Na liaukis, kodėl ėdi Džefį jo atsisveikinimo naktį?

– Och, jis šlykščiai su manimi pasielgė, tegu eina po velnių.

– Na nepyk, niekas tavęs nesuvalgys ant kalvos.

– Man nusispjauti, aš grįžtu į miestą.

– Tai negražu, be to, Džefis man sakė, kad tave myli.

– Netikiu.

– Toks gyvenimas, – pasakiau nueidamas šalin su didžiuliu vyno ąsočiu – jį už ąsos laikiau rodomuoju pirštu; pradėjau kopti į kalvą ir išgirdau, kaip Psichė mėgina pavažiuoti atgal ir apsisukti siaurame kelyje. Galiniai ratai atsidūrė griovyje ir ji niekaip negalėjo išvažiuoti, taigi vis vien turėjo miegoti pas Kristiną ant grindų. Tuo

metu Badas, Kaflinas, Alva ir Džordžas sudribo troboje ant grindų nuklotų įvariausiomis antklodėmis ir miegmaišiais. Aš pasitiesiau savo miegmaišį ant kvapnios žolės ir pasijutau laimingiausias žmogus šioje kompanijoje. Taigi vakarėlis pasibaigė, nutilo riksmai ir šūksmai, o ką tuo pasiekėme? Aš pradėjau dainuoti naktyj, mėgaudamasis vynu iš ąsočio. Žvaigždės buvo akinamai ryškios.

– Uodas sulig Sumeru kalnu yra daug didesnis, nei tu manai! – suriko Kaflinas iš trobelės, išgirdęs mane dainuojant.

– Arklio kanopa švelnesnė, nei atrodo! – atsiliepiau aš.

Iš trobos su ilgomis kelnaitėmis išlėkė Alva, ant žolės sušoko patrakusį šokį ir ėmė šūkaloti savo eilėraščius. Galiausiai mes prikėlėme Badą ir tas pradėjo kuo nuoširdžiausiai pasakoti apie savo naujausią idėją. Čia, viršuje, surengėme lyg ir dar vieną vakarėlį.

– Varom apačion, pažiūrėsim, kiek liko merginų! – Aš nusileidau nuo kalvos, pusę kelio tiesiog riedėdamas, ir darsyk pamėginau įkalbėti Psichę pakilti pas mus, bet ji gulėjo ant grindų išsijungusi lyg lemputė. Didelio laužo žarijos dar žioravo, nuo jų tebetvoskė karštis. Šonas knarkė savo miegamajame su žmona. Aš pasiėmiau riekę duonos nuo lentos, užsitepiau varškės, valgiau ir siurbiau vyną. Buvau vienas prie laužo, rytuose jau pilkavo aušra.

– Na ir prisilakei, žmogau, – tariau sau. – Pabusk! Pabusk! – surikau. – Dienos ožys ragais bado aušrą! Jokių „jei" ir „bet"! Bum! Na, merginos! Luošiai! Atmatos! Vagys! Sąvadautojai! Korikai! Bėkite! – Staiga mane apėmė smarkus žmonių menkumo jausmas, kad ir kas jie būtų, apgailėtini veidai, iškreiptos lūpos, asmenybės, pastangos būti linksmiems, nedideli kaprizai, netekties jausmas, nuobodus ir tuščias sąmojis, kuris pernelyg greitai pamirštamas. Ak, kam visa tai? Aš žinojau, kad tylos garsas – visur ir todėl viskas visur yra tyla. O kas, jei staiga nubustume ir pamatytume, kad tai, ką laikėme šiuo ar anuo, visai nėra šis ar anas? Svyruodamas ir sveikinamas paukščių užkopiau ant kalvos ir nužvelgiau susirietusias miegančiųjų figūras ant grindų. Kas šios keistos šmėklos, prikaustytos šaknimis – kaip ir aš – prie kvailo, nedidelio šios žemės nuotykio? O kas aš toks? Vargšas Džefis – jis atsikėlė aštuntą ryto, trinktelėjo į savo keptuvę, sugiedojo „Gocchami" giesmę ir pakvietė visus valgyti blynų.

29

Linksmybės tęsėsi kelias dienas. Trečios dienos rytą ant žemės dar tysojo kai kurie jų dalyviai. Mudu su Džefiu patyliukais pasiėmėme kuprines, įsidėjome keletą gerai atrinktų maisto produktų ir leidomės keliu žemyn, šviečiant oranžinei ankstyvai Kalifornijos saulei – aukso dienos. Diena žadėjo būti puiki, mes vėl atsidūrėm savo stichijoje – kelionėje.

Džefio nuotaika buvo kuo geriausia.

– Po velnių, kaip gera pabėgti nuo tų šėlionių ir pasislėpti miškuose. Kai grįšiu iš Japonijos, Rėjau, kai oras iš tikrųjų atšals, apsirengsime šiltus apatinius ir keliausime per šalį. Įsivaizduok, jei gali, didžiulę tankią taigą nuo vandenyno iki Aliaskos kalnų, iki Klamato, ten gyvensime bhiku gyvenimą, įsivaizduok ežerą su milijonais laukinių žąsų. Vu! Žinai, ką kiniškai reiškia „vu"?

– Ką?

– Rūką. Čia, Pakrantės apskrity, miškai puikūs, šiandien tau parodysiu Mjuiro girią, o šiaurėje ten – tikri seni Ramiojo vandenyno pakrantės kalnai, būsimi dharmos kūno namai. Žinai, ką padarysiu? Sukursiu naują ilgą eilėraštį ir pavadinsiu „Upės ir kalnai be galo", vis rašysiu jį ir rašysiu ant popieriaus ritinio, eilėraštis vis plėtosis, atskleisdamas naujas staigmenas, o tai, kas praėjo, bus visada pamirštama, supranti, kaip upė arba kaip vienas iš labai ilgų kinų piešinių ant šilko, kur vaizduojami du žmogiukai, keliaujantys per

bekraštį senų gumbuotų medžių peizažą ir kalnus, tokius aukštus, kad net skęsta šilko tuštumos rūke viršuje. Aš rašysiu jį tris tūkstančius metų, jis bus tiesiog prigrūstas informacijos apie dirvos saugojimą, Tenesio slėnio Valdybą, astronomiją, geologiją, Siuano Dzon keliones, kinų tapymo teoriją, miškų atželdinimą, okeano ekologiją ir maisto grandinę.

– Taip ir padaryk, žmogau.

Kaip visada, žingsniavau jam iš paskos, o kai ėmėme kopti viršun su maloniai nugaras spaudžiančiomis kuprinėmis, tarsi nešuliniai gyvūnai, kurie be naštos gerai nesijaučia, pasigirdo tas pats senas vienišas „tap tap" per taką – iš lėto, mylia per valandą. Priėjome stataus kelio galą, praėjome pro kelis namus, stūksančius greta aukštų krūmais apaugusių skardžių su srovenančiais žemyn šaltiniais, paskui užkopėme stačia pieva – ten buvo pilna drugelių, šieno, žėrėjo maži ankstyvo ryto rasos lašeliai – tada nusileidome ant plūkto purvo kelio, pasiekėme jo galą, o kelias kilo vis aukštyn, kol pagaliau tolumoje atsivėrė Korte Maderos panorama, Malūno slėnis ir netgi raudoni Aukso vartų tilto stulpai.

– Rytoj po pietų, kai eisime į Stimson Byčą, – pasakė Džefis, už daugelio mylių pamatysi visą baltą San Franciską prie mėlynos įlankos. Dieve mano, Rėjau, vėliau, ateityje tarp šitų Kalifornijos kalvų sukursime laisvą gentį, pasikviesime merginų ir turėsim krūvą spindinčių nušvitusių vaikiūkščių, gyvensime kaip indėnai vigvamuose, valgysime uogas ir pumpurus.

– O pupeles?

– Mes kursime eilėraščius, įsigysime spausdinimo staklės ir spausdinsime juos, įkursim „Dharma Press", poetizuosim savo kraštą ir išleisime storą ledinių bombikių knygą bukagalviams skaitytojams.

– Ak, tie skaitytojai ne tokie jau bukagalviai, jie irgi kenčia. Visada juk gali perskaityti kokią žinutę, na kad, tarkime, kur nors Viduriniuose vakaruose sudegė toliu dengta troba ir žuvo trys maži vaikai, įdėta ir verkiančių tėvų nuotrauka. Netgi kačiukas sudegė. Džefi, ar nemanai, kad Dievas sukūrė pasaulį pramogaudamas, nes jam buvo nuobodu? Jeigu taip, tai jis niekšas.

– Cho, ką tu vadini Dievu?

– Paprasčiausiai Tathagatą, jei tau taip patinka.

– Sutroje sakoma, kad Dievas, arba Tathagata, neišspinduliuoja pasaulio iš savo įsčių, pasaulis pasirodo tik kaip protingų būtybių neišmanymo padarinys.

– Bet jis juk išspinduliavo tas protingas būtybes, kaip ir jų neišmanymą. Viskas pernelyg skausminga. Aš nenurimsiu, kol neišsiaiškinsiu *kodėl*, Džefi, *kodėl*.

– Ak, nejauk savo proto esmės. Atmink, kad tyroje Tathagatos proto esmėje nėra klausimo „kodėl?“, nėra netgi tokios reikšmės.

– Na, tuomet iš tiesų nieko nevyksta.

Jis sviedė į mane lazdą ir pataikė į koją.

– Ir tai neįvyko, – pasakiau.

– Aš iš tiesų nežinau, Rėjau, bet man patinka, kad tau skauda širdį dėl pasaulio. Tikrai. Pagalvok apie mūsų vakarėlį. Visi norėjo linksmintis ir labai stengėsi, bet mes pabudome ryte jausdamiesi nuliūdę ir atskirti. Ką manai apie mirtį, Rėjau?

– Manau, kad mirtis – mūsų atpildas. Kai numirštame, einame tiesiai į nirvanos Dangų, štai ir viskas.

– O kas jeigu atgimei žemesniuose pragaruose ir velniai tau grūda į gerklę iki raudonumo įkaitintus geležies rutulius?

– Gyvenimas man jau įkišo gerklėn savo geležinę leteną. Aš manau, kad tai tik kažkokių isterikų vienuolių, nesuprantančių, kas yra Budos ramybė po Bo Medžiu, kliedesiai. Tą patį galiu pasakyti ir apie Kristaus, žvelgiančio iš viršaus į savo kankintojų pakaušius ir atleidžiančio jiems, ramybę.

– Tau iš tiesų patinka Kristus?

– Žinoma, patinka. Juk galų gale daugybė žmonių laiko jį Maitrėja, Buda, kuris, kaip buvo išpranašauta, pasirodė po Šakjamunio. Pats žinai, kad Maitrėja sanskrito kalba reiškia „meilę“, o Kristus kalbėjo tik apie meilę.

– Ak, tik nepradėk man pamokslauti apie krikščionybę, taip ir regiu tave mirties patale bučiuojantį kryžių kaip kokį Karamazovą, arba kaip seną mūsų draugą Dvaitą Godardą, kuris visą gyvenimą buvo budistas, o prieš mirtį atsivertė į krikščionybę. Ak, tai ne man.

Aš noriu po daugelį valandų kasdien vienišas medituoti priešais paslėptą Kanon statulą, kurios niekam nevalia matyti, nes ji pernelyg galinga. Mušk stipriau, senas deimante!

– Ilgainiui viskas išaiškės.

– Pameni Rolą Starlasoną, mano bičiulį, kuris nuvažiavo į Japoniją tyrinėti Riandžio uolų? Jis išplaukė krovininiu laivu, pavadintu „Jūros gyvatė“, taigi Rolas ant laivo pertvaros visos įgulos džiaugsmui nupiešė didelę freską, vaizduojančią jūros gyvatę ir undines – jie ragino jį kaip bepročiai ir visi norėjo tuojau pat tapti Dharmos valkatom. Dabar jis kopia į šventą Hiei kalną Kiote, klampoja, matyt, per snieguotą papėdę, pro tankius bambukus ir kreivas pušis – visai kaip piešiniuose. Šlapiom kojom, pamiršęs pietus, štai kaip reikia kopti.

– O ką tu, beje, dėvėsi vienuolyne?

– Och, žmogau, tai, ką reikia, Tangų dinastijos stiliaus darbužius, ilgus, juodus, laisvus su plačiom nukarusiom rankovėm ir juokingom klostėm – kad jausčiausi tikras rytietis.

– Alva sako, kad tuo metu, kai tokie vaikinai kaip mes trokšta būti rytiečiai ir nešioti abitus, tikrieji rytiečiai skaito siurrealistus, Čarlzą Darviną ir kraustosi iš proto dėl vakarietiškų kostiumų.

– Šiaip ar taip, Vakarai susitiks su Rytais. Pagalvok, kokia didžiulė pasaulinė revoliucija įvyks, kai pagaliau Rytai susitiks su Vakarais, ir tik tokie vaikinai kaip mes gali ją pakurstyti. Pagalvok apie milijonus vyrukų visame pasaulyje su kuprinėmis ant pečių, keliaujančių po šalies gilumą, tranzuojančių ir skelbiančių visiems žinią.

– Labai primena Kryžiaus žygių pradžią. Valteris Skurdžius ir Petras Atsiskyrėlis veda apdriskusių maldininkų minias į šventąją žemę.

– Aha, bet visa tai buvo tik europietiškas tamsumas ir mėšlas, o aš noriu, kad mano Dharmos valkatų širdyse žydėtų pavasaris – kai gėlės išsiskleidžia ir paukščiukai svaido žemėn šviežius kakučius, stebindami kates, kurios prieš akimirką norėjo juos praryti.

– Apie ką mąstai?

– Tiesiog mintyse kuriu eilėraščius, kopdamas į Tamalpaiso kalną. Matai, štai jis viršuje, gražus kaip ir bet koks kitas kalnas

pasaulyje, kokie gražūs kontūrai, man labai patinka Tamalpaisas. Šiąnakt nakvosime toli už jo. Pasieksime jį tik vakarėjant.

Pakrantės apskritis atrodė daug paprastesnė ir draugiškesnė nei rūsti Sierų kalnų šalis, kur buvome praėjusį rudenį: čia viskas žydėjo, buvo daug medžių ir krūmų, nors palei taką augo ir nemažai nuodingų augalų. Kai priėjom grunto kelio galą, staiga atsidūrėme tankiame sekvojų miške. Pėdinom palei naftotiekį, pro progumas, kurios buvo taip giliai, kad skaisti ryto saulė vos prasiskverbė, čia tvyrojo šaltis ir drėgmė. Tačiau stipriai ir gaiviai kvepėjo pušys bei drėgni kamienai. Džefis šį rytą kalbėjo be perstojo. Jis vėl buvo lyg mažas vaikas, jam reikėjo tik išsiruošti į kelionę.

– Vienintelis bjaurus dalykas, kalbant apie mano kelionę į Japonijos vienuolyną, yra tai, kad, nepaisant intelekto ir gerų norų, amerikiečiai ten menkai nutuokia, kas yra Amerika, ir kas iš tikrųjų yra žmonės, čia studijuojantys budizmą, be to, poezija jiems visai nereikalinga.

– Kam?

– Na tiems žmonėms, kurie mane ten siunčia ir viską finansuoja. Jie išmeta nemažus pinigus elegantiškiems sodams, knygoms, japonų architektūrai ir panašiam šlamštui, kuris vis tiek niekam nepatiks ir kuriuo niekas nepasinaudos, išskyrus išsituokusius amerkiečius turčius, keliaujančius po Japoniją. O iš tiesų jiems paprasčiausiai reikėtų pastatyti ar nupirkti seną japoškių namą su daržu, kad mūsų vyrukai turėtų kur trintis ir išpažinti budizmą, tai yra kad būtų tik tos gėlės ir panašiai, o ne įprasta amerikietiška viduriniosios klasės troškuma su pasimaivymais. Ir vis tiek aš to nekantriai laukiu, ak, brolau, tiesiog matau save rytą sėdintį ant demblių prie žemo staliuko, spausdinantį mašinėle, o šalia – krosnelė, ant jos kaista puodas su karštu vandeniu, visi mano popieriai, žemėlapiai, pypkė ir prožektorius tvarkingai supakuoti ir atidėti į šalį, lauke matyti slyvos ir pušys su snieguotomis šakomis, viršuje, ant Hieidzan kalno sniegas toks gilus, visur aplinkui sugi ir hinoki, tai yra sekvojos ir kedrai, žmogau. Mažos pasislėpusios šventyklėlės tarp akmenuotų takų, šalti apsamanoję kampeliai, kur kurkia varlės, o viduje – statulėlės, kybo aliejinės lempos, aukso lotosai, paveikslai, tvyro senovės

smilkalų kvapas, stovi lakuotos skrynios su skulptūromis. – Džefio laivas turėjo išplaukti po dviejų dienų. – Bet man taip liūdna palikti Kaliforniją... štai kodėl šiandien norėjau paskutinįsyk ilgiau į ją pažvelgti su tavimi, Rėjau.

Iš sekvojų miško išėjome į kelią, kur buvo medžiotojų namukas, perėjome į kitą pusę ir vėl nėrėme į tankius krūmynus, braudamiesi link tako, apie kurio egzistavimą, išskyrus kelis keliautojus, galbūt niekas nė nenutuokė – ir atsidūrėme Mjuiro girioje. Ji driekėsi daugybę mylių prieš mus – didžiulis slėnis. Dvi mylias mus vedė senas medkirčių takas, paskui Džefis pasuko į šalį ir mes, užsiropštę šlaitu viršun, išėjome į dar vieną kelią, apie kurį niekas nė nesapnavo. Nubraukėm juo toliau, kilom ir leidomės palei almantį upeliuką, ten, kur gulėdavo rąstai, perbrisdavome jį, o kartais pasitaikydavo ir tiltų, kuriuos, pasak Džefio, pastatė skautai, – tai būdavo į dvi dalis perpjauti medžių kamienai, kad būtų patogiau eiti. Paskui užlipome ant stataus pušimis apaugusio šlaito, išėjome į greitkelį, pakilome ant žole apžėlusios kalvos ir atsidūrėme lyg ir kokiame teatre po atviru dangumi. Jis buvo graikų stiliaus, aplinkui – akmeniniai suolai ir plika akmeninė aikštelė, skirta vaidinti Eschilo ir Sofoklio pjesėms. Mes atsigėrėme vandens, atsisėdome, nusiavėme batus ir stebėjome nebylų vaidinimą iš viršutinių akmeninių suolų. Tolumoje buvo matyti Aukso vartų tiltas, bolavo San Franciskas.

Džefis ėmė staugti, klykti, švilpti ir dainuoti – tiesiog iš laimės. Aplinkui – nė gyvos dvasios, niekas negirdi.

– Ir tu taip darysi ant Apleisties viršukalnės šią vasarą, Rėjau.

– Dainuosiu visa gerkle pirmąkart gyvenime.

– Tave išgirs nebent zuikiai, o gal koks kritikas lokys. Rėjau, Skagitas, kur važiuoji, tai puikiausia vieta Amerikoje, ten tarpekliais kaip gyvatė vingiuoja upė, jos baseine – nė vieno žmogaus, drėgni snieguoti kalnai pamažu sausėja, apauga pušimis, tarp jų atsiveria gilūs slėniai, tarkime, Didžiojo Bebro ir Mažojo Bebro, kuriuose dar likę geriausių pasaulyje nepaliestų raudonųjų kedrų girių. Aš vis galvoju apie paliktą savo Kraterio kalno stebėjimo postą, ten stovi namukas, o aplinkui – tik zuikiai šiltose landose giliai po akmenimis, jiems gera, jie ėda sėklas ar kažką panašaus. Kuo arčiau

esi prie tikros materijos, – akmenų, oro, ugnies ir medžio, – brol, tuo dvasiškesnis pasaulis. Visi, kurie laiko save užkietėjusiais praktiškais materialistais, nė velnio nenutuokia apie materiją, jų galvos prigrūstos fantastiškų idėjų ir sąvokų. – Jis kilstelėjo ranką. – Girdi, kaip klykia putpelė?

– Įdomu, kas dabar dedasi pas Šoną?

– Dabar jau visi atsikėlę, vėl pradėjo maukti rūgštų vynelį, sėdi ir tyli. Jiems visiems derėjo eiti kartu su mumis ir ko nors išmokti. – Jis pasiėmė kuprinę ir nužingsniavo toliau. Po pusvalandžio atsidūrėme gražioje pievoje, kur mus per seklius upelius atvedė dulkėtas takelis – pagaliau pasiekėme Portero Medous stovyklą. Tai buvo Nacionalinio draustinio stovykla su akmeniniu židiniu ir iškylų stalais, tačiau iki išeiginių čia niekas nežadėjo pasirodyti. Už kelių mylių, ant Tamalpaiso viršukalnės stovėjo troba ir žvelgė tiesiai į mus. Nusimetėme nuo pečių kuprines ir tylią vėlyvą popietę prasnaudėme, retsykiais Džefis puldavo bėginėti aplinkui, ieškodamas drugelių ar paukščių ir kažin ką užsirašinėdamas į užrašų knygelę, o aš vienas klajodavau po šiaurinį pievos pakraštį, kur jūros link driekėsi negyvenama uolų šalis, labai primenanti Sieras.

Temstant Džefis užkūrė didelį šaunų laužą ir pradėjo gaminti vakarienę. Mes buvome labai pavargę ir laimingi. Tą vakarą išsivirėme tokią sriubą, kurios niekada nepamiršiu, tai tikrai buvo geriausia sriuba nuo tų laikų, kai Niujorke, tapęs madingu jaunu rašytoju, pietaudavau „Šambore“ ar Henrio Kru virtuvėje. Šioji sriuba buvo labai paprasta – į katiliuką su vandeniu įmetėme porą kubelių džiovintų žirnių sultinio ir keptos bekonienos, gražios, riebios, paskui maišydami užvirinome. Sriuba išvirė sodraus tikro žirnių skonio, joje plaukiojo dūmais kvepianti bekoniena ir riebalai – kaip tik tai, ką reikia valgyti šaltoje tirštėjančioje prietemoje prie žioruojančio laužo. Be to, šmirinėdamas aplinkui Džefis rado pumpotaukšlių, tikrų grybų, o ne tų įprastų – kaip skėčiai; tai buvo apvalūs greipfruto dydžio baltos kietos grybienos kamuoliai. Džefis grybus supjaustė ir pakepė kiaulienos taukuose, ir mudu suvalgėme juos su kepintų ryžių garnyru. Šauni buvo vakarienė. Indus išplovėme

čiurlenančiame upokšnyje. Ūžiantis laužas atbaidė uodus. Pro pušų šakas žvelgė jaunas mėnuo. Išsivyniojome miegmaišius ant pievos žolės ir baisiausiai nuvargę anksti atsigulėme.

– Na, Rėjau, – tarė Džefis, – labai greitai būsiu toli jūroje, o tu keliausi pakrante į Sietlą, per visą Skagitą. Įdomu, kas mūsų laukia.

Sulig šiais svajingais žodžiais užsnūdome. Naktį sapnavau ryškų sapną, tai buvo vienas iš įsimintiniausių sapnų mano gyvenime, aiškiai regėjau pilną žmonių, purviną, dūmuotą kinų turgų – elgetos, prekiautojai, nešuliniai arkliai, purvas, puodai, šiukšlių kalnai, nešvariuose moliniuose induose ant žemės pardavinėjamos daržovės, ir staiga iš kalnų nusileido skarmaluotas valkata, mažutis, raukšlėtas, įrudusia oda neįsivaizduojamas kinas valkata, jis atėjo ir paprasčiausiai sustojo turgaus pakrašty stebėdamas jį neišraiškingu veidu. Valkata buvo mažaūgis, gyslotas, veidas – įdiržęs ir tamsiai įdegęs nuo dykumos ir kalnų saulės, drabužiai – vieni skarmalai, basas. Labai retai sutikdavau tokių vyrukų, ir tik Meksikoje, galbūt jie ateidavo iš Monterėjaus, iš atšiaurių uolų – tie valkatos tikriausiai gyveno urvuose. Tačiau šis kinas buvo dvigubai vargingesnis, dvigubai ištvermingesnis, be galo paslaptingas bastūnas, tai, be abejo, buvo Džefis. Ta pati plati burna, linksmos mirksinčios akys, liesas veidas (primenantis Dostojevskio pomirtinę kaukę su atsikišusiais antakiais ir kvadratine kaukole); jis buvo toks pat žemas, nedidukas kaip Džefis. Pabudau auštant galvodamas: „Oho, tai štai kuo jis taps. Galbūt paliks vienuolyną ir dings kaip į vandenį, ir mes jo nebepamatysime. Džefis bus Han Šanio šmėkla Rytų kalnuose, jo bijos net patys kinai – toks jis bus apdriskęs, toks bastūnas."

Papasakojau apie tai Džefiui. Jis švilpaudamas jau kūrė laužą.

– Gerai, pakaks tau voliotis miegmaišy ir malti niekus. Kelkis ir atnešk vandens. Jodeleihy huu! Rėjau, aš atvešiu tau smilkalų iš Kijomizu šventyklos prie šaltųjų vandenų, paskui vieną po kitos sudėsiu lazdeles į didelę žalvario smilkalinę ir tinkamai nusilenksiu – ką tu į tai? Na ir sapnas tau prisisapnavo. Jeigu tai – aš, vadinasi, tai – aš. Amžinai raudantis, amžinai jaunas, huu! – Iš kuprinės jis išsitraukė kirvį, pakapojo šakų ir uždegė traškantį laužą. Tarp medžių šakų vis dar tvyrojo ūkanos, palei žemę draikstėsi rūkas. – Rinkimės daiktus

ir į kelionę, ištyrinėsim Lorel Delo stovyklą. Paskui takais nusileisim žemyn prie jūros ir išsimaudysim.

– Puiku.

Į šią kelionę Džefis pasiėmė gardų rinkinį energijai palaikyti: „Rai Krisp“ krekerių, gero aštraus čederio – visą gabalą – ir saliamio dešros. Tą ir valgėme pusryčiams, užgerdami karšta arbata, ir pasijutome puikiai. Du suaugę žmonės gali dvi dienas maitintis tik tokia koncentruota duona, saliamiu (koncentruota mėsa) ir sūriu – ir visa tai sveria vos pusantro svaro. Džefiui kildavo daugybė panašių idėjų. Koks tikėjimas, kokia energija, koks išties amerikietiškas optimizmas glūdėjo toje dailioje nedidelėje būtybėje! Štai jis žingsniavo taku priešais mane ir šaukė pasisukęs: – Pamėgink medituoti eidamas taku, paprasčiausiai eik ir žiūrėk sau po kojomis, nesižvalgyk, tiesiog panirk į transą, žemei slenkant prošal.

Į Lorel Delo stovyklą atėjome maždaug dešimtą, čia taip pat buvo pristatyta akmeninių židinių su grotelėmis, stalų iškyloms, tačiau aplinka grožiu gerokai pranoko Portero Medous. Čia radome tikras pievas: visur pasakiškas grožis, švelni palinkusi žolė, juosiama tankios žalios medžių lapijos, kiek akys užmato – vien banguojanti žolė ir upokšniai.

– Dievaži, aš čia sugrįšiu ir pasiimsiu tik maisto, žibalo bei primusą ir gaminsiuosi maistą be dūmų. Miškų tarnyba niekada nieko nė neįtars.

– Taip, bet jeigu tave pastebės gaminantį maistą ne kuriame nors iš šių akmeninių židinių, būsi išvarytas.

– Bet ką gi aš veiksiu savaitgaliais, negi linksminsiuos su iškylautojais? Paprasčiausiai pasislėpčiau štai už anos pievos. Pasilikčiau ten amžiams.

– O taku nuo čia iki Stimson Byčo ir artimiausios parduotuvės – tik pora mylių.

Vidurdienį iškeliavome paplūdimio link. Tai buvo nepaprastai varginanti kelionė. Mes pakilome ant kalvos ir vėl tolumoje išvydome San Francišką, paskui nuožulniu taku nėrėme žemyn – atrodė, kad takas nusileidžia iki pat jūros lygio. Kartais turėdavom bėgti žemyn arba net čiuožti ant nugaros. Greta tako almėjo upelis. Aš

aplenkiau Džefį ir linksmai dainuodamas taip įsibėgėjau, kad jis atsiliko per mylią ir teko laukti jo apačioje. Džefis neskubėjo, jis grožėjosi paparčiais ir gėlėmis. Mudu paslėpėme kuprines lapų krūvoje po krūmais ir be naštos patraukėm pakrantės pievų link, praėjome pro fermas su besiganančiomis karvėmis ir atsidūrėme paplūdimio kaimely, ten nusipirkome vyno. Ir žengėme ant smėlio, į bangas. Diena buvo vėsi, saulė švystelėdavo tik retkarčiais. Tačiau mums tai nerūpėjo. Su trumpikėmis šokome į vandenyną, greitai paplaukiojome, išlipome į krantą, ant popieriaus lapo išdėliojome dešrą, krekerius ir sūrį, gėrėme vyną ir malėm liežuviais. Aš net numigau. Džefis jautėsi kuo puikiausiai.

– Velniai griebtų, Rėjau, tu niekada nesužinosi, kaip aš džiaugiuosi, kad nutarėme šias dvi paskutines dienas pakeliauti. Aš vėl puikiai jaučiuosi. Esu tikras, kad tai mums bus labai į naudą.

– Kas?

– Nežinau, sprendžiu iš to, kaip mes žiūrime į gyvenimą. Nei aš, nei tu niekam nesuknežinsime kaukolės, niekam neperrėšim gerklės ekonomine prasme, mes atsidėjome maldai už visas gyvas būtybes ir, kai pakankamai sustiprėsim, mums irgi tai tikrai pavyks, kaip seniems šventiesiems. Kas žino, galbūt pasaulis pabus ir sužydės nuostabiu dharmos žiedu.

Kiek numigęs Džefis pabudo, apsižvalgė ir tarė:

– Pažvelk į tuos vandenis, tekančius Japonijos link.

Jam buvo vis liūdniau.

30

Grįžome atgal, susiradome kuprines ir pakilome tuo taku, kuris buvo mudu atvedęs iki pat jūros lygio – šliaužimas, rankomis stvarsčiojantis už nedidelių medžių šakų ir akmenų, gerokai nuvargino. Tačiau galiausiai atsidūrėme gražioje pievoje, pakilome šlaitu aukštyn ir vėl tolumoje prieš mus atsivėrė San Francisko panorama.

– Šiuo taku vaikščiodavo Džekas Londonas, – tarė Džefis.

Mes nužingsniavome palei dešinįjį nuostabaus kalno šlaitą – iš ten atsivėrė Aukso vartų tilto ir netgi Oklendo, plytinčio už daugelio mylių, vaizdas. Aplinkui buvo puikus romių ąžuolų giraičių – vėlyvą popietę jos švytėjo auksu ir žaluma – draustinis ir augo daugybė laukinių gėlių. Sykį išvydome elniuką, sustojusį prie žolės kuokšto ir su nuostaba stebeilijantį į mus. Pieva nusileidome į sekvojų miško gilumą, paskui vėl pakilome – tokiu stačiu šlaitu, kad teko keiktis ir prakaituoti dulkėse. Visi takai panašūs: iš pradžių skrieji tarytum kokiame Šekspyro rojuje, tikėdamasis netrukus išvysti nimfas ir berniukus su fleitomis, paskui staiga atsiduri kepinančios saulės pragare, aplinkui vien dulkės, dilgėlės ir nuodingi augalai... visai kaip gyvenime.

– Bloga karma automatiškai sukuria gerą karmą, – pasakė Džefis, – nesikeik taip, eime, greitai maloniai atsipūsime ant plokščios kalvos viršūnės.

Paskutinės dvi kalvos mylios buvo siaubingos, ir aš tariau Džefiui:

– Klausyk, Džefi, labiau už viską pasauly dabar norėčiau vieno dalyko, labiau už viską, ko kada nors esu troškęs gyvenime. – Pūtė vėsūs sutemų vėjai, mes skubėjome begaliniu taku, palinkę nuo kuprinių naštos.

– Ko gi?

– Gardžios didelės „Herši" plytelės, arba nors mažutės. Kad ir kaip būtų, „Herši" plytelė dabar pat išgelbėtų mano sielą.

– Štai koks tavo budizmas – „Herši" plytelė. O ką pasakytum apie mėnesieną aplesinmedžių giraitėje ir vanilinių ledų porciją?

– Pernelyg šalta. Vienintelis dalykas, kurio trokštu, noriu, dėl kurio meldžiuosi ir mirštu, yra „Herši" plytelė... su riešutais.

Mes buvome labai pavargę ir sunkiai klumpinome namo, tauzydami kaip vaikai. Aš vis kaulijau seno gero „Herši" plytelės. Iš tikrųjų norėjau šokolado. Šiaip ar taip, man reikėjo energijos, buvau truputėlį apkvaišęs, organizmas reikalavo cukraus, bet galvoti apie tirpstantį burnoje šokoladą su riešutais tokiam žvarbiam vėjyje – to jau buvo per daug.

Netrukus perlipome per ganyklos tvorą, nutįsusią iki arklių pievos virš mūsų trobelės, paskui jau pačiame mūsų kieme persiropštėme per spygliuotos vielos užtvarą ir per aukštą žolę pro mano guolį po laukine rože nukulniavome paskutines dvidešimt pėdų iki senos mielos trobelės durų. Tai buvo paskutinysis mūsų bendras vakaras namie. Liūdnai sėdėjome tamsioje troboje, audamiesi batus ir dūsaudami. Aš galėjau sėdėti tik parietęs kojas po savimi – taip jos mažiau skaudėjo.

– Kelionės man baigtos, – pasakiau.

– Ką gi, bet vakarienę vis tiek turime pasigaminti, o aš matau, kad per šį savaitgalį viską sudorojom. Reikės nueiti į parduotuvę ir nupirkti maisto.

– Och, žmogau, argi tu nepavargai? Eik miegoti, rytoj pavalgysim.

Tačiau jis liūdnai apsiavė batus ir išėjo. Visi buvo išsiskirstę, vakarėlis baigėsi, kai paaiškėjo, kad manęs ir Džefio nebėra. Užkū-

riau laužą, atsiguliau ir netgi truputį numigau. Staiga sutemo, grįžo Džefis, uždegė žibalinę lempą ir išvertė pirkinius ant stalo, tarp jų pamačiau tris „Herši“ plyteles. Tai buvo skaniausias šokoladas, kokio kada nors buvau ragavęs. Be to, Džefis parnešė mano mėgstamiausio vyno, raudono portveino – irgi tik man.

– Aš išvažiuoju, Rėjau, ir pamaniau, kad mudu su tavimi galėtume kukliai atšvęsti... – Jo liūdnas ir pavargęs balsas nutilo. Kai Džefis pavargdavo, o jis dažnai visiškai išsekindavo save keliaudamas ar dirbdamas, jo balsas tapdavo tylus ir sklisdavo lyg iš tolumos. Tačiau netrukus jis sukaupė jėgas ir pradėjo ruošti vakarienę, dainuodamas prie krosnelės tartum milijonierius, trepsėdamas auliniais batais ant girgždančių medinių grindų, tvarkydamas gėlių puokštes moliniuose vazonuose, virindamas vandenį, brūkštelėdamas per gitaros stygas, stengdamasis mane pralinksminti – o aš tysojau ir liūdnai spoksojau į lubas. Tai buvo paskutinis mūsų vakaras, ir mes abu šitai jautėme.

– Įdomu, kuris iš mūsų numirs pirmas, – mąsčiau balsiai. – Kad ir kaip būtų, grįžkim atgal šmėklomis ir duokime jiems raktą.

– Cha! – Jis atnešė man vakarienę, atsisėdome sukryžiavę kojas ir ėmėme valgyti – kaip daugelį vakarų anksčiau: tik vėjas rūstavo medžių vandenyne ir mūsų dantys taukšt taukšt kramtė gerą paprastą sielvartingą bhiku maistą. – Tik pagalvok, Rėjau, kaip čia, ant kalvos, kur stovi mūsų troba, viskas atrodė prieš trisdešimt tūkstančių metų, neandertaliečių laikais. Ar supranti – sutrose sakoma, kad egzistavo tų laikų Buda – Dipankara?

– Tas, kuris visada tylėjo.

– Nejaugi nematai tų nušvitusių žmonių-beždžionių, sėdinčių prie ūžiančio laužo aplink savo Budą, kuris nieko nesako, bet viską žino?

– Žvaigždės buvo lygiai tokios pat kaip šįvakar.

Vėliau tą vakarą atėjo Šonas, atsisėdo kaip turkas ir liūdnai bei trumpai pasikalbėjo su Džefiu. Viskas pasibaigė. Paskui atėjo Kristina nešina abiem vaikais, ji buvo šauni, gera moteris ir galėjo kopti į kalnus su sunkia našta. Tą naktį, nuėjęs miegoti prie laukinės rožės, apverkiau netikėtą šaltą tamsą, kuri apgaubė trobelę. Tamsa priminė

man pirmuosius Budos gyvenimo aprašymo skyrius – kai jis nutaria palikti rūmus, sielvartaujančią žmoną, vaiką bei vargšą tėvą ir išjoja ant balto žirgo, kad girioje nusikirptų auksinius plaukus ir parsiųstų žirgą atgal kartu su verkiančiu tarnu. Buda leidžiasi į liūdną kelionę per mišką, kad rastų amžiną tiesą. „Kaip paukščiai susirenka po pietų į medžius, – rašė Ašvaghoša beveik prieš tūkstantį metų, – o temstant visi pranyksta, taip pasaulyje ir išsiskiriama."

Kitą dieną nutariau padovanoti Džefiui kokią nors keistą, mažytę atsisveikinimo dovanėlę, bet nebeturėjau nei pinigų, nei ypatingų minčių, taigi pasiėmiau skiautelę popieriaus – sulig nykščio nagu – ir atsargiai užrašiau ant jos: PASINAUDOK DEIMANTINIU GAILESTINGUMO PJOVIKLIU; atsisveikindamas su Džefiu prieplaukoje įteikiau ją, jis perskaitė, įsidėjo į kišenę ir nieko nepasakė.

Paskutinis dalykas, kurį jį matė darant San Franciske, buvo toks – Psichės širdis galų gale suminkštėjo ir ji parašė jam žinutę: „Susitiksime tavo laivo kajutėje ir aš tau duosiu tai, ko nori", na, ar panašią, štai kodėl niekas iš mūsų nelipo ant denio ir nelydėjo Džefo iki kajutės – ten jo laukė Psichė, ketindama surengti paskutinę aistringą meilės sceną. Pakilti į laivą buvo leista tik Šonui ir jis ten slankiojo nežinia ko laukdamas. Taigi po to, kai mes pamojavę ir atsisveikinę išsiskirstėme, Džefis su Psiche kajutėje turbūt pasimylėjo, tada ji apsiverkė ir ėmė prašytis į Japoniją, kapitonas liepė visiems pašaliniams išlipti, bet ji atsisakė ir galiausiai nutiko štai kas: laivas jau buvo pajudėjęs iš prieplaukos, ant denio pasirodė Džefis, nešinas Psiche, ir išmetė ją per bortą – jam pakako jėgų nusviesti merginą dešimt pėdų, tiesiai ant prieplaukos – ten ją pagavo Šonas. Ir nors tai ne visai atitiko deimantinio gailestingumo pjoviklio dvasią, nieko bloga negali pasakyti, juk Džefis norėjo pasiekti kitą krantą ir užsiimti savo reikalais. Tie reikalai buvo susiję su dharma. Ir krovininis laivas pro Aukso vartus išplaukė į atvirą jūrą, į dideles pilko Ramiojo vandenyno bangas, vakarų link. Psichė verkė, Šonas verkė, visiems buvo liūdna.

Vorenas Kaflinas tarė:

– Labai blogai, jis tikriausiai pranyks kur nors Vidurinėj Azijoj, ramiai keliaus įprastu maršrutu iš Kašgaro į Lančou per Lasą su

jakų karavanu, pardavinėdamas kukurūzų dribsnius, degtukus ir įvairiaspalvius siūlus, retsykiais kops į Himalajus ir galiausiai apšvies patį Dalai Lamą ir visą jo šutvę daugelį mylių aplinkui, o daugiau apie jį niekas nieko nebesužinos.

– Ne, nepranyks, – pasakiau. – Jis pernelyg mus myli.

O Alva pastebėjo:

– Vis tiek viskas baigiasi ašaromis.

31

Dabar, tarsi Džefis man būtų pirštu rodęs kelią, aš leidausi į šiaurę, savo kalno link.

Buvo 1956 metų birželio 18-osios rytas. Nusileidau žemyn, atsisveikinau su Kristina, padėkojau jai už viską ir nužingsniavau keliu tolyn. Kristina man pamojavo iš žole apaugusio kiemo.

– Dabar čia bus vieniša, visi išsiskirstė ir savaitgaliais nebebus linksmų vakarėlių. – Jai iš tiesų patiko tai, kas čia vyko. Ji stovėjo kieme basa, laikydama ant rankų mažą basą Pradžną, o aš ėjau tolyn per ganyklą.

Kelionė į šiaurę buvo lengva, tartum mane būtų lydėję geriausi Džefio linkėjimai, kad aš pasiekčiau savo kalną – juos galėjai saugoti amžinai. 101-ajame kelyje manęs pavežti išsyk sustojo socialinių mokslų dėstytojas, jis buvo iš Bostono, anksčiau dainuodavo Keip Kode, o vakar paprasčiausiai nualpo per savo bičiulio vestuves, nes prieš tai pasninkavo. Kai jis mane išleido Kloverdeile, apsirūpinau maistu kelionei: nusipirkau saliamio, gabalą čederio, „Rai Krisp" krekerių ir datulių desertui, viską tvarkingai suvyniojau į popierių. Nuo paskutinio bendro žygio man dar buvo likę riešutų ir razinų. Džefis tada pasakė: „Laive man nereikės tų riešutų ir razinų." Su liūdesio dyguliu prisiminiau, kaip mirtinai rimtai Džefis žiūrėdavo į maisto reikalus, ir palinkėjau, kad viso pasaulio žmonės į juos taip pat žiūrėtų, o ne leistų maistui skirtus pinigus savo kvailoms

raketoms, mašinoms ir sprogmenims, visaip stengdamiesi nutraukti vieni kitiems galvas.

Pasistiprinęs už vieno garažo nuvariau kokią mylią keliu iki tilto per Rusų upę, o ten įstrigau pilkoje prieblandoje visoms trims valandoms. Tačiau paskui mane netikėtai trumpą kelio atkarpą pavežė kažkoks fermeris, kamuojamas nervinio tiko, nuo kurio trūkčiojo visas veidas. Fermeris važiavo su žmona ir sūnumi į mažą miestelį, Prestoną – jame vienas sunkvežimio vairuotojas pasisiūlė mane pavėžėti iki pat Eurekos („Eureka!" – surikau aš), paskui įsišnekėjo ir pasakė:

– Velniai griebtų, kartais man taip vieniša vairuoti šitą mašiną, norisi naktį su kuo nors pasikalbėti. Jeigu nori nuvešiu tave iki pat Kresent Sičio.

Man tai buvo ne visai pakeliui, bet vis dėlto daug toliau į šiaurę nei Eureka, taigi sutikau. Vyruką vadino Rėjumi Bretonu, jis vežė mane du šimtus aštuoniasdešimt mylių, visą naktį, lyjant lietui, ir neužsičiaupdamas pasakojo apie savo gyvenimą, brolius, žmonas, sūnus ir tėvą, o Humbolto raudonmedžio miške restorane „Ardeno giria" aš pasakiškai pasistiprinau – keptos krevetės, didžiulis pyragas su braškėmis ir vaniliniai ledai desertui, pilnas kavinukas kavos, ir jis už viską sumokėjo. Aš pakreipiau jo kalbą nuo asmeninių rūpesčių prie Paskutiniųjų Dalykų, ir jis tarė:

– Aha, tie, kurie yra geri, lieka danguje, jie buvo ten nuo pat pradžių. – Ir tai buvo labai išmintinga.

Mes važiavome toliau per naktinį lietų ir atvykome į Kresent Sitį auštant, aplinkui tvyrojo pilkas rūkas, tai buvo nedidelis miestukas prie jūros. Pastatėme sunkvežimį ant smėlio ir valandą pamiegojome. Paskui, nupirkęs man pusryčius – blynų ir kiaušinių, jis mane paliko, galbūt jam nusibodo visąlaik už mane mokėti, ir aš patraukiau pėsčias už miesto, o toliau – rytų keliu, 199-uoju greitkeliu, norėdamas sugrįžti į 99-ąją trasą, kuri nuskraidins mane į Portlendą ir Sietlą greičiau nei vaizdingesnis, bet lėtesnis pakrantės kelias.

Staiga mane užplūdo toks laisvės pojūtis, kad ėmiau eiti priešinga kelio puse į tą šoną iškėlęs nykštį, balsuodamas kaip koks kinų šventasis į Niekur ir be jokios priežasties: aš ėjau į savo kalną

džiaugtis. Vargšas angeliškas pasaulėlis! Man staiga viskas liovėsi rūpėję – nusigausiu ir pėsčias. Bet kaip tik todėl, kad šokdamas ėjau priešinga kelio puse ir man niekas nerūpėjo, visi tą pat akimirką ėmė prie manęs stoti: auksakasys su nedideliu traktoriuku, kurį buksyravo jo sūnūs; mes ilgai kalbėjomės apie miškus, Siskju kalnus (per kuriuos važiavome Grants Paso Oregono link), apie tai, kaip gerai iškepti žuvį – jis pasakė, kad reikia paprasčiausiai užkurti laužą ant švaraus geltono smėlio prie upelio, paskui laužą išstumdyti ir užkasti žuvį į karštą smėlį, palikti ją ten trims valandoms, tada išimti ir nuvalyti smėlį. Jį labai domino mano kuprinės ir planai.

Jis išleido mane viename kalnų kaimely, labai primenančiame Bridžportą Kalifornijoje, ten mudu su Džefiu šildėmės saulėje. Nužingsniavau mylią ir truputį numigau girioje, pačioje Siskju grandinės širdyje. Pabudau iš snaudulio jausdamasis labai keistai – tvyrojo toks kiniškas nepažįstamas rūkas. Išėjau į tą patį kelią ir vėl patraukiau priešinga puse. Prie Kerbio manęs pavėžėti sustojo šviesiaplaukis prekiautojas naudotais automobiliais – pamėtėjo iki Grants Paso, paskui, po to, kai storas kaubojus žvyro pilnu sunkvežimiu pagiežingai išsišiepęs tyčiomis pamėgino pervažiuoti mano kuprinę, susistabdžiau liūdną medkirtį su alaviniu šalmu, jis labai greitai nulėkė per mieguistą slėnį staigiai kylančia ir besileidžiančia autostrada į Kanjonvilį, o ten, tarsi sapne, manęs pavežti sustojo neįtikėtina parduotuvė ant ratų, pilna parduodamų pirštinių. Jos vairuotojas Ernestas Petersenas visą kelią draugiškai su manimi plepėjo ir norėjo, kad sėdėčiau ant kėdės, esančios priešais jį (taigi švilpiau keliu nugara į priekį), jis nuvežė mane iki Judžino Oregone. Petersonas kalbėjo apie viską, kas tik yra po saule, nupirko man porą butelių alaus ir netgi sustojo keliose degalinėse ir iškabino pirštinių reklamas. Jis tarė:

– Mano tėvas buvo puikus žmogus, jis mėgdavo sakyti: „Šiame pasauly daugiau arklio subinių nei arklių.“

Tai buvo tikras sporto fanatikas, su chronometru matuodavo laiką lengvaatlečių varžybose ir lakstė savo sunkvežimiu be baimės, nuo nieko nepriklausomas, šaipydamasis iš vietinių vairuotojų pastangų įtraukti jį į profsąjungų sąrašus.

Degant raudonai žarai, už Judžino, prie mielo tvenkinio jis su manimi atsisveikino. Čia aš ketinau ir pernakvoti. Ant tankios žolės po pušimi pasitiesiau miegmaišį, anapus kelio, toliau nuo iščiustytų priemiesčio kotedžų, kad niekas manęs nepamatytų, nors niekas ir negalėjo manęs pamatyt, nes visi žiūrėjo televizorių. Aš pavakarieniavau ir įlindęs į miegmaišį išmiegojau dvylika valandų, buvau pabudęs tik vieną sykį vidurnaktį – išsitepiau kremu nuo uodų.

Rytą išvydau galingą Kaskadų virtinės pradžią. Šiauriausias tos virtinės pakraštys ties Kanada ir bus mano kalnas – dar keturi šimtai mylių į šiaurę. Ryto upokšnis dvelkė dūmais, nes kitoje greitkelio pusėjo stovėjo lentpjūvė. Nusiprausiau upely ir po trumpos maldelės su Džefio karoliais, kuriuos jis man padovanojo Materhorno stovykloje, tardamas: „Dieviškojo Budos karolių tuštumos pagarbinimas", leidausi į kelią.

Greitkelyje po akimirkos susistabdžiau du įdiržusius *hombres* ir nuvažiavau į Džankšen Sitį, sustojome už miesto ribų, ten išgėriau kavos ir nužingsniavau dvi mylias iki šalikelės restorano, – man jis atrodė esąs geresnis, – čia pavalgiau blynų, paskui leidausi tolyn per greitkelio akmenis, pro šal skriejant mašinoms, galvodamas, kaip aš kada nors nusigausiu iki Portlendo, nekalbant jau apie Sietlą. Manęs pavežti sustojo toks juokingas šviesiaplaukis namų dažytojas su aptaškytais batais ir keturiomis besiritinėjančiomis šalto alaus skardinėmis, netrukus stabtelėjęs prie šalikelės užeigos jis dar nusipirko alaus; pagaliau atsidūrėme Portlende – kirtome plačius amžinybės tiltus, o jie kilo, vėrėsi mums už nugarų, praleisdami plaukiojančius kranus – didelis, pilnas dūmų miestas prie upės, apsuptas pušimis apaugusių kalvagūbrių. Portlendo centre įsėdau į autobusą ir už dvidešimt penkis centus nusigavau į Vankuverį Vašingtono valstijoje, suvalgiau ten Koni Ailendo dešrainį, paskui vėl išėjau į 99-ąjį kelią, čia malonus jaunas ūsuotas vyrukas, sezoninis darbininkas bodhisatva su vienu inkstu sustojo manęs pavežti ir tarė:

– Aš taip didžiuojuosi, kad tave paėmiau, bus su kuo pasišnekėti.

Visur, kur tik sustodavome išgerti kavos, jis puldavo prie kiniško biliardo automatų ir mirtinai rimtas lošdavo, taip pat rinko visus

balsuotojus ant kelio, pirmiausia paėmė storą lėtakalbį sezoninį darbininką iš Alabamos, paskui – trenktą jūreivį iš Montanos, be perstojo varinėjantį idiotiškas protinguolio kalbas, o mes tuo metu lėkėme Olimpijos link aštuoniasdešimt mylių per valandą greičiu, paskui – vingiuotais miško keliais į viršų Olimpiko pusiasaliu iki pat jūrų karo laivyno bazės Bremertone, Vašingtono valstijoje, o ten mane nuo Sietlo jau skyrė tik pusę dolerio kainuojantis persikėlimas keltu!

Mes atsisveikinome ir aš su sezoniniu darbininku bastūnu nuėjau į perkėlą, iš dėkingumo už tokią velnišką sėkmę kelyje sumokėjau už jį ir netgi atkišau jam saują riešutų bei razinų – jis godžiai prarijo, taigi daviau jam dar saliamio ir sūrio.

Paskui jis atsisėdo centriniame salone, o aš užlipau ant viršutinio denio – keltas jau pajudėjo šaltoje dulksnoje – norėdamas apžiūrėti Pjudžet Saundą ir juo pasidžiaugti. Iki Sietlo uosto reikėjo plaukti valandą, ir aš netikėtai radau tarp denio turėklų įgrūstą, pridengtą „Times" žurnalu pusbutelį degtinės, nerūpestingai kelis sykius gurkštelėjau, atsisegiau kuprinę, išsiėmiau savo šiltą megztinį, pasivilkau po lietpalčiu ir ėmiau vienišas žingsniuoti pirmyn ir atgal per šaltą, ūkanotą denį; mano nuotaika buvo audringa ir lyriška. Staiga supratau, kad Šiaurės Vakarai yra daug daugiau nei tas menkutis vaizdas, atsiradęs mano smegenyse besiklausant Džefio. Tai buvo mylių mylios neįtikėtinų, neįmanomų kalnų, įsirėmusių visuose horizontuose į pašėlusius, laužytus debesis, Olimpo ir Kepėjo kalnai, gigantiškas kaspinas pilkumoj virš Ramiojo vandenyno padangių, besidriekiančių, žinojau, Hokaido, pasaulio dykviečių Sibire link. Aš prisispaudžiau prie kajutės klausydamasis, kaip viduje kalbasi Marko Tveno škiperis ir vairininkas. Priekyje, tankėjančiame sutemų rūke pasirodė didelis neoninis užrašas: „Sietlo uostas". Ir nejučia viskas, ką Džefis man buvo pasakojęs apie Sietlą, užgriuvo mane lyg šaltas lietus, dabar jutau jį ir mačiau – ne tik įsivaizdavau. Vaizdas buvo lygiai toks, kaip Džefis sakė: drėgmė, milžiniška erdvė, miškai, kalnai, šaltis, džiugesys, iššūkis. Keltas atsirėmė į prieplauką ir tą pat akimirką išvydau toteminius stulpus prie senų parduotuvių bei seną 1880 metų stiliaus manevrinį garvežiuką, kuriuo krantinės atšaka pukš pukš pukšėjo

mieguisti gaisrininkai – visai kaip reginys iš mano sapnų, tikras senasis amerikietiškas Keisio Džonso lokomotyvas, vienintelis toks senas, kurį kada nors buvau matęs ne kokiame vesterne, veikiantis, traukiantis vagonus padūmavusiose magiško miesto sutemose.

Nieko nelaukdamas susiradau gerą švarų viešbutį vargšų kvartale – „Hotel Stivens" – užsisakiau vienai nakčiai kambarį už dolerį septyniasdešimt penkis, išsimaudžiau karštoje vonioje ir gerai bei ilgai miegojau; rytą nusiskutau ir nuėjau į Pirmąją aveniu, ten atsitiktinai aptikau įvairiausių dėvėtų drabužių parduotuvių, o jose – pilna nuostabių megztinių ir raudonų apatinių, paskui sočiai papietavau už dvidešimt penkis centus, įskaitant kavą, kleganciame rytiniame turguje; virš galvos man – mėlynas dangus ir skriejantys debesys, o po senais molais putoja ir šoka Pjudžet Saundo vandenys. Tai buvo tikri, neišgalvoti Šiaurės Vakarai. Vidudienį išsiregistravau iš viešbučio, prieš tai su džiugesiu susikrovęs savo naujas vilnones kojines, skaras bei visa kita, ir patraukiau 99-ojo kelio link – vos kelios mylios už miesto. Mane vis kas nors trumpai pavėžėdavo.

Dabar šiaurės rytų horizonte priešais mane išniro Kaskados, neįtikėtini smaigaliai, banguotos uolos, sniego dengiami galiūnai – tokie, kad net amą užėmė. Kelias ėjo tiesiai per mieguistus, derlingus Stilakamišo ir Skagito slėnius, turtingus sviesto riebumo slėnius su fermomis ir tų sniego tyrumo gigantų fone besiganančiomis karvėmis. Kuo toliau važiavau į šiaurę, tuo didesni darėsi kalnai, ir pagaliau mane apėmė baimė. Mane vežė vienas vaikinas, panašus į atsargų akiniuotą juristą su konservatyviu automobiliu, bet pasirodė, kad tai – garsusis Betas Lindstromas, lenktynių čempionas, o jo konservatyviame automobilyje – įstatytas padidintos galios variklis, galintis pasiekti šimto septyniasdešimties mylių per valandą greitį. Tačiau jis man pademonstravo jo galią tik spustelėjęs akceleratorių iki raudonos padalos, kad išgirsčiau žemą jėgos ūžesį. Paskui mane pavėžėjo medkirtys, jis pasakė pažįstąs tos girios, į kurią keliavau, miškininkus ir pridūrė:

– Skagito slėnis – tik antras po Nilo pagal derlingumą.

Jis išleido mane kely I-G, tai pasirodė esąs nedidelis keliukas, vedantis į greitkelį 17-A, kuris vingiavo į pačią kalnų širdį ir baigėsi

plūkta aklaviete ties Diablo damba. Dabar jau iš tikrųjų buvau kalnų šalyje. Mane pasitikę vaikinai kirto mišką, ieškojo urano, ūkininkavo, jie nuvežė mane pro paskutinį didelį Skagito slėnio miestą, Sedro Vulį, ūkininkų miestą, o nuo ten kelias darėsi vis siauresnis, vis labiau vingiavo tarp skardžių ir Skagito upės – ją pervažiavome 99-uoju keliu, tuomet ji tekėjo mieguista, išstorėjusi, abipus driekėsi pievos, o dabar virto siauru, greitu ištirpusio sniego srautu, tekančiu tarp dumblinom kerplėšom užverstų krantų. Abipus pasirodė skardžiai. O patys snieguoti kalnai pasislėpė, pranyko iš akių, nebemačiau jų, bet stipriau juos pajutau.

32

Vienoje užeigoje sutikau nukaršusį senioką, jis vos galėjo pajudėti paduodamas man alų ir aš pamaniau: „Jau geriau užversiu kojas lediniame urve nei štai tokiame dulkiname kambary amžinybės vakare." Viena porelė išleido mane prie bakalėjos krautuvės Soke, o ten manęs paskutinįsyk pavežti sustojo beprotis, girtas tamsiaplaukis, staigiai vairą sukinėjantis gitaristas kaubojus iš Skagito slėnio – jis sustojo čiuoždamas ir sukeldamas dulkių kamuolį prie Marblmaunto miškininkų stoties, ir štai aš – namuose.

Miškininko padėjėjas stovėjo ir žiūrėjo į mus.

– Ar tu Smitas?

– Taip.

– O čia tavo draugas?

– Ne, jis mane tik pavežė.

– Ką jis sau galvoja taip lėkdamas, juk tai valstybės nuosavybė.

Aš prikandau liežuvį, nebebuvau laisvas bhiku. Na bent jau iki kitos savaitės, kol pasieksiu savo prieglobstį ant kalno. Man teko ištisą savaitę praleisti ugniagesių mokykloje, visi nešiojome šalmus – tiesiai ar, kaip aš, pakreiptus ant šono, drėgname miške kasėme tranšėjas, vertėme medžius ir gesinome nedidelius mokomuosius lauželius, beje, ten sutikau seną miškininką, buvusį medkirtį Bernį Bajersą, „miškakirtį", kurį Džefis nuolatos mėgdžiodavo skardžiu juokingu balsu.

Mes su Berniu sėdėjome jo sunkvežimyje girioje ir kalbėjomės apie Džefį.

– Velniškai gaila, kad Džefis negrįš čia šiais metais. Jis buvo geriausias mūsų prižiūrėtojas ir, kaip Dievą myliu, geriausiai valydavo takus. Visada žvalus, lipa kur tik prireikia, linksmuolis, niekad nesu sutikęs šaunesnio vaikio. Ir nieko nebijojo, visada sakydavo, ką galvoja. Šitai man ir patinka, nes kai žmonės nebesakys to, ko nori, manau, bus metas man ilsėtis, pasitrauksiu kur nors į kaimą ir gausiu galą kokioj pašiūrėj. Ir dar štai kas apie Džefį – kad ir kur atsidurtų, kad ir kiek metų pragyventų, jis visada bus šaunuolis.

Berniui buvo per šešiasdešimt ir apie Džefį jis kalbėjo kaip tėvas. Atsiminė Džefį ir kiti vaikinai, jie taip pat stebėjosi, kodėl jis negrįžo. Tą vakarą – kadangi buvo keturiasdešimtosios Bernio darbo Miškų tarnyboje metinės – kiti miškininkai jam padovanojo dovaną – naujutėlaitį odinį diržą. Seniui Berniui niekada nesisekė su diržais ir tuo metu nešiojo kažkokią virvę. Taigi jis užsijuosė naująjį diržą ir pasakė kažką juokinga, esą jam geriau nevalgyti tiek daug, ir visi pradėjo ploti ir šaukti „valio!“. Aš pamaniau, kad Bernis ir Džefis – turbūt du geriausi žmonės, kurie kada nors yra dirbę šioje šalyje.

Po mokslų ugniagesių mokykloje aš klaidžiodavau po kalnus už miškininkų punkto arba paprasčiausiai sėdėdavau prie almančio Skagito su pypke burnoje ir buteliu vyno tarp sukryžiuotų kojų – vakarais ir mėnesėtomis naktimis, o kiti vaikinai tuo metu gerdavo alų vietiniuose karnavaluose. Skagito upė prie Marblmaunto buvo gryna, žalia, ryški ištirpusio sniego srovė, o viršuje stovėjo apgobtos debesų Šiaurės Vakarų Ramiojo vandenyno pušys; toliau buvo matyti viršukalnės, plaukiančios tiesiai per debesis, pro kuriuos nutaikiusi progą švystelėdavo saulė. Tai buvo tylių kalnų darbas – ta tyrumo srovė prie mano kojų. Drumzlinuos sūkuriuos atsispindėjo saulė, už krantų kabinosi nenuoramos šakos. Virš vandens purpčiojo paukščiai, ieškodami paslapčia besišypsančių žuvų, kurios retsykiais staiga iššokdavo išrietusios nugarą ir krisdavo atgal į tėkmę, ištrindamos savo šuolio pėdsaką, ir viską nuplaudavo srautas. Dvidešimt penkių mylių per valandą greičiu plaukė pro šal rąstai ir kelmai. Pamaniau,

kad, jeigu mėginčiau perplaukti šią siaurą upę, atsidurčiau už kokio pusmylio pasroviui, kol pasiekčiau kitą krantą. Tai buvo upės stebuklų šalis, auksinės amžinybės tuštuma, samanų, medžio žievės, vytelių ir dumblo kvapų kraštas, ūkianti mirganti paslaptinga vizija priešais mano akis, ir kartu rami bei amžina, tai buvo kalvas sušiaušę medžiai, šokanti saulės šviesa. Kai pažvelgiau aukštyn į debesis, jie pasidarė panašūs, kaip man pasirodė, į atsiskyrėlių veidus. Pušų šakos atrodė patenkintos prausiamos vandenų. Viršūnių medžiai, susisupę į pilką rūką, buvo nusiteikę smagiai. Judantys Šiaurės Vakarų brize lapai, rodės, yra gimę džiaugtis. Viršukalnių sniegynai horizonte, ant kurių nebuvo žengus žmogaus koja, plytėjo jaukūs ir šilti. Visa buvo per amžius laisva ir nuoširdu, visa ir visur – aukščiau už tiesą, aukščiau už tuščios erdvės mėlį. „Kokia didžiulė kalnų kantrybė, Buda tu mano“, – ištariau garsiai ir gurkštelėjau vyno. Buvo vėsoka, bet saulei švystelėjus pro medžio šakas, kelmas, ant kurio sėdėjau, tvoskė karščiu kaip iki raudonumo įkaitusi krosnis. Kai mėnesienoje grįžau prie to paties kelmo, pasaulis atrodė kaip sapnas, kaip fantomas, kaip burbulas, kaip šešėlis, kaip pranykstanti rasa, kaip žaibo tvykstelėjimas.

Pagaliau atėjo metas susikrauti daiktus ir kopti į kalną. Mažoje Marblmaunto krautuvėlėje paėmiau skolon maisto produktų už keturiasdešimt penkis dolerius, mes, kailialupys Hepis ir aš, viską sukrovėme į sunkvežimį ir nuvažiavome palei upę į Diablo dambą. Mums važiuojant, Skagitas darėsi vis siauresnis ir panašesnis į sraunų upelį, galiausiai jis ėmė šokčioti per akmenis, į jį įsiliejo tekantis nuo tankiai medžiais apaugusių krantų vanduo – Skagitas vis labiau šėlo, iš jo kyšojo vis daugiau akmenų. Ši upė buvo užtvenkta ties Niuhalemu, paskui ties Diablu, ten milžiniškas liftas pakeldavo keliautojus ant platformos iki Diablo ežero lygio. Šį kraštą paskutiniame devyniolikto amžiaus dešimtmetyje krėtė aukso karštligė, aukso ieškotojai tarp granitinių uolų išilgai tarpeklio nutiesė taką nuo Niuhalemo iki ten, kur dabar tyvuliuoja Roso ežeras, pakutinė damba, jie nusėjo savo ženklais Rubino, Granito ir Kanjono upelių krantus, tačiau jų lūkesčiai niekada neišsipildė. Dabar didžiąją šio tako dalį vis tiek buvo užliejęs vanduo. 1919 metais Skagito aukštupy

ir visose žemėse apie Apleisties viršukalnę siautėjo gaisras, mano kalnas degė du mėnesius, šiaurinę Vašingtono valstiją bei Britų Kolumbiją užplūdo dūmai ir uždengė saulę. Vyriausybė mėgino kovoti su stichija ir pasiuntė tūkstančius vyrų su atitinkamais instrumentais, tris savaites jie plušėjo Marblmaunte, bet tik rudens liūtys užgesino tas liepsnas; man sakė, kad ligi šiol Apleisties viršukalnėje ir kai kuriuose gretimuose slėniuose tebestyro apdegę kelmai. Štai iš kur tas vardas – Apleistis.

– Vaikine, – tarė juokingas senis kailialupys Hepis, nuo Vajomingo laikų tebenešiojantis seną suplotą kaubojišką skrybėlę, pats tebesisukantis suktines ir vis dar skaldantis juokus, – nebūk kaip tas vaikis, kuris čia buvo prieš keletą metų. Mes jį palydėjome, o jis pasirodė esąs didžiausias geltonsnapis, kokį kada esu sutikęs. Padėjau jam įsikraustyti į stebyklą ir šis pamėgino vakarienei pasikepti pautą, taukštelėjo jį kampan ir nepataikė nė prakeikton keptuvėn, nepataikė nė krosnin, pautas ištiško jam ant bato, taigi stypso kaip asilas, nežino, kur veizolus kišti. Aš jam išeidamas ir rėžiu, paslėpk tą sušiktą žinduką, o tas seilius man – „taip, sere, taip, sere".

– O man nusispjauti, aš paprasčiausiai noriu čia pabūti visą vasarą vienas.

– Tik dabar taip sakai, bet labai greitai užtrauksi kitą dainą. Visi čia žodžiais smarkūs. Žinok, bus taip, kad pradėsi kalbėti su savimi. Tai ne taip blogai, tik žiūrėk nepradėk *atsakinėti* sau, sūneli.

Senis Hepis nusivarė mulus taku palei tarpeklį, o aš kateriu nuplaukiau nuo Diablo dambos iki Roso dambos papėdės – iš ten atsivėrė didžiulės nuostabios kalnų erdvės, plati Kepėjo kalno nacionalinio parko kalnų, stūksančių aplink Roso ežerą, panorama. Spindintys šio ežero vandenys driekėsi iki pat Kanados. Plaukiojanti Miškų tarnybos bazė Roso damboje buvo pririšta šiek tiek atokiau nuo stataus miškingo kranto. Naktį ant gultų buvo nepatogu miegoti, ji suposi ant bangų, šios daužėsi, pliaukšėjo į rąstus, ir negalėjai užmigti.

Tąnakt, kai ten miegojau, švietė pilnatis, šoko ant vandens. Vienas iš stebėtojų tarė:

– Mėnuo pakibęs tiesiai ant kalno, kai toks vaizdas, man visada atrodo, kad matau sėlinančio kojoto siluetą.

Pagaliau išaušo pilka, lietinga mano išvykimo į Apleisties viršukalnę diena. Ruošėmės ten kopti trise, kartu su miškininko padėjėju, neatrodė, kad bus labai malonu joti arkliu per tokią liūtį.

– Vaikine, tau reikėjo į savo produktų sąrašą įtraukti pora kvortų brendžio, jis tau labai praverstų ten, šalty, – tarė raudonanosis Hepis žvelgdamas į mane.

Mes stovėjome prie gyvulių aptvaro, Hepis rišo jiems po kaklais maišus su maistu, o arkliai čiaumojo sau nekreipdami jokio dėmesio į lietų. Mes nusigavome iki rąstinių vartų, bumpt – prasispraudėme pro juos ir nuplaukėme toliau po milžiniškomis Raugo ir Rubino kalnų skraistėmis. Bangos daužėsi viena į kitą ir taškė mums nugaras. Nuėjome į locmano kabiną, mūsų ten jau laukė kava. Kėniai ant stačių vos matomų ežero krantų atrodė kaip vaiduoklių vilkstinė migloje. Tai buvo tikra Šiaurės Vakarų niūruma ir karti širdgėla.

– O kur Apleistis? – paklausiau.

– Šiandien jos nepamatysi, pamatysi, galima sakyti, tik atsidūręs viršūnėje, – atsakė Hepis, – ir tau ji nelabai patiks. Dabar ten sninga ir pila kruša. Vaikine, ar tikrai neturi paslėpęs kuprinėje kokio buteliuko brendžio? – Mes jau buvome ištuštinę kvortą juodųjų serbentų vyno, kurio jis nupirko Marblmaunte.

– Hepi, kai nusileisiu nuo šito kalno rugsėjį, nupirksiu tau visą kvortą škotiško viskio. – Man turėjo sumokėti nemažus pinigus už tai, kad susiradau savo kalną.

– Tu pažadėjai ir nepamiršk. – Džefis man daug pasakojo apie Hepį Nešulinį, kaip jį daugelis vadino. Šaunus vyrutis buvo tas Hepis, jis ir senis Bernis čia buvo geriausi senbuviai. Jie pažinojo kalnus, pažinojo nešulinius gyvulius ir nepuoselėjo ambicijų tapti miškų ūkio prižiūrėtojais.

Hepis irgi su liūdesiu prisiminė Džefį.

– Tas vaikis žinojo baisiai daug juokingų dainų ir visokių istorijų. O kaip mėgo valyti takus. Kartą Sietle įsitaisė draugužę kinę, mačiau ją pas jį viešbuty, sakau tau, tas Džefis velnio neštas ir pamestas, moka apsieiti su moterimis.

Ir aš stūgaujančiame virš baržos vėjy, į locmano kabinos langus pliaukšint bangoms išgirdau Džefį dainuojant linksmas dainas ir pritariant gitara.

„Tai Džefio ežeras, Džefio kalnai", – pamaniau ir panorau, kad Džefis būtų čia ir pamatytų, kad darau tai, ko jis iš manęs tikėjosi.

Už poros valandų priplaukėme prie stataus miškingo kranto, ežeru nukeliavę aštuonias mylias, nušokome, pririšome baržą prie senų kelmų, Hepis sušėrė pirmajam mului ir tas nėrė pirmyn su našta ant šonų, užsikabarojo slidžiu šlaitu viršun, klupdamas, vos neįvirto į ežerą su mano maisto produktais, bet užsikabarojo, paskui nukaukšėjo rūke prie tako laukti savo šeimininko. Įkandin pirmojo nusekė kiti mulai, apkrauti baterijomis bei kitais reikmenimis, tada pagaliau – raitas Hepis, jis rodė kelią, aš – ant kumelės Meibl ir Volis, miškininko padėjėjas.

Mes pamojavome baržininkui ir liūdna šlapia vilkstine leidomės į sunkų arktinį kelią pilant smarkiam lietui, rūke, viršun siaurais akmenuotais takais, užkabindami medžių šakas ir krūmus – šie nutvilkydavo mus šaltu vandeniu. Prie balno gugos buvau prisirišęs savo pončą, netrukus atrišau jį ir užsimečiau ant savęs – raitas vienuolis su gobtuvu. O Hepis su Voliu nesivilko nieko ir paprasčiausiai jojo nuleidę galvas. Retsykiais arklys paslysdavo ant akmens. Mes vis jojome, kilome vis aukščiau, kol pagaliau prijojome ant tako užvirtusį šakotą kelmą. Hepis nulipo nuo arklio, pasiėmė dviašmenį kirvį ir padedamas Volio pradėjo darbuotis, keikdamasis ir prakaituodamas kirto naują trumpą aplinkkelį, o mane nusiuntė prižiūrėti gyvulių – aš tai dariau gana patogiai įsitaisęs po medžiu, sukdamas cigaretę. Mulai bijojo naujai prakirsto tako statumo ir nelygumo ir Hepis mane keikė:

– Po velnių, griebk juos už karčių ir tempk čionai! – Tada išsigando kumelė. – Vilk čia tą kumelę! Nejaugi manai, kad aš pats viską padarysiu?

Pagaliau mes išsikapanojome iš tos vietos ir kopėme toliau. Netrukus pasibaigė krūmynai, pakilome į alpinių akmenuotų pievų aukštį, kur pilką miglą savo mielu blankumu puošė mėlyni lubinai ir raudonos aguonos, vėjas sustiprėjo ir nešė šlapdribą.

– Čia penki tūkstančiai pėdų! – suriko Hepis iš priekio, pasisukęs balne, – jo senos skrybėlės kraštai bangavo vėjy, – sukdamasis cigaretę ir jausdamasis laisvai, mat nuo pat vaikystės jodinėjo žirgais. Viržių, laukinių gėlių priaugusios ūkanotos pievos sukdamosi kilo vis aukščiau, vėjas vis labiau įsismarkavo, galiausiai Hepis šūktelėjo:

– Matai tą didžiulę uolą? – Aš užverčiau galvą – tiesiai virš mūsų rūke šmėžavo pilkos uolos skraistė. – Iki ten dar tūkstantis pėdų, o atrodo, kad ištiesęs ranką paliestum. Kai ten nusigausime, būsim beveik vietoje. Liks tik koks pusvalandis.

– Ar tikrai nepasiėmei kokio *mažiuko* atliekamo brendžio buteliuko, vaikine? – sušuko Hepis atsisukęs maždaug po minutės. Jis buvo peršlapęs, atrodė apgailėtinai, bet nekreipė į tai dėmesio, pro vėjo ūžesį girdėjau jį dainuojant. Pamažu pakilome virš miško linijos, pievas pakeitė niūrios uolos ir staiga kairėje bei dešinėje ant žemės pasirodė sniegas, arkliai per jį šlumšėjo šlapiomis kanopomis, palikdami vandens duobes. Taip, dabar jau buvome tikrai aukštai. Tačiau aš visur mačiau tik rūką, baltą sniegą ir lekiančias ūkanas. Giedrą dieną būčiau išvydęs, virš kokių prarajų vingiuoja takas, ir būčiau išsigandęs, kad gali paslysti arklio koja. Bet dabar regėjau tik miglotas medžių viršūnių užuominas, toli apačioje, primenančias žolių kuokštus. „Och, Džefi, – galvojau, – tu dabar saugus plauki sau per vandenyną laivu, tau šilta kajutėje, rašai laiškus Psichei, Šonui ir Kristinai.“

Sniegas tapo gilesnis, o kruša ėmė čaižyti mums raudonus vėjo nugairintus veidus. Galų gale Hepis suriko iš priešakio:

– Jau beveik atjojome!

Aš sušalau ir sušlapau – nulipau nuo arklio ir nusivedžiau jį už pavadžio taku aukštyn; gyvulys, atsikratęs naštos, tarytum kimiai suaimanavo iš palengvėjimo ir klusniai nusekė iš paskos. Arklys ir taip buvo apkrautas visokiausiais reikmenim.

– Štai ji! – suriko Hepis ir sūkuriuojančiame aplink pasaulio viršūnę rūke aš išvydau juokingą, mažą, kone kinišką trobelę, pūpsančią tarp nedidelių smailiaviršūnių kėnių ir riedulių. Ji stovėjo ant plikos uolos viršūnės, supama sniego pusnių ir drėgnos žolės lopinių su smulkutėmis gėlytėmis.

Nurijau seiles. Čia buvo pernelyg tamsu ir nyku, kad pamėgtum šią vietą. „Ir tai bus mano namai ir prieglobstis visą vasarą?"

Mes sunkiai nupėdinome prie medinio aptvaro – ketvirtajame dešimtmetyje jį pastatė kažkoks stebėtojas – ir pririšome gyvulius. Hepis priėjo prie trobos, nuėmė uždangą nuo vėjo ir lietaus, išsiėmė raktus ir atrakino duris. Viduje buvo drėgna, pilka, tamsu, purvina, sienos išmargintos drėgmės ratilais, taip pat stovėjo klaikus medinis gultas su virviniu čiužiniu (kad nepritrauktų žaibo), langai nugulti dulkių ir nepermatomi, ir kas blogiausia – grindys nusėtos pelių suplėšytų ir apkramtytų žurnalų skutais, maisto trupiniais ir nesuskaičiuojama daugybe mažų juodų žiurkių išmatų rutuliukų.

– Na, – tarė Volis iššiepdamas baltus dantis, – ilgai tau teks kuopti šitą mėšlą, ar ne? Nieko nelaukdamas nušluok konservų likučius nuo lentynos ir nušluostyk purvą drėgnu muilinu skuduru.

Taip ir padariau, kitaip ir negalėjau elgtis, nes už tai man mokėjo.

Tačiau senasis gerasis Hepis užkūrė ugnį pūstašonėje krosnyje, užkaitė puodą vandens, subėrė į jį pusę skardinės kavos ir suriko:

– Nieko nėra geriau už tikrą stiprią kavą, šiuose kraštuose, vaikine, mes geriame tokią kavą, kad tau plaukai ant galvos piestu atsistotų.

Pažvelgiau pro langus – rūkas.

– Kokiame mes aukštyje?

– Šeši tūkstančiai su puse pėdų.

– O kaip aš pamatysiu gaisrą? Juk aplink vien rūkas.

– Po poros dienų jį nupūs vėjas, matysi viską aplink per šimtą mylių visomis kryptimis, nesirūpink.

Tačiau aš juo nepatikėjau. Prisiminiau, kaip Han Šanis kalbėjo apie rūką virš Šaltojo kalno – kaip jis niekada neišsisklaidydavo; ėmiau vertinti Han Šanio ištvermę. Hepis ir Volis išėjo su manimi laukan ir mums teko šiek tiek paplušėti, kol pastatėme anemometro stulpą ir nudirbome kelis kitus nuobodžius darbus. Paskui Hepis nuėjo trobon ir ant krosnelės pradėjo spirginti vakarienę – kepė konservuotą kiaulieną su kiaušiniais. Išgėrėme stiprios kavos ir sočiai pavalgėme. Volis išpakavo radijo stotį su baterijomis ir susisiekė su

barža Roso ežere. Tuomet jie įsisupo į savo miegmaišius ant grindų, ruošdamiesi nakties poilsiui, o aš atsiguliau ant drėgno gulto.

Rytą tebetvyrojo pilkas rūkas ir tebesmarkavo vėjas. Vyrai sukėlė gyvulius, parengė juos kelionei, o prieš išjodami atsisuko į mane ir paklausė:

– Na, ar tau vis dar patinka Apleisties viršukalnė?

O Hepis pridūrė:

– Nepamiršk, ką tau sakiau apie atsakinėjimą į savo klausimus. O jeigu atklys lokys ir pažiūrės pro langą, užsimerk.

Langams kaukiant jie išjojo į miglą tarp gumbuotų viršukalnės medžių ir netrukus pranyko man iš akių, aš likau vienui vienas Apleisties viršukalnėje visai amžinybei. Buvau tikras, kad vis tiek neištrūksiu iš čia gyvas. Mėginau įžiūrėti kalnus, bet tik atsitiktinės properšos rūke atskleisdavo tolimus blankius siluetus. Galop pasidaviau, nuėjau į trobą ir visą dieną kuopiau iš jos purvą.

Vakare ant lietpalčio ir šiltų drabužių užsimečiau pončą ir nuėjau medituoti ant ūkanotos pasaulio viršūnės. Čia iš tikrųjų radau Didįjį Tiesos Debesį, Dharmamegą, galutinį tikslą. Dešimtą išvydau pirmutinę savo žvaigždę, staiga vienoje vietoje balta migla prasiskyrė ir man pasirodė, kad regiu kalnus, milžiniškus, juodus, slidžius šešėlius anoje pusėje, juodus kaip anglis ir baltus nuo viršūnių sniego – staiga jie atsidūrė taip arti, kad pašokau. Vienuoliktą virš Kanados pamačiau vakarinę žvaigždę, šiaurėje, ir man dingtelėjo, kad už ūkanų sužibo oranžinė saulėlydžio skiautelė, bet visa tai man išdulkėjo iš galvos, vos tik išgirdau apie mano prieglobsčio duris besibraižant žiurkių tuntą. Pastogėje tarp avižų, ryžių ir visokiausio šlamšto, palikto ankstesnės Apleisties nevykėlių kartos, juodomis kojytėmis nuliuoksėjo deimantinės pelytės. „Uf, och, – galvojau, – ar man tai kada nors patiks? O jeigu ne, kaip aš iš čia ištrūksiu?“ Man liko tik eiti miegoti, pakišus galvą po pūkais.

Vidurnaktį, pusiau nubudęs, neabejotinai buvau truputį pravėręs akis. Staiga pašokau piestu atsistojusiais plaukais – ką tik mačiau didžiulį juodą monstrą, riogsantį prie mano lango, įsižiūrėjau – virš jo kybojo žvaigždutė, tai buvo Hozomyno kalnas už daugybės mylių, prie Kanados, palinkęs virš mano galinio kiemo jis spoksojo pro

langą. Rūkas buvo išsisklaidęs – tobula žvaigždėta naktis. O koks kalnas! Jis buvo tos pat neabejotinos raganų bokšto formos, kokią buvo pavaizdavęs Džefis savo piešiny – šis kabojo ant sienos trobelėje tarp žiedų Korte Maderoje. Kalną juosė lyg ir koks kelias, atbrailos spirale vijosi iki pačios viršūnės, ten stūksojo tobulas raganų bokštas, nukreiptas į šią begalybę. Hozomynas, Hozomynas, pats niūriausias kalnas, kokį kada nors esu matęs, ir pats gražiausias – kai tik jį pažinsiu ir išvysiu už jo Šiaurės pašvaistę, atspindinčią visus Šiaurės poliaus ledynus kitame pasaulio krašte.

33

Ir štai rytą nubudau, o už lango – nuostabus mėlynas dangus, šviečia saulė. Išėjau į savo kalnų kiemelį ir matau – viskas taip, kaip nupasakojo Džefis, šimtai mylių švarių snieguotų uolų, tyri ežerai, aukšti miškai, o žemiau vietoj žemės išvydau zefyrinių debesų jūrą, plokščių kaip stogas, nusidriekusių mylių mylias į visas puses, nugulusių it grietinėlė visus slėnius – jie vadinami apatiniais debesimis. Čia, šešių tūkstančių šešių šimtų pėdų aukštyje, viskas buvo man po kojomis. Ant krosnelės išsiviriau kavos, išėjau laukan, šiltoje saulėje, ant medinių laiptelių sušildžiau savo drėgmės persmelktus kaulus. „Ty ty" – tariau dideliam gauruotam kiškiui, ir jis minutėlę ramiai pasimėgavo mano draugija žvelgdamas į debesų jūrą. Išsikepiau kiaušinienės su bekoniena, už šimto jardų taku žemyn iškasiau duobę šiukšlėms, atvilkau šakų, pažymėjau orientyrus su savo panoraminiu gaisrų ieškikliu ir nustačiau visų stebuklingų uolų bei tarpeklių pavadinimus, pavadinimus, kuriuos man taip dažnai dainavo Džefis – Džeko kalnas, Siaubo kalnas, Rūstybės kalnas, Iššūkio kalnas, Nevilties kalnas, Aukso ragas, Raugo kalnas, Kraterio viršukalnė, Rubinas, Kepėjo kalnas – toli vakaruose didesnis už patį pasaulį, Asilo kalnas, Riesto Nykščio viršukalnė ir keisčiausi upokšnių vardai – Trys kvailiai, Cinamonas, Bėda, Žaibas ir Įšalas. Ir visa tai buvo mano, daugiau jokio žmogaus akys nežvelgė į šią milžinišką materijos visatą. Mane apėmė labai stiprus jos nerealumo

jausmas – ir nepaleido manęs visą vasarą, tik stiprėjo, ypač tada, kai atsistodavau ant galvos, kad pagerėtų kraujo apytaka, ant pačios kalno viršūnės, pasidėjęs drobinį maišą – tuomet kalnai atrodydavo lyg maži apversti lašeliai, pakibę tuštumoje. Aš suvokiau, kad jie apversti ir kad aš pats – apverstas! Čia niekas netrukdė suprasti fakto, kad gravitacija laiko mus saugiai apverstus aukštyn kojom paviršinėje žemės sferoje, begalinėje tuščioje erdvėje. Staiga aš suvokiau, kad esu visiškai vienas ir man lieka tik maitintis, ilsėtis, pramogauti, ir niekas manęs dėl to nepeiks. Tarp akmenų augo gėlės, nors jų niekas to neprašė, lygiai kaip nieko neprašė ir manęs.

Po pietų zefyrinį debesų stogą nupūtė vėjas ir priešais mano akis atsivėrė Roso ežeras, nuostabus žydras vanduo ten, žemai, apačioje, jame plaukiojo mažutės žaislinės poilsiautojų valtelės – pačių valtelių negalėjai įžiūrėti, buvo matyti tik apgailėtini mirgantys pėdsakėliai ant ežero veidrodžio. Ežere įžvelgiau ir apverstus pušų atspindžius, nukreiptus į begalybę. Vėlyvą popietę tysojau ant žolės, o priešais mane plytėjo visa ši grožybė, paskui man pasidarė nuobodoka, pamaniau: ten nieko nėra, todėl, kad man nusispjauti. Paskui pašokau ir ėmiau dainuoti, šokti ir švilpti pro dantis taip, kad aidėjo visas Žaibo tarpeklis, ir tas aidas buvo neaprėpiamas. Už trobos driekėsi didžiulis sniego laukas – jis aprūpins mane vandeniu iki pat rugsėjo, pakaks kibiro per dieną, tegu sniegas tirpsta name, bus smagu puodeliu semti ledinį vandenį. Jaučiausi kaip niekada laimingas – laimingesnis nei visus praėjusius metus, nuo pat vaikystės, jaučiausi protingas, patenkintas, vienišas. „Badi o didam didam dy“ – dainavau vaikštinėdamas aplink ir spardydamas akmenis. Paskui prasidėjo pirmasis mano saulėlydis čia – jis buvo neįtikėtinas. Kalnus dengė rožinis sniegas, debesys nutolo ir pasipuošė kryputėmis, jie priminė tolimus nuostabios senosios Budos Žemės miestus, vėjas darbavosi nepailsdamas – ššš, ššš, o kartais sudundėdavo, siūbuodamas mano laivą. Naujo mėnulio diskas buvo pūstašonis ir paslapčia juokino mane blyškiai mėlyname fone tarp pabaisiškų rūko pečių – jie kilo virš Roso ežero. Iš už šlaitų viršun šovė aštrūs smaigaliai, panašūs į kalnus, kuriuos piešiau vaikystėje. Kažkur, atrodė, vyksta auksinė džiaugsmo šventė. Dienoraštyje

įrašiau: „O, aš laimingas!" Vėlyvos popietės viršūnėse regėjau viltį. Džefis buvo teisus.

Kai sutemos apsupo mano kalną, – netrukus vėl bus naktis, sužibs žvaigždės, ir Baisus Sniego žmogus pradės klaidžioti po Hozomyną, – krosnelėje užkūriau traškią ugnį ir pasigaminau skanių ryžių bandelių bei puikaus jautienos ragu. Smarkus vakarų vėjas daužėsi į trobą – šioji buvo gerai suręsta, plieniniai vamzdžiai įmūryti į betoną, niekas jos nenupūs. Buvau patenkintas. Kiekvieną sykį, kai pažvelgdavau pro langą, išvysdavau kalnų kėnius sniego kepurių fone, akinamą miglą arba ežerą apačioje, vilnijantį ir mėnesėtą tarytum žaislinėje vonelėje. Prisiskyniau nedidelę puokštę lubinų ir kitokių kalnų gėlių ir pamerkiau į kavinuką su vandeniu. Džeko kalno viršūnė buvo nugulta sidabro debesų. Retsykiais tolumoje sublyksėdavo žaibai, staiga nušviesdami neįtikėtinus horizontus. Rytais kartais tvyrodavo rūkas ir mano viršukalnė, Bado viršukalnė, visiškai panirdavo į pieną.

Kitą sekmadienio rytą visiškai toje pat vietoje, lygiai kaip ir pirmą kartą, auštant toli apačioje priešais mane atsivėrė plokščių švytinčių debesų jūra. Kaskart, kai apnikdavo nuobodulys, susisukdavau cigaretę, kimšdamas į ją tabaką iš „Princo Alberto" dėžutės – pasaulyje nėra nieko geresnio už neskubrų mėgavimąsi savo suktine. Aš žingsniuodavau ryškioje sidabro ramybėje su rožiniais vakarų horizontais, o visi vabzdžiai nutildavo, pagerbdami mėnulį. Būdavo ir karštų bei apgailėtinų dienų, kai užplūsdavo skėriai, įvairiausi vabzdžiai, sparnuotos skruzdėlės, – tvanku, trūksta oro, nė vieno debesėlio, – negalėdavau suprasti, kaip kalno viršūnėje šiaurėje gali būti taip karšta. Vidurdienį, mano bičiuliai, vienintelis garsas visame pasaulyje buvo simfoninis milijonų vabzdžių zvimbesys. Tačiau ateidavo naktis, o su ja – pakildavo kalnų mėnuo, ežerą užliedavo mėnesiena, aš išeidavau iš trobelės laukan, atsisėsdavau ant žolės ir medituodavau atsisukęs į vakarus, trokšdamas, kad visoje šioje beasmenėje materijoje glūdėtų koks nors Asmeninis Dievas. Nueidavau į savo sniego lauką, išsikasdavau stiklainį purpurinės želė ir žvelgdavau per ją į baltą mėnulį. Jaučiau, kaip jo link ritasi pasaulis. Naktį, kai gulėdavau miegmaišy, iš žemutinio miško ateidavo elniai

ir kramsnodavo maisto likučius iš skardinių lėkščių lauke, patinai su plačiausiais ragais ir žvitrūs elniukai, primenantys žinduolius iš kitos planetos – tokios mėnesėtos uolos stūksodavo už jų.

Paskui prasidėdavo pašėlęs lyriškas lietus, vėjo atneštas iš pietų, ir aš tardavau: „Lietaus skonis, kam klūpoti ant kelių?“, paskui: „Atėjo laikas išgerti karštos kavos ir surūkyti cigaretę, broliai“, kreipdamasis į tariamus bhiku. Mėnuo papilnėdavo, išsipūsdavo ir drauge su juo virš Hozomyno kalno nušvisdavo *Aurora borealis* („Pažvelk į šią tuštumą ir ji taps dar tylesnė“ – kalbėjo Han Šanis Džefio vertime). Ir išties aš buvau toks ramus, kad man pakakdavo pajudinti sukryžiuotas kojas ant kalnų žolės ir tolumoje pasigirsdavo bėgančių elnių kanopų dunksėjimas. Prieš miegą stovėdamas aukštyn kojom ant mėnesienos nušviesto akmeninio stogo, iš tikrųjų matydavau, kad žemė – apversta, o žmogus – tuščiagarbis vabalas, kupinas keisčiausių idėjų, vaikštantis aukštyn kojom ir giriantis save, suvokdavau, kad žmogus prisimena, kodėl tas sapnas apie planetas, plantacijas ir Plantagenetus buvo sukurtas iš pirminės esmės. Retsykiais įtūždavau – kai kas nors nesisekdavo: pridegdavo blynai, paslysdavau sniego lauke, eidamas vandens, o sykį į tarpeklį nugarmėjo mano kastuvas ir aš taip įniršau, kad buvau pasiryžęs nukandžioti kalnų viršūnes, grįžau į trobą, spyriau į spintelę ir nusimušiau kojos pirštą. Tačiau tegu protas nepamiršta – nors kūną ir apniks kirmėlės, egzistencijos aplinkybės – ganėtinai šlovingos.

Vienintelė mano užduotis buvo stebėti, ar horizonte nepasirodys dūmai, kalbėtis per radijo stotį ir šluoti grindis. Radijo stotis man pernelyg netrukdė – aplinkui nekilo nė vienas gaisras, apie kurį man būtų reikėję pranešti pirmiau už kokį nors kitą stebėtoją, o prie jų plepalų aš neprisidėjau. Parašiutu man nuleido porą radijo baterijų, nors ir senosios dar gerai veikė.

Vieną naktį medituodamas išvydau Avalokitešvarą Maldų Klausytoją ir Atsakytoją, ir jis man tarė: „Tau suteikta galia priminti žmonėms, kad jie yra visiškai laisvi“; aš pridėjau ranką prie krūtinės, kad pirmiausia apie tai priminčiau pačiam sau, paskui mane užplūdo džiaugsmas ir aš surikau: „Ta!“, tuomet atmerkiau akis – ir nukrito žvaigždė. Nesuskaičiuojama daugybė pasaulių Paukščių

take, *žodžių*. Aš valgiau sriubą iš mažyčių apgailėtinų dubenėlių, ir taip buvo daug skaniau nei iš kokios nors didžiulės sriubinės... savo sriubą su žirniais ir bekoniena, Džefio sriubą. Kiekvieną popietę nusnausdavau kokias dvi valandas, pabusdavau ir žvalgydamasis po savo kalno viršūnę suprasdavau, kad „viso to niekada nebuvo". Apvirtęs aukštyn kojom pasaulis kybojo beribės erdvės vandenyne, o žmonės kino teatruose žiūrėjo filmus ten, apačioje, pasaulyje, į kurį grįšiu... Temstant vaikštinėjau po kiemą, dainavau „Ak, vėlyvas metas", o kai priėjau prie eilučių „kada visas platus pasaulis kietai miega", mano akys paplūdo ašarom. „Gerai, pasauli, – tariau, – aš tave myliu." Naktį lovoje, sušilęs ir laimingas miegmaišy ant mielo kanapinio gulto, mėnesienoje išvysdavau stalą bei savo drabužius ir pajusdavau: „Vargšas mažas Reimondas, jo dienos tokios liūdnos ir kupinos rūpesčių, o samprotavimai tokie efemeriški, ir taip nyku, taip apgailėtina, kad reikia gyventi", ir užmigdavau ramus kaip ėriukas. Ar mes esame puolę angelai, kurie nenori patikėti, kad niekas *yra* niekas, ir todėl gimėme – tam, kad prarastume savo mylimuosius, draugus, vieną po kito, o galų gale – ir savo gyvenimą, ir tik tuomet tuo patikėtume?.. Tačiau grįždavo šaltas rytas, iš Žaibo tarpeklio it gigantiški dūmai pakildavo debesys, ežeras apačioje būdavo toks pat žydras, abejingas, o tuščia erdvė – tokia pat kaip visada. O, griežiantys žemės dantys, kurgi visa tai mus nuves, jei ne į mielą aukso amžinybę, kad mums būtų įrodytas mūsų neteisumas, įrodyta, kad ir pats įrodymas – nulis...

34

Pagaliau atėjo rugpjūtis, – su tokiu vėjo šuoru, kad sudrebėjo mano troba, – bet nežadėjo didelio rugpjūtiškumo. Saulei leidžiantis pasigaminau avietinės rubino spalvos želė. Pašėlę saulėlydžiai pasipildavo debesų putomis pro neįsivaizduojamas uolas su visais rožiniais vilties atspalviais anapus; būtent taip ir jaučiausi – nuostabus ir atšiaurus anapus žodžių. Visur – siaubingi ledų laukai ir šiaudai po sniegu; vienišas žolės stiebas įaugęs į uolą svyruoja begalybės vėjyje. Rytų pusėje – pilka, šiaurėje – baisu, vakaruose – pašėlęs siautulys, tvirti geležiniai kvailiai grumiasi išpuoselėtoje pilkumoje, pietuos – mano tėvo migla. Džeko kalnas – jo tūkstantpėdė akmeninė skrybėlė iš viršaus žvelgė į šimtą futbolo aikščių sniego. Cinamono upokšnis buvo škotiško rūko lizdas. Šalas pasiklydo Auksinio rago niūrumoj. Mano žibalinė lempa degė begalybėje. „Vargšas švelnus kūnas, – supratau, – nėra jokio atsakymo.“ Nieko daugiau nebežinojau, man buvo nesvarbu, niekas neturėjo reikšmės, ir staiga pasijutau iš tikrųjų laisvas. Paskui prasidėjo žvarbūs speiguoti rytai, traškėdavo ugnis, aš kapodavau malkas užsidėjęs skrybėlę (ausinę kepurę), o troboje jausdavausi aptingęs, jaukiai supamas ledinių debesų. Lietus, griaustinis kalnuose, o aš prie krosnelės skaitinėju vakarietiškus žurnalus. Visur snieguotas oras ir malkų dūmai. Galiausiai pradėjo snigti, sūkuriuotas šydas atklydo nuo Hozomyno pusės Kanadoje, paniuręs atskubėjo pas mane, siųsdamas švytin-

čius baltus šauklius, pro kuriuos dirsčiojo šviesos angelas, ir pakilo vėjas, tamsūs žemi debesys šovė aukštyn lyg iš žaizdro, Kanada buvo bereikšmės miglos jūra; sniegas puolė į ataką visais frontais, perspėjęs švilpesiu mano krosnies kamine; jis taranavo, sugėrė visą mano mėlyną dangų, kuris buvo pilnas mąslių aukso debesų. Tolumoje – keistas Kanados griaustinio dam dam, o pietuose – dar vienas didesnis tamsesnis štormas, susigniaužiantis lyg replės. Tačiau Hozomyno kalnas stūksojo sau, atsakydamas į puolimą niūria tyla. Ir niekas negalėjo paraginti linksmų auksinių horizontų toli šiaurės rytuose, kur nebuvo audros, kad jie susikeistų vietomis su Apleisties viršukalne. Staiga tiesiai ant Bado viršukalnės lyg strėlė nusileido vaivorykštė, mažiau kaip už trijų šimtų jardų nuo mano durų, lyg žaibas, tartum kolona – ji pasirodė sumaišty tarp garuojančių debesų ir oranžinės saulės.

Kas yra vaivorykštė, Dieve?
Žiedas
Kukliesiems.

Žiedas nuriedėjo tiesiai į Žaibo upelį, snigo ir lijo vienu metu, ežeras už mylios apačioje buvo baltas kaip pienas, gamta pašėlo. Aš išėjau laukan ir staiga, lipant viršun, mano šešėlį apjuosė vaivorykštė, nuostabi paslaptis su aureole, aš pradėjau melstis, „O, Rėjau, tavo gyvenimo kelias – lietaus lašas bekraščiame vandenyne, kuris yra amžinas budėjimas. Kam dar kuo nors rūpintis? Parašyk Džefiui ir papasakok apie tai.“ Audra nutolo taip pat greitai, kaip ir buvo atėjusi, ir mane apakino vėlyvos popietės ežero blyksniai. Vėlyva popietė, mano šluota džiūsta ant akmens. Vėlyva popietė, mano plika nugara šąla – aš stoviu viršum pasaulio sniego lauke ir lopeta semiu sniegą į kibirą. Vėlyva popietė, tai aš, o ne tuštuma pasikeitė. Šiltos rožinės sutemos, aš meditavau šviečiant geltonam rugpjūčio pusmėnuliui. Kai tik išgirsdavau griaustinį kalnuose, jis buvo lyg mano motinos meilės lygintuvas. „Griausmas, sniegas ir daugiau niekas!“ – dainavau. Staiga prapliupo kiaurai merkiančios rudens liūtys, lydavo visą naktį, vis nuplaudavo ir nuplaudavo milijonus akrų Bo medžių, o mano palėpėje išmintingai miegojo tūkstantmečio žiurkės.

Rytas – aiškus ateinančio rudens jausmas, artėjanti mano darbo pabaiga, dabar tokios laukinės, vėjuotos, pašėlusiai debesuotos dienos, vidudienio migloje – ryškus auksas. Vakaras – išsiviriau karštos kakavos ir uždainavau prie laužo. Ryto rūke pašaukiau Han Šanį: tyla, buvo pasakyta. Aš pašaukiau: Dipankara pamokė mane nieko nesakydamas. Prošal skriejo ūkanos, užmerkiau akis, plepėjo krosnelė. „Vū!" – surikau, ir paukštis, tobulai išlaikydamas pusiausvyrą ant kėnio viršūnės, vos krustelėjo uodegą; paskui nuskrido ir toluma tapo neaprėpiamai balta. Tamsios laukinės naktys ir lokių kvapas: mano šiukšlių duobėje senos surūgusio, sukietėjusio, išgaravusio pieno skardinės sukandžiotos ir sudraskytos galingų monstriškų letenų – Avalokitešvara Lokys. Laukiniai šalti rūkai su baisingomis properšomis. Savo kalendoriuje apibraukiau penkiasdešimt penktąją dieną.

Man užaugo ilgi plaukai, akys veidrodyje atrodė skaidriai mėlynos, oda nudegė ir džiūgavo alsuodama. Ir vėl per visą naktį ilgi merkiančio lietaus šuorai, rudens lietus, o aš šiltas kaip skrebutis įlindęs į miegmaišį sapnuoju ilgus pėstininkų žvalgybos manevrus kalnuose; šaltas laukinis rytas, pučia stiprus vėjas, skrieja ūkanos, staiga ryškiai sutviska saulė, tyra šviesa liejasi ant kalvų lopinių, dega ūžia mano ugnis – trys rąstai. Ir tą pat dieną apsidžiaugiau, per radijo stotį išgirdęs Bernį Bajersą šaukiant visus stebėtojus žemyn. Sezonas baigėsi. Matavau žingsniais vėjuotą kiemą ant nykščio pasikabinęs puodelį kavos ir dainuodamas „Šoki poki, burunduk". Štai jis, mano burundukas, tupi ant akmens ryškiame vaiskiame saulėtame ore ir spokso; suglaudęs priekines letenas, tiesus, prie snukučio prispausta mažytė aviža. Jis pakramsnojo ir strimgalviais nukūrė šalin, mažas kvailas viešpats to, ką regėjo. Temstant iš šiaurės atslinko didžiulė debesų siena. „Brrr" – tariau. Ir uždainavau: „Joo, ji buvo mano, joo!", turėdamas omeny savo trobą, prastovėjusią visą vasarą, stebėdamasis, kaip jos nenupūtė vėjas, paskui pasakiau: „Pereik pereik pereik, tai, kas pereina per viską!" Ant štai anos stačios kalvos regėjau žioruojant šešiasdešimt saulėlydžių. Amžinybės laisvės vizija tapo mano amžiams. Burundukas pasislėpė tarp akmenų, iš ten išskrido drugelis. Štai kaip

viskas paprasta. Virš namo džiūgaudami skraidė paukščiai; jiems liko mylios ilgumo saldžių mėlynių juosta, besidriekianti iki pat miškų. Paskutinįsyk nuėjau ant Žaibo tarpeklio pakraščio, kur ant paties stataus skardžio krašto stovėjo sandėliukas. Čia, sėdėdamas kasdien ištisus du mėnesius rūke ar mėnesienoje, saulėkaitoj ar tamsiausioj nakty, visada matydavau tuos pat mažus susisukusius gumbuotus medelius, kurie, atrodė, auga tiesiai iš pakibusio ore akmens.

Ir staiga man pasirodė, kad regiu tą neįsivaizduojamą mažą kiną valkatėlę, stovintį štai ten, rūke, su ta pačia bereikšme, linksma išraiška garuojančiame veide. Tai nebuvo Džefis iš realaus gyvenimo – su kuprine, studijuojantis budizmą ir rengiantis beprotiškus vakarėlius Korte Maderoje, tai buvo mano sapnų Džefis, realesnis nei gyvenime, jis stovėjo ir nieko nesakė. „Eikit šalin, proto vagys!" – sušuko jis į neįtikėtiną Kaskadų tuštumą. Ne kas kitas, o Džefis pasiūlė man čia atvykti, ir dabar, nors ir būdamas už septyniasdešimt tūkstančių mylių Japonijoj ir varpo kviečiamas medituoti (mažo varpelio, kurį jis vėliau paštu nusiuntė mano motinai, tik todėl, kad ji buvo mano motina, tiesiog dovana, skirta ją pradžiuginti), jis, atrodė, stovi ant Apleisties viršukalnės ties gumbuotais senais suakmenėjusiais medžiais, liudijančiais ir pateisinančiais viską, kas čia vyksta. „Džefi, – tariau garsiai, – nežinau, kada mudu vėl susitiksim, nežinau, kas nutiks ateity, bet Apleisties, Apleisties, aš tiek skolingas Apleisties viršukalnei, ačiū per amžius, kad atvedei mane šion vieton, kur visko išmokau. Štai apima grįžimo į miestus liūdesys, aš pasenau dviem mėnesiais, o ten – barų, burleskų ir šiurkščios meilės žmonija, visi apvirtę aukštyn kojom tuštumoje, Dieve, palaimink juos, bet, Džefi, tu ir aš, mes per amžius žinome, o amžinai jaunas, o amžinai raudantis." Apačioje, ant ežero išplaukė rožiniai dangiškų garų atspindžiai, ir aš tariau: „Dieve, aš tave myliu", pažvelgiau aukštyn į dangų, tikrai nemelavau. „Aš tave pamilau, Dieve. Globok mus visus, vienaip ar kitaip."

Vaikams ir nekaltiesiems – vis viena.

Prisimindamas Džefio įprotį visada priklaupti ant vieno kelio ir pasimelsti už stovyklą, kurią palikdavome, už stovyklą Sierose,

už kitas stovyklas Pakrantės apskrity, galvodamas apie tą dėkingumo maldelę, kurią jis išplaukdamas skyrė Šono trobai, tądien, kai žingsniavau žemyn nuo kalno su kuprine, aš atsisukau, priklaupiau ant tako ir padėkojau: „Ačiū tau, trobele“. Ir vyptelėjęs pridūriau: „Nesąmonė“, mat žinojau, kad trobelė ir kalnas supras, ką tai reiškia; paskui apsisukau ir taku grįžau į šį pasaulį.

UAB „Baltų lankų“ leidyba
Aušros Vartų g. 29/1, LT-01129 Vilnius
http://www.baltoslankos.lt
leidykla@baltoslankos.lt
Spausdino UAB „Sapnų sala“
S. Moniuškos g. 21, LT-08121 Vilnius
www.sapnusala.lt
info@sapnusala.lt
Tiražas 2000 egz.

Jacko Kerouaco (Džeko Keruako, 1922 1969) autobiografinis romanas *Dharmos valkatos*, išleistas praėjus metams po garsiojo romano *Kelyje* (1957), yra vienas geriausių ir populiariausių šio rašytojo kūrinių. Romano siužetas paremtas asmenine Kerouaco patirtimi, kai šeštojo dešimtmečio viduryje jis gyveno Kalifornijoje ir buvo itin susidomėjęs dvasiniu budizmo pažinimo keliu. Daugelio romano veikėjų prototipai yra realūs rašytojo draugai, poetai ir rašytojai.

Romano pasakotojas Rėjus Smitas, išgyvenantis pasidygėjimą amerikiečių viduriniosios klasės gyvensenos tuštybe, sutinka Džefį Raiderį, kurį kaipmat identifikuoja kaip dvasinį idealą. Du jauni vaikinai įsitraukia į entuziastingas dharmos arba tiesos paieškas. Jų pagrindinis tikslas - dzeno kelias, kurį pasiekti jie tikisi kopdami į aukštas uolas ir gaudami vienatvės pamoką. Tačiau ši pamoka jiems sunkiai sekasi, ypač dėl tokio neasketiško laisvalaikio leidimo būdo kaip vyno vakarai, naktiniai poezijos skaitymai ar Laisvos Meilės Beprotybės Orgijos su bohemiškaisiais San Francisko Dzeno Pamišėliais.

Šiandienos pasiutėliams, kurie savaime suprantamu dalyku laiko tai, ko šeštojo dešimtmečio maištininkai tik siekė, bitnikų karta atrodo keista. Mes galime manyti, jog bitnikų gyvenimo būdas bei nuostatos iš esmės buvo vien primityvūs eksperimentai, pranašaujantys septintojo dešimtmečio kultūrinę revoliuciją, tačiau neabejotina, kad tai, kas siejama su negausia kontrkultūros literatūra, aiškiausiai, stipriausiai ir originaliausiai pasireiškė Kerouaco kūryboje.

Rolling Stones

ISBN 978-9955-23-109-7

www.baltoslankos.lt